BIBLIOTECA
Monte Fusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 162

Bovvin
Theologia
T. III.

BIBLIOTECA

Bovvin
Theologia
T. III.

BIBLIOTECA

BIBLIOTECA
Monte Fusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 162

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 162

3469

THEOLOGIA SCOTI

A prolixitate, & subtilitas ejus a b obscuritate libera, & vindicata:

SEU

OPUS THEOLOGICUM

STUDENTIBUS

Sic attemperatum, ut in illo habeant ad manus Theologiæ Scholasticæ integritatem brevem, & profunditatem planam.

AUTHORE

R. P. JOANNE GABRIELE BOYVIN

In Provincia Franco-Parisina strictioris Observantiæ Lectore Theologiæ Jubilato.

Et apud FF. Minores Virienses emerito Professore ex eadem Urbe oriundo.

IN QUATUOR PARTES DIVISA.

TERTIA PARS.

Nona Editio Correctior.

VENETIIS, MDCCXXXIV.

Apud Hieronymum Savioni.

Superiorum Permissu, ac Privilegio.

BIBLIOTECA O. F. M.
CONTEFUSCO
(AV)

INDEX

DISPUTATIONUM,

Capitum, & Quæſtionum

TERTIÆ PARTIS.

TRACTATUS DE SACRAMENTIS.

Cap. I. DIſputatio I. De Sacramentis in genere. Pag. 1.

De Natura, & Numero

SACRAMENTORUM.

Quæſt. I. *QUid ſit Sacramentum?* 2

2. *Quot ſint Sacramenta novæ legis?* 4

3. *An Sacramenta ſint æqualia in dignitate?* 7

4. *An Sacramenta conſtent rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?* 9

5. *An materia, & forma Sacramentorum ſint determinata?* 11

6. *Utrùm noſtra Sacramenta ſint neceſſaria?* 14

7. *An in ſtatu innocentiæ fuerint Sacramenta.* 16

8. *An fuerint Sacramenta in lege naturæ.* 20

9. *An fuerint aliqua Sacramenta in lege ſcripta.* 22

Cap. II. De cauſa Sacramentorum.

Quæſt. I. *QUis ſit Auctor Sacramentorum.* 25

2. *Quis sit minister Sacramentorum.* 27
3. *An requiratur intentio ministri.* 30
4. *Qualis debeat esse intentio ministri;* 32
5. *An requiratur fides in ministro.* 34
6. *An probitas requiratur in ministro.* 36
7. *Quenam dispositio requiratur in suscipiente Sacramentum.* 38

Cap. Ult. De effectu Sacramentorum.

Quæst. I. *AN Sacramenta conferant Gratiam habitualem.* 40
2. *Utrùm Sacramenta conferant habitus supernaturales cum Gratia.* 42
3. *An Sacramenta conferant Gratias actuales.* 44
4. *An Sacramenta conferant Gratiam ex opere operato.* 45
5. *An Sacramenta legis antiquæ contulerint Gratiam ex opere operato.* 49
6. *An Circumcisio contulerit Gratiam ex opere operato.* 51
7. *An Sacram. conferant Gratiam vel moraliter, vel physicè.* 54
7. *An Sacramenta imprimant characterem.* 60

Disp. II. De Sacramentis in specie.

Cap. I. De Baptismo.

Quæst. I. *QUid sit Baptismus? quando fuit institutus, & quotuplex sit.* 62
2. *Quenam sit materia Baptismi.* 67
3. *Quenam sit forma Baptismi.* 71
4. *De ministro Baptismi.* 77
5. *Quinam sint effectus Baptismi, & quæ dispositio.* 80

6. Quo-

5. *Quomodo Baptiſmus ſit neceſſarius.* 86
6. *Quæ ſint ceremoniæ adhibendæ.* 91

Cap. II. De Confirmatione.

Quæſt. I. *Quid ſit Confirmatio.* 94
2. *An Confirmatio ſit Sacramentum.* 95
3. *Quando inſtituta fuerit Confirmatio.* 98
4. *Quanam ſit materia remota Confirmationis.* 99
5. *Quanam ſit materia proxima Confirmationis.* 101
6. *Quænam ſit forma Confirmationis.* 103
7. *Quis ſit miniſter hujus Sacramenti.* 105
8. *Quis poſſit Confirmari.* 107
9. *Quoſnam effectus producat Confirmatio.* 109
10. *Quid requiratur in Confirmando.* 110
11. *Quinam ſint ritus hujus Sacramenti.* 111

Cap. III. De Sacramento Euchariſtiæ.

Quæſt. I. *Quid ſit Euchariſtia, quotuplex ſit, & quando inſtituta fuerit.* 114
2. *Ex quibus conſtet Sacramentum Euchariſtiæ.* 117
3. *Utrùm Sacramentum Euchariſtiæ ſit neceſſarium.* 118
4. *Quænam ſit materia Euchariſtiæ.* 121
5. *Utrùm materia conſecranda debeat eſſe præſens, ſenſibilis, & determinata.* 125
6. *Utrùm neceſſariò debeant ſimul conſecrari panis, & vinum.* 129
7. *An aqua admixta vino convertatur immediatè in ſanguinem.* 131
8. *Quænam ſit forma Euchariſtiæ.* 132
9. *An corpus Chriſti ſit Euchariſtia.* 137
10. *An corpus Chriſti ſit Sacramentum per*

BIBLIOTECA O. F. M.
MONTEFUSCO
(AV)

impanationem, annihilationem, aut transubstantiationem. 143
11. *Quæ sint in Eucharistia vi verborum, & quæ per concomitantiam.* 146
12. *An Christus sit in singulis partibus hostiæ ante divisionem?* 149
13. *Utrum corpus Christi habeat suam quantitatem in Eucharistia.* 150
14. *Quænam prædicata verificentur de Christo in Eucharistia.* 152
15. *Utrum corpus Christi dicatur agere, pati, moveri?* 153
16. *An accidentia sint sine subjecto in Eucharistia.* 157
17. *Quandiu maneat corpus Christi sub speciebus.* 158
18. *Quomodo ex speciebus generetur aliquid.* 160
19. *Quosnam effectus producat Eucharistia.* 161
20. *Quandonam Eucharistia producat suos effectus.* 164
21. *Quanam dispositio requiratur in suscipiente Eucharistiam.* 165
22. *Quis sit minister Eucharistiæ.* 167
23. *An sumenda sit Eucharistia necessariò sub utraque specie.* 170

Caput IV. De Sacrificio Missæ.

Quæst. 1. *Quid sit sacrificium Missæ, & à quo fuerit institutum.* 176
2. *Quid offeratur in Missa, & à quo.* 178
3. *In qua actione consistat essentia hujus sacrificii:* 180
4. *An sacrificium Missæ sit propitiatorium, & impetratorium.* 183

5. *Quid.*

5. *Quid sit effectus sacrificii Missæ.* 184
6. *An valor sacrificii Missæ sit finitus, vel infinitus.* 186
7. *Pro quibus possit celebrari sacrificium Missæ.* 189
8. *De quibusdam circumstantiis ad Missam requisitis.* 191

Cap. V. De Pœnitentia.

Quæst. I. *Quid sit Pœnitentia, quando fuerit instituta, & an necessaria fuerit.* 197
2. *Quænam sit materia Pœnitentiæ.* 201
3. *Quænam sit forma Pœnitentiæ.* 204
4. *An per Pœnitentiam omnia peccata remittantur.* 207
5. *An peccata possint remitti sine Pœnitentia* 210.
6. *An peccatum possit remitti sine infusione gratiæ.* 212
7. *An unum peccatum possit remitti sine alio.* 214
8. *An peccatum tollatur per solam non imputationem.* 215
9. *An per Pœnitentiam remittantur peccata venialia.* 217
20. *Utrùm Sacramentalia possint peccata venialia remittere.* 219
11. *An remissa culpa tollatur reatus ad pœnam.* 222
12. *Utrùm merita mortificata redeant per pœnitentiam.* 225

Cap. VI. De Partibus Pœnitentiæ.

Quæst. I. *Quid sit Contritio propriè sumpta.* 330

2. *Quid sit Attritio, & quomodo à contritione differat.* 234
3. *An Attritio sufficiat ad remissionem peccati.* 235
4. *An Contritio sit necessaria.* 240
5. *Qualis debeat esse Contritio.* 243

Caput VII. De Confessione.

Quæst. I. *Quo jure necessaria sit Confessio.* 245
2. *Quos obliget præceptum Confessionis.* 248
3. *Quo tempore obliget præceptum Confessionis.* 250
4. *Quænam sint conditiones Confessionis.* 256
5. *An Confessio debeat esse integra.* 261
6. *In quibus casibus possit non esse integra Confessio.* 265
7. *An solus Sacerdos sit minister Confessionis.* 269.
8. *An omnis Sacerdos sit minister Confessionis.* 270
9. *An quilibet Sacerdos possit absolvere à venialibus peccatis.* 273
10. *An quilibet Sacerdos possit absolvere in articulo mortis.* 274
11. *Quis sit minister ordinarius Confessionis.* 276
12. *Utrum quis possit dare delegatam jurisdictionem.* 277
13. *An habens potestatem audiendi Confessiones à Papa, vel Episcopo possit illas audire sine licentia Episcopi aut Parochi.* 278
14. *Quis sit minister vagorum, & itinerantium.* 283
15. *Quænam conditiones requirantur in Confessario.* 283
16. *Quid dicendum sit de casibus reservatis.* 286
17. *Quo jure, & in quibus servari debeat sigillum.*

gillum Confessionis? 289

Caput VIII. De Satisfactione.

Quæst. Unica. *Quid si dicendum de Satisfactione?* 292

Caput IX. De Indulgentiis.

Quæst. *1. Quid sint Indulgentiæ, & in quo consistant?* 296

2. Quotuplex sit Indulgentia, & quomodo Indulgentiam ad tempus intelligi debeat? 299

3. Quid sit Jubilæus? 301

4. Quis possit Indulgentias concedere? 303

5. Quænam requirantur, ut quis possit Indulgentias consequi? 305

Caput X. De Extrema Unctione.

Quæst. Unica. *Quid sit Extrema Unctio? An sit Sacramentum? A quo instituta? quæ sint materia, forma, minister, subjectum, & fructus ejus.* 311

Caput XI. De Ordine.

Quæst. I. *Quid sit Ordo, & quando fuerit institutus?* 317

Quot sint Ordines, & qui sint majores, vel minores. 319

An quilibet Ordo sit Sacramentum? 331

Quænam sit materia, & forma Sacramenti Ordinis? 335

Quis sit minister Ordinis, & qui sint Ordinandi? 338

Quinam sint effectus Ordinis? ubi de gratia, caractere, & cælibatu. 342

Cap. Ult. De Sacramento Matrimonii.

Quæst. I. *Quid sit Matrimonium, & quando fuerit institutum?* 345

Utrum Matrimonium sit, & fuerit in præcepto? 347

delium privet? 311
3. *An Matrimonium sit Sacramentum?* 348
4. *Quid sint materia, forma, & minister hujus Sacramenti?* 309
5. *Qualis requiratur consensus ad Matrimonium?* 351
6. *An Matrimonium possit contrahi per procuratores?* 355
7. *An Matrimonium clandestinum sit invalidum?* 356
8. *Quales debeant esse Parochus, & Testes?* 357
9. *An Matrimonium sit indissolubile?* 359
10. *An Matrimonium sit necessariò unius cum una?* 362
11. *Quænam sint bona Matrimonii?* 364
12. *Quænam sint impedimenta Matrimonii?* 367
13. *Quid sit dicendum de Sponsalibus.* 381

DE ACTIBUS HUMANIS
Compendiosa Tractatio.

TRactatus De Legibus & Pœnis Ecclesiast. contra infractores legum, seu de Censuris.

Disputatio I. De Legibus.

Quæst. I. *Quid sit Lex.* 411
2. *Quotuplex sit Lex.* 413
3. *De materia, proprietatibus, fine, & effectibus?* 415
4. *Quis Lege condere valeat?* 418
5. *Quis Legibus subiici possit.* 421

Disput. II. De Qualibet Lege in Particulari.

Quæst. I. *De Lege naturali.* 429
2. *De Lege Divina.* 434
3. *De Lege humana, ubi de jure Canonico, & Civili, de tribunalium divisione, & jurisdictione qualibet in hocce regno usitata.* 448

4. *Utrum*

4. *Utrũ lex humana obliget in conscientia?* 462
5. *An leges humanæ obligent cum periculo vitæ?* 470
Quæres I. *An aliquando liceat legem interpretari?* 473
II. *In quibus sit obligatio legis.* 476

Disput. III. De Censuris.

Quæst. I. *De Censuris in genere.* 490
Quæres 1. *Quid sit Censura secundum nomen?* 490
2. *An sit in Eccl. potestas ferendi Censur.* 491
3. *Quid sit Censura?* 492
4. *Quotuplex sit Censura?* 493
5. *Quis possit ferre Censuras?* 494
6. *Quis possit Censuris ligari.* 496
7. *Quænam sit materia, ob quam Censura possit ferri?* 498
8. *Quænam forma observari debeat, dum Censura fertur?* 500
9. *Quænam rationes impediant validitatem Censuræ?* 502
10. *An ignorantia excuset, ne aliquis Censuram contrahat?* 503
11. *Utrùm impotentia, metus, & consensus partis impediant Censuras?* 506
Quæst. II. *De Excommunicatione?* 507
Quæres 1. *Quid sit Excommunicatio?* 507
2. *Quotuplex sit excommunicatio.* 508
3. *An sit in Ecclesia excommunicandi potestas, quis possit excommunicatione ferre, quis excommunicari queat, & quid in Conciliis, & jure intelligatur nomine Anathematis?* 509
4. *Quotuplex sit Excommunicatio minor?* 510
5. *Quosnam effectus producat Excomm.* 511
6. *An Excommunicatio major communione fi-*

INDEX

7. *An Excommunicatus privetur suffragiis Ecclesiæ?* 516
8. *An Excommunicatus privetur receptione Sacramentorum?* 517
9. *Utrum Excommunicato prohibeatur administratio Sacramentorum?* 519
10. *Utrùm Excomm. privetur divin. officiis?* 522
11. *An Excommunicatio privet sepultura Ecclesiastica?* 523
12. *An Excommun. jurisdictione priventur?* 524
13. *Utrùm Excommunicatio privet beneficiis, & eorum usu?* 525
14. *Quid si Excommunicatio minor, & quos effectus producat?* 526
15. *Quid dicendum sit de præcipuis Excommunicationibus majoribus, & primò de excommunicatione, quæ contrahitur ob percussionem Clerici?* 527
16. *Quid dicendum sit de Excommunicatione, quæ contrahitur ex omissa revelatione in Monitoriis?* 529
17. *Qui sint casus in quibus aliquis dispensari potest à revelatione?* 532
18. *Quis possit ab Excommunic. absolvere?* 538
Quæst. III. *De Susp ensione?* 548
Quæst. IV. *De Interdicto?* 549
Quæst. V. *Quid sit Irregularitas?* 550
Quæres 1. *Quid sit Irregularitas procedens ex defectu Sacramenti?* 551
2. *Quando contrahitur Irregularitas ex defectu corporis:* 553
3. *In quibus casibus contrahatur Irregularitas defectu animæ?* 554
4. *Quid sit Irregular. ex defectu homicidii?* 555
5. *Quid sit Irregularitas ex delicto?* 558

FINIS.

TRA-

TRACTATUS
DE
SACRAMENTIS.

CUm Deus ſuam gratiam, maximè habitualem, Sacramentis alligaverit, tanquam certis quibuſdam canalibus per quos in animam tranſfunditur ſupernaturalis illa qualitas; ideò congruum mihi viſum eſt, ut poſtquam de Gratia egimus, ſubjungatur Tractatus de Sacramentis in duas diſputationes dividendus, quarum prior erit de illis in genere, poſterior de iiſdem in ſpecie.

DISPUTATIO PRIMA.

De Sacramentis in genere.

IN hac diſputatione tria maximè nobis examinanda ſunt; ſcilicet natura, & multiplicitas Sacramentorum, deinde ipſorum cauſa, denique eorum effectus.

CAPUT PRIMUM.

De natura, & numero Sacramentorum.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Sacramentum?

SAcramenti vocabulum diversimodè usurpatur, v. g. pro Mysterio, vel pro secreto; sed propriè, & secundùm nostrum propositum sumitur pro Signo rei sacræ quam definitionem affert D. Augustinus; illa tamen descriptio non est accurata: in sacris enim Scripturis multa sunt signa rei sacræ, quibus tamen ratio sacramenti non competit propriè, v. g. Transitus maris rubri significabat gratiam per pœnitentiam conferendam, Manna gratiam per Eucharistiam communicandam, Serpens æneus gratiam per Christum in cruce pendentem nobis dandam, hæc autem omnia non sunt propriè sacramenta; & sic Aug. descriptio minus correcta est; quam si salvare velimus, ob reverentiam tanti Doctoris, addendum est, signum efficax rei sacræ; ideſt. gratiæ: ad Sacramenti enim rationem non sufficit, quòd gratiam significet; ut Manna, Serpens æneus, & Transitus mari rubri significabant; sed requiritur insuper, quòd ipsamet gratiam producant, & effundant, Hæc omnia explicabit.

CONCLUSIO.

SAcramentum est Signum sensibile, & externum, divinitus institutum, gratiam Dei efficaciter significans Dicitur primò, *Signum sensibile*, seu *externum*; quia instituta sunt Sa-

cramenta ſub rebus ſenſibilibus, ut ſunt aqua in Baptiſmo, oleum in Confirmatione, Extrema unctione, & Ordine: panis in Euchariſtia, verba abſolutionis in Pœnitentia & nutus externus partium in Matrimonio. Ratio autem, cur Sacramenta ſint ſenſibilia eſt quia Eccleſia eſt ſenſibilis, & proinde ſenſibiles debet habere ceremonias. Dicitur ſecundò *divinitus inſtitutum*, quia ſolus Chriſtus Deus, & homo inſtituit Sacramenta. Dicitur tertiò *gratiam ſignificans*, quia omnia Sacramenta gratiam nobis collatam ſignificant: alia gratiam ſubſtantialem, & ſubſiſtentem ſignificant: ſcilicet Euchariſtia, quæ ſignificat Chriſtum, quem continet, qui quidem Chriſtus vocatur gratia ſufficiens, & ſubſtantialis, in quantum eſt principium omnis gratiæ: alia verò ſignificant gratiam inhærentem, & habitualem; quæ inhæret animabus Fidelium qui Sacramenta recipiunt. Subjungitur tandem *efficaciter*; quia eſt hæc differentia inter Sacramenta novæ legis, & Sacramenta veteris, quòd Sacramenta veteris legis ſignificabant tantum gratiam, non verò conferebant. noſtra vero illam ſignificant, & conferunt. Porro, quando diximus Sacramentum eſſe ſignum, hoc intelligitur multis modis; ſcilicet quod ſit ſignum remorativum Paſſionis Chriſti, demonſtrativum gratiæ præſentis & prognoſticum gloriæ futuræ.

Obiic. Si Sacramentum eſſet ſignum gratiæ quam confert, non poſſet recipi Sacramentum, niſi ſimul reciperetur gratia; ſed aliquando recipitur Sacramentum, & non gratia, ut patet in indigne communicantibus, qui corpus Chriſti reverà ſumunt, & nullam accipiunt gratiam. Reſp. Sacramenta eſſe reverà effectiva, & productiva gratiæ, dum-

modò

modo non ponatur obex, ut faciunt illi, qui communicant indignè; hoc tamen non impedit efficaciam Sacramentorum quia si aliquando illam non conferant, hoc provenit, non ex defectum Sacramenti, sed ex defectu recipientis, qui interponit obicem gratiæ. Exemplificari potest de sole, qui habet virtutem illuminativam omnium corporum, si quis tamen clauderet oculos, non illuminaretur; sed talis defectus procederet, non ex parte solis, qui non minùs diceretur illuminativus, sed ex parte illius, qui oculos clauderet. Nec quis dicat, aquam benedictam conferre gratiam, quoniam tollit peccata venialia; hoc enim falsum est: nam licèt tollat peccata venialia, saltem remotè; non tamen gratiam confert, quia peccata venialia illam non tollunt. Nec etiam quis obiiciat, Sacramentum non posse definiri, quia est ens per accidens, compositum ex rebus, & verbis, licèt enim Sacramenta sint entia per accidens in genere naturæ, tamen sunt unum per se in genere mori; ex institutione enim Christi forma Sacramentorum habet necessariam habitudinem ad Sacramentorum materiam.

QUÆSTIO II.

Quot sint Sacramenta novæ legis?

COntrovertuntur inter se Catholici, & Hæretici super numerum Sacramentorum novę legis, hæretici enim communiter duo tantùm volunt, Baptismum, & Panem, seu Cœnam quam nos Eucharistiam vocamus, Catholici vero septem assignant, quæ sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœ-

ni-

nitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium.

CONCLUSIO.

SEptem sunt legis novæ Sacramenta supra enumerata, qui quidem numerus, licèt non habeatur expresse ex sacra Scriptura, colligitur tamen ex traditione Ecclesiæ, & Conciliis, maximè Florentino, & Tridentino, quod ultimum sess. 7. de Sacramentis in genere can. 1. habet. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis esse plura, aut pauciora, quàm septem, Anathema sit.* Porrò, quia talis numerus, est contingens, quandoquidem Christus plura, aut pauciora instituere potuit, ideò non possunt assignari rationes necessariæ, quæ probent talem numerum; sed tantùm afferunt rationes convenientiæ, quæ suadent illum esse ita congruum, ut non debuerit esse major, vel minor.

Primam ratio convenientiæ petitur ex proportione, & comparatione vitæ spiritualis cum corporali; homo enim potest concipi dupliciter, vel in ordine ad se, vel in ordine ad rempublicam, cujus est membrum: si in ordine ad se, indiget generatione, quam existere incipit, & huic respondet Baptismus, qua spiritualiter nascimur. Secundò, indiget augmentatione, cui respondet Confirmatio, qua, veluti infirmi, & modò geniti infantes, in gratia accrescimus, robur que accipimus ad protestandam fidem. Tertiò, indiget nutritione, cui respondet Eucharistia, quæ tanquam spirituali cibo reficimur. Quartò, indiget medicina, qua recuperatur pristina sanitas, & huic respondet Pœnitentia. Quinto, eget remedio contra reliquias morbi, ad refocillationem virium debili-

tata.

catarum, & huic respondet Extrema unctio. Si autem consideretur, ut est membrum reipublicæ, respublica indiget potestate, & magistratu ad regendum alios, & huic respondet Ordo, ad populi Christiani gubernationem, & functiones Ecclesiasticas obeundas. Septimò tandem, eadem respublica indiget propagatione individuorum, qua conservetur, & huic respondet Matrimonium, ad procreandam sobolem, quæ in Dei cultu instruatur.

Secunda ratio convenientiæ desumitur ex Doctore seraphico D. Bonaventura, & hæc est, Deus per Sacramenta voluit tollere tum culpam, tum pœnam: est autem triplex culpa, & quadruplex pœna, ergo debent esse septem Sacramenta, Probatur minor; Culpa vel est originalis, contra quam instituitur Baptismus; vel mortalis, contra quam datur Pœnitentia; vel venialis, quam tollit Extremaunctio, Pœna etiam peccati est quadruplex; prima est ignorantia, contra quam est Ordo, in quo traditur clavis scientiæ, & potestas discernendi inter lepram, & lepram; secunda est infirmitas naturæ, contra quam est Confirmatio, quæ novas vires addit ad protestationem fidei; tertia est malitia, contra quam Eucharista instituitur; quarta tandem est concupiscentia, contra quam est Matrimonium.

Obiic. Hic septenarius Sacramentorum numerus in Scriptura non reperitur, ergo fingitur gratis. Respondendum est sicut anteà, talem non assignari numerum, quasi habetur expressè in Scripturis; sed quia habetur ex traditione Apostolica, quæ non est minoris auctoritatis: Habetur etiam ex Conciliis, maximè ex præcitatis; si enim re-

qui-

quireretur expressa Scriptura, nec Baptismus, nec Cœna deberent teneri ab adversariis. Quòd si aliquando Paulus, & D. Augustinus loquantur tantùm de duobus Sacramentis: hoc non est, excludendo alia, sed tantùm, quia illa sunt præcipua. Si etiam ex latere Christi morienti fluxerint tantùm aqua, & sanguis, quæ sunt symbola Baptismi, & Eucharistiæ; non minus per tales liquores figurata fuerunt cætera, quæ in illis duobus virtualiter continentur; Baptismus enim est janua, & Eucharistia finis omnium Sacramentorum.

QUÆSTIO III.

An Sacramenta sint æqualia in dignitate?

SCribens Lutherus ad Pragenses, de instituendis ministris, asserit unum Sacramentum dignius altero esse non posse; quia inquiebat, omnia Sacramenta constant verbo Dei, quòd æqualitas dignitatis est in omnibus. Hæreticus tamen ille damnatus fuit in Concilio Tridentino, sessione 7. can. 3. *Si quis dixerit, septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.*

CONCLUSIO.

EUcharistia, absolutè loquendo, est nobilior aliis, cætera verò excedunt, & exceduntur.

Probatur prima pars. Primò, quia Eucharistia continet gratiam substantialem, nempè Christum; alia tantùm gratiam accidentalem. Secundò, quia Eucharistia nunquam caret

BIBLIOTECA O. F. M. MONTEFUSCO (Av)

caret ſuo ſignificato, ſemper enim continet corpus, & ſanguinem Chriſti: alia autem carent aliquando (gratia ſcilicet) ob ſuſcipientia indiſpoſitionem. Tertiò, quia Euchariſtia conſiſtit in eſſe permanente; poſt prolationem enim verborum Sacramentum Euchariſtiæ remanet, quamdiu remanet Hoſtia incorrupta: alia autem Sacramenta conſiſtunt in actione tranſeunte; poſt prolationem enim verborum non amplius exiſtunt. Quartò, quia qui conficit Sacramentum Euchariſtiæ, poteſt illud recipere; nullus autem ſe baptizare, nec confirmare, nec abſolvere, nec ungere, nec ordinare poteſt: licet partes, quæ conficiunt Matrimonium, illud recipiant. Quintò, quia Euchariſtia habet rationem tum Sacramenti, tum Sacrificii, ut aliquando dicemus. Sextò, quia Euchariſtia eſt finis aliorum Sacramentorum; alia enim Sacramenta ad iſtud ordinantur, v. g. Ordo ad ejus conſecrationem, Baptiſmus ad ejus receptionem, Confirmatio ad ejus publicam frequentationem, Pœnitentia ad dignam perceptionem, Extrema unctio ad dignitatem, Matrimonium ad ejus ſignificationem. Matrimonium enim ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, & talem conjunctionem realem Euchariſtia efficit.

Probatur ſecunda pars; quòd cætera Sacramenta ſeſe invicem excedant, & excedantur; & hoc patet inductione. Baptiſmus primò excedit alia Sacramenta quantùm ad remiſſionem peccati, remittit enim tùm peccatum originale, tùm actuale, & inſuper tollit pœnas peccati: Secundò. Confirmatio excedit quoad gratiam actualem, quam fortius confert, quàm alia Sacramenta, ad proteſtandam fidem;

dem; Apostoli enim ante receptionem Confirmationis, etiamsi baptizati fuissent, & recepisset Eucharistiam, timidi erant; post Confirmationem verò intrepidi prædicabant Evangelium. Tertiò, Pœnitentia excedit alia Sacramenta à Baptismo necessitate: quia præter Baptismum nullum Sacramentum ita necessarium est, sicut Pœnitentia; excedit etiam Baptismum in multiplicitate, quia iterari potest Pœnitentia, non Baptismus. Quartò, Extrema unctio excedit Pœnitentiam in perfectione, quia illam præsupponit, & tollit peccati reliquias, Quintò, Ordo excellit in dignitate sui ministri, quia alia Sacramenta, possunt conferri à non Episcopis, etiam confirmatio ex dispensatione summi Pontificis, quæ à simplici Sacerdote conferri potest; non sic autem Ordo, maximè Presbyteratus; deinde, Ordo habet potestatem supra corpus Christi reale, quandoquidem illud consecrare potest; alia autem Sacramenta habent tantùm authoritatem suprà corpus Christi mysticum, nempè super Fideles. Matrimonium tandem excedit alia in significatione, quia significat unionem Verbi cum natura humana; unde vocatur ab Apostolo *magnum Sacramentum*.

QUÆSTIO IV.

Utrùm Sacramenta constent rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?

REs, & verba non sumuntur semper formaliter, sed aliquando analogicè; pro eo scilicet, quod rebus, aut verbis respondet; sic in Matrimonio nutus partium cõtra-

hen-

hentium tenet locum Verborum, & in Pœnitentia actiones sensibiles pœnitentis, ut Confessio, Contritio, &c. tenent vicem rei, super hæc enim Sacerdos absolutionem, quæ est forma Sacramenti Pœnitentiæ, applicat: Quærimus ergo hic, utrum Sacramenta constent rebus, & verbis, sive formaliter, sive analogice spectatis.

CONCLUSIO.

SAcramenta verbis, & rebus constat tanquam materia, & forma. Sic Concilium Florentinum in doctrina de Sacramentis in genere, ubi ait, omnia Sacramenta constare rebus, tanquam materia, verbis tanquam forma, & intentione ministri conferentis Sacramentum, & intendentis facere, quod facit Ecclesia, res autem, qua Sacramentum constat, vocatur elementum ab Augustino, dicente, *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*.

Probatur conclusio inductione. In Baptismo v. g. aqua est res; in Confirmatione, impositio manum; in Eucharistia, panis, & vinum; in Pœnitentia, actus sensibiles pœnitentis; in Extrema unctione, unctio facta cum oleo; in Ordine, impositio manuum, & porrectio valorum; in Matrimonio tandem, traditio corporem explicata per verba, & sic omnia Sacramenta constant rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma, quæ proferuntur à ministro in omnibus Sacramentis, excepto Matrimonio, ubi verba ad nutus partium contrahentium sunt forma.

Obiic. Una, & eadem res non potest habere plures formas; sed significatio gratiæ est forma

ma cujuslibet Sacramenti, forma enim signi est significatio, Sacramenta autem sunt signa, ut diximus; ergo significatio est eorum forma, ergo Sacramenta non constant verbis tanquam forma. Resp. Sacramentum posse sumi materialiter, vel formaliter: materialiter est aliquod ens morale constans rebus, & verbis, formaliter vero sumitur pro signo: quo posito, distinguo minorem; significatio est forma Sacramenti formaliter sumpti, & ut signum est, concedo: materialiter considerati, nego. Si quis dicat, Materia est permanens: actus autem pœnitentis non sunt permanentes: ergo non sunt materia pœnitentiæ. Resp. majorem esse veram in naturalibus, non vero in moralibus, ubi sufficit, quod materia sit res sensibilis, ad quam forma subsequatur.

Obiic. ut materia, & forma componant essentiam alicujus entis, debent adhiberi, & esse simul: sed verba, & res aliquando non existunt simul, quando efficitur Sacramentum, aliqui enim infundunt aquam super baptizatum paulò ante, vel post prolationem verborum: ergo illa Sacramenta non constant rebus tanquam materia, & forma. Resp. quod ad componenda entia naturalia requiratur unio naturalis, & mathematica inter materiam, & formam, ad componenda autem entia moralia, qualia sunt Sacramenta, sufficit unio moralis, quæ modo major esse debet, modo minor pro diversitate Sacramentorum: minor v. g. requiritur unio in Matrimonio, cùm possit contrahi per litteras inter absentes, licet hoc prohibeatur usu Ecclesiæ, in Eucharistia requiritur unio major, quia pronomen demonstrativum *hoc*, denotat rem ita debere esse præsentem,

tem, ut possit quasi digito demonstrari: non tanta requiritur in baptismo, qui potest fieri per aspersionem, & aspersio in distantem, minor adhuc requiritur in pœnitentia potest enim Sacerdos audire hodie peccata, & cras absolvere.

QUÆSTIO V.

An materia, & forma Sacramentorum sint determinata?

LUtherus negativè respondet, & cum eo plurimi hæretici, qui irridentes eos, qui in collatione Sacramentorum certis, & determinatis utuntur verbis, quia, inquiunt, Sacramenta instituta sunt ad excitandum, & alendam fidem in mente recipientium: unde modo excitetur fides Christi, non curant de verbis, quibus ipsa excitetur. Quoad Calvinum autem, asserit pertinaciter, quod in necessitate, v. g. deficiente aqua, possit fieri Baptismus in lacte, vino, cerevisia, aut quocumque alio liquore, quo possit fieri balneum ad abluendum baptizandum infantem. Hos hæresiarchas refutabit.

CONCLUSIO.

MAteria, & forma Sacramentorum ita determinatæ sunt, ut in ipsis nulla essentialis fieri possit mutatio. Habetur enim Deuteronom. 12. quod in cæremoniis veteris Testamenti nulla licebat fieri mutatio, juxta hæc verba. *Quod præcipio tibi, facies; nec addes quicquam, aut minues*; à fortiori in novo Testamento hæc determinatio requiritur, quoniam Sacramenta novæ legis sunt majoris momenti, quam veteris.

Pro-

Probatur conclusio: Sacramenta sunt causæ instrumentales gratiæ conferendæ, quæ institutæ, & determinatæ fuerunt à Christo, qui est causa principalis: ergo debent conferri per ea verba, & per eadem res, quas instituit Christus, causa enim principalis determinat instrumentalem, unde si assumerentur alia instrumenta, non haberent vim conferendi gratiam. Hoc confirmatur à Concil. Florent. & Trident cap. de Sacramentis. Non debet ergo mutari materia, aut forma, neque substantialiter, neque accidentaliter; si enim fieret mutatio essentialis, invalidum esset Sacramentum, si vero esset mutatio accidentalis, minister Sacramentorum, qui talem faceret mutationem, peccarent. Superest sciendum, quænam mutatio sit essentialis, & quænam accidentalis, ad quod. Resp. quod mutatio essentialis in materia est illa, quæ talis est, ut juxta communem usum loquendi, & judicium hominum discrepet à materia usitata, & non amplius vocetur ejus nomine: Mutatio autem essentialis in verbis est, quando non manet idem sensus verborum. Ratione primi, non potest v. g. Baptismus fieri in lixivio consomato, nec in cervisio, aut jure nimis alteratis; secus autem si parva fieret mutatio. Ratione secundi, invalidum esse Baptismum collatum in his verbis, *In tè ego Baptizo in nomine*, &c. variaretur enim pro tunc sensus verborum, qui autem diceret, *te ego Babtizo*, aut omitteret pronomen, *Ego*, valeret Baptismus, quia esset tantum mutatio accidentalis.

Obiic. Zachariam summum Pontificem approbavit formam baptizandi, qua usus fuit quidam, alias ignarus linguæ latinæ, qui sub his verbis baptizavit; dicendo; *Ego te Ba-*

to in nomine Patris, Filia, & Spiritus sancta; quæ voces includunt mutationem essentialem, quandoquidem sunt alterius significationis à verbis sacramenti. Respondet Doctor Angelicus & nos cum illo, ubi corruptio fit ex ignorantia, vel lapsu linguæ, retinendo intentionem Ecclesiæ, ubi etiam corruptio non fit in principio, aut medio dictionis, pro tunc validum esse Sacramentum, quando vero fit in principio. vel medio, esse validum, quia finis, & terminatio non est ita essentialis ac principium.

QUÆSTIO VI.

Utrùm nostra Sacramenta sint necessaria.

ALiquid potest esse necessarium in Morali Christiana duplici necessitate, quarum prima vocatur necessitas medii, secunda est necessitas præcepti. Necessitas medii est ea, qua aliquid est ita necessarium, ut sine ipso finis haberi non possit, etiam ablata ratione præcepti. Necessitas præcepti est ea, qua aliquid necessarium est sola ratione præcipientis. Necessitas medii in se duplex est; scilicet intrinseca, & extrinseca: intrinseca petitur ex conditione extremorum; sic v. g. ut ignis calefaciat, necessarium est, quod habeat calorem, extrinseca autem oriuntur, non ex natura rei, sed ex institutione divina.

CONCLUSIO PRIMA.

SAcramenta non sunt necessaria necessitate intrinseca, sed necessitate extrinseca, orta videlicet ex institutione Dei. Primum patet, quia nulla est ratio intrinseca, & essentia-

tialis, cur aqua baptiſmi habeat poteſtatem abluendi peccatum originale, vel Pœnitentia peccatum actuale, vel alia Sacramenta virtutem habeant gratiam conferendi, immo Deus qui eſt liber *ad extra*, loco horum Sacramentorum potuit alia inſtituere, & etiam ſine Sacramentis potuit conferre gratiam, ergo non ſunt neceſſaria neceſſitate intrinſeca, Veritas ſecundi habetur ex Con. Trid. Can. 4. ſeſſ. 7. contra Zuinglianos: ubi ſic habetur, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non eſſe neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eorum voto, per ſolam fidem homines poſſe gratiam juſtificationis adipiſci. Anathema ſit*. Si autem non ſint neceſſaria intrinſece, remanet, quod ſaltem, extrinſece neceſſaria ſint.

CONCLUSIO SECUNDA.

DUplici neceſſitate extrinſeca Sacramenta videntur eſſe neceſſaria; Baptiſmum enim, Pœnitentia, & Ordo neceſſaria ſunt neceſſitate medii, vel in re, vel in voto. Baptiſmus enim neceſſarius eſt omnibus ſine exceptione, quia omnes in Adam peccaverunt, dempta Virgine Maria: Pœnitentia eſt neceſſaria illis, qui peccaverunt actualiter. Ordo autem eſt neceſſarius neceſſitate medii, non omnibus, ſed pro omnibus, quia omnes indigent miniſtris ordinatis ab Eccleſia, qui poſſint abſolvere reos. Quoad alia autem ſacramenta ſunt tantum neceſſaria neceſſitate præcepti, ut deteterminavit Conc. Flor. in decreto unionis; nam ſine Euchariſtia, Extrema-unctione, & Confirmatione, aliquis ſalvus evadere poteſt.

Obiic. Quod eſt neceſſarium neceſſitate,

præcepti, est etiam necessarium necessitate medii; quia ex institutione Dei, & Christi observatio mandatorum est ita necessaria, ut sine ipsa beatitudo obtineri non possit: Resp. necessitatem præcepti revera includere necessitatem medii, quando datur facultas, & locus observandi præceptum, concedo; absolutè, & quando non datur locus, nego. Sic v. g. si quis habet locum sumendi Eucharistiam, debet revera sumere tempore Paschali: necessitas tamen dispensat de observantia talis præcepti: quod non videtur idem in Sacramentis, quæ sunt necessaria necessitate medii, ubi necessitas non excusat, quin infans moribundus baptizetur.

QUÆSTIO VII.

An in statu Innocentiæ fuerint Sacramenta?

TRiplex est naturæ humanæ status primus est naturæ perfectissimæ, in beatitudine scilicet existentis: de quo non est controversia, an in illo Sacramenta reperiantur: secundus est naturæ integræ, quatenus consideratur in innocentia: tertius est naturæ corruptæ per peccatum. Hic tertius ulteriùs potest dividi in tres alios, nam alius est status hominis lapsi sub lege naturæ, qui duravit ab Adamo ad Moysen: alius est sub lege scripta in qua mandata legis data fuerunt Moysi, & toti populo Judaico in monte Sinai, & duravit à Moyse ad Christum: tertius est sub lege gratiæ, à Christo scilicet ad finem mundi perseveraturus. Hæc tempora vocantur ab Augustino ante legem, sub

ſub lege, & ſub gratia; & comuniter appellantur lex Naturæ, lex Moſaica, & lex Gratiæ. De triplici illo ſtatu loquendum eſt in hac quæſtione, & duabus ſequentibus.

CONCLUSIO PRIMA.

IN ſtatu innocentiæ nulla de facto extiterunt Sacramenta. Rationes hujus veritatis ſunt: prima, quia Sacramenta ſunt medicinæ quædam ſpirituales, vel quædam media ſupernaturalia, quæ gratiam per modum medicinæ conferuntur: ſed anteà peccatum non erat morbus, ergo talis ſtatus non indiguit medicina, nec proinde Sacramentis. Secunda ratio eſt, quia Sacramenta debent lege ſtabili durare, & non ad breve tempus, exiguo verò tempore duravit ſtatus innocentiæ, ergo non fuit conveniens, ut Deus, qui talem brevitatem temporis prævidebat, inſtitueret Sacramenta pro tam exiguo durationis intervallo. Tertia ratio eſt, quia Sacramenta pertinent ad conſtitutionem Eccleſiæ, ſunt enim publici, & ſolemnes ritus religionis; in illo autem ſtatu innocentiæ non erat Eccleſia perfectè compoſita, erant enim tantùm duæ perſonæ, & ad congregationem propriè dictam tres ad minùs requiruntur, Quarta tandem ratio eſt, quia non habemus ex ſcriptura, aut traditione, aut Patribus, vel Conciliis, quòd ullum pro tunc fuerit Sacramentum.

Obiic. Matrimonium, quod eſt Sacramentum, fuiſſe in lege innocentiæ. Reſp. pro tunc Matrimonium fuiſſe tantùm in officium naturæ, non in ſignum collationis naturæ: & ſic non fuit Sacramentum. Quòd ſi ab aliquibus Sacramentum dicatur, hoc

est, quia fuit signum futuræ Incarnationis, non vero quod fuerit signum efficax gratiæ, vel fuit signum unionis Christi cum Ecclesia, unde Paulus vocans Matrimonium *magnum Sacramentum*, subjungit, *in Christo, & Ecclesia*.

Obiic. Ex August. Lignum vitæ erat Sacramentum, sed lignum vitæ fuit in statu Innocentiæ, ergo, &c. Resp. vocari ab Aug. Sacramentum late, non proprie, late; quatenus aliquid reconditum significabat, nempe virtutem conservandi corpora, reparando scilicet humidum radicale dissipatum per actiones caloris nativi.

CONCLUSIO II.

SI longius duraset ille status non constat satis, an fuissent in illo Sacramenta, potuissent tamen instituti, immo, probabile est, quod futura fuissent. Hæc conclusio tres partes habet.

Probatur prima pars, quia diximus antea, quod institutio Sacramentorum fuit libera, ergo pendet ex sola divina voluntate, quæ potuit illa instituere, vel non, divina autem voluntas non innotescit nisi per revelationem; at nulla habetur revelatio, an Deus instituisset Sacramenta, si status innocentiæ perseveraset, ergo jure dicimus, hoc nobis non constare.

Probatur secunda pars, quia Deus, si status innocentiæ duraset, potuisset instituere Sacramenta in remedium peccatorum, si postea peccassent filii Adæ, non fuissent enim impeccabiles, potuissent etiam instituere illas adconferendam augmentationem gratiæ, vel ad Dei cultum, vel ad gratiarum actio-

actiones, quia homines pro tunc fuissent viatores, ergo potuissent mereri augmentationem gratiæ per frequentationem talium Sacramentorum.

Probatur tertia pars, quod scilicet probabiliter fuissent, aliqua Sacramenta, & præsertim Eucharistia, Ordo, Matrimonium, & Pœnitentiç. Eucharistia fuisset ob tanti Sacramenti excellentiam, & peculiarem unionem cum Christo, qui venisset glorificator; Ordo extitisset, quod deputati fuissent aliqui de efferenda Deo Sacrificia in protestationem sui summi dominii, & in gratiarum actionem beneficiorum in tali statu recipiendorum, si enim in lege Naturæ, & Mosaica fuit Sacerdotium, in lege Innocentiæ debuisset Sacerdotium esse perfectius, & proinde Sacramentum. Probabile est tertio, fuisse futurum Matrimonium, ad gratiam conferendam conjugibus, qua excitarentur ad mutuum amorem. Probabile est denique, futuram fuisse Pœnitentiam, licet enim omnes fuissent nati in justitia originali, non fuissent tamen confirmati in gratia; immo potuissent ab illa recedere; Deus autem non reliquisset eos sine remedio, sicut nec nos reliquit; ergo credibile est, quod pro tunc instituisset Pœnitentiam, quibus autem ritibus, & ceremoniis conferenda, & recipienda fuissent illa. Sacramenta, non constat.

Obiic. in secundam, & tertiam partem; Sacramenta sunt tanquam medicinæ contra morbum lethalem peccati, sed in statu innocentiæ non fuisset morbus peccati, ergo nec debuisset parari medicina. Resp. primo, quod si Sacramenta dicantur medicinæ peccati, hoc est, prout sunt instituta, in lege scilicet corrupta, in qua, cum peccata

vigeant, debent Sacramenta dari, tanquam medicinæ: in illo autem ſtatu innocentiæ non fuiſſent medicinæ, ſed quædam inſtrumenta, quibus gratia habita augeretur. Reſp. ſecundò, quod ſit duplex medicina, præſervativa ſcilicet, & ſanativa, ſi autem homines perſeveraſſent longius in ſtatu innocentiæ pro tunc Sacramenta tenuiſſent locum medicinæ præſervativæ, augendo enim gratiam in quolibet homine, quo major fuiſſet gratia hominis, eo firmius adhæſiſſet Deo, & conſequenter difficilius in peccatum incidiſſet. Reſp. tertiò quod etiam pro tunc Sacramenta potuiſſent tenere locum medicinæ ſanativæ, in quantum, ut diximus, deſcendentes ab Adamo, non erant perfectiores Patre, & ſic potuiſſent peccare; ſi autem peccaſſent, pro tunc Sacramentum fuiſſet illis in medicinam, nedum præſervativam, ſed etiam ſanativam, & curativam.

QUÆSTIO VIII.

An fuerint aliqua Sacramenta in lege naturæ?

LEx; quæ anteceſſit legem ſcriptam, non ideo dicitur lex naturæ, quia pro tunc vigebant tantum cognitio naturalis Dei, & ſola præcepta naturalia exiſtebant, vel quod pro tunc homines ſolis naturæ viribus poſſent conſequi ſalutem; ſed dicitur lex naturæ, in quantum diſtinguitur à lege ſcripta; tunc enim nulla erat lex ſcripta, niſi interius in mente hominum; & ſi fuerint aliqua præcepta poſitiva, ut de fabricanda arca, reſpectu Noemi, de ſacrificando in pane, & vino reſpectu Melchiſedech, & de Cir-

Circunciſione reſpectu Abrahæ pro ſe, & ſua familia; talia præcepta non habebant vim r & rationem legis propriè, quia non erant publica, nec data omnibus, ſed privatis quibuſdam perſonis, & familiis. In ea lege, quæ vocatur lex naturæ, fides Chriſti mediatoris venturi debuit eſſe in quolibet, vel explicita, vel implicita debuit eſſe explicita in capitibus familiarum, qua ſcilicet crederent; Deum in carne venturum, debuit vero eſſe implicita in aliis, qui tenebantur credere in communi, Deum convenienti modo reconciliaturum ſibi humanum genus. Illa autem fides ortum potuit habere ab Adamo, cui Deus indicavit, ipſum; poſſeroſque poſſe liberare ſuos parvulos à peccato originali per fidem in Chriſtum venturum applicatum ipſis parvulis a parentibus. An autem illa fides debuerit exprimi aliquo actu expreſſo, & ſigno externo, quod habeat rationem Sacramenti, hoc quæritur.

CONCLUSIO.

IN lege naturæ fuit aliquod Sacramentum pro parvulis. Sic Aug. l. 5. contra Julianum c. 9. *Non eſt credendum ante datam Circumciſionem, famulos Dei, quandoquidem his inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento opitulatos fuiſſe parvulis ſuis, quamvis quid illud eſſet, ſcriptura voluerit nos latere neceſſaria, aliqua ex cauſa.* Ex quo paſſu Aug. nedum patet in lege naturæ fuiſſe aliquod remedium pro peccato originali, quod omnes ultro fatentur; ſed illud conſtituiſſe in aliquo ſigno externo, contra illos, qui dicunt, quod ſolus actus internus fidei applicatus parvulis ſufficeret; ſi hoc enim eſſet, nulla eſſet cauſa,

cur illud remedium internum non posset applicari parvulis post ipsorum animationem, & antequam egrederentur ex utero materno. Quinam autem esset ille actus externus, quo scilicet parentes liberabant suos parvulos à peccato originali, an scilicet esset oratio, vel oblatio, vel aliquid simile, non constat, ut dicit Aug. loco cit. sed constat tantum, quod ille actus deberet fieri in protestatione m Christi venturi: Unde Doctores dicunt, quod liberum erat parentibus uti eo ritu, quo vellent, & quo movebantur communiter à Spiritu sancto, modo ut diximus, esset professio exterior fidei in Christum venturum, sive explicita, sive implicita. Talem autem remedium, quod vigebat in lege naturæ, perseveravit in lege scripta pro fœminis, quibus non poterat aptari Circuncisio.

QUÆSTIO ULTIMA.

An fuerint aliqua Sacramenta in lege scripta?

PEr veterem, & scriptam legem intelligimus tempus à Moyse ad Christum; licet alii ponant illud ad Abraham, in quantum ille Patriarcha habuit præceptum Circumcisionis pro sua familia: propriè tamen status legis scriptæ est à tempore, quo Deus dedit legem Moysi in monte Sinai, illa vero lex tantum respectu populi Judaici, non pro gentilibus, pro quibus vigebat lex naturæ, quæ pro illis perseveravit usque ad Christum: Quod autem in tali lege scripta Sacramenta extiterint, asseverabit.

CONCLUSIO.

IN lege scripta Circumcisio, tanquam Sacramentum institutum ad remedium

peccati originalis, & alia Sacramenta, quæ legalem conferebant ſanctificationem, & veram gratiam ſignificabant dandam per noſtra Sacramenta.

Probatur prima pars ex Geneſ. 17. *Maſculus, cujus præputii caro non circumciſa fuerit, delebitur anima illius de populo ſuo.* Ratio noſtra convenientiæ eſt, quod ſicut in lege naturæ erat aliquod remedium pro peccato originali, quod conſiſtebat in aliquo ſigno externo, non tamen determinato, & expreſſo ex inſtitutione Dei, fuit conveniens, ut in lege ſcripta, quę erat perfectior, determinatum fuerit à Deo, quod quidem ſignum externum, quod habebat rationem Sacramenti, aliud non fuit quam Circumciſio, quæ applicata parvulis tolleret peccatum originale, & conſequenter conferret gratiam, quæ omnia faciunt verum Sacramentum, ad quod tantum tria requiruntur, nempe promiſſio Dei de conferenda gratia, ſignum externum, & ſenſibile; & tandem, quod à Deo præcipiatur.

Probatur ſecunda pars, quod ſcilicet præter Circumciſionem fuerint alia Sacramenta, quæ ſanctificationem legalem conferebant, & veram ſignificabant gratiam per noſtra Sacramenta conferendam, in veteri enim lege, qui tetigerant cadaver, qui erat ſanguinifluum; & ſimilia, cenſebantur veluti polluti, & à communicatione aliorum ſeparati; per ſacrificia vero reddebantur habiles ad frequentandum cum aliis, & veluti ſancti, & immaculati efficiebantur (ſanctitate ſcilicet legali) per quædam ſacrificia, quæ proinde erant Sacramenta ſaltem imperfecta. Deinde, talia Sacramenta erant veluti figura noſtrorum, ut patet, nam Cir-

Circumcisio figurabat Baptismum, Panes propositionis Agnus Paschalis, & Manna significabant Eucharistiam, Consecrationes Pontificum, & Levitarum erant figura Ordinis; Purificationes figurabant Pœnitentiam: Matrimonium tandem legis veteris, quod in statu innocentiæ erat, in officium naturæ, & in legibus non scripta, & scripta, in remedium concupiscentiæ, figurabat Matrimonium legis novæ, quod est nedum in officium naturæ, & in remedium concupiscentiæ, sed in Sacramentum verè, & propria sumptum. Quoad Extremam Unctionem non habebat suam figuram in lege veteri sicut nec Confirmatio, quia Extremo Unctio est quædam preparatio immediata ad gloriam, & ingressum Cæli, quod nondum erat apertum: Confirmatio vero est Sacramentum plenitudinis, & perfectionis gratiæ, quod quidem tempus perfectionis non erat in veteri Testamento, sed relervabatur ad nostrum.

CAPUT SECUNDUM.

De causa Sacramentorum.

QUadruplex est genus causarum ex Philosophis, alia enim est materialis, ex qua res fit; alia formalis, quæ dat esse completum rei, alia finalis, propter quam res est, & efficiens, à qua res accipit esse. Non loquimur de causa materiali Sacramentorum, diximus enim, res sumptas vel formaliter, vel analogice, esse ipsorum materiam; diximus etiam verba esse formam ipsorum, sanctificatio pariter hominis est causa finalis, cur instituta fuerunt Sacramenta, ergo tantum nobis remanet loquendum de causa efficien-

ce, à qua Sacramenta fiunt : & hoc discutietur in præsenti capite.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis sit Author Sacramentorum ?

IN sequenti quæstione dicturi sumus de causa ministeriali Sacramentorum, à quo scilicet ministrari debeant : nunc priùs agendum de causa principali illorum ; quæ quidem causa principalis duplex est : una, quæ vocatur principalis simpliciter, alia verò quæ vocatur causa principalis meritoria. Causa principalis simpliciter est ea, quæ propria authoritate facit, ut Sacramenta habeant efficaciam conferendi gratiam infallibiliter : causa verò principalis meritoria est ea, quæ meruit, ut gratia conferretur per talia signa exteriora.

CONCLUSIO.

SAcramentorum causa principalis est solus Deus : causa autem principalis meritoria est Christus. Probatur prima pars : Ille est causa principalis Sacramentorum, qui solus, & propria authoritate habet virtutem conferendi gratiam mediante applicatione alicujus signi externi, quod vocatur Sacramentum : sed gratia à solo Deo dependet, & solus Deus habet virtutem alligandi comunicationem gratiæ illis signis, quæ vocamus Sacramenta : ergo solus Deus est causa principalis simpliciter Sacramentorum : & hoc est, quod omnes dicunt, solum Deum esse causam gratiæ.

Prob. secunda pars ex Conc. Trid. Sess. 7. Ca.

non. *Siquis dixerit, omnia, & singula Sacramenta nova legis non fuisse à Domino nostro Jesu Christo instituta : Anathema sit*. Ratio hujus est, quia Sacramenta sunt quædam partes pertinentes ad legem Evangelicam ; sed lex Evangelica est à Christo : ergo & Sacramenta ab eo debuerunt esse. Fuerunt inquam ab illo, tanquam à causa meritoria, in quantum per suam Passionem meruit, ut Deus suam gratiam alligaret his signi, quæ ipsemet Christus elegit.

Obiic. Causa principalis Sacramentorum est Deus : ergo Christus non potest dici etiam causa principalis. Resp. esse causam simul principalem, seu primam : & etiam minùs principalem, seu secundam ; sed hoc, diverso respectu : respectu enim Dei, Christus est veluti causa secunda, & minùs principalis Sacramentorum, respectu verò ministrorum, quæ conficiunt, & applicat illa Sacramenta, est causa principalis : non quidem efficiens, quasi ipsemet Christus gratiam producat, & conferat, sed est causa meritoria, in quantum principaliter meruit à Deo, quòd Sacramenta gratiam conferrent. Et hoc est, quod Doctores dicunt communiter, triplicem esse causam Sacramentorum : quarum prima vocatur authoritativa, & hæc competit soli Deo : secunda vocatur excellentiæ, quæ propria est Christo, in quantùm est instrumentum conjunctum cum divinitate : ubi nos, qui aliquando sumus instrumenta meritoria gratiæ, non habemus potestatem excellentiæ, quia non sumus uniti hypostaticè cum Deo : tertia tandem dicitur ministeralis causa Sacramentorum, quia competit illis, qui Sacramenta ministrant.

Obiic. Confirmationem fuisse institutam

in

in Conc. Meld. secundùm Alex. Alensem, & Extremam unctionem ortam esse à D Jacobo, ut vult Magister sententiarum : ergo Christus non fuit causa omnium Sacramentorum. Resp. illos fuisse locutos tantùm de promulgatione horum Sacramentorum, non verò de illorum institutione : contrarium enim habetur in Concil. Trid. loc. cit. Dices, Aliqua Sacramenta fuerunt instituta ante passionem Christi : ergo Christus per passionem suam non fuit causa meritoria Sacramentorum Resp. quòd talia Sacramenta habuerunt suam efficaciam à passione Christi; non præsenti, nec præterita, sed futura. Instabis : Quando effectus est in actu, causa debet esse in actu, sed sacramenta erant in actu instituta, quando nondum erat passio Christi : ergo passio futura non sufficiebat. Resp. quando instituta fuerunt Sacramenta, passionem fuisse in actu, sed distinguo ; fuit in actu respectu acceptationis Dei, quia etiam antequam Christus pateretur, acceptavit illius mortem, tanquam meritoriam omnium gratiarum, quas Deus contulit intuitu ejus, etiam in ipsa creatione mundi ; non tamen Passio Christi erat in actu proprio & formali, quando Sacramenta instituta sunt.

QUÆSTIO II.

Quis sit minister Sacramentorum.

CAlvinus putat, tum bonos tum malos Angelos in corporibus assumptis posse ministrare Sacramenta : Lutherus vul quidem, solos homines hoc posse facere, sed credit, omnes posse Sacramenta ministrare, dum

modo ſint Baptizati : omnes enim Chriſtianos dicit eſſe Sacerdotes: & fundatur dictis Petri , vocantis eos , qui ſunt Chriſtiani , *Regale Sacerdotium* non advertens , quòd Petrus loquatur de Sacerdotio ſpirituali , quo Chriſtiani offerunt Deo hoſtias ſpirituales , nempe affectiones cordis.

CONCLUSIO.

SOli homines ſunt miniſtri Sacramentorum; non tamen omnes . Primum eſt contra Calvinum , ſecundum contra Lutherum.

Probatur prima pars: illi enim ſoli ſunt miniſtri Sacramentorum , quos Deus deſtinavit ad tale miniſterium , ſed hi fuerunt ſoli homines , quibus dixit pro Baptiſmo conferendo, Matth. 28. *Euntes , docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris , &c.* Pro Sacramento Euchariſtiæ , Lucæ 12. *Hoc facite in meam commemorationem*. Pro Pœnitentia Joan. 29. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*. Pro Extrema unctione , Jacobi 5. *Infirmatur quis ex vobis: inducat Presbyteros*.

Confirmatur , ſicut ad confectionem Sacramenti requiritur verum & naturale elementum , v. g. vera & naturalis aqua , verus panis , & verum oleum , ſic etiam requiritur verum & naturale verbum , ſed ompetit ſolis hominibus loqui propriè , loqui enim eſt actio vitalis , quæ eſt à principio conjuncto, non vero à principio ſeparato ut ſunt Angeli , vel dæmones. reſpectu corporum aſſumptorum , ad ſolos homines ſpectat, non verò ad Angelos confectio, & adminiſtratio Sacraetor.

Probatur ſecunda pars , illi , qui non habent intentionem conficiendi & miniſtrandi Sacramenta , non poſsunt illa miniſtra-

re, aut conficere : sed amentes, fatui, & furiosi, qui non habent rationem, intentionem habere non possunt : quia intentio est actus rationis : ergo non sunt ministri Sacramentorum : & sic tale ministerium non competit omnibus hominibus. Deinde illi qui non habent caracterem ordinis, non possunt esse ministri Confirmationis, Eucharistiæ, Absolutionis, Ordinis, & Extremæ unctionis sic Conc. Trid. sess. 7. can. 18.

Obiic. in primam partem Patres, qui asserunt, Angelos posse conficere Sacramentum baptismi : ergo non solis hominibus competit ministrare Sacramenta. Resp. Angelos, tum bonos, tum malos, posse revera de potentia Dei absoluta baptizare, & alia Sacramenta conficere : hoc tamen non sit de potentia ordinaria : unde mens Canonistarum est quòd si Angelus bonus videretur in corpore assumpto aliquem baptizasse, credendum esset, quòd Baptismus esset validus, & quod Deus dispensasset in tali occasione, Angelo scilicet proferente voces perceptas ab hominibus, & nostris similes : si verò demon in carne assumpta videretur Baptizare, invalidus censeretur Baptismus : non est enim credibile, Deum talem potentiam dedisse diabolo, qui tantùm nostram perditionem intendit, unde verisimilius esset, quod pro tunc dæmon sic baptizare simulans, vellet in perditionem tradere infantem sic baptizatum.

Obiic. in secundam partem : Omnes homines sunt fratres Christi per incarnationem : sed inter fratres omnia sunt communia : ergo si Christus, qui est frater Christianorum Sacramenta ministrare potuit, & ea conficere idem possent facere Christiani, qui sunt Christi fratres. Respondeo Christianos esse fra-

fratres Christi adoptivos, concedo: mediante gratia, quàm illis meruit Christus: naturales, nego: quando autem dicitur, inter fratres omnia sunt communia; distinguo etiam, inter fratres naturales, concedo: inter fratres adoptivos, nego.

QUÆSTIO III.

An requiratur intentio ministri.

INtentio ministri triplex esse potest: prima est materialis, qua minister intendit proferre verba, & facere externam actionem secunda est formalis implicita faciendi in confuso, quod facit Ecclesia: tertia tandem est formalis explicita conferendi effectum Sacramenti. Lutherus, qui vult Sacramenta esse tantùm ad excitandam fidem in mente astantium. vel recipientium, dicit primam intentionem sufficere, quia potest excitare fidem: nos verò aliter sentimus.

CONCLUSIO.

LIcèt non requiratur intentio formalis explicita, requiritur tamen implicita. Non requiritur inquam quòd minister intendat actu baptizare, vel conferre gratiam, aut delere peccatum originale: requiritur tamen, quòd intendat facere, quod facit Ecclesia, quod fecit Christus, quod faciunt alii Sacerdote, vel saltem intendat fungi suo officio: hæc enim omnia æquipollent intentioni actuali, & illam includunt.

Probatur hæc conclusio ex Conc. Florent. in decreto unionis Sess. 7. de Sacramentis in genere Can. 21. *Si quis dixerit, in mi-*

ni-

nistro, dum Sacramentum conficit; non requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, Anathema sit. Sic etiam Conc. Trid. Sess. 14. Can. 6. *Si Sacerdoti desit animus vere absolvendi, fit.* Ratio est, quia ablolutio non est medum ministerium sed actus judicialis, quo sententia profertur, ergo debet proferri cum intentione. Deinde, si intentio materialis sufficeret, & non requireretur formalis, saltem implicita, lector mensæ, qui inter legendum recitaret hæc verba, *Hoc est corpus meum*, consecraret panem appositum, quod falsum est.

Obiic. quod Patriarcha Alexandrinus approbaverit Baptismum Gregorii Nazianzeni, qui adhuc puer alios pueros baptizavit ludendo, ergo non est necessaria formalis intentio. Resp. hoc approbatum fuisse, quia interrogatus Gregorius confessus est, se intendisse facere, quod intendebat Patriarcha Alexsandrinus, licet joco, unde dicendum est, quod qui haberet tantum intentionem jocandi, non baptizaret; qui haberet vero intentionem jocandi & baptizandi, vel faciendi, quod facit Ecclesia Christiana, vere baptizaret.

Obiic. secundo, quod famulus, qui transit contractum pro domino, non indigeat intentione: si enim v. g. det equum vice domini sui, sufficit, quod illum porrigat, licet non intendat dare, ergo à pari dicendum est de ministro, qui vice Christi gratiam confert per Sacramenta. Resp. distinguendo antecedens; si famulus ille habeat tantum rationem nuntii, concedo, si habeat potestatem à domino tractandi negotium pro sua voluntate nego, sed Sacerdotes habent talem potestatem, ut patet ex dictis Christi, *Quorum*

rum remiseritis peccata remittuntur eis : ergo indigent intentione. Sacerdotes enim vocantur à Paulo Dispensatores Misteriorum Dei dispensatio autem fit cum intentione.

Obiic. tertio, nullum ergo esse certum an sit baptizatus, nec ne: quia potest semper dubitare de intentione ministri. Resp. nullum esse certum certitudine fidei: tamen est certus certitudine morali: non debet enim credere de proximo quod voluerit perpetrare sacrilegium, non intendendo effectum Sacramenti conferre. Nec quis dicat, ergo Baptismus Hæreticorum periculosus est: quia non intendunt facere, quod facit Ecclesia Romana, sed quod facit Genevensis. Respondeo enim, quod intendere facere, quod facit Ecclesia Genevensis, hoc est intendere virtualiter, quod fecit Christus, & quod jussit facere.

QUÆSTIO IV.

Qualis debeat esse intentio ministri.

QUia intentio ministri debet esse formalis, sive sit implicita, sive explicita potest. ulterius quæri, an illa intentio formalis debeat esse actualis, vel virtualis, vel habitualis. Sed ante, responsionem, sciendum est, quod intentio actualis est, quando minister actu conficiens Sacramentum intendit facere, quod fecit Christus, vel Ecclesia: Intentio virtualis est quando propter distractionem minister non intendit actu facere, quod fecit Christus, sed antea intendit; nec illa intentio, quam vocamus actualem, fuit interrupta per contrarium actum: Habitualis tandem est quædam promptitudo, qua Sa-

cer-

erdos v. g. eſt expeditus ad baptizandum ; æ quidem promptitudo oriri poteſt ex habitu infuſo, vel acquiſito.

CONCLUSIO.

Intentio habitualis non ſufficit , actualis non requiritur abſolutè , ſed virtualis , ſaltem neceſſaria eſt Primum patet , quia ullis habitus, qui eſt v. g. in Sacerdote ad conſecrandum , & in Epiſcopo ad confirmandum, non eſt deliberatus, immò poteſt eſſe in dormiente & in hominibus mente capitis , unde patet, talem intentionem non ſufficere . Quod ſi D. Thomas videatur hoc aſſeverare hoc eſt, quia confundit intentionem virtualem cum habituali . Secundum manifeſtum eſt, quia intentio actualis non eſt in poteſtate noſtra ſemper , non poſſumus enim quin aliquando diſtrahamur , & nimis durum eſſet hoc exigere à miniſtro, tamen cavendum eſt , ut quiſque hanc intentionem habeat . Certium ergo liquet ex duobus primis cùm enim intentio miniſtri neceſſaria ſit , ut provavit præcedens concluſio per Concilia intentio vero habitualis non ſufficiat , nec actualis abſolutè exigatur , ergo concludendum eſt quod miniſter ſaltem virtualem debeat habere ; ad intentionem autem virtualem requiritur , quod paulo anteà fuerit actualis , & non ſufficit, quod v. g. ſuſcipiendo Sacerdotium quis habeat intentionem ſemper conſecrandi.

Obiic. Sacramenta non habent vim operativam à miniſtro , ſed à ſolo Chriſto , ergo nullo modo intentio miniſtri requiritur . Reſp. non eſſe nobis quæſtionem de effectu Sacramentorum ; gratia enim , quæ eſt effectus

Sa-

Sacramenti, nullo modo dependet à minisſtro; nec ab intentione miniſtri, ſed loquimur de eſſe & confeſſione Sacramentorum, quæ dependent à miniſtri intentione; unde v. g. ſi homo intenderet aliquem baptizare, & non intenderet illi conferre gratiam, gratia ipſa non ſuſpenderetur ob defectum intentionis, quia ut optime dicit reſponſio, vis operativa Sacramentorum à ſolo Chriſto dependet; hoc non impedit tamen, quin dicamus, quod ſi miniſter non intenderet Sacramentum facere, revera nec Sacramentum faceret, nec produceret gratiam.

Obiic. ſecundo Intentio virtualis non ſufficit, quia intentio virtualis nihil aliud eſt, quam actus præteritus, ſed quod eſt præteritum, non poteſt producere gratiam præſentem, ergo ad effectum Sacramenti virtualis intentio non ſufficit. Reſp. negando antecedens, ad probationem diſtinguo minorem, quod eſt præteritum non poteſt influere in præſens, nec producere gratiam præſentem, phyſice, concedo, effectus enim phyſicus in actu exigit cauſam phyſicam in actu, moraliter, nego. Habemus exemplum de paſſione Chriſti, quæ antequam exiſteret, fuit principium gratiarum, quæ communicatæ fuerunt in veteri Teſtamento, & nunc etiam, ubi jam peracta eſt, eſt adhuc fons & origo omnium gratiarum nobis collatarum. Nil ergo mirum, ſi dicamus intentionem virtualem influere in gratiam (altem moraliter; nam ex vi primæ intentionis, quæ actualis fuit, incipit homo applicare ſe ad Sacramentum, vel ad præparationem Sacramenti.

QUÆ.

QUÆSTIO V.

An requiratur Fides in miniſtro?

MUlti hoc olim putaverunt, inter quos videtur fuiſſe Cyprianus, & illi, qui hanc tenebant opinionem, rebaptizabant eos, qui antea baptizati fuerant ab hæreticis. In hoc errore fuerunt Donatiſtæ, contra quos Auguſtinus ſeptem libros ex profeſſo ſcripſit, & ipſemet Auguſtinus Cyprianum excuſat, dicens quod tempore Cypriani nondum erat Concilium plenarium, per quod rei veritas habberetur.

CONCLUSIO.

NOn requiritur Fides ad valorem Sacramenti. Hæc propoſito eſt de fide, ſalem poſt tempus Cypriani, quippe quæ fuit definita in Concilio Carthaginenſi Provincia-, Canone 1. poſt mortem Cypriani ejuſdem urbis antea Epiſcopi, in Arelatenſi primo, & ſecundo, in Laodicæno Canone . in Nicæno primo Canon. 17. ubi jubet, æreticos Paulianiſtas ad Eccleſiam redeun. is rebaptizari, quia peccabant in forma Bapiſmi; alios verò hæreticos debitam mateiam, & formam adhibentes, minimè, ſic tiam Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. Caon. de Baptiſmo. Hæc quæſtio intelligitur e ſolo Baptiſmo, non verò de aliis Sacramentis, quia ſupponunt Baptiſmum, hæetici tamen, ſi antequam à nobis recedant, mt Præsbyteri, poſſunt abſolutum confer. i; & ſi ſint Epiſcopi, poſſunt ordinare; allis enim poteſtas pertinet ad ſpiritualem

cara.

ritualem caracterem, qui eſt indelebilis; unde cùm fiunt hæretici, amittunt ſolam licentiam, non vero poteſtatem, quod intelligitur tamen de poteſtate ordinis, non juriſdictionis, licèt enim poſſint conſecrare v. g. non poſſunt tamen excommunicare. Porro, idem dicendum eſt de paganis reſpectu Baptiſmi ac de hæreticis, quod ſcilicet baptizare poſſint.

Obiic. Baptiſmus confertur in nomine Trinitatis; ergo non poteſt conferri ab illis qui fide Trinitate carent Negatur conſequentia, non baptizant enim authoritate propria ſed Chriſti, qui ſic diſpoſuit, ut infidelis poſſit miniſtrare Baptiſmum. Nec dicas, extra Eccleſiam non eſt ſalus, ergo nec poteſt recipere infans ſalutem per baptiſmum à pagano collatum. Diſtinguitur enim, extra Eccleſiam non eſt ſalus, formaliter, concedo, miniſter aliter, nego, licèt ergo pagani non pertineant ad Eccleſiam, quoad fidem pertinent tamen quoad miniſterium. Si quis dicat, caput naturale non influit mediantibus venis aridis, ergo nec myſticum mediantibus infidelibus, negabitur conſequentia, primum enim procedit ex defectu virtutis capitis naturalis, quod cùm ſit finitum in ſua efficacitate, non poteſt per talis venas influere, Chriſtus autem eſt infinitæ virtutis, unde ſicut poteſt ſine miniſtris juſtificare, poteſt etiam per miniſtros infideles.

QUÆSTIO VI.

An probitas requiratur in Miniſtro?

HOc poteſt duplicem ſenſum pati; primo an probitas requiratur in Miniſtro,

ut va.

ut validum sit Sacramentum ; secundò , ut licitum sit . Vaidenses , seu Pauperes de Lugduno, & Donatistarum plurimi , primum alleveraverunt.

CONCLUSIO.

AD valorem Sacramenti non requiritur probitas Ministri ; qui ministrat tamen Sacramentum ex officio , peccat , si sit in peccato mortali : si autem ministret per accidens , non peccat : sic omnes Canonistæ.

Probatur prima pars , quia Minister agit authoritate , non propria , sed sibi concessa à Deo quam Deus non aufert propter peccatum . Sic impius Judas baptizabat valide, ait Aug. Deinde potestas conficiendi Sacramentum non est gratia sanctificans sed gratis data , ergo compossibilis est cum peccato Tandem , quia potestas conficiendi Sacramentum non datur communiter in utilitatem ministri : ergo nec debet auferri per peccatum ministri. Porrò , sicut propter peccatum non auferetur potestas jurisdictionis : secundùm dictum Petri 1. 2. *Subditi estote dominis , non tantùm bonis , sed & dyscolis* : ergo nec auferetur potestas Ordinis .

Probantur aliæ partes , quòd scilicet primò ministrans ex officio peccet , si sit in peccato mortali , dum ministrat , quia si in veteri lege ad ministrandà legalia , quæ erant Sacramenta imperfecta , requirebatur sanctitas legalis , ut habetur Levit. 23. *Sancti erunt Deo suo , qui incensum , & panes Deo suo offerunt* : ergo à fortiori in lege gratiæ ministri ex officio peccant , si in peccato ministrent. Hinc tenentur ministri , si non confiteri, habe-

re contritionem, saltem existimatam. Ratio quare ministrans per accidens & non ex officio, non peccet, ut v. g Laicus, vel Ecclesiasticus non pastor, qui requiritur baptizare infantem moribundum, est, quia sanctitas non alligatur puro ministerio, sed ministranti ex officio.

Obiic. in primam partem: Nemo dat quod non habet. Eccleſiast. 14. *Ab immundo, quis mundabitur?* & posteà; *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus?* Cùm ergo minister improbus non habeat gratiam, non potest illam conferre per Sacramenta. Resp. quòd mali ministri habeant gratiam ministerialiter, non verò formaliter, quòd non possint mundare propria virtute, benè autem virtute Christi. Quòd si Eccleſiast. 34. habeatur, quòd baptismus à mortuo non proficiat, idest, qui lavatur à mortuo, hoc est à tactu mortui, & iterùm tangit illum, talis lavatio non prodest: hoc est in textu. Quòd si dicatur communiter, quòd arbor mala non possit bonus fructus facere: tanquam causa principalis conced. tanquam ministerialis, nego. Si etiam Malachias asserat, Deum maledicere benedictionibus peccatorum; loquitur de actionibus, quæ vim habebant ex opere operantis; tales enim non recipit Deus à peccatore. Si aliquod Concilium dicat Baptismum infirmorum non sanare: loquitur de Baptismum Arianorum, qui baptizabant in nomine Patris majoris, Filii minoris, & Spiritus sancti.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quanam dispositio requiratur in suscipiente Sacramentum?

SIcut in ministro aliquid requiritur, ut valide conferat Sacramenta, aliquid etiam, ut licitè conferat; sic etiam aliud requiritur in suscipiente Sacramentum, ut valide Baptismum suscipiat, & aliud ut meritoriè.

CONCLUSIO ULTIMA.

UT validum sit Sacramentum, requiritur in adultis voluntas suscipiendi; ut verò Sacramentum conferat gratiam, aliquando requiritur sanctitas in suscipiente, aliquando non. Primum patet ex Innocentio 3. cap. *majores*, de Baptismo: ubi ait, *Qui nunquam consentit, nec rem, nec characterem Sacramenti suscipit*. Illa autem intentio sufficit, quæ est virtualis si enim aliquis hodie petat Baptismum, & postea cadat in dementiam, potest baptizari: non verò, si nunquam intentionem habuerit: pro pueris autem, qui intentione carent, sufficit intentio Christi, & Ecclesiæ.

Probatur secundum; ut enim quis recipiat gratia, seu augmentum gratiæ, quod confertur per Confirmationem, Eucharistiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, debet in gratia præexistere, unde hæc Sacramenta vocantur Sacramenta vivorum, quia dantur illis, qui habent jam vitam spiritualem.

Probatur tertium, respectu Pænitentiæ & Baptismi; si enim requireretur gratia in

illo, qui baptizatur, vel qui absolvitur: talia Sacramenta non tollerent peccatum, quod tamen falsum est, quia Baptismus tollit peccatum originale, & Pœnitentia peccatum actuale; & hæc duo Sacramenta dicuntur ob hoc Sacramenta mortuorum; quia sunt pro illis, qui vita spirituali carent.

CAPUT ULTIMUM.

De effectu Sacramentorum.

QUandoquidem ad causam sequitur effectus: ideò, postquam egimus de causa Sacramentorum, nunc ad ipsorum effectum transeundum est. Effectus autem Sacramentorum sunt duo, quorum unus est gratia, sive habitualis, sive actualis: aliùs verò est caracter, qui si non per omnia Sacramenta conferatur, per tria tamen communicari solet, nimirum per Baptismum, Confirmationem, & Ordinem; de his omnibus dicetur suo loco in præsenti capite.

QUÆSTIO PRIMA.

An Sacramenta conferant gratiam habitualem?

HÆretici hujus temporis volunt, Sacramenta non producere gratiam efficienter, sed tantùm objectivè, in ratione scilicet signi, excitando in nobis fidem passionis Christi, & mediante fide gratiam, sicut imagines rerum sacrarum solent in nobis excitare devotionem; sed si hoc verum esset, non deberent necessariò Sacramenta accipi à quodlibet; sufficeret enim, si uterentur illis, qui

qui talia Sacramenta conferunt : nam per hoc fides æqualiter in illis excitari posset, ac si actualiter ea reciperent : Nos autem qui dicimus; quòd Sacramenta conferant gratiam efficienter, non ut causa principalis, quia solus Deus illam sic confert, nec ut causa principalis meritoria, quia solus Christus est talis causa, ut sed causa instrumentalis, aliter habemus concludere.

CONCLUSIO.

SAcramenta gratiam habitualem conferunt, & per gratiam habitualem intelligimus aliquam qualitatem inhærentem animæ, & divinitus infusam, qua homo justificatur, unde vocatur gratia justificans: vel qua etiam sanctificatur, unde vocatur sanctificans; vel gratus Deo efficitur, unde vocatur tandem gratum faciens. Hæc conclusio habetur ex Conciliis Florentino, Arausicano, & Trid. quod quidem ultimum sess. 7. de Sacramentis can. 6. habet: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam, sublato obice, non conferre, Anathema sit.*

Confirmatur nostra conclusio ex Scriptura, quæ ostendit, loquendo de quolibet Sacramento, omnia gratiam conferre: de Baptismo enim habetur, Act 2. *Baptizatur unusquisq; vestrum in remissionem peccatorum* : non tollitur verò peccatum, nisi per gratiam habitualem: De Confirmatione habetur. Act. 8. quòd per manum impositionem dabatur Spiritus sanctus. De Eucharistia habetur Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam*. De Pœnitentia fertur Joann. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

De Matrimonio habetur ad Ephes. 5. *Quòd sit magnum Sacramentum*: non esse autem magnum inter Sacramenta, si non conferret gratiam, sicut alia conferunt. De Ordine tandem habetur 2. ad Timoth. 1. *Ut resuscites gratiam, quæ in te est per manuum impositionem*: De Extrema unctione. Jacobi 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ.*

QUÆSTIO II.

Utrùm Sacramenta conferant habitus supernaturales cum gratia?

IN homine justo, præter gratiam habitualem, reperiuntur habitus supernaturales, ut Fides, Spes, Charitas, Temperantia, Justitia, Fortitudo, Prudentia, qui facilitant hominem ad bene agendum, & bene utendum creaturis. Hic ergo quæritur, utrùm Sacramenta infundant hos supernaturales habitus cum gratia habituali.

CONCLUSIO.

SAcramenta cum gratia habituali conferunt gratiam donorum, & virtutum; idest, habitus supernaturales, tum Theologicos, ut sunt Fides, & Charitas: tum Cardinales, ut sunt Justitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudentia, tum Morales, ut sunt Humilitas, &c. Sic Conc. Trident. sess. 6. cap. 6. Cujus ratio est, quia sicut in vita corporali Deus conferendo animam, quę est principium vitæ, potentias superaddit, ut anima producat actiones vitales; sic etiam Deus dans gratiam, dat etiam habitus supernaturales, quibus homo possit in genere gratię actio.

actiones vitales producere, & hoc fit tum respectu adultorum, tum respectu infantium.

Obiic. Omnia Sacramenta non conferunt gratiam, sed tantùm duo, nimirum Baptismus, & Pœnitentia, alia enim, quæ dicuntur Sacramenta vivorum, illam præsupponunt, ergo malè dicitur in præcedenti conclusione, quòd Sacramenta conferant gratiam habitualem, & minus rectè inista, quod conferant cum gratia habituali habitus supernaturales: quia tales habitus non infunduntur nisi cum gratia: cùm ergo in Sacramentis vivorum gratia non infundatur, propterea non infunduntur in illis habitus supernaturales. Resp. quod quando diximus in præsenti conclusione Sacramenta conferre gratiam: hoc est, vel in se, vel in augmento: idest, vel producunt gratiam ut sit, vel producunt augmentationem gratiæ: sic etiam, quando dicimus in præsenti conclusione, quòd Sacramenta conferunt habitus supernaturales, hoc est, vel in se, vel in augmento: v.g. ille, qui recipiens Eucharistiam habet gratiam, habet etiam Fidem, Spem, & Charitatem, & alios habitus supernaturales; augentur tamen, sicut & gratia, per sumptionem Eucharistiæ.

Obiic. secundò, habitus dantur propter actus; sed infantes non sunt capaces actuum supernaturalium: ergo nec illis infunduntur habitus supernaturales. Pro adultis etiam videtur, quòd habeant æqualem difficultatem operandi post Baptismum, ac ante; quòd est signum, ipsos per Baptismum non recepisse habitus supernaturales, quibus promptiores fierent ad bene agendum. Resp. tales habitus infundi infantibus, ut illis possint bene uti, cùm adoleverint. Quoad adultos ve-

verò, si sentiant difficultatem bene agendi post Baptismum: hoc non provenit ex defectu habituum: sed ob inordinatos concupiscentiæ motus, quæ per Baptismum non tollitur.

QUÆSTIO III.

An Sacramenta conferant gratias actuales?

EX dictis, & ex dicendis in hac quæstione patet, triplicem esse gratiam prima vocatur gratia habitualis, & est ea, ut diximus; qua homo gratus est Deo: alia est gratia virtutum confusarum cum gratia habituali, quæ datur, ut homo justus facilius prorumpat in actus supernaturales, v.g. Fidei, Temperantiæ, aut Humilitatis alia tandem est gratia actualis, qua excitatur homo ad hoc, ut operetur bene. De duabus primis egimus; superest ergo loquendum de tertia.

CONCLUSIO.

PRæter gratiam habitualem, quam Sacramenta conferunt, præter etiam habitus supernaturales, qui coinfunduntur cum gratia habituali, Sacramenta conferunt gratias speciales, quæ Sacramentales dicuntur, & quæ sunt auxilia quædam actualia ad rectè fungendum muneribus, ad quæ destinamur per ipsa Sacramenta: & sic Sacramenta habent duos effectus: unum communem, nempe gratiam sanctificantem, & habitualem, quæ ab omnibus Sacramentis confertur, sive in se, sive in augmento, & alium particularem; nempe gratiam actualem, quæ Sacramentalis vocatur, & quæ est ne-

neceſſaria ad ritè obeunda munera, quibus per Sacramenta deſtinamur. Baptiſmus v. g. nedum confert gratiam habitualem, qua regeneramur, ſed & gratiam actualem, ſive excitantem, ſive adjuvantem, ut dignè ſuſcipiamus alia Sacramenta, cum opus fuerit. Confirmatio non ſolum confert augmentum gratiæ habitualis, ſed etiam auxilium actuale, ad profitendam publice fidem, cum opus fuerit. Pœnitentia præter gratiam habitualem, quam infundit ad tollendum peccatum actuale confert pro occaſione gratias actuales ad vitanda peccata: Euchariſtia dat gratiam actualem ad nutriendam, & exercendam charitatem; Extrema unctio dat gratias actuales neceſſarias ad vincendas tentationes, quæ in articulo mortis oriri ſolent. Ordo nedum dat gratiam habitualem Ordinato, ſed & ſpecialem, & actualem, qua rite exerceat actus ſui Ordinis. Matrimonium tandem præter gratiam habitualem, quam auget in contrahentibus dat illis ſpecialia auxilia ad onera conjungi facilius toleranda. Ex qua inductione patet, quod ſingula Sacramenta gratiam habitualem habeant pro effectu communi: & Sacramentalem pro effectu ſingulari. Supereſt tantum, quod notetur, gratiam habitualem conferri, cum applicatur Sacramentum; gratiam vero Sacramentalem, quæ actualis eſt, dari tantum, quando occaſio ſe præbet vel malum vitandi, vel bonum faciendi, vel munus ſuum obeundi.

QUÆSTIO IV.

An Sacramenta conferant gratiam ex opere operato ?

THeologi dicunt, duplicem esse modum, quo gratia ordinarie obtinetur; ex opere operantis, & ex opere operato. Sacramentum autem conferre gratiam ex opere operantis, est illam caulare intuitu bonu operis interni conjuncti cum receptione Sacramenti, cui debetur gratia, v.g. intuitu Fidei, Devotionis, aut Charitatis suscipientis Sacramentum; Sacramentum vero conferre gratiam ex opere operato est eam caulare in virtute ipsius operis externi, quod Deus instituit, & non intuitu meriti, vel dispositionis illius qui Sacramentum recipit, unde licet fides, & devotio requirantur in suscipiente, nullam tamen efficaciam habent circa gratiam, sed sunt tantum dispositiones præviæ, quę requiruntur, non ex parte agentis, sed ex parte subjecti: non requiruntur inquam, ut agens possit agere, sed ut subjectum possit recipere formam, v. g. ignis ex sua ratione propria, & si sic fari liceat, ex opere operato est calefactivus, ut tamen calefaciat actu requiritur, expulsio humiditatis, talis autem expulsio, requiritur tanquam dispositio previa ex parte subjecti, non vero ex parte agentis.

CONCLUSIO.

SAcramenta novæ legis causant gratiam ex opere operato, non ex opere operantis, nisi tantum dispositive. Sic Concilium Tridentinum sessione 7. canone 8. *Si quis dixe-*

wit; novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferre gratiam, Anathema sit: Sic antea Concil. Araus. 1. can. 11. sic etiam Carth. 4. can. 7. Idem sentiunt communiter Doctores Catholici: Augustinus præ cæteris, qui lib. 1. contra Cresconium cap. 61. ait; *Non horum meritis, à quibus ministratur Sacramentum, nec horum, quibus ministratur constat Baptismus, sed propria constat sanctitate, & virtute, propter eum à quo institutus est*: hoc est ergo, quasi Augustinus diceret, Sacramenta non conferre gratiam ex meritis illius, qui ministrat, nec illius qui suscipit, sed sua propria virtute, ergo ex opere operato.

Confirmatur ratione; quia si vetera Sacramenta conferebant gratiam legalem ex opere operato, quam significabant primario: ergo nostra causant gratiam habitualem ex opere operato; aliàs non essent nobiliora veteribus, quæ gratiam habitualem, & sanctificantem causabant ex opere operantis. Secundò, Sacramenta nostra se habent ut medicinæ quædam supernaturales à Christo institutæ, quibus curatur anima à morbis spiritualibus; sed medicinæ non habent quod sanent à bonitate medici, nec ægroti, sed à seipsis, & ex virtute ipsius medicinæ: ergo Sacramenta virtute propria, & ex opere operato habent virtutem producendi gratiam. Tandem ex ipsismet hæreticis, Baptismus prodest tum infantibus, tum amentibus, in quibus non est opus operans; opus enim operans est opus aliquod meritorium, cujus non sunt capaces illi; qui non habent usum rationis, ergo inferendum est, quod Baptismus gratiam conferat ex se, seu ex opere operato.

Quod si Sacramenta causent gratiam ex opere operantis, hoc est tantum dispositive, ut scilicet tollatur obex, qui impedit introductionem formæ ex parte subjecti, ut diximus de expulsione humiditatis in ligno, quæ est requisita dispositio ex parte subjecti; ad hoc ut recipiat calorem; non vero requiritur ex parte ignis, qui semper ex sua virtute propria est calefactivus. Sic ergo ut Baptismus v. g. conferat gratiam adulto, requiritur intentio in ipso, & aliquis dolor de peccatis suis; sed hoc est ex parte subjecti, non vero ex parte causæ: quod si dolor requiratur in adulto, alius dolor non pertinent ad Pœnitentiam, ut est Sacramentum, sed ad Pœnitentiam, quæ est virtus: quid sit autem Pœnitentia virtus, & Pœnitentia Sacramentum, dicetur agendo de Sacramento Pœnitentiæ. Quod si quæratur, cur debeat præexistere dolor de peccatis antea commissis in adulto baptizando? est, quia justum videtur, quod ille, qui voluntarie à Deo aversus est per peccatum, voluntariè ad Deum revertatur per resipiscentiam, seu dolorem de peccato, & ille dolor in adultis supponit, fidem, & spem, non quidem infusam, quia per baptismum datum, sed acquisitam: Pro parvulis autem non sic dicendus est; quia cum aliena voluntate peccaverint, per solum Baptismum sine proprio actu sanctificantur.

Obiic. D. Petrus cap. 3. 1. Epist. dicit, Baptismum esse similem Arcæ Noè, quæ nihil produxit conservando ipsum Noè. Resp. talem similitudinem non esse omnimodam; sed in hoc tantum stare; quod sicut nullus eorum, qui fuerunt in Arca, periit per aquas diluvii, sic nullus eorum, qui baptizati fuerunt, peribit per peccatum originale. Quod

si Marc.

si Marc. 16. habetur, *Quis crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*; ex hoc non est inferendum, Baptismum non justificare, sed solam fidem: immò ex hoc potest tantùm inferri, quod fides requiratur in adulto baptizando, non tanquam aliquid complens efficacitatem Baptismi, quia pro tunc non conferret gratiam ex opere operato; sed tanquam aliquod removens impedimentum à subjecto; & sic fides non justificat, ut volunt haretici; sed est conditio, sine qua esset obex in suscipiente, unde, si dicatur, quod *Justus ex fide vivit*; hoc est, non fide sola, sed quæ est à Sacramentis, vel quæ præsupponit Sacramenta. Si etiam Petrus loco prædicto dicat, quod ablutio non solvat, sed bonæ conscientiæ interrogatio: loquitur de adultis, ubi ablutio sine intentione, sine fide acquisita, & sine dolore de peccato non producit gratiam; licet producat characterem, & rem Sacramenti; non vero effectum ejus primarium.

QUÆSTIO V.

An Sacramenta legis antiquæ contulerint gratiam ex opere operato?

NOn dubitatur, quin illa Sacramenta Sanctitatem legalem ex opere operato, contulerint: in veteri enim lege contrahebatur immunditia per partum, per tactum mortui & per alios modos, ita quod qui contraxerant talem immunditiam, erant aliquo modo irregulares, & ob hoc arcebantur ab ingressu templi, & convictu cum aliis fidelibus; Sacramenta autem tollebant talem immunditiam ex opere operato, quatenus

tenus talem virtutem habebant ex institutione divina, & talis emundatio dicebatur collatio sanctitatis legalis. Quoad gratiam justificantem constat, eam Sacramenta veteris legis aliquando contulisse, non ex opere operato, sed ex opere operantis: hoc est in virtute amoris Dei, vel contritionis eorum qui talia Sacramenta recipiebant, an autem gratiam contulerint ex opere operato, hoc quærimus. Sed notandum est, quod sermo noster sit de Sacramentis pure Mosaicis, & quæ præcisè ad veterem legem pertinebant: unde non loquimur de Circumcisione, quæ instituta erat in lege naturæ tempore scilicet Abrahæ: de illa enim dicetur in quæstione sequenti.

CONCLUSIO.

LEgis antiquæ Sacramenta non conferebant gratiam ex opere operato primo, quia Paulus vocat Sacramenta vetera, *Elementa vacua, egena, & infirma*: unde ad Galatas 3. dicebat, *In lege nemo justificatur apud Deum*. unde etiam Joann. 1. ait, quod *Lex per Moysen data est, gratia vero per Jesum Christum*. Secundo, quia potissima ratio distinctionis, per quam lex nostra differt à Mosaica, est, quia nostra habet vim justificandi, unde aptè vocatur lex gratiæ: vetus autem non sic: per legem enim nemo justificabatur, nisi ex opere operantis. Tertio, quia ut Sacramentum ex se, & ex opere operato conferat gratiam debet habere annexam Dei promissionem; talis autem promissio non habetur neque ex Scriptura, neque ex traditione, neq; ex Conciliis, aut Patribus, immo Paulus loquens de Christo, dicit, *Me-*

lius

lius ſortitus eſt miniſterium, quando & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus promiſſionibus ſancitum eſt: Et poſtea explicans tales promiſſiones, addit ipſe, *Propitius ero iniquitatibus eorum:* quod revera non promiſit Teſtamentum vetus.

Obiic. Vetera Sacramenta promittebant remiſſionem peccatorum, Levitici 4. 5. & 6. ſed non poſſunt remitti peccata, ſaltem mortalia, ſine infuſione gratiæ, ergo gratiam ipſam promittebant, ergo conferebant ex ſe, & ex opere operato. Reſp. quod duo ſint in peccato, ſe licet macula peccati, quam contrahit anima per actum peccaminoſum, & quæ in ipſa remanet poſt actum peccati: & eſt pæna peccati: eo enim inſtanti quo quis in peccatum incidit, pœnam peccati meretur; Sacramenta autem vetera promittebat remiſſionem peccati, quantum ad pœnam temporalem, concedo, quantum ad culpam, & pœnam gehennæ, nego. Quod patet per hoc, quod ſacrificia veteris legis remittebant tantum aliqua peccata in particulari, ſi vero remiſiſſent culpam peccati, omnia ſimul remiſiſſent, non remittitur enim unum ſine alio. Quod ſi quis dicat, immolationem arietis omnia peccata remiſiſſe; hoc verum eſt de omnibus peccatis commiſſis in ablatione rei alienæ, non vero de omnibus peccatis ſimpliciter.

QUÆSTIO VI.

An Circumciſio contulerit gratiam ex opere operato?

CIrcumciſio præcipuum erat legis antiquæ Sacramentum, conſtans amputatione præ-

puitii

putii ex institutione divina. Data fuit à Deo ad designandam familiam Abrahæ, & discernendos Judæos ab aliis gentibus, ex qua familia oriundus erat Christus, data etiam fuit ad deletionem peccati originalis. In ea Circumcisione plura sunt notatu digna; primo minister, de quo tenent communiter Doctores quemlibet etiam fœminam, in necessariis saltem, potuisse circumcidere. Secundo instrumentum, quod erat culter lapideus, ut habetur Exodi 4. & Josuè 5. Tertiò tempus, quod erat octavus dies à nativitate, juxta illud Levitici, *Die octavo circumcidetur puer*, & hoc tempus non poterat anticipari; unde imminente periculo, si infantes essent moribundi ante octavum diem: utebantur parentes remedio legis naturę: sicut utebantur pro fœminis, quod si postea convaluissent parvuli; debebant circumcidi, non quidem in deletionem peccati, quia jam sublatum erat: sed in observationem præcepti, & ut infantes in populo Dei annumerarentur Licet tamen Circumcisio non posset anticipari, poterat tamen differri occurrentibus legitimis causis, v. g. morbo, aut alio mortis periculo: Sic pueri Hebræorum in deserto nati, ob iter continuum, & novas quotidie castrametationes, manserunt incircumcisi spatio quadraginta annorum, quibus fuerunt in deserto; sic Josue 5. & pro tunc probabile est, quod usi fuerint remedio legis naturæ contra originale peccatum. Ubi sciendum, quod si actu; dies in Sabbatum incideret, in eo non minus fiebat Circumcisio. Quartum tandem, quod est notatu dignum in Circumcisione, erat nominis impositio: Deus enim Circumcisionem instituens mutavit nomen Abram in Abraham, & Sa-

rai in Sara, hinc Judæi soliti erant dare nomina pueris in Circumcisione.

CONCLUSIO.

CIrcumcisio conferebat gratiam ex opere operato. Sic Scotus in 4. dist. 1. quæst. 6. Sic etiam Augustinus l. 2. de nuptiis, & concupiscentia: *Ex quo* inquit, *institura est Circumcisio in populo Dei in purgationem hujus peccato veteris, valebat magnis, & parvulis, sicut Baptismus cœpit valere, ex quo institutus est*; ergo sicut Baptismus confert gratiam ex opere operato, sic & Circumcisio. Idem etiam habet lib. 4. de Baptismo c. 24. *Præceptum est Abraha, ut circumcideret parvulos, quia ipsum Sacramentum multum per se valet*, quæ particula; *per se* denotat collationem gratiæ ex opere operato.

Probatur ratione nostra conclusio; quia, si Circumcisio conferret gratiam tantum ex opere operantis, vel esset respectu operis operantis eorum, qui Circumcisionem recipiebant, vel respectu operis operantis ministri; sed hoc non potest dici respectu operanti ministri; Circumcisio enim erat valida, etiamsi per infideles, & Samaritanos conferretur, ut notat Augustinus l. 1. contra Crescon. : Non producebat etiam gratiam ex opere operantis recipientium, quia erant communiter parvuli, qui non poterant mereri, nec demereri, ergo nec producere opus operans, cujus intuitu reciperent gratiam; unde superest, quod asseramus circumcisionem produxisse gratiam ex opere operato.

Obiic. Circumcisio ex Apostolo *non est reputata Abraha in justitiam*: ergo non contulit

illi

illi gratiam Resp. Circunciſionem dupliciter ſpectari poſſe; Primò, ut eſt quædam externa ceremonia, qua fiebat ſciſſio præputii, & tunc non erat deſtinata ad conferendam juſtitiam, ſed diſtinguebat tantum poſteros Abrahæ, ſcilicet Judæos à Gentilibus: Secundò, ſumitur, quatenus illa ceremonia conjungebatur cum proteſtatione fidei in Chriſtum venturum, & tunc delebat peccatum originalem, & gratiam conferebat ex opere operato. In prima acceptione intelligendi ſunt Patres dicentes, Circumciſionem nihil profuiſſe, & eſſe tantum infirmum, & egenum elementum.

Obiic. ſecundo: Infantes poſt Circumiſionem decedentes, cælum non ingrediebantur, quod ſignum eſt non contuliſſe gratiam. Reſp. quod ſi non intrarent cælum, non erat ex defectu Circumciſionis, ſed quia nondum pretium ſolutum erat, & ob hoc non poterat cælum aperiri. Si dicas, ergo Circumciſio non differt à Baptiſmo. Reſp. ideò differre: quia majorem confert Baptiſmus gratiam, ſic intelligi Patres dicentes eam non conferre gratiam, ideſt comparate ad Baptiſmum, quatenus non tantam conferebat gratiam, quantam Baptiſmus confert. Si inferatur, ergo lex vetus non differt nova, ſi Sacramenta veteris legis conferebant gratiam ex opere operato; Reſp. differre in Sacramentis purè Moſaicis: Circumciſio autem pertinet tum ad legem naturæ, quoniam data eſt tempore Abrahæ, tum ad legem ſcriptam, quia in ea perſeveravit. Porro, idem dicendum eſt de remedio legis naturæ, ac de Circumciſione, quod ſcilicet tale remedium gratiam contulerit ex opere operato.

QUÆ.

QUÆSTIO VII.

An Sacramenta conferant gratiam vel moraliter, vel physicè?

DIvus Thomas Sacramenta vocat causas instrumentales physicas gratiæ, in quantum vult ipsa gratiam physice producere per modum instrumenti physici, antequam verò detur nostra opinio, sciendum est, quod Sacramenta possint intelligi, quadrupliciter conferre gratiam. Primò ad modum causæ sine qua non, itaut dicantur signa externa, quibus positis, Deus dicatur conferre gratiam sicut v. g. sigillum repræsentatum eleemosynario esset signum ad recipiendam eleemosynam. Secundo, possunt dici causæ mediatę gratiæ: ita quod non attingat gratiam, sed vel producant caracterem in anima, vel ornatum aut dispositionem in ea, ad cujus positionem in gratia producitur. Tertio, possunt intelligi gratiam producere physicè, ita quod reali, & physico influxu gratiam producant. Quarto tandem, intelligi potest, quod moraliter gratiam conferant, quatenus scilicet movent causam physicam, nempe Deum ut gratiam producat in anima illius, qui Sacramentum suscipit. Si Sacramenta producerent gratiam primo modo, ut denarius plumbeus, quo exhibito datur aliqua merces pro labore, proprie Sacramenta non producerent gratiam, sicut nec denarius exhibitus producit mercedem, quod est contra Concilia, præsertim Tridentinum, dicens: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non conferre gratiam, Anathema sit*. Asserere etiam Sacramenta esse causas mediatas gratiæ, in quantùm

pro-

producunt caracterem, vel dispositionem in anima; quibus positis, Deus infunderet gratiam, hoc æque esset contra Concilia determinantia, Sacramenta gratiam conferre, licèt enim homo generans producat ultimam organizationem corporis, qua posita, anima rationalis infunditur, non propterea dicitur animam producere. Tota ergo difficultas consistit an Sacramenta conferan: gratiam physicè, ut vult D. Thomas: vel moraliter ut sentit Scotus: producere autem moraliter, est movere causam physicam, vel jussu, vel prece, vel consilio, vel merito, ad aliquid producendum.

CONCLUSIO.

SAcramenta non producunt gratiam, ut causæ physicæ; sed ut causæ morales; quatenus impetrant à Deo gratiam, quam ipsemet Deus statu: dare infallibiliter, quotiescumque hæ actiones religiosæ exercerentur.

Probatur conclusio; primò, quia ex D. Thoma 1. p. qu. 45. artic. 5. creatura non potest creare neque principaliter, neque instrumentaliter, saltem physice; quia creare est potentiæ infinitæ; sed Sacramenta sunt creaturæ: ergo non possunt producere gratiam, ut causæ physicæ; quoniam gratia habet esse per creationem. Secundò quia causæ physicæ non producunt gratiam: nisi quando actu existunt: sed Sacramenta conferunt gratiam aliquando pro eo tempore, quo non amplius existunt Augustinum enim, & D. Th. quæst. 69 art. 10 ajunt; si quis hodie ficte reciperet Baptismum id est, non attritus, nec volens atteri, reciperet rem, & caracterem Baptismi, & si cras deponeret fictionem

id,

ideſt, attereretur, reciperet cras gratiam vir. tute Baptiſmi hodie ſuſcepti. Tertio, quia Sacramenta non ſunt nobilioris conditionis quam Chriſtus; ſed Chriſtus non cauſavit gratiam per veram, & phyſicam efficientiam ſed tantum per influxum moralem, in quantum meituitu Patre, ut daret gratias hominibus intuitu ſuæ mortis: ergo nil mirum eſt, ſi dicamus, Sacramenta conferre tantum gratiam moraliter. Hujus ſententiæ ſunt Hieronymus in c. 4. Iſaiæ, Auguſt. in Epiſt. 13. & Bernardus, qui ſerm. de Cæna Domini habet; *Sicut invectitur Canonicus per liberum, Abbas per baculum, Epiſcopus per annulum, ita gratiarum diviſiones traditæ ſunt per Sacramenta*; hæc autem non agunt phyſice, ergo nec Sacramenta. Quod ſi autem Sacramenta non producant, gratiam phyſicè, remanet ut illam moraliter producant.

Obiic. Si Sacramenta producunt gratiam tantum moraliter: maxime quia movent voluntatem Dei ad eam producendam, ſed voluntas divina, cum ſit Deus ipſe, non poteſt moveri à creatura, ergo Sacramenta non producunt gratiam moraliter. Reſp. quod revera creatura non poteſt eſſe cauſa volitionis divinæ, qua velit gratiam creare ad receptionem Sacramenti, quia talis volitio eſt ab æterno, & nihil temporaneum poteſt eſſe cauſa actionis æternæ, ſed creatura per receptionem Sacramenti poteſt eſſe cauſa actus, quo gratiam producat in tempore, & talis actus eſt tantum reſpectu rationis, ſicut creatio mundi, prædeſtinatio Petri, reprobatio Judæ, & Providentia circa omnes creaturas.

Inſtabis: quando v. g. amicus regis movet ipſum

ipsum regem præcibus, ut parcat alicui reo; preces illius amici non tantum movent regem ad actum, quo veniam indulget, sed etiam ad volitionem qua rex vult dare veniam; ergo à pari, quando Sacramenta, ut causæ morales, impetrant gratiam à Deo, non tantum movent Deum ad actum externum, quo dat gratiam, sed etiam movent ad actum internum, quo Deus vult dare illam gratiam, & sic volitio divina est causata à Creatura. Resp. concedendo comparationem, sed valet tantum respectu agentium creatorum, non verò respectu Dei: causa enim moralis aliter operatur respectu creaturæ, & respectu Dei: respectu enim Dei est tantum causa actus externi, non verò interni, quia increatus est, respectu vero creaturæ, causa moralis, quæ movet, est causa, tum actus interni, quo voluntas se determinat ad volendum: tum actus æterni, quo causa principalis aliquid operatur.

Obiic. Si Sacramenta producunt tantum moraliter gratiam, est potius Deus, qui ad præsentiam Sacramentorum gratiam producit, quam ipsa Sacramenta, & sic nostra Sacramenta sunt tantum signa vacua, quæ nullam habent excellentiam supra Sacramenta legis Mosaicæ. Resp. negando consequentiam, quia Sacramenta nostra revera sunt plena gratiæ, quatenus illam impetrant, sicut v. g. Passio Christi dicitur proprie causa gratiæ, quia per Passionem Christus nobis gratias meruit, non est ergo par ratio de denario plumbeo, quo exhibito datur merces: quia talis denarius non est impetratorius, nullum enim habet meritum: Sacramenta autem sunt meritoria, & impetratoria, quia continet ipsum Christum; vel realiter ut in

Eucha-

Eucharistia, vel virtualiter, ut in aliis Sacramentis, quæ fundatur in virtute sanguinis Christi, ut constat ex 6. ad Rom. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus.*

Obiic. Si Sacramenta non producunt gratiam physicè, sed potius Deus ad receptionem Sacramenti, ergo sacerdos non potest dicere. Ego te absolvo, sed potius Deus est, qui te absolvit ad præsentiam sacerdotis, & Sacramenti. Resp. negando consequentiam, quia minister non profert verba absolutionis tantùm concionatoriè, & declaratoriè, sed ea profert efficaciter, & juridicè per potestatem sibi traditam, licet non physice attingat effectum, quia tamen necessitat Deum conferre gratiam ex pacto, debet dicere, Ego te absolvo, sicut is, qui cogit custodem carceris ad aperiendam januam, dicitur incarceratum liberare, sicut etiam rex dicitur reum absolvere, qui jubet eum absolvi.

Obiic. ultimò, Si Sacramenta conferrent gratiam tantum moraliter; talis modus producendi gratiam esset similis illi modo, quo maleficus arte dæmonis operatur maleficia, non sunt enim verba, quæ efficiunt maleficium, sed ipse dæmon ad prolationem verborum. Resp. quod per exempla turpia non debeant explicari mysteria divina, est tamen aliqua similitudo, ex qua colligitur iniquitas, & superbia dæmonis, videns enim diabolus Deum instituisse aliqua signa, quibus pollicitus est gratiam ad sanctificationem animarum, sic etiam dæmon ad instar Dei, voluit instituere signa sensibilia quibus promisit assistere suis ad maleficia facienda in ruinam animarum, hoc autem agit dæmon, ut sicut Deus per Sacramenta honoratur, ita & ipse diabolus cola-

colatur per maleficia, licet tamen inter utrumque modum producendi sit aliqua similitudo, est tamen disparitas: quia signa diaboli non sunt signa infallibilia, sunt enim aliquando falsa, & illusoria. Adde, quod illa signa diaboli non sunt impetratoria, sicut Sacramenta, quæ infallibiliter gratiam impetrant, ratione contenti, scilicet Christi, quem continent vel realiter, vel virtualiter, ut diximus secunda objectione.

QUÆSTIO ULTIMA:

An Sacramenta imprimant characterem.

POstquam egimus de gratia, quæ est primarius Sacramentorum effectus de caractere supereſt agendum qui est secundarius effectus aliquorum. Caracter autem græcè idem est ac signum latine, quo una res distinguitur ab alia. Definitur autem caracter, signum spirituale indelebile, quo Fideles Christo consignantur, & ad ipsius cultum destinantur: qui enim tali caractere sunt insigniti, sunt quasi ipsius gregis, & ab aliis distinguntur.

CONCLUSIO.

NOn omnia Sacramenta conferunt caracterem, sed tria tantum, Baptismus nempè Confirmatio, & Ordo, sic Conc. Trid. sess. 2. can. 9. de Sacramentis in genere. Quia Christianus tripliciter distinguitur ab alio; primo, ut Christianus simpliciter à non Christiano, & hoc habet per caracterem Baptismi, secundo, ut fortis miles ab infirmo, quod habetur per Confirmationem, tertio, ut perfectus à non perfecto, & tales designantur per caracte-

racterem Ordinis . Ratione talis caracteris qui eſt indelebilis , & nullo peccato oblite-rari poteſt . Sacramenta , quæ conferunt tales caracteres , non poſſunt iterari. Quia etiam tales caracteres ſunt indelebiles , non ſolùm manet in hac vita , ſed perſeverant in animabus beatorum , & dannatorum , in illis ad majorem ornatum , & ſplendorem , in his verò ad majorem ignominiam. Quoad effectus caracteris tres ſunt , quos producit in anima ; primò enim per caracterem con-fertur quædam poteſtas ſpiritualis ad ea pe-ragenda , quæ ſpectant ad cultum divinum , quæ quidem poteſtas , vel eſt paſſiva , ut in Baptiſmo quo homo redditur idoneus ad alia Sacramenta licitè , vel valide ſuſcipienda : vel eſt activa , ut in Ordine , quo homo fit idoneus ad Sacramenta aliis miniſtranda , & in Comfirmatione , qua eſt idoneus ad fidem profitendam. Secundò , caracter configurat hominem Chriſto , à quo , tanquam à ſummo ſacerdote, derivatur omnis poteſtas ſpiritualis, & ſic , qui aliquo Sacramentali caracterе inſi-gniti ſunt , efficiuntur Chriſto ſimiliores quàm aliis. Tertiò , tandem caracter diſcernit eos , qui ipſum receperunt ab aliis : unde per totam æternitatem diſtinguetur Baptizatus à non Ba-ptizato , Confirmatus à non Confirmato , & Ordinatus à non Ordinato.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Sacramenti in ſpecie.

AD diſputationem de Sacramentis in com-muni , ordo doctrinæ poſtulat , ut adjun-gamus examinatione eorum , quæ dici poſſunt de Sacramentis ſigillatim ſumptis.

CAPUT PRIMUM.

De Baptiſmo.

AGentes de multiplicitate Sacramentorum, probavimus ea eſſe ſeptem numero, & talem numerum collegimus ex comparatione hominis naturaliter ſumpti ad comparationem Chriſtiani: ubi facientes analogiam vitæ coporalis ad ſpiritualem: diximus, quòd ſicut in homine generatio eſt primùm quod conſiderari debet, ſic etiam in vita ſpirituali Baptiſmus, qui generationi correſpondet, eſt primum Sacramentorum, cujus naturam explicare debemus. Ut omnia, quæ de hoc Sacramento ſcitu ſunt neceſſaria, innoteſcant: ſeptem quæſtiones proponemus: quarum prima erit de natura, inſtitutione, & multiplicitate Baptiſmi: ſecunda de materia tum remota, tum proxima ejus: tertia erit de forma: quarta de miniſtro: quinta de effectu, & diſpoſitione ad illum; ſexta de ſuſcipientibus: ſeptima denique de ritu, & de cæremoniis illius.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis ſit Baptiſmus, quando fuit inſtitutus; & quotuplex ſit.

NOn loquimur hìc de baptiſmo Joannis, qui habebat tantùm vim juſtificandi ex opere operantis, quatenus ſcilicet ex ſigno humilitatis junctæ cum quadam peccatorum confeſſione generalis, ſeu in communi facta, poterat excitare contritionem, & ſic juſtificare & erat tantùm præparatio ad Baptiſmum

ſmum Chriſti: unde ipſemet Joannes dicebat. *Ego vos baptizo in aqua, ille vos baptizabit in ſpiritu*: & ipſe Joannes batizabat in nomine venturi, id eſt Chriſti: ſermo ergo noſter eſt tantùm de Baptiſmo Chriſti.

CONCLUSIO PRIMA.

BAptiſmus, qui ſecundùm Ethymologiam nominis nihil aliud eſt, quàm ablutio: ſive tollat tantùm maculas corporis, ſive abluat etiam animam, in quantùm eſt ſacramentum, poteſt definiri phyſicè, & metaphyſicè: phyſicè, eſt ablutio corporis ſub præſcripta verborum forma; metaphyſicè verò, eſt primum legis novæ Sacramentum, divinitus à Chriſto inſtitutum, ad ſignificandam, & conferendam gratiam originalem. Hoc ex ſe ſatis conſtat: notandum tamen eſt, quòd gratia illa, quæ eſt effectus Baptiſmi, vocatur impropriè originalis: quia per gratiam originalem intelligitur ea, quæ habetur in ipſamet conceptione, quam nullus hominum, dempta Virgine Maria, habuit, ſed vocatur originalis impropriè, quia tenet locum gratiæ illius, quam habuiſſemus ab origine, ſi Adamus non peccaſſet.

CONCLUSIO SECUNDA.

BAptiſmus ſecundùm communiorem ſententiam fuit inſtitutus, non quando Chriſtus poſt reſurrectionem dixit Apoſtolis, *Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ, baptizantes eos, &c.* ſed quando Chriſtus baptizatus fuit à Joanne in Jordane, tunc enim indicata fuit materia baptiſmi, nempè aqua,

quæ per Christi baptismum fuit tactu ejus mundata, ut esset materia hujusce Sacramenti. Forma etiam, quæ est invocatio Trinitatis fuit indicata, quia persona Patris innotuit per hanc vocem dicentem, *Hic est filius meus*, persona Filii designata fuit per eadem verba quæ significabant illum, qui baptizabatur, esse Filium Dei; tandem personam Spiritus sancti designavit species columbæ. Licèt autem Baptismus fuerit eo tempore institutus, præceptum tamen Baptismi fuit tantùm generale, quando Christus post resurrectionem dixit, *Ite prædicate, baptizantes.* Dixi, quòd præceptum fuerit tantùm generale post mortem Christi; sed hoc non impedit, quin esset præceptum aliquod speciale baptizandi, datum Apostolis ante Passionem Augustinus enim Epistol. 108. dicit, quòd Judas proditor baptizaverit; & Joannis 3. habetur, quòd Christus demorabatur in Judæa cum discipulis, ubi & baptizabat, id est, per Apostolos; non quidem baptismo Joannis, qui enim tali Baptismo baptizabantur recipiebant iterùm Baptismum Christi, *Act.* 19. quod confirmat, reverà Baptismum institutum fuisse ante mortem Christi.

Obiic. Forma Baptismi data tantùm fuit, quando Christus dixit, *Euntes prædicate, Baptizantes*. Resp. pro tunc reverà datam fuisse ritu solemni, & publico: sed hoc non impedit, quin anteà data fuerit Apostolis, saltem ritu privato. Quòd si Joannes cap. 7. dicat. *Spiritus sanctus nondum erat datus, quia Christus nondum erat glorificatus*: Verum est, quòd Spiritus sanctus nondum erat datus visibiliter, nisi in die pentecostes, hoc non impedit tamen, quin ante mortem ipsam Christi, Spiritus sanctus, seu gra-

gratia ejus fuerit data invisibiliter per Baptismum Nec quis etiam instet, dicens, Sacramenta habere tantùm vim à Passione Christi; hoc enim verum est de Passione Christi, vel inchoata, vel consummata; inchoata autem fuit, quando in conceptione sua mortem acceptavit pro salute hominum.

CONCLUSO TERTIA.

BAptismus strictè sumptus est unicus; latè autem usurpatus, triplex dici potest, nimirum Baptismus fluminis, flaminis, & sanguinis. Primum patet ex 4. ad Ephes. ubi habetur; quòd sit *unus Deus*, *una fides*, & *unum baptisma*. Quòd tamen baptismus triplex sit, quando latè scilicet sumitur, patet ex sacra Scriptura. Marci enim 10. mors Christi appellatur Baptismus: nam dixit Christus: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, aut baptismo, quo ergo baptizor, baptizari*. Unde Doctores vocant martyrium, Baptismum sanguinis, quoad pœnitentiam perfectam, vocatur etiam Baptismus: Marci enim 1. &. Lucæ 3. *Erat. Joannes praedicans baptismum pœnitentiæ*, & sic adest alius Baptismus, nempè flaminis, quo scilicet gratia Spiritus sancti, qui vocatur flamen, confertur. Insuper est tertius Baptismus, qui dicitur fluminis; & est ille, de quo loquimur in præsenti Disputatione. Baptismus Sanguinis iterari potest, si scilicet Martyr in vita rediret, Baptismus Flaminis reiteratur ordinariè, sed nunquam Baptismus Fluminis. Baptismus Fluminis confert gratiam ex opere operato, quia Sacramentum est: Baptismus Flaminis confert gratiam ex opere operantis: Baptis-

mus sanguinis confert gratiam ex opere operato, non quidem vi Sacramenti, quia non est Sacramentum, sed ex privilegio speciali, cujus meminit Matth. cap. 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Baptismus Fluminis habet rationem Sacramenti, Baptismus tamen Sanguinis, aut Flaminis non sunt propriè Sacramenta, licèt conferant effectum Sacramenti, nempè gratiam. Ratio autem quare vi Baptismi non sunt Sacramenta, est, quia Sacramenta constant verbis, & signis sensibilibus, sed in Martyrio non sunt verba, & in Pœnitentia non est signum sensibile, quia potest consistere in dolore interno. Quoad effectus tamen, habent eosdem quos Baptismus habet, quia Pœnitentia, & Martyrium delent peccata, tum originale, tum actuale, tollunt etiam pœnam peccati, ut patet de Latrone cum Christo moriente, qui ita intensum elicuit actum contritionis, ut reverà dispensatus fuerit ab omni pœna Purgatorii, ipso enim die, quo mortuus est, fuit cum Christo in Paradiso, Martyrium etiam habet eundem effectum; Ecclesia enim nunquam orat pro martyre, immò, inquit Augustinus, qui pro martyre orat, injuriam facit martyri. Porrò, per martyrium intelligitur actus religionis imperatus à charitate, & elicitus à fortitudine, quo aliquis mortem patitur ob honestam causam, qualis est conservatio fidei, religionis, castitatis, immunitatis Ecclesiæ, vel ob aliam virtutem. Per Baptismum autem Flaminis non intelligitur quælibet conversio, sed perfecta, quæ includit contritionem veram, & charitatem cum desiderio Baptismi, votum enim Baptismi Fluminis requiritur vel implicitè, vel explicitè tum in pœnitentia, tum

tum in martyrio, immò martyrium ipsum ut gratiam conferat, exigit actum attritionis, seu displicentiam de peccato, & pr. tunc martyr mediantè martyrio de attrito fit contritus, quod intelligitur tamen de adultis, Innocentes enim ab Herode mactati, ut sancti reputantur ab Ecclesia, licèt dolorem de peccato, nec voluntatem Martyrii habuerint. Tandem, quia diximus, votum Baptismi esse necessarium; ideò si quis posset baptizari, & ex negligentia sua non baptizaretur, non haberet gratiam per Pœnitentiam, aut Martyrium, nisi ipsum in fine pœniteret de sua negligentia.

QUÆSTIO II.

Quænam sit materia Baptismi?

HErmiani, & Celeucitæ excludebant aquam à materia Sacramenti, quia affirmabant, Joannem baptizasse in aqua, & Christum baptizaturum in Spiritu sancto, & igne, sed non attendebant sensum Scripturæ, quæ innuere volebat, Joannem baptizasse in sola aqua & non in spiritu, & gratia: Christum verò baptizaturum in aqua & Spiritu Jacobitæ loco aquæ utebantur ferro candenti, quod imprimebant fronti, quia, inquiebant, Joannes promisit quòd Christus esset baptizaturus in Spiritu S. & in igne. Quod non debet tamen intelligi de igne elementari, sed de igne spirituali, nempè de Spiritu sancto, qui in die Pentecostes descendit super Apostolos in forma ignis. Lutherus tandem, qui aliquando interrogatus, utrùm in necessitate Baptismus posset fieri in vino, vel lacte, respondit hoc esse dimittendum justo

Dei jud eo: posteà tamen asseveravit, omnem liquorem, ex quo balneum fieri potest, posse esse materiam Baptismi. Quæ sit mens nostra, tum de materia proxima, tum de remota, aperiet.

CONCLUSIO PRIMA.

MAteria remota Baptismi est aqua naturalis. Sic Concilium Tridentinum conformiter Joannis 3 *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, & Act. 8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* Convenienter autem aqua est assumpta ad Baptismum, quia cùm Baptismus sit necessarius singulis, bonitas divina illum conferri voluit in re communissima. Deinde est quædam convenientia inter aquam, & Baptismum, sicut enim aqua extinguit ignem, & lavat sordes corporis, sic Baptismus extinguit peccatum, & maculam animæ abluit. Illa autem aqua, quæ est materia Baptismi, debet esse pura & elementaris, & sic excluduntur aquæ distillatæ, saliva, sudor, lachrymæ, & urina. Debet etiam esse usualis; & sic nix, grando, & glacies non possent esse materia Baptismi, nisi resolvantur in aquam, ad minus dum proferuntur verba. Debet etiam esse simplex, & sic aqua ita permixta cum alio corpore, ut perdat denominationem aquæ, est inepta, sic non potest fieri Baptismus, ubi caro & succus admixtus ita densarent aquam, ut amplius esset aqua, sicut nec in luto. Quoad lixivium, transit communiter pro materia dubia sicut sal etiam resolutum. Quoad crevisiam verò, secundùm communem usum, transit in tertiam entitatem, & sic non est materia propria Baptismi; potest verò Baptismus fieri in

aqua

aqua calida; falsa; lutuosa, & transeunte per meatus sulphureos. Quod si Papa Stephanus dicatur approbasse Baptismum factum in vino ex necessitate, hoc fecit ut persona particularis; quod tamen multi de eo non credunt.

CONCLUSIO SECUNDA.

MAteria proxima Baptismi est ablutio, & sic aqua debet levare aliquo modo, & abluere: illa autem ablutio consistit in contactu physico; unde si parvulus inclusus in corio, utero, vel secundinis, abluatur secundum id tantum in quo inclusus est, non erit Baptizatus, sicut nec ille, cujus vestes tantum abluerentur: si vero aqua caderet super capillos tantum hoc sufficeret ad Baptismum. Contactus etiam aquæ debet esse successivus: & sic puer inclusus in dolio aquæ etiam si proferrentur verba, non esset baptizatus. Quoad partes, quę debent ablui, dicendum est, nec totum corpus debere necessario ablui, nec minimam partem sufficere extra necessitatem: licet enim abluueretur digitus, non propter hoc ablutus diceretur homo: sed debet communiter fieri ablutio in capite ubi vigent tum interiores, tum exteriores sensus. Si puer emittat tantum pedem vel manum ex utero matris potest in ea parte baptizari, quia anima ad cujus salutem Baptismus instituitur, viget in illa, si tamen vivus egrediatur, debet iterari Baptismus sub conditione. Quoad quantitatem in aquæ, dico, illam sufficere, quæ potest contingere corpus, & successive fluere per partem corporis sufficientem, sive fluat proprio pondere sive per actionem externam; unde judicatum est, Baptismum fuisse vali-

dum factum à muliere, quę digito tantùm madefacto, impressit signum crucis super frontem pueri moribundi.

CONCLUSIO TERTIA.

TRiplex est abluto, nimirum per immersionem per infusionem, & per aspersionem: & altera quæque harum sufficit, sive fiat semel, ad significandam unitatem essentiæ, sive fiat ter, ad denotandam personarum Trinitatem. Si Divus Thomas dicat, non valere baptismum, nisi post tertiam immersionem: hoc est, quia non perficitur communiter prolatio Verborum, nisi cum tertia ablutione. Si Ecclesia dederit præceptum de tribus ablutionibus; hoc est præceptum decentiæ & congruitatis, non vero necessitatis: Quòd ablutio facta per infusionem sufficiat; patet ex primitiva Ecclesia, & ex præsenti usu Ecclesiæ Græcæ, quæ per trinam immersionem baptizat. Quòd denique sufficiat aspersio copiosa, constat, quia fertur beatum Laurentium sola aspersione baptizasse hominem paulo ante mortem. Divus Thomas etiam existimat sic baptizasse Apostolos, quando erat multitudo copiosa baptizandorum ut in Actibus, ubi tria hominum millia in uno die sunt baptizata: sed notandum, quòd copiosa debet esse aspersio, & sic minima gutta non sufficeret.

CONCLUSIO QUARTA.

IMmersio sine emersione sufficit, quando enim baptizans immergit puerum in flumen, etiam si è manibus cadens parvulus non emer-

emergat, in tali actione est vera & propria ablutio; ergo validus est Baptismus, dummodo habeatur intentio, & proferantur verba: Immò, si aliquis carens aqua proiiceret infantem in putem, modo proferret verba, dum illum tangit aqua, vel paulò ante, vel paulò post, & modo hoc fiat ante mortem pueri, valet Baptismus. Nec quis dicat, quod non fit ablutio, sed projectio ordinata communiter ad suffocationem; quia præcedit aliquo tempore ablutio, & suffocatio sequens non tollit rationem ablutionis. Nec obstat, quòd minister non tangat baptizatum, tangit enim mediatè, in quantùm proiiciendo est causa, cur abluatur, sicut aspergens est vera causa, ut aqua tangat baptizatum; in illo tamen casu, quo deesset aqua non est proiiciendus puer in puteum; esset enim peccatum mortale, & incurreretur irregularitas, & suæ saluti magis consulendum est, quàm alienæ. Unde in hoc casu idem esset, ac si deesset aqua, immò quia hæc opinio est in praxi dubia, & multi Doctores tenent, puerum sic projectum non baptizari, si posteà emergeret puer, deberet iterati Baptismus sub conditione.

QUÆSTIO IV.

Quænam sit forma Baptismi.

MUlti in forma Baptismi erraverunt. Gnostici, teste Irenæo, baptizabant in nomine ignoti Patris, in veritate matris omnium, & in nomine Jesu descendentis. Paulianistæ non baptizabant in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ut testatur Innocentius primus Epistola 22. cap. 5. Un-

Unde Concilium Nicænum jubet ipsos rebaptizari. Aliqui Arianorum baptizabant in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto; unde Nicephorus lib. 15. cap. 35. refert quemdam Deuterium Arianum Episcopum voluisse sic baptizare, & subito evanuisse aquam. Alii alio modo baptizabant, non servata forma præscripta, ut in nomine Patris majoris, Filii minoris, & Spiritus sancti: Alii tandem baptizabant ritu Catholico: Unde in Concilio primo Arelatensi canon. 8. jubetur interrogari Arianos sub qua forma baptizati sint. Eunomiani baptizabant: in mortem Domini. Græci, qui baptizabant sub hac forma, *Baptizetur talis servus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, valide quidem baptizabant, quia utebantur tali modo, ut vitarent occasionem schismatis orti inter primos Christianos, quorum alii dicebant, *Ego sum Pauli, ego Cephæ*, quia baptizati erant, vel à Paulo, vel à Cepha; ut habetur 1. Corinth. 3. sed errabant in hoc, quod auderent rebaptizare illos, qui erant baptizati more latino, & hic error damnatus fuit Concilio Later. sub Innocentio III. Lutherus tandem baptizabat sub nostro ritu: at volebat hoc non esse necessarium ad substantiam Baptismi, sed dicebat esse validum: dummodo esset datus in nomine non hominis, sed Domini: immo, volebat Baptismum quocumque nomine datum valere, dummodo suscipiens illum reciperet in nomine Domini. Superest nobis explicare mentem Catholicam, quod fiet in conclusionibus sequentibus.

CONCLUSIO PRIMA.

FOrma Baptismi est hæc, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*:

Sic

Sic Concilia Florentinum & Tridentinum ; hoc etiam habetur ex Scriptura, Christo scilicet dicente Apostolis, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti* : ex hoc tamen textu non ita clarè extrahitur forma Baptismi, ut non recurrendum sit ad traditionem, & declarationem Ecclesiæ ; quia licet Evangelium præcipiat baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, non jubet tamen dicere, *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* sicut ex eo, quod Christus Præcepit prædicare, vel dare eleemosynam, non tenemur dicere, ergo vos doceo ; nec ego vobis eleemosynando in nomine Christi, sed sufficit, quod illam demus ob Christum, sic etiam quando Christus jubet baptizare in nomine, &c. satisfit præcepto, quando aliquis infundit aquam ob nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & non est necessarium, quod hoc exprimatur, dummodo habeat in mente. Forma ergo Baptismi habetur ex sacra Scriptura quæ docet Baptismum debere fieri in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, tum ex traditione Ecclesiæ, quæ declarat, quod debeamus dicere expressè, & vocaliter, *Ego te baptizo*.

CONCLUSIO SECUNDA.

IN forma Baptismi debet necessario exprimi actio baptizantis, non vero necessario exprimitur persona ministri. Prima pars hujus conclusionis patet ex Concilio Florentino cap. 1. de Bap. ubi habetur, *si quis puerum ter in aquam immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & non dixerit, ego te baptizo, puer non est baptizatus*.

xatus. Illa autem actio potest exprimi verbo activo: dicendo, *Ego te baptizo*, vel verbo passivo, *ut*, *baptizaris à me in nomine Patris, &c.* vel imperativo, ut, *baptizetur servus Christi*, sicut ajunt Græci: *vel baptizeris à me*: immo sufficit, ut quis utatur nomine synonimo, dicendo, *Ego te lavo*, *abluo*, *intingo*, *mergo*, *mundo*, *&c.* hoc tamen non licet. Valet etiam, si repetatur ter, *baptizo*, dicendo nimirum, *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, ego te baptizo in nomine Spiritus sancti*, modo eodem tempore morali proferantur verba. Secunda pars conclusionis patet ex forma Græcorum, quæ supprimit expressionem personæ ministri, ministri enim apud Græcos non dicunt; *Ego te baptizo*, sed *baptizetur servus Christi*, ubi talis forma ministrum supprimit; & ipsa est legitima, ut docet Concilium Florentinum. Quod etiam apud Latinos pronomen ego, possit omitti, patet: quia intelligitur sub verbo, *baptizo*: ob præceptum tamen Ecclesiæ omittendum non est, & qui scienter omitteret, peccaret.

CONCLUSIO TERTIA.

PErsona baptizanda debet necessariò exprimi; sicut enim materia proxima: seu ablutio debet versari circa determinatam personam quæ abluitur, sic & verba debet talem personam exprimere. Persona autem baptizanda potest exprimi, vel per pronomen, *te*, aut, *vos*, dignitatis causa, modo baptizans velit semper significare singularem personam; hoc tamen faciens peccaret, non vero si essent plures personæ, quæ baptizaren-

tentur; pro tunc enim minister posset dicere, *Ego baptizo vos*, idest, *te & te*: & hoc etiam non debet fieri nisi in necessitate, licet enim teneret Baptismus, peccaret tamen baptizans in plurali. Potest etiam exprimi persona baptizanda per verbum passivum secundæ personæ: ut, *baptizeris à me*, aut, per nomen proprium, dicendo, *Ego baptizo Petrum*, aut per appellativum, *Ego baptizo dominationem*: in Ecclesia etiam Græca exprimi debet persona baptizanda, saltem sub his verbis, *Baptizetur hic servus Christi, &c.* non tollitur autem Baptismus, si sit error in nomine, aut persona: ut si quis diceret, *Baptizo te, Petre*, cùm sit Joannes, aut crederet baptizare puerum, & baptizaret puellam, valeret Sacramentum; nisi restringeret suam intentionem ad talem personam, tamen qui sic ageret, graviter peccaret.

CONCLUSIO QUARTA.

NEcessaria est expressa invocatio Trinitatis ex Matth. ultim. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii: &c.* ibi tamen recurrendum est ad traditionem, quæ hoc declaravit, ut diximus in conclusione prima. Si quæratur ratio à priori, quare talis expressio fieri debeat, petitur ex sola institutione Christi: ratio vero a posteriori est, quia Baptismus est Sacramentum fidei, quo per fidem jungimur Ecclesiæ, unde necessarium est in illo profiteri Mysterium Trinitatis quod est primum; ex quo patet, Baptismum collatum in nomine Christi esse invalidum, sic Pelagius, Zacharias, & alii Pontifices, unde in can. 49. Apostol. improbatur baptis-

mus

mus datus in morte Christi, cujus ratio redditur, quod Christus non dixerit, in mea morte baptizare eos; sed, *euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* ubi expresse Apostoli, Apostoli damnant Baptismum datum in nomine solius Christi, sive in morte Christi hæc enim sunt unum & idem. Non est ergo verisimile, quod Apostoli baptizaverint in nomine Christi, unde quando Act. 8. dicitur, quod baptizabant in nomine Christi; hoc est, in fide & authoritate Christi, à quo habebant potentiam baptizandi. Quod si etiam Nicolaus primus dicat, baptismum valere in nomine Christi: hoc non est, quasi excluderentur aliæ personæ, sed quia nominabant Christum loco Filii, dicentes scilicet, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Christi, & Spiritus sancti*, ut majori scilicet honora Christus habetur.

CONCLUSIO ULTIMA.

INvocatio trium personarum Trinitatis debet esse expressa, unde qui diceret, *Ego te baptizo in nomine Deitatis, vel Trinitatis, vel trium personarum*, non baptizaret; quia non servaret formam præscriptam à Christo, qui voluit tres personas exprimi. Si fieret autem Baptismus *in nomine Genitoris Geniti & procedentis ab utroque*, negat veteres esse validum: ut D. Thomas, Bonaventura, Scotus, &c. quia, inquiunt, Baptismus debet dari cum expressione personarum sub nominibus, quæ significent proprietates personales, quæ sunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus non vero quæ significent proprietates

tates notionales, ut sunt genitor, genitus, & procedens, contrarium tamen tenent alii, unde Baptismus deberet iterari in hoc casu, saltem sub conditione, quoniam ad significationem Trinitatis debet fieri Baptismus cum invocatione trium personarum, & ad denotandam Essentiæ unitatem, debet dari in nomine, & non in nominibus, pro tunc enim non valeret: nam ita necessaria est professio unitatis Essentiæ, quàm Trinitatis personarum: per nomen autem intelligitur essentia, & natura. Quod si dicatur, *in nomine Patris, & in nomine Filii, & in nomine Spiritus sancti*; Baptismus est validus quia est tantum repetitio, non multiplicatio, aut diversitas essentiæ; an autem valeat, dicendo, *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, Spiritus sancti*: negant aliqui, quia inquiunt, sublata conjunctione, videntur confundi personæ & distingui solis nominibus, quod esset Sabellianum: alii contrarium sentiunt, & sic in hoc dubio deberet iterari Baptismus sub conditione. Porro, *Amen*, non est de essentia Baptismi, sed tantum præceptum Ecclesiæ; unde peccaret, qui hanc omitteret particulam.

QUÆSTIO IV.

De ministro Baptismi.

ALiàs dubitatum fuit, in an Baptismus esset validè collatus à baptizato; unde Augustinus in hac difficultate dubius hæret, dicens, se non audere super id determinare quidquam, lib. scilicet 2. contra Epistolam

lam Parmeniani cap. 13. sed hoc determinavit Concilium Florentinum, ut Augustinus cupiebat; scilicet licere in casu necessitatis, sive laico, sive viro, sive fœminæ, sive Christiano, sive pagano, baptizare, modo adsit materia, forma, & intentio. Quæ sit mens nostra super diversitatem ministrorum, aperietur; si prius notaverimus, nullum posse se baptizare Baptismo Fluminis, licet possit se baptizare Baptismo Flaminis, eliciendo scilicet actum contritionis perfectæ cum voto Baptismi fluminis.

CONCLUSIO PRIMA.

QUilibet homo: dummodo possit loqui, & abluere, sive sit homo, sive mulier, sive Catholicus sive hæreticus, sive fidelis, sive infidelis & paganus, potest esse minister Baptismi. Sic Concilium Florentinum decreto de Armenis, ubi dicitur, *in causa necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus & mulier; immò & paganus & hæreticus baptizare potest, modò Ecclesiæ formam servet, & facere intendat quod illa facit.* De hac re jam nulla supereſt difficultas inter Catholicos, licet fuerit maxima tempore Cypriani & Augustini, ut diximus. Hæc conclusio intelligi debet conformiter Concilio citato, in necessitate; extra enim necessitatem licet validus esset Baptismus, tamen committeretur peccatum, si aliquis non Pastor, non Sacerdos, non fidelis baptizaret. Sacerdos qui extra necessitatem sine solemnitate baptizaret, peccaret mortaliter, sicut & ille, qui baptizaret in domo privata, nisi filium principis. Porrò, ratio conclusionis nostræ petitur ex institutione Christi, quæ nobis innotescit

tescit ex traditione Apostolica. Ratio vero congruentiæ desumitur ex hoc, quod sicut hoc Sacramentum est omnibus necessarium, ideò Christus congruenter voluit ipsum instituere in materia communi & à ministro communissimo, saltem in necessitate. Nec ejusdem rationis est Pœnitentia. quia pendet à jurisdictione. Si quis autem quærat; quinam ordo debeat servari inter hos ministros necessitatis, respondetur, quod cæteris paribus, Sacerdoti debeat cedere Diaconus, isti Subdiaconatus, Laicus Clerico, Infidelis Fideli, & Fœmina viro, omnes enim isti ministri, sunt ministri necessitatis, ubi autem est vir, non est necessaria mulier. Dixi, cæteris paribus, nam si Sacerdos non posset ritè Baptismum ministrare, aut non vellet, nisi daretur pecunia, quilibet alius baptizare posset, servato semper ordine.

CONCLUSIO SECUNDA.

SOlus Sacerdos; isque Parochus, est minister ex officio quatenus enim Presbyter, habet potestatem ordinis ex jure divino, & quatenus Parochus habet potestatem jurisdictionis in suos subditos, ex concessione Episcopi, unde in Canone *interdicimus*, prohibetur districtissimè, nè Sacerdos extra casum necessitatis baptizet non sibi subditum. Licet autem solus Sacerdos sit minister in officio; Diaconus tamen est capax hujus ministerii ex concessione, vel jussu Sacerdotis, ut patet ex Pontificali Romano dicente, *Diaconum debere baptizare*, ex commissione scilicet; & absente Presbytero; non vero ex officio, ut determinavit in jure Canonico Cle-

Clemens Romanus lib. 8. Conſt. Apoſtolic. 46. Ratione talis commiſſionis olim Diaconi baptizabant cum ſolomnitate, ob penuriam Sacerdotum; Subdiaconi autem, & alii clerici non poſſunt baptizare extra neceſſitatem niſi ex commiſſione ſummi Pontificis. Quod ſi quis quærat, utrum miniſtri unitas requiratur in Baptiſmo: reſpondebitur affirmative unde ſi unus ablueret, & alter proferret verba Baptiſmi, non eſſet Baptiſmus: ille enim, qui non ablueret, & diceret, *Ego te baptizo*, mentiretur, pluresſtamen poſſunt unum baptizare, quatenus ſcilicet quilibet infunderet aquam, & proferret verba: & pro tunc, ſi ſimul infunderent, & verba proferrent: omnes baptizarent: ſi vero unus untis prius alio aquam infunderet & verba proferret, ille ſolus baptizaret. In prima ſuppoſitione erit tantum unicum Sacramentum: pro tunc enim illi duo miniſtri haberentur, ut unicus moraliter, forma Baptiſmi ut unica: & ablutio una tantum.

QUÆSTIO V.

Quinam ſint effectus Baptiſmi & quæ diſpoſitio.

HÆretici hujus temporis docent, peccata per Baptiſmum non tolli, ſed tantum tegi, aut non imputari. & fundantur in dicto Davidis; *Beatus, vir, cui non imputavit Dominus peccatum, & cujus tecta ſunt peccata*: ſed hic error repugnat Paulo ad Epheſ. 5. dicenti, *Chriſtus dilexit Eccleſiam, mundans eam lavacro aquæ*, adverſatur etiam toti Eccleſiæ dicenti, *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum*, Conc. Trid. ſeſſ.

sess. 5. cap. 5. Ad solutionem ergo Psalmistæ, dicendum est; peccata tegi, & non imputari, quia auferuntur ita planè, ut videri & imputari non possint.

CONCLUSIO PRIMA.

BAptismus verè, & propriè tollit omne peccatum, omnem pœnam peccatis debitam, gratiam habitualem confert, habitus supernaturales coinfusos, & gratiam Sacramentalem.

Primæ partes habentur in Concilio Florent. in decreto de Armenis, ubi dicit, *Cujus Sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis, & actualis, & omnis pœnæ quæ pro ipsa culpa debetur*. Quod Baptismus tollat culpam originalem, constat apud omnes quia ad hoc est institutus. Quod tollat omne peccatum tum actuale, tum mortale, tum veniale, patet; quia per Baptismum datur gratia sanctificans, cujus effectus est delere peccatum. Quod tandem remittat omnem pœnam peccati, petitur ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8. & ex communi traditione Ecclesiæ quę nunquam baptizatis imponit pœnam satisfactoriam. Ubi notandum tandem, quod licèt Baptismus tollat pœnam inflictam à Deo non tamen ab homine; unde puniuntur illi post Baptismum, qui ante Baptismum fuerunt homicidæ; sicut in homines scandalizati sunt per culpam publicam, sic debent reparari per pœnam publicam; in foro tamen interiori possunt judices parcere in favorem Baptismi.

Quoad alias partes, probatæ sunt in primis questionibus capitis ultimi de Sacramentis in genere, ubi probavimus Sacramenta conferre primo gratiam habitualem secundo habitus

bitus ſupernaturales coinfuſos, ſeu gratiam virtutum, & tandem gratiam Sacramentalem, ſed his addimus aliqua, quod ſcilicet Baptiſmus pro ſecundariis effectibus conferat primo Caracterem, ſecundo operationem januæ cæleſtis, quia confert gratiam, & gratia tollit peccatum, removetque omnia impedimenta ad ingreſſum cæli tertio confert conjunctionem hominis cum Chriſto, Baptiſmus enim confert fidem, & per fidem homio eſt membrum corporis Eccleſiæ, cujus caput eſt Chriſtus, quarto tandem Baptiſmus facit hominem ſubditum juriſdictioni Eccleſiæ; quilibet enim per Baptiſmum ſit membrum Eccleſiæ, & membrum ſubditum voluntati capitis.

CONCLUSIO SECUNDA.

IN parvulis nullus requiritur diſpoſitio perſonalis, quia non ſunt illius capaces, unde ſuper fidem alienam, nempe patrimonium, baptizantur, in adultis vero requiritur aliquid ex parte intellectus, & aliquid ex parte voluntatis; nimirum in intellectu, *ſine fide* enim *impoſſibile eſt placere Deo*, quæ quidem fides non eſt habitualis, habitus enim fidei datur per baptiſmum, ſed eſt actualis procedens ex ſpeciali, & ſupernaturali auxilio Dei. Ex parte voluntatis aliud requiritur, ſed diſtinguendum eſt inter illos, qui baptizantur cum ſolo peccato originali, & alios, qui baptizantur habentes tum peccatum originale, tum peccatum actuale, ſi enim baptizandi adulti habeant tantum peccatum originale, ſufficit voluntas recipiendi batiſmum cum propoſito ſervandi legem Chriſti & hoc requiritur, quia Deus non juſtificat adultum, niſi conſentientem,

& volentem obſervare ea ad quæ deſtinatur per Baptiſmum. Si vero ad hæc cum peccato originali habet peccatum actuale requiritur deteſtatio peccati, & converſio ad Deum, non remittitur enim peccatum actuale, niſi retracteur peccante, ſicut ergo peccatum conſiſtit in averſione Dei, & converſione ad creaturam, ſeu ad actum peccati; ſic non poteſt remitti, niſi peccator per Pœnitentiam præcedentem Baptiſmum, ſe convertat ad Deum & ſe avertat à peccato: unde Act. 2. habetur, *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*: unde etiam Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 5. & 6. docet juſtificationem, quæ fit in adultis per Baptiſmum in re, vel in voto, requiri deteſtationem peccatorum, & converſionem ad Deum; illa autem deteſtatio, ſi habeatur per attritionem ſupernaturalem ſufficit.

Obiic. In primam concluſionem D. Paulus vocat concupiſcentiam peccatum, ſed Baptiſmus non tollit concupiſcentiam, etiam in his, qui habent omnes diſpoſitiones requiſitas ad baptiſmum. Reſp Paulum appellare concupiſcentiam peccatum per metonymiam, quia ſcilicet eſt cauſa peccatis, nos enim allicit ad peccandum, non debet autem vocari propriè peccatum, ſed potius pœna peccati.

Inſabis, ergo ſaltem falſum eſt, quod dicimus, baptiſmum quidem non tollit concupiſcentiam, nec malitiam, nec ignorantiam, nec infirmitatem, quæ ſunt peccati pœnæ. Reſp. duplicem eſſe pœnam peccati, prima dicitur pœna directa peccati, quæ eſt damnatio, vel aliquod opus ſatisfactorium, quod de lege communi debemus elicere, quando

do culpa peccati deleta est, secunda dicitur pœna indirecta peccati, quæ consistit in quibusdam inordinatis motibus, qui in nobis insurgere solent, quia per peccatum perdidimus justitiam originalem, quæ nos liberasset à talibus motibus. A pœna directa nos liberat Baptismus, non vero liberat à pœnis indirectis, quæ à Theologis communiter potius vocantur pœnalitates peccatis, quàm pœnæ.

CONCLUSIO TERTIA.

ILle qui fictè Baptismum recipit, non recipit effectum Baptismi, sublata tamen fictione; effectus Baptismi redit, fictio autem non intelligitur de simulatione quam aliquis adhibet, cum sine ulla voluntate Baptismum recipit, quia pro tunc non est Sacramentum, sed ille intelligitur fictè Baptismum recipere, qui habens voluntatem recipiendi Baptismum, retinet affectionem ad peccatum mortale, nec vult elicere actum contritionis, aut saltem attritionis. Primum patet ex jam dictis in conclusione præcedenti, ubi asseruimus, detestationem peccati requiri saltem in adultis, ut possint gratiam Baptismatis recipere. Quoad secundum, petitur ex Augustino, & post eum ex omnibus Theologis docentibus, recedente fictione per detestationem peccati redire effectum Baptismi, seu gratiam habitualem, quæ anteà data fuisset si non fuisset apposita fictio, Exemplificatur, aliquis adultus, vult hodie Baptismum recipere, non vult tamen deserere suum peccatum mortale, ipsum detestando, fictè recipit baptismum, & tantum accipit rem non vero effe-

effectum ejus, scilicet gratiam: crastina verò die deponit suam fictionem, idest, atteritur vel conteritur de peccatis suis, & pro tunc gratia, quam recepisset in acceptione Baptismi, redit. Ratio hujus est, quia solus Baptismus potest remmittere peccatum originale: debet ergo ablata fictione, Baptismus suum habere effectum, vel iterati: secundum non potest fieri: ergo primum debet admitti; & sic recedente fictione, redit gratia delens tum peccatum originale, tum peccatum actuale. Hæc est, inquam, mens Augustini lib. 1. contra Donatistas cap. 12. Ubi notandum, quòd recedente fictione, omnia peccata, tum originale, tum mortale, tum veniale, ante Baptismum commissa remittantur, & pœna etiam ipsorum, & hoc per solam attritionem, quia illa sufficit cum Baptismo. Quoad peccata verò mortalia post Baptismum, & in illo Baptismo commissa, non tolluntur nisi per contritionem, quia talia peccata non habent favorem Baptismi, qui datus est ante illa. Dicendum ergo est, quòd ille, qui fictè Baptismum recipit, committat sacrilegium, & illud sacrilegium non potest tolli, nisi tollatur fictio per contritionem. Sciendum etiam est, quòd sublata fictione per contritionem, non tollitur pœna peccatis post Baptismum commissis debita, sed tantùm de æterna fit temporalis, ut in pœnitentia. Porrò, non est idem dicendum de Confirmatione, ac de Baptismo; licèt enim Confirmatio non possit iterari, si quis Confirmationem fictè recipiat, recipit quidem caracterem, non verò gratiam, recedente tamen fictione, non recipitur gratia habitualis, licèt possit recipi gratia quædam actualis ad fi-

dem profitendam. Ratio autem est quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate, cùm autem augmentum gratiæ habitualis possit accipi cum attritione junctâ Eucharistiæ, non est dicendum, quòd debeat redire Confirmationis effectus.

QUÆSTIO VI.

Quomodo Baptismus sit necessarius, & qui sint baptizandi?

REvocandum est in mentem, quòd duplex sit necessitas, nempe medii, & præcepti, de quibus anteà. Sciendum est etiam quod Anabaptistæ dicant non licere tradere Baptismum, nisi adultis, qui illum per se expetunt. Hæc hæresis orta est anno D. 1528. & author illius fuit quidam Baltasar Pacimontanus, qui posteà crematus fuit Viennæ. Eandem hæresim susceperunt paulò post ministri Transylvani, contrarium docet Ecclesiæ traditio, ut dicet.

CONCLUSIO PRIMA.

BAptismus est necessarius tum necessitate medii, quod colligitur ex Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum*, tum necessitate præcepti, quod desumitur ex eodem loco quod enim est necessarium necessitate medii, est etiam necessarium necessitate præcepti; illud autem præceptum obligat etiam justos, unde Apostoli, & B. Virgo debuerunt baptizari; non quidem necessitate medii, quia jam anteà erant justi, sed necessitate præcepti. Hoc præceptum obli-

obligat etiam infideles, Chriſtus enim habet poteſtatem excellentiæ ſuper omnes, non obligat autem parvulos ante uſum rationis; non ſunt enim capaces præcepti, ſed obliget parentes in caſu ſaltem neceſſitatis baptizare Pueros; immo Concilium Provinciæ Rothomagi celebratum conſtituit ſub excommunicatione parentibus, ut infans baptizetur ante novum diem. Quoad tempus autem quo præceptum Baptiſmi obligavit, fuit illud (ſaltem quoad omnes) quo Evangelium fuit ſufficienter promulgatum; in die autem Pentecoſtes videtur facta fuiſſe ſolemnis promulgatio Evangelii, poſtquam enim Petrus confutavit Judæos, qui credebant, Apoſtolos madere muſto, compunctione tacti Judæi ſcire voluerunt, quomodo ſalvari poſſent, hinc cepit occaſionem Petrus promulgandi Evangelium, Baptiſmum, & alia præcepta legis novæ; & in hoc ſermone tria millia Judæorum ſunt converſa, & baptizata; quia autem in illo conſeſſu fuerunt populi ex omni gente, & regione populorum, ut habetur Act. 1. ſic fuit promulgatum Evangelium, ſaltem in univerſum: hoc tamen non prohibet, quin reſpectum alicujus provinciæ, vel civitatis, promulgatio talis fuerit inſufficiens, unde poſteà, *In omnem terram exivit ſonus eorum*; & Evangelii & Apoſtolorum clamor ad ampliorem legis novæ publicationem.

CONCLUSIO SECUNDA.

INfantes legitimè baptizari poſſunt, quidquid dicant Anabaptiſtæ contra traditionem Eccleſiæ: Origenes enim lib. 5. in cap. 16 ad Rom. ait, *Eccleſia ab Apoſtolis traditionem accepit, etiam parvulis dare baptiſmum.*

Ratio conclusionis est, quia infantes sunt capaces gratiæ, & gloriæ, ergo potest illis conferri Baptismus, qui est medium ad utramque, sunt, inquam, capaces gratiæ, ut patet ex Joannes Baptista, & Jeremia, qui sanctificati fuerunt in utero materno, sunt etiam capaces gloriæ, ut liquet ex Innocentibus. Deinde Christus dixit. *Sinite parvulos venire ad me, talium enim est regnum cælorum*, non possunt autem venire ad Christum: nec possidere regnum cœlorum, nisi tracti sint per Baptismum, ergo sunt capaces Baptismi. Tertio, veritas nostræ conclusionis probatur ex praxi Ecclesiæ, quæ semper solicita est baptizare cum parvulos, tum adultos. Quarto, infantes legis gratiæ non sunt deterioris conditionis, quam infantes legis scriptæ, qui octavo die circumcidebantur. Quinto tandem, Act. 16. baptizata est Lydia, & dominus ejus: custos carceris, & domus ejus & 1. Cor. 1. Baptizata est Stephana, & domus ejus, non est autem credibile; quod in tribus integris familiis non essent aliqui parvuli.

Obiic. *Fides* necessaria est ad receptionem baptismi, infantes autem non suut capaces fidei, ergo nec baptismi. Resp. necessaria est fides propria in adultis, aliena in infantibus, & hæc est fides, vel parentum, vel Ecclesiæ, fides autem aliena ideò sufficit in baptismo, quia baptismus tollit peccatum commissum per voluntatem alienam. Super hanc difficultatem dicit optime Aug. serm. 10. de verbis Apost. *Accommodat mater Ecclesia aliorum pedes, ut veniant, aliorum cor, ut credant, aliorum linguam, ut confiteantur*; Si Christus mittens Apostolos ad baptizandum dixit; *Euntes*;

doce-

docere, baptizantes eos, &c. *docentes servare omnia, quæcumq; præcepi vobis*: ibi Christus ponit ordinem, quem servare debebant Apostoli respectum Gentilium adultorum. Si dicant Anabaptistæ, hoc non haberi ex Scriptura: Resp. haberi ex traditione Apostolica, quæ non est minoris authoritatis. Si instent, ergo Eucharistia est infantibus necessaria: Negatur quia Eucharistia non est necessaria necessitate medii, sed tantùm præcepti; præceptum autem non obligat usu rationis carentes.

CONCLUSIO TERTIA.

BAptismus collatus filiis hæreticorum, Judæorum, & paganorum est validus, non semper tamen licet omnes istos baptizare, licet, inquam, ut filii hæreticorum, & paganorum, qui fidem aliàs receperunt, & ab ea recesserunt, baptizentur, invitis parentibus, quia Ecclesia habet jus cogendi parentes ad servandam fidem, illos afficiendi pœna mortis, si sint pertinaces; ergo multo magis poterit illos privare potestate, quam habent in filios, & sic baptizare illos, invitis parentibus, & illos retinere.

Filii fidelium non baptizatorum, etiam si subditi sint Ecclesiæ quoad bonum temporale, non possunt licitè baptizari quia post baptismum vel reliquerunt curæ parentum, & tunc esset evidens periculum subversionis; quod cederet in injuriam baptismi, & fidei; vel substraherentur parentibus, quod non debet fieri, licèt enim in hoc casu Ecclesia haberet dominium in bona infidelium non tamen haberet dominium super personas, & sic

non posset privare parentes jure naturali, quod habent in filios. Quod si Deus velit, ut omnes baptizentur hoc non vult nisi servata justitia.

Filii infidelium possunt baptizari, invitis parentibus, si sint adulti, & petant baptismum, quia jus habent petendi quod sibi necessarium est; immo, si sint etiam parvuli, possunt baptizari invitis parentibus, dummodo sit in articulo mortis: quia pro tunc non est subversionis periculum. Quod si infideles sint servi principum Christianorum, eorum filii possunt baptizari invitis parentibus, pro tunc enim tales infideles possunt vendi, & privari bonis à domino, ergo ipsemet dominus potest illorum filios subtrahere, & baptizare, invitis parentibus, non vero debet filios baptizatos reddere parentibus non baptizatis, ne sit subversionis periculum: Non est eadem ratio de subditis, qui non sunt servi.

Filius natus ex uno parente fideli, & alio infideli, baptizari potest, immo etiamsi uterque sit infideles, modo unus consentiat, licet dissentiat alter, potest baptizari quia fides est favorabilis. Filius etiam natus ex utroque parente infideli; si postea unus parens convertatur, & alter in infidelitate maneat; potest baptizari, nam proles sequitur innocentem.

Infantes existentes in utero materno non possunt solo signo crucis impresso super uterum maternum cum fide parentum, & invocatione Trinitatis baptizari: Pius enim V. hanc opinionem, quæ erat Cajetani, condemnavit, si tamen posset infundi aqua super pueri membra, ille baptizaretur; ut quis enim renalcatur per baptismum, sufficit, quod præcedat illis nativitas,

qua

qua quis de homine non homine fit homo.

Nullo modo licet; matrem occidere, etiam si sit ad hoc parata, ut baptizetur puer, qui alio modo non potest baptizari: licet ante partum morte naturali deberent mori & mater, & infans, quia sicut homicidium prohibetur, & est extrinsece malum, sic etiam interdicitur acceleratio mortis. Nec dicendum, quod illa mater cesserit jus suum, quia nullum habemus jus supra vitam, nec mortem, si tamen mulier illa propter crimen aliquod perpetratum damnata esset ad mortem, posset accelerari mors ipsius, ut infans baptizetur, in tali enim suppositione hæc mulier per crimen proprium amisit dominum, quod habere poterat supra vitam.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quænam sint ceremonia in Sacramento Baptismi adhibenda?

DE Baptismi ceremoniis consulendum est quodlibet Rituale, ubi docentur tum illæ, quæ præcedunt, tum ea, quæ comitantur, tum denique illæ, quæ subsequuntur in administratione solemni hujus Sacramenti. Dixi solemni, quando enim privatim confertur baptismus, tales ceremoniæ non sunt necessariæ, nec de præcepto, cum ergo illi Ritus possunt haberi ex rituali, illas prætermittere possumus, ne tamen aliquid non dictum remaneat, pauca dicemus de illis.

CONCLUSIO.

CEremoniæ, quæ baptismum antecedunt, sunt hæ præsertim. Primo, præparatum

aqua, & consecratur fons baptismalis destinatus ad collationem baptismi, quod fit in vigiliis Paschæ, & Pentecostes. Secundò, afferuntur infantes ad Ecclesiam, qui hærent in introitu ejus, tanquam indigni accessu Ecclesiæ, quia sunt adhuc in potestate dæmonis. Tertiò, Sacerdos triplicem facit insufflationem, & varios exorcismo; ut expellatur dæmon; posteà signum crucis in fronte, & aliis partibus baptizandi efformatur, ut impetus diaboli cessent, & in eundem finem fit impositio manus à Sacerdote, & plures proferuntur orationes. Quartò, imponit in os baptizandi salem prius à se benedictum, ad gratiam baptismi significandam, qua homo liberatur à peccati putredine; & speciali prudentia dotatur, cujus sal est symbolum. Quintò, minister tingit sua saliva aures baptizandi, ut aperiantur ad audiendos Christi sermones; & nares ejus, ut hauriant bonum odorem virtutis ac pietatis. Sextò, ad interrogationes Sacerdotis sequuntur abrenuntiationes baptizandi, quibus renuntiat diabolo, sive per se sive per patrinos. Septimò, in scapulis, & in pectore ungitur, quasi atletha Christi, luctaturus contra dæmonem, cui paulò anteà renuntiavit. Octavò, post illam unctionem baptizandus interrogatur super articulos fidei, & publicam professionem illius emittit. Nonò tandem, elicit liberum, & publicum consensum quo significat se velle baptizari.

Quoad conditiones quę baptismum comitantur, paucæ sunt numero: infunditur enim tantùm aqua cum debita prolatione verborum, vel mergitur baptizandus, vel tandem aspergitur copiosè, secundum consuetudinem Ecclesiæ, vel temporis.

Quan;

Quantum verò ad ceremonias ſubſequentes baptiſmum hæ ſunt. Primò, Baptizatus ungitur ſacro Chriſmate in vertice capitis; quòd quidem Chriſma debet eſſe recens; conſecratum ſcilicet eodem anno, in die cœnæ Domini, & hoc ab Epiſcopo: unde derogatum eſt conſuetudini Eccleſiæ, quæ in primis ſæculis volebat, ut unctiones Chriſmatis fierent à ſolis Epiſcopis: ſed poſteà conceſſum fuit, ut unctio baptiſmatis poſſet fieri à ſimplici ſacerdote, ut conſtat ex Conciliis Carthaginen. & Tolet. hæc autem unctio denotat baptizatum in vertice unctum, ab eo die eſſe conjunctum Chriſto tanquam capiti. Secundò, Baptizatus induitur veſte candida, in ſignum innocentiæ reſtitutæ: Tertiò, traditur baptizato cereus accenſus, ad denotandum ipſum eſſe translatum à poteſtate tenebrarum in ſanctorum locem, & in fervorem charitatis, quam per baptiſmum accepit. Quarto, requiruntur ſponſores, ſeu patrini, vel patres luſtrici, qui baptizandum levent de fonte, & nomen imponant: in quibus patrinis plures conditiones requiruntur; debent enim eſſe baptizati, ſic Concilium Moguntinum: non debent eſſe hæretici, ſic Concilium Tridentinum; non ſunt enim apti ad inſtruendum in fide, quod tamen, patrinis incumbit: non debent eſſe Monachi, Moniales, aut Religioſi, ſic Concilium Colonienſe parte ultim. capitol. 16. Ratio, in promptu datur, quia illorum eſt colere ſolitudinem, & ſic non poſſunt curam aliorum ſuſcipere. Non debent patrini eſſe pater, aut mater carnalis, niſi in neceſſitate, ex tali enim officio conjux conjungis eſſet cognatus, nec maneret liber uſus matrimonii inter illos,

lo», nisi post dispensationem salutem Episcopi, tandem sponsores debent scire rudimenta fidei, ut levatos possint docere. Illi sponsores requiruntur nedum pro parvulis, sed etiam pro adultis, hi enim sunt neophyti in fide, & quasi modogeniti infantes, unde Tertullianus notat etiam adultis dari olim lac & mel. Porrò, ex baptismo resurgit quædam cognatio spiritualis videlicet, inter suscipientes, & susceptum; & patrem, & matrem baptizati. Quod si Pater baptizaret in necessitate filium, non contraheret cum uxore cognationem; secus, si extra necessitatem. Olim erat cognatio inter virum, & fœminam qui simul suscipiebant infantem levandum erat etiam inter ministrum, & ipsos suscipientes sed hoc ablatum est per Concilium Tridentinum de reformatione Matrimonii.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Confirmatione.

QUandoquidem Confirmatio, est velut perfectio, & consummatio baptismi, quoniam per Baptismum acquiritur fides, & per Confirmationem dantur vires ad profitendam fidem, ideò, explicato Sacramento Baptismi, ad Confirmationem devenire oportet.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Confirmatio.

PLuribus nominibus insignitur Confirmatio: primo enim dicitur baptismus, Act. 1. *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto*: quia

quia scilicet est ipsius complementum ut diximus. Secundò dicitur manus impositio, ratione scilicet ritus quo confertur. Tertiò dicitur Sacramentum Chrismatis, sine quo non sumus perfectè Christiani: Christianus enim, & Christus dicuntur à Chrismate. Dicitur quartò Confirmatio, quia roborat, & confirmat hominem ad fidem profitendam.

CONCLUSIO.

COnfirmatio, sicut baptismus, & quodlibet aliud Sacramentum, potest definiri vel physicè, vel metaphysicè: physicè est unctio Chrismatis facta in fronte Confirmandi cum signo crucis, sub præscripta verborum forma, metaphysicè verò, est Sacramentum novæ legis, institutum à Christo, ad conferendum Christianis novum robur, & augmentum gratiæ, ad fidem suam profitendam constanter, & contra adversarios audacter defendendam. Hæc omnia patent ex se, vel saltem patebunt ex dicendis.

QUÆSTIO II.

An Confirmatio sit Sacramentum.

HOc negant Lutherani, & Calvinistæ, affirmant verò Catholici: illi quidem putant, Confirmationem esse tantùm ceremoniam institutam ab Ecclesia, in qua examinantur baptizati de fide, & ratificant baptismum, absque eo, quod talis ceremonia habeat rationem Sacramenti, nos verò Confirmationem tanquam Sacramentum accipimus.

CONCLUSIO.

CONfirmatio est verè, & propriè Sacramentum. Sic Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. de Confirmatione. *Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum non esse verum, & proprium Sacramentum Anathema sit.* Licèt autem veritas non habeatur expressè in Scriptura, colligitur tamen ex traditione antiquissima Ecclesiæ: Dionis. enim Apostolorum contemporaneus lib. 2. de cœlesti Hierarchia cap. 4. postquam loquutus est de Eucharistia, ait, *Est illi finitimum Sacramentum, quod præceptores nostri Sacramentum unguent nominanti*: & sic erat ante illum. Augustinus etiam ait, *Sacramentum Chrismatis est sacrosanctum in genere signorum visibilium, ut baptismus*: unde Tertullianus loquens de illo, dicit. *Caro ungitur, ut anima consecretur.*

Confirmatur ratione: Ad rationem Sacerdoti tria tantum requiruntur, scilicet promissio gratiæ, signum visibile, & præceptum, quo jubeatur tale signum ministrari, hæc autem sunt in Confirmatione Primò habet; remissionem gratiæ, Act. 1. *Accipietis virtutem Spiritus sancti supervenientis in vos, & eritis mihi testes usque ad ultimum terræ*, & sic promittitur Apostolis per Confirmationem amplior gratia, qua essent fortes in confessione fidei. Secundo, Confirmatio habet signum sensibile, quod est impositio manuum Actor. 8. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum*, & paulo post, *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum*. Quod si in die Pentecostes Apostoli non receperint Spiritum sanctum

per

per impositionem manuum, hoc factum est ex speciali privilegio, sic enim dabatur cæteris. Quod tertio Confirmatio habuerit præceptum, patet ex executione mandati si enim Apostoli sua sponte, & sine Christi institutione, & præcepto adhibuissent talem impositionem manuum, non infallibiliter descendisset Spiritus sanctus, descendebat tamen quotiescumque manus imponebant.

Obiic. Si manuum impositio erat signum sensibile, quo gratia Confirmationis conferebatur, non potuit illa manuum impositio mutari, materia enim Sacramenti mutari, non potest substantialiter, videtur autem mutata illa impositio in unctionem; per unctionem enim Chrismatis tribuitur Confirmatio. Resp. nos uti eadem materia, qua usi fuerunt Apostoli, & Apostoli eadem materia usos fuisse, qua nos actu utimur, quando enim Apostoli Confirmationem conferebant, non faciebant impositionem manuum sine unctione, & consignatione crucis, aliàs D. Augustinus non vocaret Confirmationem Sacramentum Chrismatis, nec D. Dionysius Sacramentum unguenti, quando etiam in præsenti tribuitur Confirmatio, non sit unctio sine impositione manuum. Quod si Augustinus dicat, manuum impositionem non esse ut baptismum, quasi non posset repeti quia, inquit, nihil est aliud quàm oratio super hominem, ibi Augustinus non loquitur de Confirmatione, sed de quadam impositione manuum, qua suo tempore exterius reconciliabantur hæretici Ecclesiæ.

QUÆSTIO III.

Quando instituta fuerit Confirmatio?

EX antecedenti conclusione patet, Confirmationem esse Sacramentum; patet etiam ex dictis omnia Sacramenta esse instituta à Christo, conformatur, Concilio Trid. Sess. 7. can. 10. ubi habetur, *Si quis dixerit omnia, & singula Sacramenta novæ legis non fuisse à Domino nostro Jesu Christo instituta, Anathema sit*; ergo colligitur ex his Christum instituisse Confirmationem; sed quo tempore instituta fuerit, quæritur.

CONCLUSIO.

CHristus Sacramentum Confirmationis instituit in nocte cœnæ, secundùm probabiliorem sententiam, omnes enim Theologi dicunt, quod in tali nocte, in sermone habito ad discipulos, novum Testamentum instituerit: & sic verisimile est, quod materiam, & formam, & præceptum hujus Sacramenti pro tunc assignaverit. Fundatur autem hæc opinio in traditione Apostolica ut habet Fabianus Papa Epist. 2. ad Orientales cap. 1. quæ scripta est ante mille quadringentos annos, in qua sic habet, *In illa die Dominus Jesus postquam cœnavit cum discipulis suis, & lavit pedes eorum, Chrisma conficere docuit sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt*. Ob hanc causam quotannis Ecclesia novum Chrisma consecrat feria quinta in cœna Domini.

Obiic. Hoc Sacramentum fuit in usu, nisi post descensum Spiritus sancti in die Pentecos-

teceffes, [illegible] liolis: ergo signum est, [illegible] stitutum. Resp. [illegible] ratio est, cur non [illegible] Pentecosten, quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quam dari non oportebat, donec Jesus esset glorificatus, secundum illud Joannis 7. Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

QUAESTIO [illegible]

Quaenam sit materia remota Confirmationis?

CAjetanus, Soto & Navarrus putant, solum oleum olivarum esse materiam remotam hujus Sacramenti, credentes quod [illegible] esset adhibitum Balsamum, hoc est tantum ex praecepto Ecclesiae. D. Thomas & alii sentiunt Chrisma confectum ex Oleo, & Balsamo esse materiam essentialem.

CONCLUSIO.

MAteria remota essentialis hujus Sacramenti est Chrisma confectum ex Oleo, & Balsamo. Sic Concilium Florentinum decreto de Armenis his verbis: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex Oleo, quod nitorem significat conscientiae; & Balsamo, quod odorem significat bonae famae.* Quod autem Concilium loquatur de materia essentiali, patet; quia ibidem recensens in particulari materias Sacramentorum, in omnibus aliis nihil posuit, quod non sit materia essentialis cujuslibet: ergo a pari in illo, ubi dicit, Chrisma confectum ex Balsamo esse materiam Con-

firma-

firmationis, loquitur de materia essentiali. Si dicant adversarii, admixtionem Olei esse in Confirmatione, sicut est admixtio aquæ in Eucharistia, quæ est, tantum de præcepto, hoc negatur, & colligitur ex Concilio Florentino; quando enim loquitur de materia calicis, non dicit esse, quid mixtum ex vino, & aqua, sed esse vinum simpliciter, quando quidem ergo, loquens de materia Confirmationis, dicit esse Chrisma confectum ex Oleo, & Balsamo, non putat admixtionem Balsami esse tantum ex præcepto; alias mentionem non fecissent talis unctionis, sicut nec in Eucharistia commemorat mixtionem aquæ.

Obiic. Innocentius tertius, alias consultus, an unctus solo oleo deberet iterum confirmari, respondit, nihil iterandum esse, sed quod omissum est caute supplendum, ergo confirmatio erat valida sine mixtione Ballami. Resp. negando consequentiam, hoc enim confirmat nostram conclusionem, quia si mixtio Balsami sit tantum necessaria ex præcepto, sicut aqua in calice, sequeretur non esse postea supplendum necessario Balsamum, si quis enim oblitus fuisset admiscere aquam vino, nullus diceret, quod talis mixtio debeat suppleri post consecrationem; cum ergo Innocentius determinaverit supplendum esse caute Balsamum, per hoc voluit, quod Balsamum esset necessarium ad validitatem Confirmationis. Difficultas ergo tota supereſt, quod dixerit nihil esse iterandum, sed loquitur tantum de iteratione ceremoniarum, quæ non debent iterari, sed tantum unctio cum Oleo, & Balsamo.

Obiic. Balsamum esse rarissimum, ergo non congruit divinæ bonitati, quod assignaverit pro materia Sacramenti aliquid quod

vix reperiri poteſt. Reſp. hanc rationem fore validam ſi Confirmatio eſſet abſolute neceſſaria tanquam medium ad ſalutem. Deinde, ex ipſis adverſariis conſtat, quod admixtio Balſami ſit neceſſaria ex præcepto, & conſequenter ſub pœna peccati mortalis, ergo pari jure poſſet dici quod non congruat divinæ bonitati aliquid præcepiſſe ſub peccato mortali, quod ſine difficultate non poteſt obtineri. Tandem dicendum eſt, quod hæc ratio non obeſt, quia modicum Balſami requiritur, unde Fabianus Papa reprehendit Epiſcopus Orientales, quod defectu Balſami revocarent tantum Chriſma ſingulis triennis, quaſi eſſet excuſatio ficta, ad eſſentiam enim Chriſmatis non requiritur, ut ſingulæ partes ejus contineant formaliter aliquid Balſami, ſed ſufficit, quod toti mixto ſaltem inſit tantum Balſami, ut omnes Chriſmatis partes alterentur recipiendo in ſe ejus odorem.

QUÆSTIO V.

Quænam ſit materia proxima Confirmationis?

MAteria remota diximus, eſt Chriſma, quod debet eſſe conſecratum ab Epiſcopo, ſicut voluit traditio Eccleſiaſtica, & Concilium Romanum, ſub Sylveſtro Primo, ſtatuens nullum Presbyterum poſſe Chriſma conficere, non quidem inducendo novam prohibitionem, ſed declarando, quæ jure divino erant prohibita. Ratio, quare Chriſma debet eſſe conſecratum, eſt, quia materia externa Sacramentorum, qua Chriſtus uſus fuit, conſecrata, eſt antequam ad uſum Sacramenti applicetur, ideo

copo; ita quod benedicto Episcopi non sit minus de essentia Sacramenti, quàm Balsamum cum Oleo: Quænam autem forma debeat conjungi cum illa unctione, quæ fit ex Chrismate, alleret.

CONCLUSIO.

FOrma Sacramenti Confirmationis sunt hęc verba; *Consigno te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Hoc patet ex Concilio Florentino in decreto unionis, ex Pontificali Romano, & ex praxi Ecclesiæ. Quod autem hæc forma legitima sit, patet, quia ibi significatur causa principalis, scilicet Trinitas, cum dicitur, *in nomine Patris, & Filii: & Spiritus sancti.* Secundo, indicatur causa ministeralis; nimirum ille, qui confert, per hæc verba, *consigno, & confirmo.* Tertio, denotatur persona, quę confirmatur, per pronomen, *te.* Quarto tandem innotescit effectus duplex hujus Sacramenti, quorum unus est facere aliquem Christi militem, ipsum insigniendo crucis signo; unde dicitur, *consigno te signo crucis*, alius vero est dare robur ad sustinendo impetus adversariorum, confirmando scilicet; unde additur, *confirmo te Chrismate salutis.* Porro, hæc verba sunt de essentia Sacramenti; unde qui diceret tantùm, *signo te*, non addendo *signo crucis*, aut *confirmo te*, non specificando *Chrismate salutis*, aut qui diceret tantum *signo te signo crucis*, tacendo, & *Confirmo te Chrismate salutis*, aut vice versa, non faceret Sacramentum. Non esset etiam validum, si supprimerentur verba, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

Quis sit Minister hujus Sacramenti?

VVicleffus improperat Ecclesiæ Romanæ, quæ vult, solum Episcopum esse ministrum ordinarium hujus Sacramenti arguens Romanos, quòd sint in errore Donatistarum, qui dicebant valorem Sacramenti pendere a dignitate Ministri, sed maximè fallitur; Donstistæ enim ideo damnati sunt, quod dicerent valorem Sacramenti procedere à bonitate Ministri, & Sacramenta non valide conferri ab improbis; quod nos ipsi damnamus, licet asseramus, Ministrum hujusce Sacramenti debere esse ad Episcopatus dignitatem evectum.

CONCLUSIO PRIMA.

SOlus Episcopus est ordinarius Minister hujus Sacramenti. Sic Concilium Florentinum in decreto de Armenis, & Tridentinum Session. 7. can. 3. de Confirmatione, ubi dicitur: *Si quis dixerit, sancta Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, Anathema sit.* Jus etiam Canonicum capite *manus*, de consecratione, dist. 5. hoc habet, *Manus quoque impositionis Sacramentum ab aliis perfici non potest, quàm à summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis quam ab ipsis Apostolis legitur, aut scribitur peractum esse.* Ratio congruentiæ est D. Bonaventuræ, quia Episcopus in Ecclesia est veluti dux in exercitu, sicut ergo ducis est consignare suos milites; sic etiam ad Episcopum pertinet consignare

nare Christianos, quia per Confirmationem sunt veluti milites Christi.

Obiic. Actuum 9. Ananias, qui erat tantum Sacerdos (ut ait Augustinus) imposuit manus super Paulum, ergo hoc non spectat tantùm ad Episcopos. Respondeo, Ananiam imposuisse manus super Paulum, non ut ipsum confirmaret, quia nondum Paulus erat baptizatus, sed ut illi visum restitueret; & sic pertinet tantùm ad Episcopum confirmare, hoc autem facere potest, modò sit consecratus, etiamsi sit excommunicatus suspensus, & hæreticus; caracter enim Episcopalis semper remanet, & administratio Confirmationis est actus solius Ordinis Episcopalis.

CONCLUSIO SECUNDA.

QUilibet Sacerdos potest ex commissione Summi Pontificis hoc Sacramentum conferre. Nec est, quòd Soto impuret Scoto hoc negasse; ille enim in 4. dist. 7. qu. 1. in solutione dubii tertii dicit, quòd Minister est Episcopus, vel alius, cui committi poterit: quando desunt autem Episcopi constat; quia Gregorius Magnus hoc concessit Presbyteris Sardiniæ. Gregorius etiam XIII. refertur dispensasse cum Sacerdote in India: Concil. denique Florent. in decreto Evangelii dicit, aliquando per dispensationem Apostolicæ Sedis id concessum fuisse; propter hoc tamen non mutatur essentia hujus Sacramenti quia essentialis Minister non est solus Episcopus, nisi ordinarius, sed hic, & ille Sacerdos habens dispensationem summi Pontificis, qui solus dispensare potest in Favorem Presbyteri solus, non alterius, qui sit ipsi inferior.

Obiic. De commissione Episcopi confirmare pos-

possunt simplices Sacerdotes ex Conciliis Tolet. & Arausic. & ex Innocentio Papa, dicentibus; quòd nemo audeat Chrismate præsente Episcopo, nisi ab eo illi fuerit præceptum. Respondeo, hæc Concilia, & ipsum Innocentium non loqui de Chrismatione Confirmationis; sed Concil. Arausic. loquitur de unctione, qua ungebantur hæretici, dum convertebantur ad Ecclesiam, quos in istis locis ungebant, ut supplerent ceremonias, quas hæretici omiserant in Baptismo Concil. Tolet loquitur de unctione, quæ fit in baptismo in vertice baptizandorum; aliàs enim non licebat simplici sacerdoti ungere baptizandum Chrismate, immò nec baptizare, nisi absente Episcopo, ut habet D. Leo Epistol. 8. in fine ubi scribit. *Id neque Episcopo licet Presbyteris, in Baptisterium introire, nec præsente Antistite, infantem tingere, aut signare.* Quoad Innocentium tandem, loquitur de unctione, qua ungi solebant Energumeni ut ab illis depelleretur dæmon.

QUÆSTIO VIII.

Qui possent confirmari.

NOn quæritur hìc, quinam debeant accipere hoc Sacramentum nullus enim ad hoc tenetur, cùm non sit necessarium necessitate medii, aliàs Ecclesia curaret, ut qui moriuntur, illud reciperent: non est etiam necessarium necessitate præcepti nisi pro Ordinandis, nullum enim extat præceptum nec divinum nec Ecclesiasticum quoad omnes sed solùm pro illis, qui saltem tonsuram clericalem recipere cupiunt, ut habetur ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 4. de Reformatione

BIBLIOTECA O. F. M. MONTEFUSCO (Av)

tione. Quod si Scotus videatur dicere, hoc Sacram. esse necessarium sub peccato mortali; hoc debet intelligi, quòd si omitteretur ex contemptu, reverà esset peccatum mortale immò sentiunt communiter Doctores quod in casu necessitatis recipienda sit confirmatio, quando v. g. aliquis versatur inter hæreticos, indiget enim virtute quadam speciali ad protestandam, & defendendam fidem, & hoc robur per Confirmationem accipitur, remanet ergo tantùm, ut videamus quinam possint confirmari.

CONCLUSIO.

LIcèt Confirmatio possit dari omnibus baptizatis, tum infantibus tum adultis, convenientiùs tamen est ipsam differre ad rationis ætatem, sic Catech. Rom. dicens, post Baptismum Sacramentum Confirmationis posse ministrari; sed minùs tamen expeditè hoc fieri, antequam pueri usum rationi habuerint, unde alii asserunt, expectandum esse duodecimum annum, meliùs tamen alii septimum. Ex dictis potest colligi, amentes perpetuos posse confirmari; si enim infantes ante usum rationis possint recipere hoc Sacramentum; ergo & amentes perpetui, qui sunt veluti infantes, quoad illos, qui aliquando rationis usum habuerunt, in amentiam sunt lapsi postèa, non constet, illos in ultimo actu sanitatis fuisse in peccato mortali, possunt confirmari, etiamsi anteà non expetierint hoc Sacramentum.

QUÆSTIO IX.

Quosnam effectus producat Confirmatio?

HOc jam censetur explicatum ex his, quæ diximus agendo de Sacramentis in genere, ubi asseruimus, quodlibet Sacramentum producere gratiam habitualem, sive inentitate, sive auguemnto & gratiam Sacramentalem, quæ actualis est; insuper etiam asseruimus, Baptismum, Confirmationem, & Ordinem conferre caracterem in inscipientibus; Quia tamen hic explicare tenemur, quæ pertinent ad Confirmationem, nobis explicandum incumbit, qui sint ipsius effectus.

CONCLUSIO.

COnfirmatio confert caracterem, augmentum gratiæ habitualis, & gratiam sacramentalem. Primum patet ex jam dictis de Sacramentis in genere: dicam tantum hunc caracterem consignare Christianum in militem Christi, & illum deputare partim ad agendum, scilicet ad profitendam fidem partim ad patiendum, nimirium ad receptionem tonsuræ clericalis, & sacrorum Ordinum; hic autem caracter distinguitur realiter à caractere baptismi, quia sunt duo Sacramenta distincta, quæ debent habere consequenter effectus distinctos. Secundum patet ex se, quia omnia Sacramenta conferunt gratiam suo modo; Sacramenta scilicet mortuorum conferunt gratiam in se, Sacramenta autem vivorum conferunt gratiam in augmento ordinariè & per se, licèt per

accidens aliquando possint causare gratiam in se, v. g. quando quis habens solam attritionem, putat se esse debite absolutum, licèt non sit revera defectu intentionis Ministri, & postea ut talis accedit ad Eucharistiam, vel ad Confirmationem, mediante uno horum Sacramentorum, recipit gratiam habitualem in se consideratam, non verò augmentum gratiæ, quia illam antea non habebat. Tertium tandem evidens est; quia cùm quodlibet Sacramentum habeat finem specialem, confert gratia specialem suo fini accomodatam; & ea, qua confertur per Confirmationem, est protectio Spiritus sancti, qua aliquis conservat fidem Catholicam, & illam intrepidus profitatur publicè.

QUÆSTIO X.

Quid requiratur in Confirmando?

QUoniam diximus, duos esse præcipuos effectus Confirmationis, nimirum caracterem, & gratiam; nunc loquendum venit de dispositionibus, quæ requiruntur, ut uterque effectus producatur in illo, qui confirmationem suscipit.

CONCLUSIO.

UT caracter recipiatur, sufficit voluntas recipiendi Sacramentum; ut verò Confirmandus recipiat augmentum gratiæ habitualis, exigitur ut præexistat in gratia. Ratio primi est, quia caracter est compatibilis cum peccato: & sic ad recipiendum caracterem Confirmationis non requiritur gratia

præ

præexiſtens, ſed ſufficit voluntas recipiendi illum, ſicut, ut baptizatus recipiat caracterem baptiſmi, ſufficit, quòd voluntatem habeat recipiendi baptiſmum : hoc etiam debet intelligi tantùm de adultis ; quandoquidem enim diximus, Confirmationem poſſe conferri infantibus, qui propria intentione carent, in illis ergo non requiritur propria voluntas, ſed aliena ſaltem ſufficit, ſive ſit Eccleſiæ, ſive ſit parentum, aut aliorum, qui puerum comfirmandum exponunt. Quoad ſecundum, evidens eſt, quia Sacramenta vivorum gratiam præſupponunt, & illam augent ; ergo requiritur, ut ille, qui confirmandus eſt, jam in gratia exiſtat, ut poſſit recipere augmentum ejus, augmentum enim alicujus qualitatis præſupponit illam qualitatem jam exiſtentem in ſuo eſſe. Quoniam ergo ad recipiendam Confirmationem requiritur gratia, ideò ille, qui confirmandus eſt, ſi peccaverit poſt Baptiſmum, indiget contritione, aut ſaltem attritione cum confeſſione, aliàs poneret obicem, non requiritur autem confeſſio per ſe, quia nullum extat præceptum ; niſi quando confirmandus eſt conſcius peccati ; unde qui ſine confeſſione ſuſciperet hoc Sacramentum, putans ſe eſſe contritum, cùm ſit attritus tantùm, reciperet gratiam per Confirmationem ; quia quodlibet Sacramentum habet vim faciendi ex attritio contritum.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quinam ſint ritus hujus Sacramenti?

SAcramentum hoc cùm poſſit tantùm conferri à Miniſtro ſolemni, elevato, ſcilicet ad

dignitatem Episcopalem, non potest etiam dari, vel saltem non debet, nisi cum certis quibusdam cæremoniis, quarum aliæ præcedunt, aliæ concomitantur, aliæ denique subsequuntur.

CONCLUSIO.

Ritus antecedens collationem Confirmationis sunt hi, Conficitur Chrisma, ad cujus consecrationem Eipscopus primò benedicit oleum, & balsamum, Secundò idem Episcopus halat super os ampullæ continentis oleum, & post eum duodecim Sacerdotes, ad denotandam Spiritus sancti plenitudinem olim data per insufflationem, Joann. 10. ubi Christus insufflavit, & dixit Apostolis, *Accipite Spiritum sanctum*. Tertiò miscetur balsamum cum oleo. Quartò Episcopus Chrisma confectum salutat, sine mitra dicens ter, *Ave sanctum Chrisma*, submissa voce in primis, deinde paulò altiori. Quintò hoc fit quotannis feria quinta in cœna Dimini.

Quoad cæremonias comitantes collationem Confirmationis; primò destinatur tempus, quod communiter erat in vigilia Pentecostes, quia eo tempore Apostoli roborati sunt, & nunc est quodlibet aliud; quolibet enim tempore confirmare solent Episcopi, nimirum temporibus suæ visitationis. Secundò debet fieri in loco honesto, licèt extra Ecclesiam. Tertiò Episcopus debet esse in Pontificalibus. Quartò debet esse aliquis, qui confirmandum offerat. Quintò ex decentia tam Confirmans, quàm confirmatus debent esse jejuni ob reverentiam Sacramenti. Dixi, ex decentia, non ex præcepto, mos enim invaluit, ut post prandium confirment Episcopi.

Quo.

Quoad ſequenter cæremonias. Primò, frons confirmati ligatur vita, ne Chriſma aliis rebus adhæreat, velut ſignificetur gratiam Confirmationis eſſe conſervandam. Secundò, Epiſcopus levi alapa confirmatum percutit, ut Confirmatus reminiſcatur, ſe hoc Sacramentum recepiſſe, nè ſcilicet iteretur Confirmatio, quæ eſt Sacramentum irreiterabile, quandoquidem confert indelebilem caractarem, percutitur etiam confirmatus, ut diſcat in poſterum forti animo omnes injurias, immò & mortem pro Chriſti fide eſſe tolerandas. Sunt & aliæ cæremoniæ, de quibus conſulendum eſt rituale Epiſcoporum.

CAPUT TERTIUM.

De Sacramento Euchariſtia.

DOctores, qui communiter tractationem Sacramentorum aggrediuntur, præponunt Euchariſtiam Pœnitentiæ, & hoc jure, quia quandoquidem Eucharillia in moralibus correſpondet nutritioni in naturalibus, & ad nutritionem, vel in nutritione morbus aliquando accidit; ſi etiam Eucharillia, quæ eſt nutritio quædam ſpiritualis, à nobis præponenda eſt Pœnitentiæ, quæ eſt veluti remedium à Chriſto præparatum ad medendas animas, ſi fortè in peccatum lapſæ ſint. Antequam ergo de Sacramento Pœnitentiæ loquamur, nobis explicendum incumbit auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Eucharistie, quotuplex, & quando instituta fuerit?

SIcut natura Dei uno, & eodem nomine explicari non potest, sic & mysteria divina pluribus nominibus indigent, ut perfecte concipiantur: unde Eucharistia, quæ est mysteriorum nostræ religionis præstantissimum pluribus insignitur. Dicitur primò Eucharistia, ideſt gratiarum actio, vel bona gratia; quia Christus hoc Sacramentum instituendo gratias egit; vel quia nos illud recipiendo gratias agere debemus; vel tandem quia continet Christum gratiarum omnium fontem. Dicitur secundò synaxis, ideſt collectio, & latinè communio vocatur; non quòd sit necessarium, Eucharistiam pluribus simul administrare ut volunt hæretici, sed quia unit homines Christo, tanquam capiti, & inter se illos conjungit, ut membra cum membris. Tertiò dicitur Viaticum, quia est viatorum cibus, & præsertim infirmorum, qui illo roborantur ex hac vita ad Dei tribunal progredientes. Quartò dicitur Sacrificium & Hostia; quia non solùm habet rationem Sacramenti, sed & Sacrificii, ut dicetur suo loco;

CONCLUSIO PRIMA:

EUcharistia est Sacramentum, quod sub speciebus panis, & vini continet corpus, & sanguinem Christi ad conservationem vitæ spiritualis. Dicitur primò *Sacramentum* & hoc constat tum apud Catholicos tum a-

pud

pud Hęreticos: Dicetur secundò, *sub speciebus panis, & vini*, ad explicandam materiam, quæ est panis & vinum; ponendo etiam, *sub speciebus*, innotescit vis consecrationis, per quam desinit esse panis, & succedit corpus Christi. Additur tertiò, quòd Eucharistia *conjunctivè contineat corpus, & sanguine Christi*, ut explicetur natura integra hujus Sacramenti quoad significationem: significat enim refectionem, quæ integratur ex potu, & cibo, licèt quantùm ad substantiam, Sacramentum integrum sit sub una tantùm specie: Subjungitur tandem, *ad conservationem vitæ spiritualis* & in hoc denotatur effectus, finis hujusce Sacramenti.

CONCLUSIO SECUNDA.

SAcramentum Eucharistiæ non est unum, si sumatur materialiter: sed est unum, si formaliter accipiatur. Ratio primi est, quia ibi sunt plura Sacramenta materialiter, ubi sunt plures res sensibiles, quarum una potest significare, & conferre gratiam sine alia: sed in Eucharistia sunt plures materiæ, scilicèt panis & vinum, sunt plures formæ etiam, scilicet, *Hoc est corpus meum*, *hic est calix sanguinis mei*, & quodlibet horum potest conferre gratiam sine alio, ut patet ex laicis, qui recipiunt tantùm unam speciem, ergo sunt plura Sacramenta materialiter. Ratio secundi est: quia Eucharistia significat refectionem spiritualem animæ: sed refectio perfectius denotatur in speciebus panis & vini simul, quàm in specie solius panis, vel solius vini, licet Christianus æquè reficiatur ex sumptione unius speciei tantùm, quàm duarum, quoniam quælibet carnem, & san-

guinem Christi continet, ergo Eucharistia formaliter sumpta est tantum unicum Sacramentum, quoniam significat unicam refectionem.

CONCLUSIO TERTIA.

EUcharistiæ Sacramentum fuit institutum in nocte cænæ, post comestionem scilicet Agni Paschalis. Hoc est conforme D. Paulo, qui ad Corinth. scribens narrat quod Christus, *in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis dicens, Accipite & manducate, hoc est corpus meum*. Ratio convenientiæ hujus est, quia testamenta solent confirmari imminente morte, cum ergo Christus per suam passionem nobis legare voluerit gloriam cælestem, tanquam hæreditatem, voluit paulo ante mortem nobis dare usum corpus & sanguinem, tanquam pignus vitæ æternæ. Errant ergo, qui dicunt Christum nobis sub testamento reliquisse Corpus sed dicendum est, quod nobis legaverit gloriam æternam, faciendo nos suos hæredes & cohæredes Christi, in cujus gloriæ pignus & assecurationem nobis reliquit corpus & sanguinem suum tanquam viaticum aliquod quo perducerentur ad illam hæreditatem capessendam. Quoad ordinem autem, quem tenuit Christus in institutione hujus Sacramenti, hunc affert Maldonatus. Primo facta fuit cœna legalis consistens in commestione Agni Paschalis, secundo facta est cœna communis, tertio lotio pedum, quarto institutio Eucharistiæ, quinto discessio Judæ; sexto concio Domini.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Ex quibus constet Sacramentum Eucharistiæ?

NOn loquimur hic de Sacramento Eucharistiæ in fieri, quia constat, ipsum sicut alia Sacramenta fieri per materiam quę est panis & vinum, per formam, quæ consistit in verbis, & per ministrum, qui est Sacerdos: sed loquimur de Eucharistia in facto esse, & ut est quid permanens, & de ipsa sic sumpta quærimus, quænam sint ea, ex quibus constat.

CONCLUSIO.

SAcramentum Eucharistiæ tanquam totum aliquod morale constituitur ex corpore, & sanguini Christi, & speciebus, seu ut dicit Scotus: ex corpore, & sanguine Christis quatenus dicunt relationem ad species, non consistit enim hoc Sacramentum in materia & forma, scilicet in pane, & verbis, quia Eucharistia tamdiu est Sacramentum quamdiu corpus, & sanguis Christi in ea permanent panis autem, & verba non remaneant, quando adsunt corpus, & Sanguis Christi: ergo Eucharistia in facto esse non constituitur ex illis: Non constat etiam hoc Sacramentum ex corpore, & sanguine, quia ad Sacramentum requiritur signum visibile: Denique solæ species non faciunt etiam Sacramentum quia ad rationem Sacramenti requiritur, quod sit signum visibile rem invisibilem continens, ergo remanet, ut constituatur ex utroque, nimirum ex speciebus, quæ sunt signa visibilia, & ex corpore, & sanguine Christi, quæ sunt res sacræ.

Obiic. Euchariſtia ex Tertulliano eſt figura corporis Chriſti; ſed figura involvit abſentiam rei figuratæ : ergo hoc Sacramentum non conſtat corpore Chriſti Reſpondeo, Tertullianum velle corpus Chriſti in Euchariſtia eſſe figuram corporis Chriſti extenſi in ara crucis, unde Euchariſtia vocatur memoriale Paſſionis Chriſti, non ergo eſt figura corporis Chriſti ſimpliciter, niſi ſit figura plena ſignificatio, non verò vacua, ſicut verbum dicitur figura ſubſtantiæ Patris, figura inquam plena, eſt enim eadem Patris ſubſtantia. Nec quis dicat, nihil eſſe ſimul Sacramentum, & rem Sacramenti, proindeque corpus Chriſti non eſſe Sacramentum, quoniam eſt res Sacramenti, quia producitur per verba. Reſp. enim Sacramentum Euchariſtiæ habere hoc ſpeciale, quòd ſit ſimul tum Sacramentum, tum res Sacramenti corpus, inquam, Chriſti eſt res Sacramenti quia producitur per verba Sacramentalia, & eſt Sacramentum, quia ſpeciebus producit gratiam.

QUÆSTIO III.

Utrùm Sacramentum Euchariſtiæ ſit neceſſarium?

QUia multoties loquuti fuimus de neceſſitate tum medii, tum præcepti, tædioſum eſſet, hic rurſus explicari, quid ſit utraque neceſſitas, ſed videndum tantùm eſt qua neceſſitate Euchariſtia ſit neceſſaria.

CONCLUSIO PRIMA.

EUchariſtia non eſt neceſſaria abſolutè neceſſitate medii, eſt tamen medium ita utile, ut dicatur quaſi moraliter neceſſarium.

Pro-

Probatur primum, quia Eucharistia non est medium institutum ad justificationem; sive remissionem Peccatis mortalis; immò receptio Eucharistiæ præsupponit justificationem, ut licite fiat; & sic non est necessaria nec in re, nec in voto, quia votum de aliqua refaciendi non est necessarium, nisi ipsa res sit necessaria; unde cùm susceptio Eucharistiæ non sit necessaria, consequenter votum ejus non erit necessarium: Quòd si dicatur aliquando necessaria necessitate medii; hoc est secundariò, ratione scilicet præcepti adjuncti; observatio enim mandatorum Dei, & Ecclesiæ est medium necessarium ad salutem conformiter responsioni Christi, *si vis ad vitam ingredi, servanda mandata.*

Probatur secundum, certum enim est ex Concil. Trid. sess. 6. Can. 22. nos non posse diù in gratia perseverare sine specialibus auxiliis Dei, ad quæ obtinenda Sacramentum hoc est efficacissimum. Deinde, Eucharistia est præcipuus animæ cibus, & non potest diù vita persistere nisi mediante cibo: ergo est medium ita utile, ut sit quasi moraliter necessarium.

Obiic. Pœnitentia, Baptismus, & Eucharistia sunt ejusdem necessitatis, ut patet ex Script. quæ iisdem verbis hæc Sacramenta præcipit; de Baptismo enim dicit, *Nisi quis renatus fuerit &c.* de Pœnitentia ait, *Nisi pœnitentiam egeritis, &c.* & de Eucharistia *Nisi manducaveritis, &c.* ergo sicut Baptismus & Pœnitentia sunt necessaria necessitate medii, sic & Eucharistia. Resp. negando consequentiam; quia necessitas Sacramentorum non pendet tantum ex modo loquendi Scripturæ, sed ex ipsorum natura, & institutione unde cum Baptismus & Pœnitentia sint insti-

tura ad infusionem gratia, quæ absolute necessaria est, ideò sunt necessaria necessitate medii: quia verò Eucharistia destinatur tantùm ad augmentum gratiæ, non est necessaria medii necessitate.

Instabis, Eucharistia est instituta ut cibus animæ; sed necessarius est absolutè cibus pro vita corporali: ergo & Eucharistia pro vita spirituali. Respondeo, cibum animæ non esse ita necessarium, ac cibum corporis, quia cibus animæ potest suppleri per actus amoris, & per bona opera. Quod si aliqui Patres legantur, communicasse infantes ex hoc non potest inferri, Eucharistiæ necessitas absoluta, sed hoc tantum fiebat, quia erat usus hujusce temporis, & hoc ratione præcepti.

CONCLUSIO SECUNDA.

HOc Sacramentũ est necessarium necessitate præcepti, tum divini tum Ecclesiastici.

Quoad præceptum divinum habetur Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis non habebitis vitam in vobis*. Quoad tempus autem, quo obligat hoc præceptum, hoc est, quando Eucharistia indicatur necessaria ad conservandam vitam spiritualem gratiæ contra tentationes, hæc enim est differentia inter præcepta affirmativa, & negativa quod prima obligent tantum, quando urget necessitas finis, propter quem sunt instituta, secunda verò obligent semper & pro semper præceptum ergo Eucharistiæ obligat primò in articulo mortis, tunc enim tentationes solent esse graviores: secundo in reliqua vita, quoties opus est remedio ad perseverandum in gratia, ut in gravioribus tentationibus:

ter.

tertio, quando quis prudenter putat se non amplius habere occasionem communicandi in tota vita, tunc enim debet se præmunire contra tentationes futuras.

Quoad præceptum Ecclesiasticum, semper exitit in Ecclesia. Initio nascentis Ecclesiæ omnes, qui interrant sacrificio missæ, tenebantur communicare: cum ille fervor charitatis minueretur, Fabianus Papa jussit ter communicare quolibet anno in Nativitate Domini scilicet, in Paschatè, & Pentecoste, ubi Soter Papa adiecit feriam quintam in cœna Domini, nunc statutum est ut omnes saltem in Paschate communicent. Quod si propter rationabilem causam non possint sumere Eucharistiam in Paschate, controvertuntur authores, an teneantur communicare in prima occasione, negat enim Soto Antoninus, & Sylvester, putantes hoc manere liberum, quia, inquiunt, communio Paschatis est præceptum affirmativum, quod obligat tantum pro tempore prescripto, melius tamen alii affirmant.

QUÆSTIO IV.

Quanam sit materia Eucharistiæ.

CUm locuti fuerimus de materia proxima, interna, & permanenti Eucharistiæ quæ consistit in speciebus, sub quibus continentur corpus & sanguis Christi, nunc agendum est de materia remota externa transeunte, quæ desinit esse per verba consecratoria, & ex qua fit hoc Sacramentum.

CON.

CONCLUSIO PRIMA.

MAteria Eucharistiæ sunt panis & vinum. Matth. enim 26. Marci 14. Lucæ 22. & ad Corinth. legimus, Christum accepisse panem in confectione hujus Sacramenti, & calicem, in quo erat vinum: ut patet ex verbis sequentibus, *Non bibam amodò de hoc gemine vitis*, & justit facere, quod fecit dicens, *Hoc facite*; ergo tenere debemus materiam hujus Sacramenti esse panem & vinum, & hoc est conforme tum Conciliis tum Patribus, quos superfluum esset recensere. Nulla dari potest ratio convincens de hac veritate, quia Christus in quacumque alia materia potuit instituere Eucharistiam, saltem manducabili, & potabili, sed potest assignari ratio congruentiæ, quia scilicet sicut panis, & vinum sunt congrua corporis alimenta sic Eucharistia sub speciebus panis, & vini congruum est alimentum animæ. Quòd si canones permittant afferri uvas, oleum, & incensum: hoc est tanquam oblationes & ceremonias ad honorem Dei, & Sanctorum, & etiam in Sacerdotum alimenta.

CONCLUSIO SECUNDA.

PAnis, quæ est materia hujus Sacramenti debet esse triticeus. Sic Concil. Flor. & Catechismus Conc. Trid. ubi habetur, traditionem Ecclesiæ esse, ut pane triticeo consecratio fiat: unde non sufficit ut fiat in hordeo, avena, milio, frumento nigro sed requiritur, quod secundum judicium peritorum habeat veram rationem tritici sive ita vocetur, sive non, & quando dubium erit an sit

vere

vere triticum, nec ne, materia erit dubia, & in ea debet confici Sacramentum maxime cum Eucharistia non sit absolute necessaria. Quoad felicam, seu secalam, aliqui putant esse materiam propriam Eucharistiæ, dicentes non differre specie à tritico, sed esse triticum inferius: melius tamen dicendum est, esse materiam dubiam, in qua non licet fieri consecrationem sine peccato mortali. Porrò panis ille triticeus debet macerari ex aqua pura, & elementari, & concoqui ad ignem, massa enim cruda farinæ aqua subactæ non est cibus usualis. Tandem panis ille igne coctus non debet iterum oleo, vel butyro esse trixus, quia non esset panis usualis, sed potius placenta, aut aliquid simile.

CONCLUSIO TERTIA.

PAnis ille triticeus potest esse vel azymus: vel fermentatus, quod habeat enim fermentum, hoc est accidentale pani, & sine fermento, vel cum fermento, non est minus panis, ergo erit semper materia propria Eucharistiæ. Hoc confirmat Conc. Flor. in decreto unionis, ubi Eug. IV. præcipit tam Græcis, quam Latinis ut in hac parte usum suæ Ecclesiæ retineant, quod habetur in praxi: Græci enim fermentato pane utuntur, & Latini azymo. Licet autem in utroq; consecratio fieri possit, panis tamen azymus magis accedit ad consecrationem, quam fecit Christus, qui usus fuit pane azymo, erat enim primus dies azymorum, scilicet 14. Lunæ Martii, & tunc non licebat uti pane fermentato secundum dictum Exod. 2. *Et edent carnes nocte illa, & azymos panes.* Hoc non impedit tamen, quin Ecclesiæ cuilibet liceat uti

uti consuetudine sua; immò Græci non debent uti pane azymo, nec Latini fermentato.

CONCLUSIO QUARTA.

VInum cujuscumque speciei est materia apta hujus Sacramenti, dummodo sit vinum usuale, & potabile, non potest ergo fieri consecratio in uvis non expressis, quia non sunt vinum, nec dicuntur bibi non potest etiam fieri in liquore deprompto ex uvis agrestibus, & aliis non maturis; quia ex illis non fit vinum potabile, sed Omphacium non potest etiam fieri consecratio in liquore expresso ex uvis siccis, si posset aliqui exprimi quia pro tunc sunt corruptæ, & talis liquor non esset vinum: non potest etiam fieri consequenter in aceto, non est enim amplius vinum: sed vinum corruptum; potest tamen fieri in musto, idest, in vino recenter ex uva expresso, licèt non debeat fieri nisi sit depuratum, & coctum; potest etiam fieri in vino congelato, quia species congelatæ possunt retinere liquorem, qui ante congelationem consecratur; ergo & ipsum sanguinem recipere possunt; & proinde in iis fieri consecratio: quia sunt actu vinum, & de facile potabile: non sic in Baptismo, quia ad Baptismum actualis ablutio requiritur.

CONCLUSIO QUINTA.

PArum aquæ debet admisceri vino, non quidem de necessitate Sacramenti, sed ex præcepto Ecclesiæ. Sic Conc. Trid. in Catechismo cap. de Eucharistia. Ecclesia autem hoc præcipiens secuta est exemplum Christi, qui consecravit in vino aqua diluto

ut ha-

ut habet Concil. Carthag. can. 24. ut etiam ait Clemens Rom. lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 12. Si tamen hoc fecit Chriſtus, non juſſit, ut fieret à nobis ut pateát ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. cap. 1. dicerte præceptum fuiſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino miſcerent: & ſic talis mixtio non eſt de neceſſitate Sacramenti, nec præcepti divini, ſed Eccleſiaſtici, quod ortum habuit ab Apoſtolis, ut ſcilicet repraſentetur ſanguis, & aqua è latere Chriſti fluentes, & unio Eccleſiæ cum Chriſto, per aquas enim populi ſignificantur.

QUÆSTIO V.

Utrùm materia conſecranda debeat eſſe præſens, ſenſibilis, & determinata?

EX dictis in præcedenti quæſtione conſtat panem triticeum eſſe materiam Euchariſtiæ, nec refert an ſit fermentatus, aut azymus quoad valorem Sacramenti: licèt eſſet peccatum non ſervare morem ſuæ Eccleſiæ, quamquam verum ſit dicere, quòd Græcus apud Latinos exiſtens poſſit in azymo celebrare, ſecundum hoc dictum *Cùm fueris Romæ, Romano vivito more*. Conſtat etiam vinum eſſe materiam, etiam fuerit miraculosè productum, ut vinum nuptiarum Canę in Galliæa: non tamen vinum nimis coctum erit materia propria, quia mutavit ſpeciem vini. Quoad quantitatem panis, & vini conſecrandi, neminem latet, quamlibet magnam quantitatem panis, & vini poſſe conſecrari; quia non eſt repugnantia ex parte materiæ, cùm ſit apta ad conſecrandum ſicut & quælibet minima pars non eſt etiam repu-

per altari posse consecrari, Certum est denique, non fieri consecrationem si materia nondum est præsens, quando verba inchoantur quia non demonstratur per pronomen, *Hoc*.

CONCLUSIO TERTIA.

MAteria debet esse determinata, quia intentio requiritur in ministro; & non est intentio sine cognitione, nec cognitio sine determinatione, nisi ergo determinetur materia in particulari, non fiet consecratio. Unde certum est primò, quòd ille, qui ex decem hostiis vellet tantum quatuor consecrare, non determinando quas vellet, nullam consecraret. Certum est secundò quòd qui vellet unam partem vini aut panis consecrare, non determinando qualem partem, non consecraret, benè autem si determinaret illam aut illam partem; licet difficile esset, partem consecratam à non consecrata discernere, graviter tamen peccaret Certum est tertiò, quod qui tres hostias teneret putans esse tantùm una, quia simul junctæ sunt omnes consecraret, præsumitus enim ex virtuali intentione, quam habet consecrandi, quod tenet, deinde habent rationem unius, si haberet tamen intentionem explicitam consacrandi tantum hostiam quam videt, aliæ duæ non essent consecratæ. Certum est tandem, quod si Sacerdos multas ad altare tulerit hostias cum animo illas consecrandi, & dum consecrat intendit consecrare eam quam habet præ manibus, non cogitando de aliis, omnes consecrat propter virtualem intentionem actu contrario non revocatam.

QUÆ-

QUÆSTIO VI.

Utrum necessario debeant simul consecrari panis, & vinum.

HÆc quæstio non intelligitur de necessitate Sacramenti; si quis enim tantum panem consecraret; aut vinum esse verum, & perfectum Sacramentum, quia contineret corpus Christi, & ipsius sanguinem, esset inquam, perfectum in primaria significatione quia Christum præsentem significaret; non in secundaria, quoniam significat secundario refectionem, quę in corporalibus fieri solet ex potu, & cibo, loquimur ergo de necessitate præcepti.

CONCLUSIO.

DE præcepto; tum divino, tum Ecclesiastico debent consecrari simul panis, & vinum. Primum conceditur ab omnibus, excepto Navarro, & certis quibusdam. Et ratio nostra est, quia de jure divino debet fieri sacrificium, quotiescumque fit consecratio, ut patet ex his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, ubi Christus ostendit, sacerdotem debere consecrare offerendo, & consecrando, secundum Conc. Trid. sess. 28. cap. 2. sed sacrificium non esset perfectum sine consecratione utriusque, ad sacrificium enim requiritur mactatio hostiæ, unde sicut Christus mactatus fuit in morte, & ipsius sanguis à corpore separatus; ita in sacrificio Missæ fieri debet eadem separatio, unde vi verborum solum corpus est sub specie vini, licet per concomitantiam corpus, & sanguis

guis sint sub utraq; specie, ergo non potest fieri consecratio ex solo pane, Secundùm vero habetur ex jure Canonico cap. *Comperimus* de Consecratione dist 2. ubi habetur, quod conficiens sub una tantum specie committit sacrilegium grave, non est autem peccatum nisi per violationem præcepti, ergo consecratio in pane, & vino est necessaria necessitate præcepti Ecclesiastici.

Obiic. Si Sacerdos non posset consecrare unam tantum speciem, non posset etiam communicare in unica specie sed potest hoc sicut & Laicus, ergo & illud. Respondeo sequelam majoris, quia sacrificium non perficitur sola oblatione, sed & consumptione, unde ut perfectum sit sacrificium, debet sumere utramq; speciem; ad minorem verò dico, quod Sacerdos non celebrans possit communicare sub una specie sicut Laicus, & pro tunc Eucharistia est tantum Sacramentum, non vero sacrificium. Unde ex dictis patet quod Sacerdos habens tantum panem; & non vinum, non debeat consecrare panem ad communicandum infirmum tale enim præceptum tantum obligat, quando est commoditas sine aliquo peccato, Si quis dicat, Christum consecrasse sub sola specie panis in Castello Emaus, Respondendum est, quod hoc potuit facere ex potestate excellentiæ, quæ non competit alteri à Christo. An autem summus Pontifex possit in hoc casu dispensare, alii hoc probabile tenent, sed melius alii negant.

QUÆ

QUÆSTIO VII.

An aqua admixta vino convertatur immediate in sanguinem?

DIximus, quod ex præcepto debeat admisceri aqua cum sanguine, saltem necessitate præcepti, an autem illa aqua convertatur in sanguinem immediate; vel primo in vinum, & postea in sanguinem, aliqui primum tenuerunt, dicentes, quod si aqua admixta sit in vino in tanta quantitate, ut non sit conversa in vinum ante verba consecrationis, transubstantietur immediate in sanguinem per ipsa verba, alii contrarium probabilis tenent.

CONCLUSIO.

AQua non convertitur immediatè in sanguinem, quia materia hujus Sacramenti non est aqua sed vinum, ut diximus, & sic aqua non est consecrabilis, unde debet infundi in calicem in quantitate ita modica, ut facile ante consecrationem in vinum mutari possit, quod si non mutetur, ut potest accidere propter vini tenuitatem, & nimiam aquam, pro tunc remanet aqua pura in calice Ubi notandum est, quod licet aqua non convertatur in vinum ante consecrationem, possit tamen converti in illud post illam, quia species consecratæ vini, in quibus admixta est aqua, possunt tam diu remanere sine consumptione, quod ipsa aqua per virtutem specierum vini desinat esse aqua, & fiat vinum, quoniam in illis speciebus consecratis remanet virtus ad generandum vinum, ac si substantia vini adesset,

Deo

Deo ſcilicet ſupplente aliquid ex parte ſpecierum, ſicut ſupplet reverà, quando ex ſpeciebus corruptis vini acetum generatur, & ex ſpeciebus corruptis panis generantur vermes, & ſic non eſt dicendum, quod poſt conſecrationem aqua, quæ non potuit anteà converti in vinum, poſteà convertatur in ſanguinem Chriſti, quia verba conſecratoria jam prolata ſunt, & nil manet, quod poſſit illam aquam tranſubſtantiare in ſanguinem.

Obiic. Si aqua, quæ ante conſecrationem non mutatur in vinum, remanente aqua totum illud, quod eſt in calice, non poſſet adorari. Reſpondeo, quod adoratur tantum illud, quod eſt conſecratum, unde nec muſca adoraretur, ſi incidiſſet in calicem. Si dicat ergo ſi remaneret aqua, Sacerdos hauriens ſanguinem cum illo aqua non eſſet jejunus ideo non poſſet celebrare alias Miſsas in Nativitate Domini. Reſpondebitur, præſumi ſemper jejunium, quia aqua præſumitur converſa in vinum ante conſecrationem.

QUÆSTIO VIII.

Quinam ſit forma Euchariſtiæ?

LUtherani, & Calviniſtæ putarunt recitandam eſse hiſtoriam Euchariſticæ inſtitutionis, quæ ſic incipit. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c.* Differunt tamen Calviniſtæ in eo quod proferunt ea verba per modum concionis, & inſtructionis, ut audientes habeant in memoria id quod fecit Chriſtus. Lutherani vero proferunt per modum conſecrationis, qua efficiunt id quod ſignificant.

CON.

CONCLUSIO PRIMA.

FOrma conſecrationis panis ſunt hæc verba; *Hoc eſt corpus meum*. Quod particulam, *enim*, eſt tantum ex inſtitutione Petri, volentis conjungere hæc verba cum præcedentibus. Ratio eſt, quia talibus verbis uſus eſt Chriſtus, & per illa conſecravit. Deinde, illa verba ſunt forma Euchariſtiæ, quæ faciunt corpus Chriſti præſens in illa verba autem allata hoc faciunt; ſignificant enim corpus Chriſti ibi eſſe præſens, & verba conſecratoria faciunt id, quod ſignificant. Quoad iſta verba antecedentia. *Qui pridie, quam pateretur*, non ſunt verba Chriſti. Sed Apoſtolorum, quæ enuntiant quomodo, & quando conſecraverit Chriſtus. Quoad illa, *Accipite, & manducate;* non ſunt de eſſentia formæ, quia omittuntur à Luca: qui tamen ea omitteret, peccaret graviter.

Obiic. Si hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, efficiunt corpus Chriſti præſens; vel hoc efficiunt ut ſunt vera, vel ut ſunt falſa, non ut ſunt falſa; aliàs corpus Chriſti non eſſet præſens; non etiam ut ſunt vera: quia ſequeretur corpus Chriſti eſſe præſens, antequam proferantur verba: propoſitio enim vera; eſt ea, quæ enuntiat obiectum eſſe tale, quale enunciatur. Reſpondeo, hanc propoſitionem operari ſuum effectum, in quantum eſt vera; non quidem veritate antecedente verborum prolationem: ſed veritate concomitante, & immediate ſequente talem prolationem; eſt enim hæc differentia inter propoſitionem ſpeculativam, & practicam, quod prima ſupponat objectum, eſſe tale antequam enuntietur, ſecunda vero faciat ob-

jectum tale : illa autem propositio , *Hoc est corpus meum* , est effectiva , non speculativa tantùm. Ex dictis patet, verba præallata requiri necessariò , & non debere in illis fieri mutationem substantialem: unde nil fit dicendo, *Hoc est corpus Christi* , quia illa verba non proferuntur in persona Christi , quod requiritur. Nihil fit etiam dicendo; *Accipite hoc corpus meum* , quia hæc verba non denotant productionem corporis Christi; supponitur enim anteà productum esse, Nil fit etiam dicendo *Hoc sit corpus meum* , non denotatur enim productio. Nec valet dicendo. *Hic panis est corpus meum*, vel, *hoc fit corpus meum* vel *conficio corpus meum*; mutatur enim sensus formę , quæ debet exprimi in facto esse , ut fecit Christus . Isti autem modi loquendi essent validi, *Hic cibus est corpus meum istud est corpus meum*, *hic est corpus meum hic est corpus meus* , *hic est corpum meus* : modo *Hic* non sumatur adverbialiter , sed loco pronominis, modò etiam istæ pronunciationes incongruæ fiant solum ex imperitia , & non ex prava intentione ministri.

CONCLUSIO SECUNDA.

HÆc sola verba, *Hic est calix sanguinis mei*, vel *hic est sanguis meus* , sunt forma respectu vini sic Scotus contra D. Thomam, & aliquos, qui dicunt verba sequentia usque ad ista, *Hæc quotiescunque feceritis* , esse de essentia Sacramenti. Ratio nostra est , quia per verba sola præallata redditur sanguis præsens : verba enim consecrationis faciunt id, quod significant; sed hæc verba , *Hic est calix Sanginis mei*: significant sanguinem Christi esse præsentem : ergo in illis consi-

consistit præcisè forma, quia tamen supra hoc est dissensio inter Theologos, ideo quando quis consecrat, non debet habere intentionem cum solis primis verbis, vel cum omnibus necessario, ne se exponat periculo sed debet intendere consecrationem facere cum illis verbis, quæ instituit Christus, sive sint sola prima, sive sint etiam sequentia. Nec dicat D. Thomas hæc verba sequentia, *Novi, & æterni testamenti*, esse determinationes prædicati, ac proinde essentiales, licèt enim per illas determinationes specificetur, quod sanguis, qui est in calice, sit idem ac ille, qui effusus est, hoc tamen non est essentiale ad Eucharistiam, & sic cum solis primis potest fieri consecratio. Quod si dum proferuntur hæc omnia verba, teneatur calix præ manibus, hoc non importat, quod sint de essentia Sacramenti, aliàs particula, *enim*, esset etiam de essentia, sed hoc fit ad majorem explicationem formæ præcedentis. Adde, quod in Ecclesia Græca fuerunt viri pietate insignes, qui talia verba sequentia omiserunt.

Ex dictis constat, quod si quis diceret *Hic calix est novum testamentum in meo sanguine*, ut Lucas, & Paulus dixerunt, fieret consecratio; non enim mutatur sensus substantialis, sed idem est, ac si diceretur. *Hic est calix Christi, quo novum testamentum sanctum est*: qui tamen sic ageret, graviter peccaret contra usum Ecclesiæ, & determinationes Conciliorum. Porro, quando dicitur, *Hic est calix meus*, hoc est per metonymiam, ubi sumitur continens pro contento, itaut sit sensus, *Sanguis meus est in calice*.

CONCLUSIO TERTIA.

VErba, quę profert Sacerdos, proferuntur in perſona Chriſti, non tantum recitativè, ſed effectivè, & per pronomen *Hoc*, & *Hic*, non ſignificantur, nec panis, nec vinum, nec corpus, nec ſanguis, nec ſpecies, ſed ſignificatur confusè contentum ſub ſpeciebus. Ratio primi eſt, quia ſi Sacerdos verba proferret in nomine ſuo, corpus Chriſti non eſſet, ſed corpus Sacerdotis, dicentis, *Hoc eſt corpus meum*. Ratio ſecundi eſt, quia ſi verba proferrentur tantum recitativè, non efficerent corpus Chriſti eſſe ſub ſpeciebus panis, & ſanguinem ſub ſpeciebus vini: ergo proferuntur, nedum ſignificatione, ſed inſuper effective: ſignificative quidem, ut inſinuetur quid fecit Chriſtus; effectivè vero, faciendo ſcilicet, quod Chriſtus ipſe fecit, & tranſubſtantiando panem, & vinum in corpus, & ſanguinem Chriſti. Ut autem hæc verba verè ſignificent, ſufficit quod in fine prolationis verborum corpus, & ſanguis adſint. Quod alias partes concluſionis: per *hoc*, non intelligitur panis, quia panis non eſt Corpus Chriſti: non intelligitur etiam Corpus Chriſti, quia hoc faceret hunc ſenſum, *Hoc corpus meum eſt corpus meum*; non etiam intelligitur ſpecies, quia non eſt verum dicere, quod ſpecies ſint corpus Chriſti; remanet ergo, quod pronomen, *Hoc*, deſignetur, quod eſt confuſe contentum ſub ſpecialibus; ita ut ſit ſenſus, *quod continetur ſub ſpeciebus, eſt corpus meum*, ſeu *hoc corpus meum*, ſicut quando dicitur, *hic homo eſt Petrus*; & tunc non eſt propoſitio identica, qui procedit de magis confuſo ad minus confuſum.

ſum. Notandum tamen eſt, quod ſi particula, *Hoc*, ſupponat pro contento ſub ſpeciebus, vel pro corpore indeterminato, illud intelligendum eſt non pro eo tempore, quo ipſa particula profertur, ſed pro eo tempore, quo omnia verba proferuntur, unde quando pronomen, *Hoc*, profertur, eſt particula vaga; quæ habet ſignificationem ſuſpenſam; donec determinetur à prædicato, nempe *corpus meum*, & pro tunc vera eſſe incipit hæc propoſitio, *hoc corpus eſt corpus meum*; hæc eſt enim natura propoſitionum effectivarum.

QUÆSTIO IX.

An corpus Chriſti ſit in Euchariſtia?

CApharnaitæ concipere non valentes hanc veritatem, digerunt de Chriſto promittente ſe daturum ſuam carnem emanducandam, & ſuum ſanguinem potandum, *quomodo poteſt hic nobis ſuam carnem dare ad manducandum?* multi hæretici poſt illos inſurrexerunt in Eccleſiam, præſertim Berengarius Archidiaconus Andegavenſis, & noſtro pene ſæculo Calvinus, & Lutherus, cum hoc diſcrimine, quod Calvinus credat Chriſtum eſſe in Euchariſtia figuratum, & Lutherus impanatum id eſt, primus aſſeruit, nos habere tantum figuram corporis Chriſti in Sacramento, non vero realitatem; ſecundus autem, qui tenet corpus Chriſti eſſe realiter in Euchariſtia, credit ſubſtantiam panis remanere cum ſubſtantia corporis Chriſti, uterque Hæreſiarcha refutatur in præſenti quæſtione, & in ſequenti.

CONCLUSIO.

CORpus Chriſti verè, & realiter eſt in Euchariſtia, Joann. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*; ibidem, *niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*, non poteſt autem manducari, niſi ſit præſens in Sacramento. Rurſus ibidem, *caro mea verè eſt cibus*: idem habent verba inſtitutionis Euchariſtiæ 1. ad Corinth. 11. *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum*. Nec hoc explicent adverſarii de figura corporis Chriſti. Primò, quia Calvinus dicit, ſcripturam eſſe ita intelligibilem, ut explicari non debeat, cum ergo Chriſtus dicat. *Hoc eſt corpus meum*; quomodo hoc explicat Calvinus de figura? Secundò, quia Chriſtus hoc dixit, cum eſſet moriturus, ergo debebat perſpicuè loqui, & non uti figuris, ut ipſe promiſit Joann. 12. *Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis*. Tertiò, quia Euchariſtiæ inſtitutio erat teſtamentum Chriſti, vel ſaltem confirmatio teſtamenti illius, ut habetur Lucæ 22. *Hic calix eſt novum teſtamentum in meo ſanguine*, ſed teſtamentum debet fieri verbis perſpicuis, & clauſulæ ejus debent ſumi ad litteram, ut habet Paulus ad Galatas dicens, *Nemo ſuper ordinet teſtamento hominis*, id eſt, gloſſam non imponat, maxima ergo temeritas eſt Calvino, dum præſumit explicare teſtamentum Chriſti. Quartò, quia ſi teſtator legaſſet alicui amico ſuam domum nonne eſſes ridiculum, ſi executor teſtamenti prætenderet teſtatorum voluiſſe tantum legare figuram ſuæ domus? Quintò, quia

ſi Eu-

si Eucharistia esset tantum figura corporis Christi, nihil haberet Eucharistia supra manna, quod fuit certè figura corporis Christi. Sexto, quia si Christus voluisset tantum loqui de figura corporis sui, videns Capharnaitas sese scandalizare ex suis dictis, debuisset ad tollendum scandalum, explicare suam mentem, & dicere, se daturum non corpus suum realiter sed figuram corporis sui: & per talem explicationem Capharnaitæ rediissent ad Christum, à quo per prima verba recesserant; attamen ex Scriptura patet, quod Christus non explicuerit suum dictum, immo illud juramentum confirmaverit, subjungens; *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Septimo, quia non est recurrendum ad figuras; ubi nulla est repugnantia, non autem repugnat, quod Christus dederit realiter suum corpus. Octavo; quia leges à prudentibus, & sapientibus latè debent ferri per verba clara; ne quis ex verborum ambiguitate legem violet; Christus autem Sacramentum instituens, legem tulit; dicens Apostolis, *hoc facite.* Nonò, quia rex verax, & probus, qui seriò promisisset pecuniam, & daret tantum figuram ejus, illuderet, sed Christus, qui est rex regum, & veritas ipsamet, seriò promisit carnem suam, Joann. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est*: ergo si daret solum panem, qui esset figura carnis suæ, illuderet Ecclesiæ. Decimo, quia Christus egisset indigne cum Ecclesia, quam vocat suam sponsam, si reliquisset illam in errore per spatium quindecim sæculorum, & ultra, usque scilicet, ad tempus Calvini, & hoc ex occasione suorum verborum, quæ Ecclesia Romana nude, & litteraliter, & sine ulla explicatione

velint credere, tanquam sponsa fidelissima verbis sui sponsi. Undecimo, quia in nostra mente Catholica fuerunt Patres cujuscumque sæculi, quos recensere prolixius esset, & eo inutilius, quod de facili videri possunt apud Bellarminum tom. 2. fol. 40. Duodecimo tandem, quia veritas nostræ fidei habetur ex liturgis cujuscumque Ecclesiæ, ut videre est apud eundem Bellarminium præcitatum.

Obiic. 1. ex Matth, 4. *Si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere*, ergo non sunt credendi illi, qui dicunt, Christum esse Sacramento. Respondeo Matthæum loqui de Pseudochristis: id est, de perversis hominibus, qui se dicunt Christum; non de Christo in Eucharistia. Dices, ergo sensus nostri falluntur, si non sit panis, sed Christus. Respondeo non falli, quia vident accidentia panis; sed falleretur intellectus, si non obstante dicto Christi, crederet sub accidentibus panis non esse corpus ejus. Dices, *quod intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum emittitur*, quod non est dicendum de corpore Christi. Respondeo, corpus Christi non eiici, quia desinit esse eo instanti, quo species corruptæ sunt, sed eiicitur id, in quod conversæ sunt species post sui corruptionem. Dic 2: indignum est, Christi corpus manibus impuri hominis tractari? Respondeo dignum esse charitate illius.

Obiic. 1. hæc verba, *Hoc est corpus meum*, debere intelligi per fidem, non realiter carnem Christi manducari, Joann. enim 6. habetur, *Caro non prodest quidquam? spiritus, est, qui vivificat: verba, quæ ego loquor vobis, spiritus, & vita sunt*. Respondet Chrysostomus Homil. 26. in Joann. hoc non dicit de ipsa carne Christi; alias non profuis-

set

set in morte, sed de his, qui carnáliter accipiunt : quasi sit sensus, cognitio carnalis, & habita per sensus, nil prodest ad hoc mysterium capiendum, sed fides requiritur; quando etiam dicit Christus, *Verba, quæ ego loquor vobis, spiritus, & vita sunt*, si per hoc intendisset demonstrare, corpus suum esse in pane per solam fidem, aut figuram, per hanc explicationem placasset animos discipulorum, quod tamen non fecit, quia abierunt; sed hoc dixit, ut refelleret Capharnaitas qui putabant, Christum carnem suam daturum modo cruento, & sensibili, sicut carnem communem.

Obiic. 3. Christum in institutione Eucharistiæ loquutum fuisse per figuras, quia quando loquitur de sanguine, loquitur de calice, accipiens continens pro contento, ergo etiam in pane usus fuit figura. Respondeo, quod si revera usus figura respectu calicis, sed illa figura omnibus constat, & est modus loquendi usitatus apud homines, qui tradentes lagenam plenam vino, dicunt, accipe vinum. Dices ex 1. ad Corinth. 10. *Patres nostri*, inquit Paulus, *eandem escam manducaverunt*, sed Judæi habuerunt tandem figuram corporis Christi, ergo & nos habemus tantum figuram. Respondeo manducaverunt eandem escam inter se, concedo; ac nos nego. *Aliud est enim*, inquit Augustinus, *Pascha, quod celebrat Judæus in ove, aliud quod summus in corpore, & sanguine*.

Obiic. 4. Verbum, *est*, sumitur in Scriptura pro *significat*; ut Genes. 41. *septem spicæ sunt septem anni*: Lucæ 3. *Semen est verbum Dei*, id est significat, sicut quando Christus dicit, *Ego sum ostium, vitis, pastor*. Respondeo revera

quod particula, *eſt*, aliquando idem ſit, ac *ſignificat*, non quod Chriſtus in allatis ſignificet oſtium, vel vitem, quia figuratum eſt nobilius figura, ſed quia oſtium eſt figura Chriſti, aliquando tamen non ſumitur *eſt*, pro *ſignificat*, ut quando Pater dixit, *hic eſt Filius meus dilectus*: ſic etiam in conſecratione, hoc verbum ſubſtantivum ſumitur proprie ſecundum Concilia, & Patres cujuſcumque ſæculo. Porrò hæc particula, *eſt*, ſumitur pro ſignificat in parabolis, & Parabolæ ſcripturę dignoſcuntur per applicationem factam in antecedentibus, vel ſubſequentibus, verbis, nulla autem ſunt verba antecedentia, vel ſubſequentia; quæ indicent Chriſtum loqui parabolice, quando dicit, *Accipite*, & *manducate*.

Obiic. 5. Chriſtus porrigens calicem dedit tantum vinum potandum: ergo dedit tantum panem manducandum, Antecedens patet ex verbis Chriſti dicentis. *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*: ergo erat vinum. Reſpond. 1. Chriſtum accepiſſe duabus vicibus calicem, ſecundum dictum Lucæ cap. 22. Primo, accepit calicem in cœna communi, & pro tunc dixit, *non bibam amodò*, &c. ſecundo, accepit calicem quem conſecravit, & pro tunc non protulit illa verba. Quod ſi ex Matthæo, Chriſtus dixerit hæc verba, dum protulit calicem, quem prætendimus conſecratum; hoc eſt quia iſte Evangeliſta non exprimit diffusè ea, quæ fecit Chriſtus. Reſpondeo ſecundo; vocare potuit Chriſtus ſuum ſanguinem, genimen vitis, ſeu vinum. Primò, quia ex vino factus eſt Secundo, quia accidentia vini illo remanſerunt. Quod ſi Chriſtus dixerit Lucæ 22. *Hoc facite in meam comemorationem*, hoc non debet intelligi quaſi Euchariſtia ſit memoria

Chri-

Christi absentis sed quia repetitio ejusdem sacrificii incruenti, quod fecit Christus.

Obiic. 6. ex Tertull. lib. 1. contra Marcionem, *Christum repræsentare in pane corpus suum*, & alibi, *nobis dedisse figuram Corporis sui*: & alios Patres idem sentientes. Resp. Christum repræsentare corpus, idest præsens exhibere, sicut dicitur, quod Patet in Thabor filium repræsentaverit; quod si vocent figuram corporis, hoc est, figuram plenam figurato: nam aliquando stat veritas cum figura, ut ad Hæbreos, *Christus dicitur figura substantiæ Patris*; licet Christus esset; ipsamet substantia Patris. Si dicat August. tract. 25. in Joann. *Quid paras dentes, & ventrem? crede, & manducasti*: Respondendum est, quod Augustinus per primam partem suæ propositionis, voluerit refutare cruentam manducationem Capharnaitarum, docens corpus Christi non atteri dentibus: Per secundam vero insinuavit, fidem esse necessariam ad effectum hujus Sacramenti. Quòd autem Augustinus, super quem male interpretatum fundatur hæretici non excludat realitatem, patet, in Psalmum enim 98. habet, *Christus ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit*. Et concione 1. super Psalm. 33. *Ferebatur*, inquit, *manibus suis, quando ait: Accipite, hoc est corpus meum*: quod si autem Patres obscure locuti fuerunt in hac materia, hoc consulto fecerunt, ne proderent arcana nostræ religionis infidelibus, qui ad eorum cognitionem non erant idonei Theodoretus dialogo 1 dicit, non esse consentaneum loqui aperte, nam hic forte sunt aliqui infideles, qui forsitan an illos vocassent infanticidas, & idololatras, colentes Bacchum & sanguinem.

QUÆSTIO X.

An corpus Christi in Sacramento per impanationem, anihilationem, aut transubstantiationem?

LUtherus primum asseruit, ut diximus; Durandus putavit formam substantialem panis conversam esse in forma substantialem corporis Christi, remansisse tamen materiam, sicut in conversionibus communibus fit. Alii tenuerunt, non remanere materiam, aut formam panis, sed totum panem annihilari, & postea produci totum corpus Christi, ita quod essent duæ actiones. Alii tandem transubstantiationem admittunt, dicentes panem non annihilari, sed totum converti in corpus Christi: hoc aperietur in sequentibus.

CONCLUSIO PRIMA.

COrpus Christi non est in Eucharistia per impanationem; quia nec totus panis remanet, ut vult Lutherus, nec materia prima panis, ut vult Durandus. Ratio nostra contra primum petitur ex verbis Christi dicentis: *Hoc est corpus meum*: si enim ibi esset panis, falsò diceret, *Hoc est corpus meum*: panis enim non est corpus Christi, nec corpus Christi est panis, deinde si esset substantia panis in Eucharistia: homo post sumptionem non esset jejunus. Ratio contra Durandum sumitur ex Concilio Tridentino sess. 13. can. 2. ubi habetur, *Si quis dixerit in Sacramento Eucharistiæ substantiam panis, & vini remanere, negaveritque mirabilem illam conversionem totius*

tius ſubſtantiapanis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti : remanentibus duntaxat ſpecibus panis, & vini, Anathema ſit. Quoniam ergo ſpecies panis, & vini remanent, nec panis, nec materia ejus ſuperſunt. Quod ſi Euchariſtia dicatur panis apud Paulum, *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, &c.* Dicitur primo panis tranſitive, id eſt, quod antea erat panis. Secundo dicitur panis exrinſece, quia remanent accidentia panis. Tertio dicitur panis analogice, quia ſicut panis nutrit corpus ſic Euchariſtia nutrit animam. Quod ſic Gelaſius Papa dicit manere naturam panis, id eſt, proprietates, quæ vocantur natura, ſicut illi, qui agunt de proprietatibus plantarum dicunt agere de plantarum natura. Si Chryſoſtomus dicat, in hac converſione ſunt, quæ erant, hoc eſt, quoad ſpeciem externam, non quoad ſubſtantiam. Si Durandus dicat, in omni mutatione manere ſubiectum commune, id eſt, materiam: hoc verum eſt in mutatione naturali. Si dicat Damaſcenus lib. 4. de fide cap. 4. mutari panem in carnem, ſicut in mutritione hominis, ubi remanet materia: hoc dicit analogice, ut oſtendat eſſe mutationem realem, non tamen eſt omnimoda ſimilitudo, ibi enim eſt transformatio, & hic eſt tranſubſtantiatio.

CONCLUSO SECUNDA.

CORpus Chriſti non eſt in Euchariſtia per annihilationem panis, ſed per tranſubſtantiationem. Ratio primi eſt; quia eſſet duæ actiones, per quarum prima annihilaretur panis, & per ſecundam produceretur corpus, communiter tamen aſſignant Catholici unam tantum, quam tranſub-

ſubſtantiationem vocamus. Deinde terminus ad quem annihilationis eſt purum nihil, & in conſecratione terminus ad quem eſt corpus Chriſti in quod panis convertitur. Tandem, ſi panis mutaretur totaliter in corpus Chriſti, non eſſet vera tranſubſtantiatio. Non tamen negamus, quin in tranſubſtantiatione, virtualiter includatur deſitio unius nempe panis, & poſitio alterius, nempe corporis Chriſti; ſed quia productio corporis Chriſti fit ex pane; ideo non eſt proprie creatio, quę debet ex nihilo fieri, & quia etiam deſtructio panis non terminatur ad purum nihil, ſed ad corpus Chriſti, ideo non eſt formalis annihilatio. Ratio ſecundi ſumitur ex dictis, quia ſi corpus Chriſti non ſit in Euchariſtia per impugnationem, nec per annihilationem, & creationem, ſupereſt illud ibi eſſe per tranſubſtantiationem, ut habet Concil. Trident. ſeſſ. 13. can. 2. Sic & antiqui Patres docentes, ſubſtantiam panis, & vini converti in corpus, & ſanguinem Chriſti, remanentibus ſolis ſpeciebus. Quod ſi illi Patres non utantur explicite hoc nomine tranſubſtantiationis, utuntur tamen ſignificatione nominis, dicentes, ſolas ſpecies panis, & vini remanere, ſi enim ſolæ ſpecies remaneant, nihil remanet de ſubſtantia panis, quando autem tota ſubſtantia unius in totam ſubſtantiam alterius mutatur, hæc converſio jure vocatur tranſubſtantiatio.

QUÆSTIO XI.

Quæ ſint in Euchariſtia vi verborum, & quæ per concomitantiam?

DE fide eſt, Chriſtum eſſe in Sacramento Euchariſtiæ, & conſequenter ſunt in eo

corpus ejus, anima, sanguis, & divinitas, postquam enim resurrexit, jam non moritur, cum sit ergo vivus in Eucharistia, debet habere animam: sanguinem, & corpus: corpus autem, sanguis, & anima, non sunt sine divinitate, quod semel enim assumpsit Verbum divinum, nunquam dimisit, sed quærimus, quænam sint præcisè tum sub specie panis, tum sub specie vini, vi verborum, & quæ per concomitantiam.

CONCLUSIO.

SUb specie panis vi verborum est solum corpus Christi, & sub specie vini solus sanguis, per concomitantiam vero sub specie panis est sanguis, & sub specie vini est corpus, & sub utraque specie est anima, & divinitas. Sic Concil. Trid. sess. 13. cap. 13. *Statim*, inquit, *post consecrationem Domini nostri corpus, ejusque sanguinem, sub panis, & vini specie, una cum ipsius anima, & divinitate existere docet fides Catholica, sed corpus sub specie panis, & sanguinem sub specie vini ex vi verborum ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, ut naturalis illius connexionis, & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui jam resurrexit non amplius moriturus, inter se cohulantur, divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore, & animam unionem hypostaticam.* Posita hac determinatione, nulla requiritur ratio probativa nostræ conclusionis, quia Catholici non possunt repugnare Concilio, & Hæretici non disputant de hac veritate, non credentes ipsum Christum esse præsentem

tem in Eucharistia, posset tamen hæc assignari ratio, quod scilicet verba ex propria sua virtute faciunt tantùm id, quod significant, sed verba quę proferuntur super panem, significant tantùm præsentiam corporis Christi, & verba prolata super vinum denotant tantùm præsentiam sanguinis ergo hoc tantùm efficiunt, & sic ex vi verborum est solum corpus sub specie panis, & solus sanguis sub specie vini: unde si Apostoli consecrassent in triduo sanguis, & anima Christi, non fuissent sub hostia licèt fuisset divinitas, quæ non dimisit corpus in sepulchro nec animam in lymbo. Deinde, si ex vi verborum sanguis esset cum corpori. Christus non esset in Sacramento ut immolatus: ideò enim in Eucharistia est sacrificium, quia mystícè separantur corpus & sanguis Christi, vi verborum scilicèt: talis tamen separatio, quæ sit vi verborum non impedit quin hæc omnia sint simul, corpus, sanguis, anima, & divinitas, quia est idem Christus in Sacramento, ac in cœlo.

Obiic. Anima est forma corporis, ergo si corpus sit sub specie panis vi verborum, anima etiam erit. Respondeo, animam non esse formam corporis, sed esse formam hominis: sine anima corpus habet formam corporeitatis, quæ ponitur reverà in Sacramento vi verbórum cum organis suis corporalibus, unde corpus Christi in Eucharistia est organicum, non tamen Christus est organice in Sacramento, est inquam organicum, quia habet omnia organa, quæ habet in cœlo, non est tamen organicè, quia non potest uti organis, non est enim extensum extrinsece. Dices, Sanguis requiritur ad rationem corporis, ergo vi verborum, ubi est corpus ibi est sanguis. Respondeo distinguendo.

ido: est ratione corporis vivi, conc. immolati, neg. In Sacramento autem est, ut immolatum, unde nec sanguis est illi necessarius nec alii humores. Dices, ergo corpus Christi est bis in Eucharistia scilicet vi verborum sub specie panis, & per concomitantiam sub specie vini. Respondeo esse bis, sed diverso modo.

QUÆSTIO XIII.

An Christus sit in singulis partibus hostiæ ante divisionem?

CONstat, Christum esse sub singulis partibus hostiæ post divisionem ejus: quantumcumque enim dividatur hostia, modò partes sint sensibiles, manet semper Christi corpus totum sub qualibet: an autem sit etiam in illis partibus singulis ante divisionem, quæritur.

CONCLUSIO.

CORpus Christi est totum sub qualibet parte ante divisionem, quia si esset una pars corporis in una parte hostiæ, & alia pars in altera parte, frangeretur corpus ad fractionem hostiæ: Deinde ex hoc sequeretur, quòd esset commensurativè in hostia. quia una pars correspondaret uni parti hostiæ, & altera alteri: & tunc esset major in magna hostia, & minor in parva. Tandem, corpus Christi est totum in qualibet parte hostiæ per divisionem, ergo & ante, quia non possunt esse plures præsentiæ corporis Christi, nisi sint plures prolationes verborum super plures materias: nec est eadem ratio de specie reflectente in speculo,

quæ

quæ est tota in toto & tota in qualibet parte post divisionem, non ante · quia multiplicatio faciei procedit ex reflexione specierum in corpore lucido, unde quia ante divisionem erat tantùm unum corpus lucidum continuum, erat tantùm una reflexio : postquam autem separatum est speculum, corpus tot producit reflexiones, quot sunt corpora lucida : in proposito autem nulla est productio de novo, quando hostia est divisa in parte : quoniam ergo videtur quòd corpus Christi sit totum sub qualibet parte post divisionem hostiæ, debuit esse totum sub qualibet parte ante divisionem, alàs essent plures præsentialitates corporis Christi novæ sine nova prolatione verborum.

Obiic. Si corpus Christi ante divisionem hostiæ sit in qualibet parte totum ergo est multoties in hostia. Respondeo negando consequentiam, quia numerus non resultat nisi post divisionem : non enim anima est pluries in corpore, licèt sit tota in toto, & tota in qualibet parte, dicendum ergo est sic de Christo, quòd sit tantùm semel in hostia, est enim in Eucharistia ad modum substantiæ spiritualis, quoniam denudatur omni quantitate externa.

QUÆSTIO XIII.

Utrùm corpus Christi habeat suam quantitatem in Eucharistia ?

CO·pus Christi non existit sub Sacramento circumscriptive; quia præsentia circumscriptivè est, quando una pars locati respondet uni parti loci, & alia alteri : licèt possit dici esse circumscriptivè ratione specierum,

rum, quæ ſunt in loco circumſcriptivè. Non eſt etiam definitivè in Euchariſtia, quia quod eſt definitivè in uno loco, non eſt in alio, ſed dicitur eſſe ſacramentaliter, id eſt modo quodam admirabili, & ineffabili per modum ſubſtantiæ ſpiritualis, quoniam eſt totum ſub tota hoſtia, & totum ſub qualibet, ita tamen ut ſit actualiter in pluribus aliis locis eodem modo: An habeat autem quantitatem in Euchariſta antequam ſolvatur, ſciendum eſt, eſſe duplicem quantitatem, internam nimirum, & externam, prima diſtinguit partes à partibus in ordine ad ſe, eaſque ordinat, ita ut non confundatur, ſecunda verò extendit ſubſtantiam & ejus partes in ordine ad locum, ita ut una pars reſpondeat uni parti loci, & alia alteri.

CONCLUSIO.

CHriſtus non habet in Sacramento quantitatem externam, bene autem internam; non enim eſt extenſum corpus Chriſti in ordine ad locum, quaſi una pars ipſius corporis correſpondeat uni parti hoſtiæ, aliàs non eſſet totum ſub qualibet parte, ut diximus, & ſic non habet quantitatem externam, habet tamen internam, in quantùm corpus Chriſti eſt animatum, & organicum, & proinde in cætera quantitate, ſaltem intrinſeca, in quantum partes ejus non confunduntur, ſed diſtinguuntur, caput enim non eſt humerus, nec humeri brachia, ſicut nec brachia pedes, licèt ubi ſit unum, ibi ſit aliud: Alii hanc veritatem explicant, dicentes, Chriſtum habere quantitatem in Euchariſtia, non modum quantitativum, intelligentes per quantitatem, extenſionem partium in ordi-

ordine ad se, & modum quantitativum; extensionem in ordine ad locum.

Obiic. Si Christus habet aliquam quantitatem, erunt duæ quantitates simul, quia species, sub quibus est corpus Christi, habent suam propriam quantitatem. Respondeo duas quantitates posse simul esse, quando una est interna, & alia externa, ut in proposito; & exemplum habetur de hac penetratione dimensionum, seu quantitatum, quando corpus Christi exivit de sepulchro: erat enim quantitas lapidis penetrati cum quantitate corporis Christi penetrantis.

QUÆSTIO XIV.

Quænam prædicata verificentur de Christo in Eucharistia?

QUædam sunt prædicata, quæ concernunt motum, & existentiam, ut esse surtum, deorsum, in sacrario, &c. Alia sunt prædicata, quæ sunt propria & absoluta specierum, ut esse albas, rotundas, &c. Alia tandem, quæ ostendunt actionem & passionem, ut v.g. generare vermes, & lacerari. Quænam debeant dici de Christo, vel de corpore Christi, assignabit.

CONCLUSIO.

IN prædicatis, quæ concernunt existentiam, & motum specierum, quæ dicuntur de speciebus, dicuntur de corpore Christi; & sic, sicut species dicuntur esse in sacrario, sursum, deorsum, deferri ad infirmum, ore sumi, traiici ad stomachum, hæc omnia dicuntur de Christo & de corpore ejus; quia

moto

moto continente movetur contentum, motodolo movetur vinum. Prædicata quæ sunt propria & absoluta speciebus, licèt competant illis, non tamen affirmantur de corpore Christi; unde quoniam albedo, rotunditas, sapor sunt veluti qualitates absolutæ specierum, quæ conveniunt illis, ideò dicuntur albæ, rotundæ, & sapidæ: non tamen conveniunt corpori Christi, quod non debet vocari nec rotundum, nec album, nec sapidum. Prædicata, quæ important actionem aut passionem, conveniunt speciebus, non corpori Christi: & sic licèt species dicantur generare vermes, & atteri dentibus & lacerari, hoc non debet dici de corpore Christi. Ad tales enim actiones, & passiones requiritur extensio localis, quam non habet corpus Christi: potest tamen impropriè & per denominationem extrinsecam dici, quòd corpus Christi frangatur, sic in sacrificio Missæ celebrato ritu D. Ambrosii, Sacerdos dicit ad Christum. *Corpus tuum frangitur, ò Christe!* Si quis quærat rationem, quare species possunt dici rotundæ, & non corpus Christi; est, quia istæ locutiones, & ista prædicata non supponunt pro contento sub speciebus, sed tantùm pro ipsa quantitate panis, quę est subjectum accidentium.

QUÆSTIO XV.

Utrùm corpus Christi dicatur agere, pati, & moveri?

OMnis actio vel est sensitiva, ut est visio, auditio, &c. vel spiritualis, ut intellectio, & volitio, Quęrimus, utrùm tales actiones possit elicere Christus, & insuper, utrum possit

possit esse subjectum aliquarum actionum nostrarum; v. g. videri, aut tangi, & consequenter pati. Quærimus denique, an corpus Christi possit de loco in locum moveri.

CONCLUSIO PRIMA.

ACtiones intellectivas potest elicere Christus, ut est in Sacramento; non verò sensitivas, nisi de potentia Dei absoluta. Ratio primi est, quia anima Christi intelligit sicut Angelus, independenter à sensibus; talis enim dependentia tollitur in beatis: unde licèt Christus in Eucharistia sit modo inextenso, potest elicere actiones vitales spirituales. Ratio secundi est, quia sensus externi agunt per species, quæ sunt materiales, & quantæ, & sic debent recipi in organo quanto, & divisibili, sicut autem corpus Christi non est extensum in Eucharistia, sic nec organa habet extensa, ergo nec videre, nec audire potest, ut est in Sacramento, licèt Christus in Sacramento videat per operationem, quam habet in cœlo, quoniam est unum, & idem corpus numero in cælo, ac in Sacramento; & hoc est, quod dicunt communiter authores, Christus operari per concomitantiam in Sacramento. Ratio tertii est, quia nulla est contradictio, quin per absolutam Dei potentiam possit Deus imprimere species objectorum spoliatas sua quantitate externa in organa inextensa Christi.

CONCLUSIO SECUNDA.

COrpus Christi, ut est in Sacramento, non potest alterari ab agentibus naturalibus, nec videri ab oculo corporeo, nec intel-

intelligi cognitione naturali. Primum dicitur, quia alteratio requirit contactum corporeum, & quantitativum; sed corpus Christi non potest tangi per modum quantitativum, quandoquidem est inextensum, ergo nec alterari. Secundum asseritur propter eamdem rationem, qua oculus corporeus tendit tantùm in res, quæ divisibili modo existunt. Tertium tandem affirmatur eodem argumento, quia cognitio naturalis ortum habet à sensibus: si ergo corpus Christi non potest percipi sensu corporeo, nec consequenter poterit cognosci naturaliter, Super visionem Christi in Eucharistia, D. Thomas asserit, quando apparet visibiliter, miraculosè tamen, figura Cristi, Cristum non videri in se, nec ejus sanguinem aut carnem, sed tantùm colorem, & figuram ipsum referentem, & quòd pro tunc non sunt consumandæ species illæ, sed servandæ in loco decenti, & novus panis iterùm consecrandus est, ut perficiatur sacrificium.

CONCLUSIO TERTIA.

CORpus Christi movetur quidem ad motum specierum, non tamen à Sacerdote, quasi Sacerdos movens species moveat & corpus; sed movetur à Deo, qui statuit, quòd quotiescumque moverentur species, ipse moveret corpus, & hoc per idem miraculum continuatum, quo univit corpus Christi cum speciebus ex sua sola voluntate; sic Scotus, cujus ratio hæc est, Quando aliqua duo conjunguntur tantùm contingenter per voluntatem superioris, si unum illorum sit proportionatum volenti, & aliud improportionatum, movens movendo proportio-

tionatum, non propter hoc movet aliud per accidens, sed est ipsum superius, quod univit cum alio, quod etiam movet aliud, scilicet improportionatum, ad motum proportionati, sed corpus Christi unitur contingenter, cum speciebus per voluntatem Dei tanquam superioris, & corpus illud est improportionatum illi, qui movet species, quandoquidem est inextensum: ergo quando sacerdos movet species, non est ipse, qui movet corpus, sed est Deus, qui movet illud. Exemplificat Scotus de Angelo, qui vul se unire lapidi per voluntatem, qui fert illum lapidem, non fert Angelum, sed est ipse Angelus, qui se movet ad motum lapidis.

Obiic. Moto aliquo, movetur per accidens, quod est in illo, ergo Sacerdos movens species movet per accidens corpus Christi. Antecedens est verum, quando contentum est in continente, vel ut forma, vel ut pars, vel est necessariò conjunctum illi, aut contingenter per voluntatem alterius, non verò per suam propriam voluntatem: Christus autem est conjunctus speciebus per voluntatem suam, & Dei concurrentis cum illo; unde si moveatur, non movetur per accidens a sacerdote.

Dives, homo in navi est conjunctus navi per voluntatem, attamen navis movet illum per accidens: ergo &c. Respondeo, hoc esse verum quia virtus fluctuum maris movens navim, posset hominem seorsim movere, & sic movet hominem per accidens; sacerdos verò non posset seorsim movere corpus Christi, quia est inextensum, deinde corpus Christi non est sub speciebus tanquam in continente: est enim æqualiter in superficie

spe-

ſpecierum, ac inprofunditate, & hoc ſolvit utramque objectionem.

Dices. Movetur anima ad motum corporis, licet ſi improportionata moventi. Reſpondeo, hoc fieri quia facit unum per ſe cum illo, corpus autem, & ſpecies non faciunt unum phyſicum, ſed tantum unum morale: unde non debet unquam dici quod corpus moveatur à ſacerdote, quia motio corporis fit per membra organica, quæ habent extenſionem.

QUÆSTIO XVI.

An accidentia ſint ſine ſubjecto in Euchariſtia?

DUplex eſt ſubjectum accidentium, mediatum ſcilicet: & immediatum: Mediatum eſt ſubſtantia cui inhæret tota collectio accidentium: ſubſtantia enim dicitur, & à ſuſiſtendo per ſe, & à ſuſtentando accidentia. Immediatum vero eſt quantitas, cui inſunt alia accidentia; calor enim, ſapor, odor, & rotunditas inſunt quantitati.

CONCLUSIO.

ACcidentia in Euchariſtia ſunt ſine ſubjecto mediato, non vero omnia ſunt ſine immediato. Primum patet, quia nulla ſubſtantia ibi eſt ſubjectum accidentium; non remanet enim ſubſtantia panis, in qua ſint; nec etiam corpus Chriſti eſt ſubjectum illorum, quoniam non eſt modo diviſibili, & quantitativo in Euchariſtia, ergo accidentia non habent ſubjectum mediatum: Secundum dicitur, quia omnia accidentia inhærent quantitativi, tanquam ſubjecto

immediato, & ipsa quantitas est sive ullo subjecto.

Obiic. Non possunt accidentia esse sine substantia, ergo non sunt sine subjecto in Eucharistia. Nego antecedens; quia accidentia habent aliquam entitatem absolutam distinctam ab entitate substantiæ, quam Deus potest conservare sine entitate subjecti, & de facto conservat; non eodem concursu, quo conservabat illa accidentia in subjecto, quia illud est naturale; sed alio, quod est supernaturale & omnino miraculosum, & ex his patet inhærentiam saltem actualem non esse de essentia accidentis.

QUÆSTIO XVII.

Quamdiù maneat corpus Christi sub speciebus?

INcipit revera esse sub illis eo instanti, quo completur prolatio verborum, quia tunc est sub speciebus, quando verba significant ibi esse corpus Christi, quoniam verba efficiunt id, quod significant: quærimus autem quamdiu duret in illis.

CONCLUSIO.

TAndiu conservatur corpus Christi sub speciebus, quamdiù conservaretur substantia panis, si ibi adesset; quia Christus ex institutione Sacramenti succedit in locum panis: sicut ergo per quamlibet alterationem specierum non desinit corpus nisi per eam tantum per quam desineret panis: non etiam desinit eo ipso; quo in os recipitur, aut in ventrem traiicitur, quia non ita statim desineret substantia panis: desinit autem, quan-

quando ex ipsis speciebus generantur vermes. Quod si una pars specierum corrumpatur quibus vermes succedant, & alia pars specierum remaneat; desinit corpus Christi sub illis accidentibus, non vero sub istis, quæ remanserunt. Quid autem fiat, si vinum consecratum misceatur cum non consecrato? Respondent Doctores, quod si misceatur cum vino ejusdem speciei, tamdiù remaneat sanguis, tamdiù remanet illud vinum, ita quod, si una gutta consecrati misceatur cum magna, quantitate non consecrati, manebit sanguis Christi sub accidentibus illius guttæ; quia si in illa gutta esset substantia vini, non destrueretur illa gutta per magnam quantitatem, ejusdem vini, quoniam corruptio fit tantum à contrario. Unde major pars Doctorum dicit, quod illa quantitas vini, cui admixta est gutta consecrata, debeant conservari ad pios usus, ob reverentiam debitam speciebus, consecratis; licet aliqui dicant posse administrari laicis, quia illa gutta habetur pro amissa, cum ignorentur, quænam illa sit. Quod si illa gutta vini consecrati misceatur cum alio vino alterius speciei, verbi gratia cum vino albo, quod à multis censetur esse diversum specie à rubeo, dicunt, quod desineret esse sanguis Christi eo instanti, quo desinerent esse species vini rubei, & ex illis fieret vinum album. Porro, an in illo casu debeat dici, quod sanguis Christi admisceatur cum vino, respondetur negative, quia licet species vini consecrati misceantur cum vino non consecrato; substantia tamen sanguinis non miscetur, quia ea tantum misceri dicuntur, quorum extremitates conjunguntur; conjunctio autem fit tantum

inter tres, quæ habent extensionem localem: cum ergo sanguis sit inextensus, non potest dici, quod misceatur cum vino.

QUÆSTIO XVIII.

Quomodo ex Speciebus generetur aliquid?

SPecies Sacramentales possunt nutrire: ut docet experientia: ex illis ergo potest produci sanguis, cum nutritio nihil sit aliud quam conversio alimenti in sanguinem, & sanguinis in substantiam aliti: ex speciebus etiam alteratis, & corruptis generantur vermes; & sic quærimus: quomodo hoc possit fieri, quia omnis generatio presupponit materiam in qua forma substantialis rei genitæ recipiatur, ibi autem nulla est materia.

CONCLUSIO.

QUando ex speciebus producitur substantia, hoc fit ab agente supernaturali, scilicet à Deo, qui eodem instanti, quo species ita sunt alteratæ, ut non posset natu- naturaliter sub eis conservari panis substantia; si esset, & consequenter, quo desinit esse corpus Christi, ibi creat materiam, eique unit quantitatem panis, & vini, & alias qualitates, quæ inhærent illi pro eo instanti, quo materia illa jam est ultimo disposita ad susceptionem illius formæ substantialis, quam Deus producit, & quam produxisset panis corruptus, si prius fuisset. An autem creatus eadem materia panis, quæ antea fuit dependita in consecratione, an alia de novo producatur? utrumque potest fieri,

Quæ-

Quæres quenam ſit unio inter ſpecies ſacramentales, & ipſum Chriſtum, Reſpondeo non uniri unione ſubſtantiali, quia hæc reperitur tantum inter ſubſtantias, & hic uniuntur accidentia: Non uniuntur etiam unione accidentali; quia accidentia panis non afficiunt corpus Chriſti: Non uniuntur, unione ſuſtentantis ad ſuſtentatum, quia non corpus Chriſti, ſed Deus ſuſtentat illa accedentia, ſed uniuntur tantum unione extrinſeca procedente ex divina voluntate, quæ ordinavit, ut eſſet corpus Chriſti, ubi eſſent ſpecies ſacramentales.

QUÆSTIO XIX.

Quoſnam effectus producat Euchariſtia?

FOrma Sacramenti Euchariſtiæ producit præſentiam corporis Chriſti: verba enim prolata à Sacerdote faciunt Chriſtum preſentem in altari: ſed non loquimur de eo effectu formæ, benè autem de effectu producto per ſpecies conſecratas. Prænotandum tamen eſt, Chriſtum in Euchariſtia tribus modis poſſe ſumi: Primò: ſacramentaliter tantum, ſeu materialiter, ut quando quis peccati conſcius Euchariſtiam ſumit. Secundò, ſpiritualiter tantum, quomodo dicuntur ſumere Chriſtum illi, qui per affectus Chriſto uniuntur: & actu ipſum ſuſcipere cupiunt: tertiò ſumitur materialiter ſimul, & ſpiritualiter, quando quis dum diſpoſitione prævia recipit Sacramentum, & rem ſeu effectum Sacramenti. Hic ergo loquimur de effectu, qui producitur per Euchariſtiam tertio modo ſuſceptam.

CONCLUSIO PRIMA.

EUchariſtia non confert per ſe primam gratiam, poteſt tamen conferre per accidens, ſed per ſe confert augmentum gratiæ. Tres ſunt partes, quarum probatur prima, quia ſumptio Euchariſtiæ ſupponit hominem in gratia, unde vocatur ſacramentum vivorum: deinde eſt cibus & alimentum animæ, cibus vero non dat vitam, ſed illam conſervat, & fortiorem reddit, hoc quadrat divo Paulo dicenti primæ ad Corinth. 11. *Probet autem ſeipſum homo, &c.* ideſt tollat Peccatum, ne ſit reus corporis & ſanguinis Domini: ſi ergo tollat peccatum, ante ſumptionem Euchariſtiæ, gratia præcedit: ergo illam non confert per ſe. Secunda pars eſt omnium Doctorum exiſtimantium, quod ille, qui bona fide ſe exiſtimat contritum, & eſt tantum attritus, vi Sacramenti Euchariſtiæ remittatur illi peccatum; quia Sacramenta conferunt gratiam ex opere operato, ergo illam producunt, ubi non ponitur obex: ſed qui credit ſe eſſe contritum, vel attritum, & bene abſolutum, & tamen non eſt contritus, nec bene abſolutus, defectu *juriſdictionis* & *intentionis miniſtri*, non ponit obicem; ergo illi conferunt prima gratia; & tollitur ab eo peccatum mortale; per receptionem Euchariſtiæ, per quam fit de attritio contritus Quoad tertiam partem conſtat: quia Euchariſtia ſumitur per modum cibi, juxta Joannem dicentem: *Caro mea vere eſt cibus, &c.* cibus autem conſervat vitam corporalem, & corroborat: ergo & Euchariſtia vitam ſpiritualem gratiæ. Sic Concilium Tridentinum, &. om.

& omnes Doctores asserentes Sacramentum mortuorum conferre gratiam ipsam. Quòd si Eucharistia dicatur delere peccata, ut habetur in consecratione calicis, *effundetur in remissionem peccatorum* hoc intelligitur de cruenta effusione sanguinis Christi.

CONCLUSIO SECUNDA.

EUcharistia delet peccata venialia, aliquam pœnam peccati tollit, & gratiam Sacramentalem, seu actualem confert. Sunt adhuc tres partes Ratio primæ est, quia Eucharistia excitat nos ad actus Charitatis, & per tales actus Charitatis delentur peccata venialia; & sic illa tollit, mediate saltem: Aliqui insuper Theologi addunt, quod tollat peccata venialia immediatè ex opere operato. Pro secunda parte, diximus, quod tollat aliquam pœnam peccati: quod potest intelligi dupliciter. Si enim Eucharistia sumatur pro sacrificio expiatorio, tollit ex opere operato pœnam debitam peccatis, & tantam tollit, quantam vult Deus, vel Ecclesiæ, quæ applicat sacrificium: si verò sumatur ut Sacramentum, non aufert pœnam ex opere operato, sed ex opere operantis, juxta valorem actuum amoris, & charitatis, quos in nobis excitat: non remittit tamen totam aliquando, alias non esset injungenda pœnitentia illis, qui recipiunt Eucharistiam, sicut nec injungitur adultis baptizatis; nec etiam concedendæ essent indulgentiæ, ad relaxandas pœnas illorum, qui communicant. Tandem pro tertia parte diximus quod Eucharistia conferat gratiam Sacramentalem; hoc est enim commune omnibus Sacramentis, & conforme Concilio Tridentino, dicenti,

ea conferre auxilia ad vitanda peccata, & tentationes superandas.

QUÆSTIO XX.

Quandonam Eucharistia producat suos effectus.

EX dictis patet, quod Eucharistia plurimos effectus conferat; In quo autem tempore conferuntur: an illo, in quo hostia ab ore traiicitur in stomachum? an illo, quo species manet in stomacho? an denique post consummationem specierum.

CONCLUSIO.

EUcharistia confert effectum, non quando recipitur in ore, sed quando traiicitur in stomachum facta enim est promissio gratiæ manducantibus. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. Manducatio autem non fit, quando recipitur, vel retinetur alimentum in ore, nec quando alimentum est concoctum, & digestum, sed quando defertur cibus in stomachum, ergo gratia communicatur in manducatione, in manducatione inquam prima, quando scilicet prima pars hostiæ, vel una species deglutita est: in ea enim totius Christus residet. Ex quibus sequitur, quia qui tamdiù retinent hostiam in ore, ut corrumpantur species, antequam deglutiantur, non recipiant fructum Eucharistiæ, nam gratia datur manducati Sacramentum, non manducatur autem Sacramentum, quando non traiiciuntur species in stomacum, ergo gratia non confertur. Quamdiù species manent in stomacho, non confertur

major

major gratia ex opere operato; etiamsi crescat dispositio, & fervor subjecti : gratia enim confertur ex opere operato manducanti : potest tamen conferri ex opere operantis , in quantùm per illud opus elicitum in gratia meretur augmentum gratiæ . An autem qui sumpsit Eucharistiam in peccato, & conteritur antequam species sint digestæ in stomacho , recipiat gratiam virtute Sacramenti , videtur quòd non , quia per solam manducationem confertur . An tandem qui manducando aliquam partem hostiæ est in peccato , & antequam alias partes , vel aliam speciem deglutiat, producit actum contritionis , recipiat gratiam ex vi Sacramenti ; controvertitur inter Doctores ; negat enim Bonacina; quia totus, inquit, effectus Sacramenti producitur per sumptionem primæ partis: alii contrarium tenent , & in majori numero, sicut & conferi majorem gratiam, quando post sumptionem unius specie magis disponitur subjectum ante sumptionem alterius sic Cajetanus , Suares , Soto , Reginaldus, & cæteri.

QUÆSTIO XXI.

Quanam dispositio requiratur in suscipiente ?

AD hoc ut suscipiatur effectus hujus Sacramenti tres in communi dispositiones requiruntur , prima , ut suscipiens sit baptizatus , quia Baptismus est janua Sacramentorum, secunda , ut habeat intentionem recipiendi illud, tertia ut non sit conscius peccati mortalis, hoc enim Sacramentum vocatur Sacramentum vivorum.

CONCLUSIO.

NOn sufficit contritio de peccato, antequam aliquis sumat Eucharistiam, sed debet ex præcepto Ecclesiæ præmittere confessionem, si adsit copia confessarii : & hoc est conforme Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. immò docent Patres apud Suarem, hoc præceptum esse divinum, latum scilicet à Christo, dicente apud D. Paulum . *Probet autem seipsum homo*. Quod si copia Confessarii desit, debet præmitti contritionis actus cum proposito confitendi in prima occasione, & ille, qui communicat tantùm cum attritione cognita peccat mortaliter : ponit enim obicem gratiæ conferendæ per Eucharistam: qui verò Eucharistiam sumit cum contritione tantùm existimata, vel cum attritione, quam ex ignorantia invincibili sufficere putat, recipit effectum Sacramenti, quia bona fides excusat à peccato, & sic non ponit obicem, quia autem cum illa contritione vera, vel existimata debet includi votum de confessione facienda in prima occasione, reverà debet illud votum impleri : hoc enim habet expressè Concilium Trid. dicens, *Quod si sacerdos absq; prævia confessione necessitate urgente, celebraverit; quam primùm confiteatur*. Porrò, qui sumit Eucharistiam: debet esse jejunus, nedum jejunio Ecclesiastico, quod consistit in unica comestione, sed & naturali, consistente in abstinentia à quocumque cibo à media nocte : Ratio hujus est, quia corpus, & sanguis Christi debent esse primus fidelium cibus, ideò nullus cibus ante eum debet sumi, neq; per modum alimenti, neq; medicamenti. Quomodo autem

tem frangatur jejunium, vel non frangatur docetur potiùs ex uſu, quàm ex ſcientia. Illud autem præceptum eſt Eccleſiaſticum, non Divinum: ut patet ex Chriſto qui communicavit poſt cœnam, & ex primitiva Eccleſia, ubi aliquando ſumpta fuit Euchariſtia feria 5. in Cœna Domini poſt cœnam, ad repræſentationem Cœnæ Dominicæ, quod poſteà tamen revocatum eſt in Concilio Toletano. Quia anteà diximus, neminem peccati mortalis conſcium poſſe ſumere Euchariſtiam; ideò deneganda eſt Communio peccatori publico eam petenti.

QUÆSTIO XXII.

Quis ſit miniſter Euchiſtiæ?

IN aliis Sacramentis confectio, adminiſtratio Sacramenti ad eundem pertinent; qui conficit enim Sacramentum, dicitur miniſter ejus: reſpectu autem Euchariſtiæ alius poteſt miniſter conficiens; alius diſtribuens.

CONCLUSIO PRIMA.

SOlus Sacerdos poteſt conficere Euchariſtiam: ſolis enim Sacerdotibus dixit Chriſtus, *Hoc facite*, per quod declarati ſunt Sacerdotes; unde Angelus non poteſt conficere, niſi ex ſpeciali diſpenſatione divina; ſicut autem ſolus Sacerdos poteſt conficere Euchariſtiam: ſic etiam omnis poteſt, ſive ſit excommunicatus, degradatus, & hæreticus; habet enim ſemper ordinem Sacerdotalem, & conſequenter poteſtatem ſupra corpus Chriſti reale, quam accipit in ſuſceptione Ordinis. Quòd ſi jus canonicum dicat con-

secrationes hæreticorum esse irritas, id est, quòd prohibeatur ab illis recipere Eucharistiam : deinde sunt irritæ, quando pravam habent intentionem: Quia autem diximus, quòd quilibet Sacerdos possit Eucharistiam conficere; hoc Sacramentum potest confici à pluribus simul, si eodem instanti verba proferant: si autem non proferant simul, qui primus profert, conficit Sacramentum. Qui autem profert verba cum alio Sacerdote, v. g. Ordinati cum Episcopo, illi debent habere intentionem consecrandi, non absolutam, sed conditionatam; supposito scilicet, quòd simul cum Episcopo verba proferant, quia si haberent absolutam intentionem consecrandi, & Episcopus primò absolveret verba; tunc Ordinati proferrent verba super materiam consecratam, quod est sacrilegium; si verò prius absolverent verba, Episcopus non consecraret, & sic non sacrificaret; licèt Cajetanus alio modo respondeat, quòd Ordinati non proferant verba formaliter cum intentione consecrandi; sed tantùm materialiter, ut instruantur, quòd potestatem hoc faciendi, receperint.

CONCLUSO SECUNDA.

SOlus Sacerdos est ordinarius minister circa distributionem hujus Sacramenti: ut autem possit licitè ministrare illud, debet habere *jurisdictionem*. Primam patet ex communi lege Ecclesiæ, ut solus Sacerdos ministret Eucharistiam: potest tamen hæc distributio committi Diacono in necessitate, unde reverà Diaconi antiquitus ministrabant, quod non est nunc in usu ob copiam

Sa-

Sacerdotum: an autem, hoc licitum sit aliis à Diacono, aliqui credunt, laicum in mortis articulo in necessitate expositum, posse à se ipso sumere Eucharistiam, aut alteri ministrare, sicut fertur factum fuisse à Regina Scotiæ, quæ proxima martyrio sese communicavit, & factum fuit in primitiva Ecclesia, ubi Eucharistia dabatur laicis in sudario, sumenda scilicèt, dum proximum esset martyrium. Hoc posse adhuc fieri, maximè quando judicatur Eucharistia multùm necessaria, tenetur à pluribus doctoribus, sed alii & probabilius, & in majori numero contrarium tenent: sic inter alios sentit Bonacina. An autem Sacerdos non sacrificando possit se communicare extra diem Veneris sanctam, in qua est speciale privilegium; hoc illi conceditur; sicut & Diacono in extrema necessitate, ubi deessent Sacerdos, & Diaconus, secundum constat etiam ex vocabulo Pastoris, qui tali nomine insignitur, quia ipsi incumbit pascendi officium, & sic ille, qui ministrat hoc Sacramentum, debet esse Pastor, & habere jurisdictionem ordinariam, qualem habent Episcopi, Parochi, & alii, quibus animarum cura incumbit ex officio, vel saltem ab illi licentia debet concedi: unde peccant, qui sine privilegio administrant Eucharistiam non subditis, & hoc mortaliter: nisi credatur fore ut Pastor hoc sciens approbaturus sit, & daturus licentiam.

QUÆSTIO ULTIMA.

An sumenda sit necessariò Eucharistia sub utraque specie?

HÆc difficultas præcisè oritur pro laicis; nullus enim dubitat, quin Sacerdos sacrificando debeat illam sub utraq; specie sumere : pro laicis ergo nos continuò objurgant hæretici, dicentes, quòd contra institutionem Christi faciamus, dividentes Eucharistiam, & una parte fraudemus laicos; ut autem justificetur Ecclesiæ Catholicæ usus, erit.

CONCLUSIO.

NOn est necessarium, ut sub utraquè specie recipiatur Eucharistia ; Concilium enim Trident. sess. 21. cap. 1. prohibet talem administrationem laicis sub excommunicationis pœna. Prima ratio est, quia Joann. 6. habetur, *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Et ibidem *Hic est panis, qui de cœlo descendit, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur*, ubi Scriptura tribuit omnem vim sanctificandi, & justificandi Eucharistiæ sumpta specie unica ; quod non faceret, si altera species esset necessaria ad salutem. Secunda ratio petitur ex Lucæ 24. ubi sub una specie Christus dedit Eucharistiam discipulis Emmaus, per panem enim, quem benedixit, fregis, & illis porrexit, intelligunt Augustin. Hieronimus, Theophylactus, Chrysostomus, & alii panem Eucharisticum: & non possunt respondere Hæretici, quòd licèt Scriptura loquatur

tur tantùm de pane, hoc non impediat, quin calicem porrexerit; ſtatim atq; enim panem dedit, evanuit ab oculis eorum. Quòd ſi reſpectu aliorum non liceat conſecrare, ſub una ſpecie tantùm, hoc licèt tamen Chriſto, qui eſt ſupra legem. Tertia ratio ſumitur ex Actuum 2. ubi Apoſtoli erant perſeverantes in communicatione fractionis panis: quòd autem Lucas hic locutus fuerit de Euchariſtia, fatentur Lutherus ſermone de Euchariſtia, Calvinus c. 7. inſtitutionum ff. 35. ſicut & Pleſſæus libri primi de Euchariſtia capite primo. Nec dicant hæretici, per fractionem panis intelligi etiam benedictionem calicis, quia Apoſtoli non potuiſſent conſecrare ſub una ſpecie; talis enim reſponſio gratis fingitur, & ejus ratio nulla eſt, quia ibi non loquitur Lucas de Apoſtolis conſecrantibus, ſed de recenter converſis, quibus frangebatur panis, licèt Apoſtoli conſecraſſent anteà ſub utraque ſpecie, ut ſit communiter. Quarta ratio habetur ex primitiva Eccleſia, ubi non erat licita congregatio Chriſtianorum, & dabatur Euchariſtia laicis ſub ſola ſpecie panis, ut ferrent illam in proprias domos, & ibi ſumerent, vel in neceſſitate, vel ex pietate, viris quidem in concava manu, & mulieribus in linteo: ſic Tertullian. libro 2. ad uxorem cap. 5. Clemens Alexandrinus l. 1. Stromatum; Cyprianus ſermone de lapſis; Baſilius in Epiſtola ad Cęſariam Patritiam; Hieronymus in Epiſtola contra Jovinianum; Auguſtinus ſermone 152. Quinta ratio hauritur ex S. Leone qui ſermone 4. de Quadrageſima loquens de Manichæis, aſſerit, eos, qui Romæ habitabant, & ſumebant communionem cum Catholicis, nunquam ſumere ca-

li-

ficem qui erant in hoc errore, quod crederent vinum esse fel draconis; hoc autem non facillent publice, nisi licitum fuisset communicare sub una specie, vel sub utraque simul. Sexta tandem ratio potest repeti ex motivis, quæ impulerunt Ecclesiam Catholicam ut alteram speciem removeret; hæc autem fuerunt: primo, quia non minus sub una specie totus Christus continetur cum sanguine; secundo, quia non minor gratia datur sub una quam sub duabus, quoniam gratia non datur per species, sed per contentum sub illis: tertio, quia sunt multi abstemii à vino, quarto, quia vinum multis in locis deest in tanta quantitate; ut tot homines communicari possent: quinto, quia esset periculum effusionis.

Obiic. 1. Joannis 6. habetur, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* ergo ut gratia concedatur, debet quilibet Christianus sumere sanguinem sub specie vini. Respond. non ibi esse præceptum de sumptione specierum: sed tantum præcipitur, ut quis manducet corpus, & bibat sanguinem; utrumque autem fit sumendo solam speciem panis, quia tunc sanguis dicitur bibi quoad substantiam, quoniam sumitur tres potabilis, licet non dicatur proprie bibi quoad modum. Quod si Matthæi 26. dixerit Christus, *Bibite ex hoc omnes*, hoc dictum fuit Apostolis solis, addit enim Marcus, & *biberunt ex eo omnes*. Quod si dixerit Christus. *Quod vobis dico, omnibus dico*, ibi loquitur Christus de vigilia, dixit enim, *vigilate, & orate, &c.* & illico subjungit, *quod vobis dico, omnibus dico*.

Obiic.

Obiic. Debemus ſumere Euchariſtiam, ſicut illam inſtituit Chriſtus: ſed Chriſtus inſtituit illam ſub utraque ſpecie: ergo, &c. Reſp. neg. maj. aliud enim eſt inſtitutio Euchariſtiæ facta à Chriſto, aliud eſt præceptum ejus; ſi enim deberemus nos conformare abſolutè Chriſto, deberemus ſumere Euchariſtiam poſt cœnam. Nec inſtare debent hæretici, quod hoc juſſerit Chriſtus dicens, *hoc facite*, ideſt, *diſtribuite ſub utraq; ſpecie, ſicut ego*, hoc enim eſt falſum, quia dixit tantum, *hoc facite*, poſt porrectionem corporis; ad calicem autem dixit, *hoc facite, quotieſcumque bibebitis in meam commemorationem*, ad oſtendendum, quod poſſet fieri receptio Euchariſtiæ, & non bibi ſpecies vini. Dices, Ergo fruſtra inſtituit Chriſtus ſub utraque ſpecie: Negatur, inſtituit enim Euchariſtiam, non tantum ut Sacramentum, ſed ut ſacrificium, ad quod requiritur conſecratio, & ſumptio utriuſque ſpeciei.

Obiic. 3. D. Leonem exprobrantem Manichæis, qui nolebant ſumere ſpeciem vini: ſed ad hoc jam reſpondimus, quod ſcilicet crederent Manichæi, vinum eſſe fel draconis; non ergo illos objurgat, quod noluerint recipere ſpeciem vini, ſed quod noluerint ob ſuperſtitionem; & errorem. Sic etiam intelligendus eſt Gelaſius Papa. Quod ſi dicat Cyprian. ſerm. de Cæna Domini, *lex eſum ſanguinis prohibet, Evangelium præcipit, ut bibatur*, intelligitur de bibitione ſecundum ſubſtantiam, non de bibitione ſecundum modum. Si quis dicat, perfectior eſt Euchariſtia ſub utraq; ſpecie, quàm ſub una. Reſpondemus, ut alias, eſſe perfectiorem in ſignificatione ſecundaria, quia Euchariſtia ſignificat perfectam refectionem, quę ſicut in corporalibus

sit ex pane, & vino ; in spiritualibus etiam debet fieri ex corpore & sanguine Christi.

CAPUT IV.

De Sacrificio Missæ.

ANtequam descendamus ad explicationem Sacrificii Missæ, præsciendum est quid, & quotuplex Sacrificium in se : sic autem definitur : Est oblatio rei sensibilis, à legitimo ministro, soli Deo facta, per realem immutationem hostiæ, ad testandum illius summum dominium, *Oblatio* tenet locum generis; ponitur posteà, *rei sensibilis*: & sic oblatio interna, qua quis se, & sua offert, non est sacrificium. Dicitur *à legitimo ministro* ; idest à Sacerdote, qui solus offerre potest ; licèt Agnus Paschalis in veteri lege fuerit immolatus à quolibet Patrefamilias, erat enim institutum ante legem Mosaicam, & sic servabatur ordo legis naturæ, ubi Patresfamiliás erant Sacerdotes; licèt alii speciali Dei instinctu sacrificaverint, ut Abel, Abraham, & Melchisedech : Dicitur *soli Deo facta* ; quia Sacrificium pertinet ad cultum Latriæ ; quia soli Deo debetur. Additur, *per realem immutationem hostiæ*: occidebantur enim animalia, carnes eorum cremabantur, & aliæ hostiæ immutabantur ut oleum, & sanguis quæ fundebantur super altare, sic etiam de cæteris. Quòd si dicatur, Christum non se occidisse, non minùs tamen à seipso Sacerdote sacrificatus est, quia se occidit moraliter, tradendo se voluntariè Judæis : licèt autem Martyres se tradant, non se tamen sacrificant propriè, quia non sunt Sacerdotes viri, & non mo-

rium

riuntur ad teſtandum ſummum Dei dominium, ſed ad teſtandam ſuam fidem.

Sacrificium dividitur tripliciter. Primò ratione materiæ, ſecundò ratione formæ, tertiò ratione finis. Ratione materiæ dividitur Sacrificium in victimam, immolationem, & libamen: in Victima offerebantur animalia: per immolationem res inanimatæ ſolidæ offerebantur, ut panis, ſimila, thus, manipulus ſpicarum virentium, & triticum; quę omnia levabat ſacerdos, & immutabat diverſimodè; ſcindendo panem in cruſta, crematando ſimilam, vel in ſartagine, aut clibano, urendo ſal, & triticum, denique & adolendo thus: in libamine tandem offerebantur res inanimatæ liquidæ, ſicuti ſunt vinum, ſanguis, oleum, & aqua, quæ omnia effundebantur ſuper altare.

Dividitur Sacrificium ratione Formæ in holocauſtum, hoſtiam pro peccato, & hoſtiam pacificam. Quando Sacrificium erat holocauſtum, tota res conſumebatur ſine reſervatione: quando erat hoſtia pro peccato (ſcilicet externo) una pars erat in alimentum Sacerdotis, & aliæ erant conſumptæ: quoad hoſtiam pacificam, dividebatur in tres partes, quarum una conſumebatur, altera pro Sacerdote, & alia pro offerentibus: ſi hoſtia offerebatur in gratiarum actionem, partes reſervatæ debebant comedi eodem die; ſi verò erat pro beneficio accipiendo, poterant reſervari in ſequentem, & non ulteriùs.

Dividitur tandem Sacrificium, ratione finis, in Latreuticum, Euchariſticum, Impetratorium, & Propitiatorum. Primum erat ſolùm ad Deum colendum; ſecundum ad gratias agendum; tertium ad accipiendum beneficium aliquod: quartum ad obtinendam re-

relaxationem pœnarum peccatis debitarum.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Sacrificium Missæ, & à quo institutum fuerit?

ALia erat Missa Catechumenorum, quæ durabat usque ad offertorium, ubi tunc recedebant: alia fidelium, quæ erat ab offertorio ad finem, quo dimittebantur, dum diceret Sacerdos, *Ite Missa est*: alia est tandem Missa, quæ utramque complectitur: dicendum nobis est, quid ea sit.

CONCLUSIO PRIMA.

MIssa secundùm nomen, venit à verbo Hebraico, quod significat oblationem, vel à verbo Latino mitto, quia per consecrationem nobis veluti mittitur Christus à Deo, & per oblationem, & sumptionem remittitur à nobis Deo. Missa verò secundùm rem est actio sacra, qua conficitur Christi corpus, Deo offertur, & à Sacerdote sumitur. Quòd autem Missa sit Sacrificium, patet; quia in ea reperiuntur omnia, quæ requiruntur ad Sacrificium: scilicet primò Sacerdos, qui offert, nempè Christus, qui est principalis offerens; secundò, hostia, seu Christus sub specie panis, & vini: ter Deus cui offertur; quartò Ecclesia pro qua offertur: quintò altare, in quo offertur, & sextò, actio Sacrificantis; Eucharistia ergo est simul Sacramentum, quatenus sub signo visibili, nempè sub speciebus; continet rem invisibilem, scilicet Christum, & gratiam quam confert; & Sacrificium etiam, quatenus

offer-

offertur Deo Christus in illa existens.

Obiic. Christus non mactatur in Missa: ergo Missa, non est Sacrificium. *Respondeo*, Christum non mactari realiter, & actu quia Christus est impassibilis, mactatur tamen mysticè, in quantum vi verborum consecrationis corpus à sanguine separatur; unde Christus est in altari, ut immolatus, licet per naturalem consecutionem, & per concomitantiam, vivus, & totus reperiatur sub qualibet specie. Nec dicant adversarii, nos non indigere alio Sacrificio à Sacrificio Crucis, quod infinitum est: respondetur enim, quod sit unum, & idem Sacrificium: & sic non indigemus alio Sacrificio, sed tantum repetitione ejus, ut Sacrificium Crucis, quod infinitum est, nobis applicetur, vel illis, pro quibus offertur Missa.

CONCLUSIO SECUNDA.

SAcrificium Missæ, quantum ad substantiam, fuit institutum à Christo in ultima cœna: ubi consecravit panem in corpus & vinum in sanguinem, in quo consistit precisa ratio Sacrificii, ut dicimus; & sic sacrificavit, & tulit legem de illo Sacrificio, ut duraret in perpetuum, dicens Apostolis, *Hoc facite &c.* Ratio congruentiæ, cur Christus instituerit hoc Sacrificium, est, quia ad novæ legis authorem pertinebat instituere substantialia legis, cujusmodi est Sacrificium. Quoad ceremonias, quæ adjungi solent Sacrificio Missæ, institutæ sunt, & compositæ ab Ecclesia. Si quis dubitaret, an Christus sacrificaverit, posset convinci ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. & ex D. Paulo ad Hæbr. 7. ubi Christus vocatur *Sacerdos secundum ordinem Melchisedech:*

dech: ſicut ergo Melchiſedech ſacrificavit in pane, & vino, ſic Chriſtus debuit ſacrificare ſub ſpeciebus panis, & vini: Si etiam quis dubitet, an Apoſtoli Miſſam celebraverint, reſpondebitur affirmative ex Actuum 13. ubi enim Latinè habetur, *miniſtrantibus illis*, textus Græcus habet λειτουργούντων τε αὐτῶν τῷ κυρίῳ, id eſt, *ipſis celebrantibus Miſſam Domino*, Liturgia enim & Miſſa idem ſunt. Deinde ad Corinth. 10. ſcribit Paulus, *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt: & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Dominus autem eſt celebrare Miſſam.

QUÆSTIO II.

Qui offertur in Miſſa, & à quo?

IN omni ſacrificio requiritur Hoſtia quędam quæ offeratur Deo ad proteſtandum ipſius ſummum dominium, & exigitur Miniſter quidam offerens illam hoſtiam: cum ergo Miſſa ſit ſacrificium ut diximus, dicendum eſt, quid in illa offeratur, & à quo.

CONCLUSIO.

IN ſacrificio Miſſæ offertur Chriſtus, ſeu corpus, & ſanguis ejus, quatenus ſunt ſub ſpeciebus, & hoc offertur à Chriſto tanquam ob offerente principali, & à Sacerdote tanquam ab offerente minus principali, licet inſuper Eccleſia, & Fideles ſuo modo offerant.

Probatur prima pars ex Patribus, qui communiter docent, Chriſtum in hoc Sacramento immolari, ergo ipſe eſt hoſtia, quæ offertur. Idem habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 22. cap.

cap. 1. Et ratio est quia sacrificium Crucis, & Missæ non differunt nisi accidentaliter; in quantum scilicet actiones sacrificandi sunt diversæ, & per unam Christus passibilis immolatur, per aliam Christus impassibilis, sicut ergo Christus fuit hostia immolata in cruce, sic etiam immolatur, & offertur in Eucharistia, vel ejus corpus, & sanguis, ut subsunt speciebus; non enim immolatur Christus, ut est in cœlo, quia debet fieri immutatio hostiæ; & Christus, ut est in cælo, non immutatur: ergo immutatur, & immolatur, ut est sub speciebus panis, & vini, quia vi verborum sanguis est separatus à corpore.

Secunda pars tres alias habet, quarum prima habetur ex Concil. Later. Christum esse in hoc mysterio Sacerdotem, & hostiam, & sic Christus est offerens: est autem offerens principalis, non quia illud instituit, aut fundatur in ejus meritis; sed quia ministri offerunt illud in persona Christi, & illud consecrant: si enim proferrent hæc verba. *Hoc est corpus meum* nomine proprio, facerent panem corpus suum, & non corpus Christi, & sic Sacerdos se gerit in hoc ministerio, ut legatus, qui repræsentat personam principis, nempe Christi; & hoc sufficit, ut Christus sit principalis offerens: qui enim dat eleemosynam per famulum, est principalis donans: unde sicut donatio principis est grata illi, cui fit, licèt famulus sit iniquus; sic hoc Sacrificium est Deo gratum; licet Minister sit immundus; quia principalis offerens mundus est, & Sacrificium mundum. Alii adunt, Christum esse principalem offerentem, quia prævidens omnia Sacrificia particularia, quæ offerenda essent, illa obtulit Patri, & nunc quotidie offert. Quoad secundam partem,

est

est conformis Concil. Nicæno, & rationi, quia sacrificium, & sacerdotium sunt connexa: unde solus Sacerdos proprie offere potest sacrificium. Quilibet autem potest offere, sive sit excommunicatus, sive degradatus, sive hæreticus; hoc enim pendet ab Ordine. Quod si Gratianus dicat, extra Ecclesiam non esse Sacrificium: hoc verum est de efficaci, & utili ipsi offerenti. Tertia tandem pars habetur ex Canone Missæ, ubi dicit Sacerdos; *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*, ergo quilibet fideli potest offerre Sacrificium Missæ suo modo, concurrendo scilicet ad missam per opus externum, sive inserviendo, sive offerendo panem, aut vinum, sive dando stipendium celebranti.

Obiic. contra primam partem: Hostia præsupponitur actioni sacrificandi, sed non præsupponitur Christus sub specie panis, & vini ad actionem sacrificantis: immò per eam ponitur sub utraque specie: ergo Christus, ut est sub speciebus, est hostia. Respondeo, hoc verum esse in sacrificiis animalium; ubi res oblata erat nobilior, antequam offerretur, quam post; antea enim erat vivens, & postea fit mortua; non sic autem de Eucharistia, ubi id, quod sequitur ad destructionem panis, nempe Christus, est nobilior ipso pane.

QUÆSTIO III.

In qua actione constat essentia hujus sacrificii?

PLura sunt actiones in Missa, scilicet oblatio panis, & vini ante consecrationem, ipsa consecratio, oblatio corporis, & sanguinis post consecrationem, fractio hostiæ, & commixto cum sanguine, & tandem distribu-

tio

rio Laicis. Non poteſt conſiſtere ſacrificium in prima oblatione, quia nondum eſt Chriſtus : non poteſt etiam conſiſtere in ſecunda, quia pro tunc non immutatur hoſtia ; non conſiſtit tertio in fractione, quia ſi calu aliquo hoſtia in calicem caderet, omittenda eſſet fractio, & ſumenda ſpecies panis cum calice, quarto non conſiſtit in diſtributione laicis, multæ ſunt enim Miſſæ, ubi ſacerdos ſolus communicat, ſupereſt ergo difficultas, an eſſentia hujus Sacrificii conſiſtat in conſecratione, vel in ſumptione hoſtiæ.

CONCLUSIO.

SAcrificium Miſſæ præcisè conſiſtit in ſola conſecratione non in ſumptione, non conſiſtit unquam in ſumptione, quia de fide eſt, ut habet Concilium Tridentinum, quod Chriſtus ſacrificaverit in nocte cœnæ, licet non ſit de fide, ipſum ſumpſiſſe ſuum corpus, & ſanguinem, communior tamen pars Doctorum hoc ſentit. Deinde ſacrificium eſt actio Sacerdotis, ut Sacerdos eſt, ad quam habet poteſtatem præcisè, ex vi ſuæ ordinationis : Sumptio autem non eſt actio Sacerdotis, niſi in quantum fidelis eſt, ergo ſacrificium non conſiſtit in ſumptione, ſupereſt igitur, ut in conſecratione conſiſtat, diximus enim, quod Chriſtus eſt principalis offerens in hoc ſacrificio, ergo ſacrificium conſiſtit in illa actione, quæ fit in perſona Chriſti, & conſecratio ſola fit in perſona ejus ubi Sacerdos nomine Chriſti dicit : *Hoc eſt corpus meum*, & ſic in conſecratione conſiſtit Sacrificium Miſſæ. Adde, quod Sacrificium conſiſtit in illa actione, quæ immutat, & deſtruit hoſtiam,

hoc autem fit per consecrationem, ubi Christus ponitur ut immolatus, quoniam separaretur, corpus è sanguine vi verborum.

Obiic. Sacrificium debet esse sensibile, ut patet ex definitione ejus; sed consecratio, seu mystica separatio corporis à sanguine non est sensibilis, ergo, &c. Resp. esse sensibilem ratione formæ, seu verborum quæ sensibiliter proferuntur, & quæ, quantum est in seipsis, id est mystice, separant corpus, & sanguinem. Dices. Ergo post consecrationem potest non sumi hostia, quod omnes negant. Respondeo; duplicem esse finem hujus sacrificii: Unus est intrinsecus, scilicet gloria Dei, ad quam Missa destinatur; alius est extrinsecus, nempe utilitas sacrificantis, propter finem ergo extrinsecum non debet fieri consecratio sine sumptione hostiæ.

Obiic. ex 1. ad Corinth. 11. *Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, hic est calix, qui pro vobis effunditur*, illa autem fractio, & effusio fiunt in sumptione. Respondeo, quod corpus frangitur, non in sumptione. ubi franguntur tantum species, non corpus, sed in consecratione, ubi ponitur corpus Christi ut immolatam, & divisum à sanguinem. Dices, si sacrificium consistat tantum in mystica fractione hostiæ, ergo hoc sacrificium non est reale, sed tantum mysticum. Respondeo, esse reale simul, & mysticum, mysticum quidem, quia mysticè tantum mactatur hostia, est tamen reale, quia continet realiter Christum; qui Deo offertur. Dices. Si sacrificium perficitur in sola consecratione, Sacerdos in consecrando deberet applicare suam intentionem pro vivis, & defun-

defunctis; solet tamen Ecclesia facere memoriam defunctorum post consecrationem calicis. Respondeo, quod effectus, qui habetur per Missam ex opere operato, applicetur in ipsa consecratione, effectus autem, qui applicatur, dum Sacerdos facit memoriam defunctorum, est tantum ex opere operantis, unde intentio ministri debet exprimi, vel paulo ante Missam, vel saltem ante consecrationem.

QUÆSTIO IV.

An Sacrificium Missæ sit propitiatorium, & impetratorium?

NOn dubitatur quin sit latreuticum, seu honorarium, in quantum offertur ad cultum Dei, qui summe honoratur per hoc Sacrificium, non est etiam difficultas, quin sit Eucharisticum, seu Sacrificium laudis, in quantum potest offerri in actionem gratiarum pro beneficiis à Deo acceptis, sed potest suboriri aliqua difficultas, an sit impetratorium, & expiatorum, hoc ultimum negant hæretici, quia dicunt, quod si Eucharistia esset expiatoria, hoc cederet in injuriam Passionis Christi, qua Christus satisfecit abundantissime pro omnibus peccatis, ut habetur ad Hæbr. cap. 9. & 10. contra eos tamen erit.

CONCLUSIO.

SAcrificium Missæ est expiatorum, & impetratorium; Expiatorum quidem, in quantum, ubi habet D. Paulus ad Hebr. 5. præcipuum munus, Sacerdos est offerre

ſacrificium pro peccatis ; non quod formaliter peccata remittantur per hoc ſacrificium, quia ſupponit gratiam , ergo offertur pro expiatione peccatorum Deinde in veteri teſtamento erant ſacrificia propitiatoria , quæ vocebantur hoſtiæ pro peccato , & quæ auferebant , peccata legalia , & pœnam ipſis debitam , ergo Sacrificium Miſſæ expiat etiam peccata , & pœnas illis debitas tollit , vel ſaltem partem earum : Per hoc tamen non fit injuria Paſſioni Chriſti , quia non eſt Sacrificium Miſſæ, quod nobis præcisè relaxat pœnam debitam peccatis, ſed per Sacrificium Miſſæ nobis applicatur efficacia Sacrificii Crucis , ſicut per quodcumque Sacramentum , & per quamcumque actionem meritoriam efficacia crucis nobis applicatur. Quod autem Sacrificium Miſſæ ſit etiam impetratorium patet ex litigurgiis DD. Jacobi, Clementis, Baſilii; Chryſoſtomi, & aliorum, qui offerebant illud pro pace , & fructibus terræ impetrandis. Ratio eſt, quia ſi Sacrificium Miſſæ poteſt placare Deum , ut peccata condonet , poterit etiam impetrare à Deo bona temporalia . Deinde ſicut ſacrificia veteris legis erant impetratoria , ut patet ex ſecundi Regum cap. 24. ubi David obtulit hoſtiam pacificam pro peſte avertenda, ſic etiam noſtrum ſacrificium , quod eſt longe nobilius, erit impetratorium .

QUÆSTIO V.

Quid ſit effectus Sacrificii Miſſæ?

NOn loquimur de, effectibus, quos habere poteſt ex opere operantis, ſicut enim per quodlibet opus bonum, homo in gratia conſtitutus,

tutus, potest mereri augmentum gratiæ, auxilia actualia, satisfacere pro se, & pro aliis, quoad pœnam temporalem, & sibi etiam, & aliis multa impetrare, sic hoc potest etiam fieri per Sacrificium Missæ, quod est actus præstantissimus orationis, loquimur ergo tantum de effectibus, qui procedunt à Sacrificio Missæ ex opere operato.

CONCLUSIO.

SAcrificium Missæ non confert gratiam habitualem nec in se, nec augmentum immediatè; potest tamen utrumque facere mediate. Non producit primo gratiam habitualem in se, quia supponitur jam producta, tum in sacrificante, tum in illis, pro quibus Sacrificium meritoriè offertur. Non producit secundo augmentum gratiæ per se, quia cresceret gratia in infante, amente, & dormiente, si pro illis offerretur; producere tamen potest utramque gratiam mediatè; impetrando scilicet actualia auxilia, mediantibus quibus peccator poterit resurgere à peccato; & sic recipere gratiam habitualem in se, impetrando etiam auxilia actualia justo, mediantibus quibus poterit elicere actum charitatis & mediante illo actu crescere in gratia. Eodem modo dicendum est de remissione peccati, ac de gratia; quod scilicet non remittat peccata mortalia immediate; sed tantum mediantibus auxiliis actualibus, quibus homo à peccatis resurgit; & etiam venialia sic remittit, mediante scilicet speciali auxilio, excitante ad actum perfectum amoris divini, quo peccatum veniale remittitur: specialior ergo effectus Sacrificii Missæ est, quod impetret gratias;

prævenientes, quibus peccatores ad pœniten. tiam excitentur, & justi ad majorem perfectio. nem, & quod causet etiam relaxationem pæ. næ temporalis debitæ peccato, sive secundum se totam, sive secundum partem.

QUÆSTIO VI.

An valor Sacrificii Missæ sit finitus, vel infinitus?

LOcuti fuimus in præcedenti quæstione de *effectu Sacrificii Missæ*, qui non tam se extendit ad gratias habituales procurandas, quam ad impetrationem gratiarum prævenientium, quibus resurgant illi, pro quibus offertur, & ad impetrationem etiam relaxationis pœnæ debitæ peccato, & tandem ad impetrationem beneficiorum temporalium. An autem hi effectus impediantur à ponentibus obicem, seu ab existentibus in peccato mortali: distinguendum est, si enim loquamur de relaxatione pœnæ temporalis, ille effectus non conceditur nisi justis, & non peccatoribus: An autem reviviscat ille effectus, quando quis surgit à peccato, nihil certi affirmari potest, licet hoc credat Henriques. Quoad beneficia etiam temporalia, non est verisimile, quod Deus illa conferat iis, qui illi sunt odio per peccatum. Si autem sermo sit de gratiis prævenientibus, collatio earum non impeditur per peccatum mortale, immo ideo offertur, ut per pœnitentiam remittantur peccata; potest tamen quis per obstinationem se reddere indignum, ut recipiat majores gratias, quas Deus daturus esset, si per insignem malitiam peccatoris non impediretur.

Post-

Postquam autem hæc omnia dicta sunt de effectu hujus Sacrificii, videndum nobis est, an valor, & effectus ipsius sit finitus, vel infinitus. ubi per valorem Sacrificii intelligimus moralem dignitatem, quam habet ex re oblata, vel ex parte offerentis, per effectum vero intelligimus id, quod datur intuitu talis dignitatis, & illa tandem dignitas repeti potest, vel ex parte offerentis principalis, qui est Christus, vel minus principalis, qui est Sacerdos.

CONCLUSIO.

SAcrificium Missæ, ut est à Christo, est infiniti valoris, & finiti ut est à Sacerdote, & effectus illius simpliciter finitus nisi debet, Ratio primi est quia Christus, qui est hostia, & principalis offerens, est infinitæ dignitatis; ratione unionis ipsius cum Verbo divino, ergo valor Missæ, ut ab utroque repetitur, est infinitus, non quod habeat hoc Sacrificium potentiam merendi aliquid, aut operandi novam satisfactionem, quia Christus; qui beatus est, non est amplius in statu merendi, sed hoc Sacrificium dicitur infinitum, quia habet vim infinitam impetrandi, quod Passio Christi applicetur nobis, & sic hoc Sacrificium non facit injuriam Sacrificio Crucis, quia non habet suum effectum, nisi in ordine ad Passionem Christi: quam nobis applicat, Ratio secundi est, quia si spectetur Sacrificium Missæ, in quantum à simplici Sacerdote offertur, vel ab Ecclesia, valor ille est finitus, quia sanctitas utriusque est finita, & in oblatione magis consideratur donatio offerentis, quam res oblata, quando res oblata non facit ditiorem illum, cui of-

fertur. Quòd si aliquis dicat, hoc sacrificium esse infinitum in valore : hoc debet intelligi mediatè, quatenus impetrat peccatori gratias prævenientes, quibus deletur peccatum, quod est aliquo modo infinitum. Ratio tandem tertii est, quòd si Sacrificium Missæ haberet effectum infinitum, tam prodesset omnibus quàm singulis, & Ecclesia uno Sacrificio Purgatorium vacuare posset : & sic non deberet curare, quòd anniversaria pro eadem anima dicerentur : immò non deberet permitere, quòd pro una persona particulari Missa celebraretur, iret enim contra charitatem, celebrando pro una, si sine diminutione effectus ita prodesset omnibus quàm uni ; ex hoc etiam sequeretur, quòd qui accepisset centum eleemosynas pro centum missis à centum personis ; posset satisfacere, si tantùm diceretur una Missæ : quia tam prodesset illis centum, quàm uni solum, quod est pravum & erroneum sentire.

Obiic. ex dictis, Principalis offerens est Christus, hostia oblata est ipsemet, & Sacerdos nihil facit nisi in persona Christi quoniam ergo hæc omnia sunt infinita, valor hujus Sacrificii erit infinitus, & effectus infinitus. Resp. quòd aliud est loqui de valore, aliud de effectu; posset enim valor, seu dignitas Sacrificii esse infinita, & producere effectum infinitum : non sufficit autem, quòd aliquid sit infinitum in se, nisi offerens instituat illud ad effectum infinitum : quodlibet enim opus Christi erat sufficiens, ut redimeret genus humanum ; quia tamen Deus instituerat, ut sola mors Christi nostram salutem operaretur ideò aliæ actiones pœnales non habuerunt effectum infinitum, nisi

qua-

quatenus dicunt ordinem ad ipsius mortem: quia ergo Christus non instituit hoc Sacrificium, ut haberet fructum infinitum: ideò effectus ipsius remanet semper finitus. Deinde, omne opus meritorum mensuratur ad acceptione divina, idest in tantùm valet apud Deum, in quantum acceptatur ab illo, qui nemini tenetur: quoniam ergo Deus non acceptat Sacrificium Missæ, ut habeat effectum infinitum, ideò remanet finitus in effectu. Quod autem Deus non acceptet illud pro infinito, habetur ad Ecclesia, quę plura Sacrificia pro eadem persona offert.

Obiic. secundò: Si plures Sacerdotes consecrarent eamdem hostiam, quilibet sibi applicaret fructum ejus, vel alteri, quilibet haberet tantùm fructum, ac si unus consecraret, ut tenent communiter Doctores: quod signum est, Sacrificium Missæ habere effectum infinitum. Resp. verè quidem singuli haberent tantùm fructum, quantum unus; sed hoc non procedit ex infinitate effectus Sacrificii Missæ, sed ex eo quòd pro tunc essent plura Sacrificia, tot scilicet quot essent Sacerdotes; quia singuli consecrant per se independenter; ut totales ministri, & Sacrificium consistit in actione consecrantis, quæ pro tunc esset multiplex, si proferrent verba eodem instanti. Quòd si hostia sit unica, hoc non impedit multiplicationem Sacrificiorum, sicut nec multæ hostiæ ad eodem Ministro consecratæ faciunt plura Sacrificia.

QUÆSTIO VII.

Pro quibus possit celebrari Sacrificium Missæ?

TRiplex fit communiter applicatio Missæ. Prima est generalis, quæ fit ad Ecclesiæ

applicante Sacrificium generaliter pro vivi & defunctis, & singulariter pro Summo Pontifice, Rege, Episcopo & aliis, quorum meminit Sacerdos, ut habetur in canone. Secunda est specialis, quæ competit illi, pro quibus Sacerdos intendit specialiter offerre Sacrificium. Tertia est specialissima, & hæc sit Sacerdotis. De secunda nobis est quæstio.

CONCLUSIO.

SAcrificium Missæ potest offerri pro omnibus viventibus, qui sunt intra Ecclesiam, sive sint justi, sive peccatores; sunt enim capaces fructuum hujus Sacrificii, dum sunt in hac vita: immò Sacerdos non potest aliquem excludere à tali oblatione: quia si hoc fieret palam, esset scandalosum; si clam, signum esset odii occulti. Nec potest autem offerri pro excommunicatis excommunicatione majori, hoc enim prohibetur in Jure Canonico potest tamen offerri pro infidelibus, qui sunt extra Ecclesiam, quia nulla lex prohibet; è contra Paulus jubet fieri orationes pro Regibus Gentilibus, qui erant extra Ecclesiam: ergo Sacrificium Missæ, quod est præstantissimum genus orationis, potest illis applicari. Si Aug. dicat, non debere offerri pro peccatoribus; hoc est pro peccatoribus mortuis. Si Conc. Bracarense idem dicat de Catechumenis: loquitur de illis, qui mortui sunt sine Baptismo. Quando Concil. Meld. dicit, non esse offerendum pro Energumenis; se explicat dicens, non debere nomina eorum recitari in publica oratione. Quoad mortuos, non potest offerri pro beatis, ut est latreuticum quia sic soli Deo offerendum est, nec ut satisfactorium,

ſtorium, quia non habent pœnam luendam: nec ut impetratorium, quia nullo bono carent, quoniam ſummo Bono fruuntur, poteſt tamen offerri pro illis, ut eſt Euchariſticum, agendo Deo gratias pro beneficiis, quæ Deus illis contulit; hoc enim cedit in eorum gaudium accidentale, videndo quòd in ſui memoriam offeratur Deo Sacrificium. Quoad animas damnatas, pro illis non poteſt offerri; ſunt enim fructuum ejus incapaces; quoniam *in inferno nulla eſt redemptio*: unde quod de Trajano, & aliis ab inferno liberatis dicitur, reputatur fabuloſum. Tandem quoad animas in purgatorio exiſtentes, poteſt illis applicari, ut eſt ſatisfactorium: relaxat enim pœnas earum, applicando illis ſatisfactionem Chriſti: quomodo autem illis proſit, dicendum eſt, quod proſit tantùm illis, quibus applicatur Sacrificium, & non aliis, ut pecunia, quæ ſolvitur pro uno, & non pro alio: & ratio petitur ex hoc, quòd ſatisfactio Chriſti applicetur ex intentione offerentis: unde Sacrificium Miſſæ non eſt ut lucerna accenſa pro principe, quæ illuminat nedum illum, ſed & alios, qui ſunt in comitatur; ut aliqui voluerunt.

QUÆSTIO ULTIMA.

De quibuſdam circumſtantiis ad Miſſam requiſitis.

QUamplurimæ ſunt circumſtantiæ, quæ Sacrificium Miſſæ concernunt; ſed quia potiùs à Canoniſtis, quàm à Scholaſticis exquiri debent, de ſolemnioribus tantùm dicetur aliquid, quæ videntur magis neceſſariæ: an v.gr.

Sacerdos celebrare teneatur ; qua hora, quo loco, quibus vestibus celebrare possit, & debeat ; & hæc omnia explicabuntur.

CONCLUSIO.

QUoad necessitatem celebrandi, probabile est quòd Sacerdotes vi ordinationis suæ teneantur celebrare aliquoties in vita ; licèt aliqui sentiant contrarium ; dicentes de hoc nullum esse præceptum nec divinum, nec Ecclesiasticum, unde explicant verba Christi dicentis, *hoc facite*, quòd scilicet per ea Christus voluerit obligare non singulos Sacerdotes, sed Ecclesiam totam, vel saltem prælatos, qui sunt successores Apostolorum, quibus Christus dixit, *hoc facite*, unde addunt, quòd Sacerdos per ordinationem acceperit quidem potestatem sacrificandi, non obligationem ; & quòd possit non sacrificare, sicut potest non absolvere. Contrarium tamen tenetur communiter, & asseritur, quòd Sacerdos vi sui officii acceperit onus intercedendi pro populo apud Deum, sicut faciebant Sacerdotes veteris legis, & propter hanc causam teneatur offerre Sacrificium, si enim non sacrificaret, faceret, ut in vanum gratiam Dei recepisset, cùm in Ordine potestatem consecrandi receperit, Deinde nunquam sacrificando, daret occasionem scandali, tandem Pius V. videns Cajetanum dicentem Sacerdotem tantùm peccare venialiter, qui nunquam sacrificat ; curavit hanc opinionem deleri ex commentario supra D. Thomam. Quoties autem teneatur sacrificare Sacerdos, hoc non expressè dicunt Doctores, sed solùm affirmant, quemlibet teneri, saltem aliquoties in anno celebrare.

Quoad

Quoad horam celebrandi ſacrificium Miſſæ, non licèt hoc facere ante auroram ; cujus rei duplex affertur ratio , una myſtica , quia offertur in Miſſa Chriſtus , qui eſt candor lucis æternæ ; & alia literalis , quia ante creſpusculum non ſunt homines ad tam pium opus diſpoſiti. Excipitur tamen ab hac regula nox Nativitatis Domini , & olim excipiebatur etiam nox Reſurrectionis, in qua Miſſa celebrabatur , quia Chriſtus in nocte ſurrexit ; nunc autem ceſſavit illa conſuetudo , & illa Miſſa anticipatur , & dicitur in Sabbato ſancto. Quòd ſi Teleſphorus determinaverit , Miſſam non eſſe celebrandam , niſi hora tertia , loquitur de Miſſis Cathedralibus , & Conventualibus. Si etiam loquatur de aliis , hoc communi conſuetudine revocatum eſt , Miſſa etiam non debet regulariter poſt meridiem inchoari : dixi regulariter , per privilegium enim licet aliquando etiam poſt meridiem celebrare.

Quoad locum hujus Sacrificii , debet fieri celebratio in Eccleſia , ob reverentiam : poteſt tamen Epiſcopus , ſine ulla neceſſitate , utendo ſolùm jure ſuo , dare licentiam celebrandi in domo privata , & Oratorio non conſecrato ; modò habeatur ſemper altare portatile. Quoad Eccleſiam violatam , non licèt in ea celebrare. Sex autem modis poteſt violari Eccleſia: primò , propter voluntarium homicidium : ſecundò , propter injurioſam ſanguinis effuſionem : tertiò , propter ſeminis humani effuſionem , non occultam : quarto, per ſepulturam fidelis excommunicati, quintò, per ſepulturam infidelis , ſextò , quando parietes comburuntur , vel ita deſtruuntur , ut integrè reædificari debeant. Qui in Eccleſia violata celebrat, peccat mortaliter , non tamen ſit irregu-

irregularis, ſicut, qui celebrat in Eccleſia interdicta. Poteſt dare Epiſcopus licentiam celebrandi in loco violato, quia poteſt dare licentiam conſecrandi in non conſecrato. Si violatio contingat ante canonem inceptum, Sacerdos debet deſinere: ſi poſt, debet abſolvere. Si Eccleſia ſit tantùm benedicta & non conſecrata, poteſt Sacerdos ſtatim eam reconciliare per aſperſionem aquæ benedictæ, & aliàs cæremonias, quæ habentur in Rituali: ſi autem ſi conſecrata ab Epiſcopo, debet ab eo reconciliari.

Quoad ornamenta, requiruntur primò altare lapideum conſecratum, ſive portatile, & in hoc non poteſt diſpenſare Epiſcopus, nec Papa unquam fecit, licèt poſſit facere. Secundò, linteum ſuper altare, quod ipſum tegat, deinde mappa, ſuper quam ponatur corporale, & ſi ad minimum debent eſſe duæ palæ extenſæ, vel una duplicata. Tertiò corporale benedictum ab Epiſcopo, vel ab alio habente privilegium benedicendi. Quartò, debet eſſe lumen, ſine quo peccatum mortale eſt celebrare. Quintò. Miſſalis libet, in quo ſit ad minus canon, & ſine ipſo celebrans peccat mortaliter, quia ſe exponit Periculo. Sexto, requiruntur calix & patena, quæ ſint aurea, argentea, vel ad minus ſtannea. Septimo, tandem requiritur alba, cingulum, amictus, ſtola, manipulus, & caſula.

CAPUT V.

De Pœnitentia.

POEnitentia, quæ ſecundùm vim nominis, nihil aliud eſt, quàm pœna tenentia; inquantùm peccator debet in ſe tenere pœnam pro peca-

cato commisso expiando, potest spectari, vel ut est virtus, vel ut est Sacramentum Antequam autem agamus de pœnitentia, ut Sacramentum est; quædam prælibanda sunt de ea, ut est virtus, & tria præcipuè, nimirum quid sit pœnitentia virtus? in quibus conveniat cum Pœnitentia Sacramento, & tandem in quibus discrepet?

Quoad definitionem Pœnitentiæ, ut virtus est, sic traditur: Est virtus supernaturalis inclinans hominem ad detestationem peccati; in quantum est offensa Dei, cum voluntate satisfaciendi Deo. Primò, dicitur *virtus*, detestari enim peccatum est actus honestatis & laudabilis, à pœnitentia procedens, tanquam ab habitu laudabili & honesto, maxime, quando talis detestatio habetur propter Deum offensum. Ideò etiam dicitur *supernaturalis*, quia actus pœnitentiæ disponunt ad gratiam, ergo sunt supernaturales ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. Potest tamen dari aliqua pœnitentia naturalis procedens à lumine naturæ; quod dictat, Deum authorem naturæ non esse offendendum; sed illa pœnitentia non conducit ad gloriam. Quando postea additur, quod Pœnitentia sit virtus supernaturalis *inclinans ad detestationem peccati*, ex hoc patet, quod peccatum est objectum materiale ejus, & quando subjungitur, *ut est offensa Dei*, illa formalitas est objectum formale pœnitentiæ, quia aliæ virtutes detestantur vitium sibi oppositum, ut sibi oppositum est, pœnitentia verò detestatur peccatum, ut est Dei offensivum; & sic Pœnitentia est virtus ab aliis distincta, quæ est pars potentialis justitiæ, quoniam per pœnitentiam aliquo modo compensamus Deum pro peccato commisso.

Cum

Cùm denique apponitur, quod talis detestatio debet fieri *cum efficaci voluntate Deo satisfaciendi*, hoc ideò adiungitur, quia talis voluntas requiritur ad remissionem peccati; Unde sciendum est, quod Pœnitentia virtus necessaria sit absolutè, sive implicitè, sive explicite, ut recipiamus effectum Sacramenti Pœnitentiæ.

Quantùm ad convenientias Pœnitentiæ ut est virtus, & ut est Sacramentum hæ sunt. Utraque est utilis medicina ad delendum peccatum actuale; immò si peccatum mortale sit, ut aque est necessaria. Utraque versatur circa peccatum actuale. Utraque habet pro subjecto hominem adultum. Ut Sacramentum tamen est, respicit hominem baptizatum, & ut virtus, ad non baptizatum etiam pertinet. Utraque potest iterari, etiam circa idem peccatum, pluries illud detestando, aut confitendo.

Quantum autem ad differentias utriusque dicendum est, quod disconveniant in his, quia scilicet Pœnitentia virtus est sub genere habitus, aut actus; Sacramentum vero sub genere signi. Deinde Pœnitentia virtus est actus internus; licet enim aliquando ad actum externum transeat, potest tamen salvari in actu externo, quo quis in corde detestatur peccatum; ut est autem Sacramentum, præter internum dolorem addit adhuc actum externum, nempe confessionem, & absolutionem. Tertio Pœnitentia virtus, est quædam pars essentialis Pœnitentiæ Sacramenti, quæ confunditur cum Contritione Pœnitentia verò Sacramentum, est ipsum totum Sacramentum, quod involvit Confessionem, Dolorem, Satisfactionem, & Absolutionem. Tandem Pœnitentia virtus est de

jure

jure naturali divino, dictat enim ratio naturalis detestandum esse peccatum commissum contra Deum, Pœnitentia vero, ut Sacramentum, est de jure divino positivo, scilicet de institutione Christi; antequam enim Christus instituisset Sacramenta novæ legis, Pœnitentia erat tantum virtus, non Sacramentum.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Pœnitentia Sacramentum, quando fuerit instituta, & an necessaria fuerit?

POEnitentia potest sumi pro retractatione voluntatis, etiamsi mala non sit, & sic illum pœnitere dicitur, qui vellet aliquid non fecisse, sumitur aliquando pro dolore de rebus male factis, & tunc si procedat ex motivo supernaturali, dicitur pœnitentia virtus, sumitur etiam pro absolutione à censuris, & tunc non est præcise Sacramentum per talem enim absolutionem non remittuntur peccata, sed tantum relaxatur vinculum & pœna pœna imposita ab Ecclesia, sumitur quarto pro satisfactione imposita à ministro absolutionis, & pro tunc non est nisi pars materialis hujus Sacramenti; tandem sumitur pro pœnitentia Sacramento, & de sic sumpta nobis dicendum est.

CONCLUSIO PRIMA.

POEnitentia est novæ legis Sacramentum consistens in actibus pœnitentis & absolventis, quod institutum fuit à Christo per modum judicii emendativi ad remissionem peccatorum. Dicitur *novæ legis Sacramentum*,

baptiſmum, tùm neceſſitate medii, quia eſt medium, ſine quo peccatum mortale actuale remitti non poteſt, tum neceſſitate præcepti: ut habetur in Concilio Tridentino ſeſſion. 14. cap. 1. Huius ratio eſt, quia quæcumque ſunt neceſſitate medii, ſunt etiam neceſſaria neceſſitate præcepti, ſaltem ſi ſint in noſtra poteſtate: & hoc ideò additur, quia prima gratia eſt neceſſaria neceſſitate medii, non verò præcepti: quia autem Pœnitentia eſt neceſſaria neceſſitate præcepti, ideò ille, qui jam eſt contritus, adhuc confiteri peccata, & abſolvi ab illis, unde in Contritione virtualiter includitur Pœnitentia. Porrò quando diximus, Pœnitentiam eſſe neceſſariam, hoc eſt, vel in re, vel in voto, immò poteſt aliquando fieri, quòd virtualis Pœnitentia ſufficiat; aliquis enim poteſt per actum amoris divini perfectam obtinere remiſſionem ſui peccati: ſed quia nullus poteſt perfectè Deum diligere niſi doleat ſaltem virtualiter de offenſis in Deum commiſſis: ideò talis actus amoris divini dicitur involuere votum Pœnitentiæ, ſaltem implicitè.

Obiic. Pœnitentia non eſt neceſſaria niſi ad tollendum id, quoad remanſit in peccatore, tranſeunte actu peccaminoſo, ſed nihil remanſit, ergo non requiritur Pœnitentia. Reſp. diſtinguo minorem, nihil remanſit quoad ſubſtantiam actus, concedo; nihil remanſit quoad reatum peccaminoſi actus, nego: Vel nihil remanſit phyſicum, concedo morale nego, remanſit enim reatus & obligatio ad pœnam: ſeu remanſit culpa quia homo eſt ingratus Deo, & obligatus ad pœnam æternam pro peccato mortali, quæ commutatur in temporalem per Pœnitentiam & illud morale, quod remanet poſt actum peccati.

cati , non eſt quid reale : ſed eſt tantùm reſpectu rationis , ut quando quis propter injuriam factam principi , eſt illi inimicus , & ad pœnam deputatur , nihil reale , & poſitivum in eo reperitur.

QUÆSTIO II.

Quænam ſit materia Pœnitentiæ?

MAteria Pœnitentiæ, vel eſt remota vel proxima : vel eſt etiam ſufficiens vel neceſſaria . Materia ſufficiens eſt ea , quæ ſufficit ut conferatur abſolutio : ſic peccatum veniale & mortale jam confeſſum & remiſſum , ſunt materia ſufficiens Pœnitentiæ : peccata verò mortalia nondum confeſſa ſunt materia neceſſaria , quia neceſſariò debent explicari, ut gratia conferatur. Quando autem dicimus , quod peccata ſunt materia pœnitentiæ , hoc intelligitur de materia , circa quam deſtruendam , ad deſtructionem enim peccati tendit Pœnitentia.

CONCLUSIO PRIMA.

MAteria remota Pœnitentiæ ſunt peccata actualia commiſſa poſt Baptiſmum; quia materia remota eſt ea , circà quam verſatur materia proxima , ſed actus pœnitentis, qui ſunt materia proxima , nempe contritio , confeſſio , & ſatisfactio , verſantur circa peccata , quæ confitemur , & de quibus dolemus, ergo peccata ſunt materia remota . Dixi , commiſſa poſt Baptiſmum ea enim , quæ committuntur ante Baptiſmum, & non ſunt expiata per illum , propter obicem , & fictionem non ſunt materia pœniten.

nitentiæ, quia ſunt commiſſa ab illis, ſunt extra Eccleſiam; quia verò pænitentia eſt judicium, & non poteſt fieri judicium niſi in ea, quæ ſubducuntur Eccleſiæ: dicendum eſt, quòd illa peccata, quæ ſunt commiſſa ante Baptiſmum ficte receptum remittuntur per ipſummet baptiſmum præcedentem quando ſcilicet removetur obex: fictio verò, quæ eſt peccatum concomitans, & obſequens Baptiſmum, eſt materia Pænitentiæ: & ſic licet baptizatus non teneatur confiteri peccata ante Baptiſmum ficte receptum commiſſa, tenetur tamen confiteri fictionem, & alia peccata, quæ ſequuntur. Quia diximus peccata eſſe materiam Pœnitentiæ, nedum mortalia, ſed etiam venialia ipſi ſubſunt; cum hoc diſcrimine, quòd mortalia ſunt materia neceſſaria Pœnitentiæ venialia autem tantùm materia ſufficiens unde quis poteſt confiteri tantùm aut duo peccata venialia, & alia reticere; quoad peccata vero dubia, non ſunt materia neque neceſſaria, neque ſufficiens Pœnitentiæ: Unde Sacerdos non debet impendere abſolutionem, quando pœnitens eſt dubius, ſi peccaverit, quod ſi tamen ſint quædam circumſtantiæ non quidem convincentes, ſed quæ magis inclinent in partem peccati; poteſt dari abſolutione.

CONCLUSIO SECUNDA.

MAteria proxima Pœnitentiæ ſunt actus pœnitentis, nimirum Contritio Confeſſio, & ſatisfactio; Abſolutio enim cadit immediate ſuper illos actus; & mediate ſuper peccata, & hi tres actus congrue requiruntur, ut corde, ore, & opere compen-

penſetur injuriam Deo factam per peccatum. Hi autem actus requiruntur, tum pro peccatis mortalibus, tum pro venialibus: ita quod tamen contritio, confeſſio, & ſatisfactio cadentes ſupra peccata venialia, & ſupra mortalia jam confeſſa, ſint materia ſufficiens Pœnitentiæ; cadentes vero ſupra mortalia non confeſſa, ſint materia neceſſaria.

Obiic. contra id, quod diximus, peccata mortalia jam confeſſa, & remiſſa, eſſe materiam ſufficientem pœnitentiæ, quod ſcilicet forma non poſſit bis cadere ſupra eandem materiam: ergo nec abſolutio duplex ſupra idem peccatum. Reſpondeo, noſtram aſſertionem veram eſſe. Benedictus enim XI. in extravaganti prima de Privilegiis dicit, eſſe ſalubrem talem confeſſionem, cujus ratio peri debet ex inſtitutione Chriſti, qui ad maiorem utilitatem animarum, non limitavit hoc Sacramentum ad unum actum remiſſionis; unde, ut reſpondeatur ab objectionem, dico: Quod forma non poſſit quidem cadere bis ſuprà eandem materiam proximam, unde ſacrilegium eſſet proferre duplicem abſolutionem ſupra unam confeſſionem; forma tamen poteſt cadere bis ſuper eandem materiam remotam, ex eadem enim aqua poteſt fieri multiplex Baptiſmus; & ſic abſolutio poterit cadere ſupra duplicem confeſſionem, quam aliquis faciet de eodem peccato.

Obiic. ſecundo. Si peccatum jam remiſſum denuo abſolvatur. Forma abſolutionis, qua Sacerdos dicit, *Ego te abſolvo* non erit vera: quia non abſolvit à peccato, nec peccatum remittit, quoniam jam remiſſum eſt Reſpondeo, quod Sacerdos non abſolvit in tali occaſione abſolute, quaſi remittat peccatum

tum

tum anteà non remissum, quia prima absolutio semper manet rata, absolvit tamen proportionatè, juxta dispositionem suscipientis, augendo scilicet ipsius gratiam per beneficium absolutionis; absolutio ergo habet suum effectum, qui consistit in collatione gratiæ: qua peccatum deletur, si sit in anima, vel qua anima magis gratificatur si non habeat peccatum, & sic forma est semper vera suo modo.

QUÆSTIO III.

Quanam est forma Pœnitentiæ?

SCotus ait, Pœnitentiæ essentiam consistere in verbis formæ, quamvis requirantur necessariò actus pœnitentis ad validam ejus receptionem. D. Thomas vero, & alii asserunt, essentiam Pœnitentiæ constare ex actibus pœnitentis, & absolutione tanquam materia, & forma: sed facile conciliantur; quia Scotus per essentiam intelligit id, quod præcisè confert gratiam, quod attribuendum est verbis, sicut enim sola verba significant gratiam, proinde illam conferunt. Hoc non impedit autem, quin actus pœnitentis requirantur ad faciendam essentiam completam hujus Sacramenti. Quærimus autem hic, quænam sint verba, quæ pertinent præcisè ad formam hujus Sacramenti.

CONCLUSIO.

FOrma Pœnitentiæ consistit præcisè in his duobus verbis, *Absolvo te*: pronomen

men enim, ego, continetur sub verbo, & ratio nostra est, quia forma cujuslibet Sacramenti consistit illis verbis quæ significant proprium effectum ejus, sed illa duo verba significant remissionem peccati, quæ est ejus effectus : ergo forma illius præcise consistit in ipsis. Eundem tamen effectum possunt, producere verba æquipollentia, sic valide absolveret quisquis, dicendo, *Remitto tibi peccata, impertior tibi Sacramentum absolutionis, libero te à peccatis tuis, absolvo tuam dominationem, absolveris à me, absolvatur servus Christi*, ut Græci dicunt. Potest et iam cadere absolutio super plures in necessitate, ut in periculo naufragii, vel pugnæ imminentis. Ex hac conclusione plura colligi possunt scitu dignissima.

Primò, verba quæ præcedunt, aut sequuntur, non esse de necessitate Sacramenti congruè tamen præmittitur ista deprecatio, *Misereatur tui* ; ad impetrandum à Deo ne sit impedimentum ex parte recipientis. Non est necessarium addere, *à peccatis tuis*, quia facta confessione peccatorum, satis patet sententiam absolutionis applicari ad peccata confessa, jure tamen dicitur ad majorem expressionem. Frustra dicitur *ab omnibus*, quia non potest unum absolvi sine alio. Non est tandem necessarium dicere : *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, unde Doct. sentiunt,, Pœnitentem esse absolutum eo instanti, quo hæc verba proferuntur, *absolvo te*.

Secundò quod per hæc verba, *absolvo te*, Sacerdos non tantùm declaret pœnitentem esse absolutum à Deo, ut vult Magister sententiarum, sed reipsa Sacerdos absolvit tum à culpa tum à pœna æterna, quam commutat per

absolutionem in temporalem, si enim Sacerdos tantum declararet pœnitentem esse absolutum à Deo, debuisset Christus dicere, quæcumque soluta sunt in cælis, solveris in terra contrarium tamen dixit, scilicet, *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlis*. Concil. Constant. determinavit hanc veritatem, sicut Trid. sess. 14. cap. 16. unde Martinus V. declaravit hæreticum contrarium asserentem. Quòd si Deus dicat, Isaiæ 43. *Ego ipse deleo peccata*, hoc est principaliter, & Sacerdos Ministerialiter.

Tertiò sciendum, Absolutionem sub conditione futura esse invalidam, validam verò sub conditione de præsenti: unde non potest Sacerdos dicere, *ego te absolvo*, si cras restituas, potest tamen dicere, *ego te absolvo*, si doles, vel si intendas restituere. Ratio autem quare absolutio sub conditione futura non valet, est, quia Sacerdos non potest suspendere effectum Sacramenti: Sacramentum enim vel est validum statim atque prolata est forma, vel est validum adveniente conditione: non autem est validum, dum profertur forma, quia Sacerdos non habet intentionem ipsum absolvendi, nisi posita conditione, non est etiam validum cùm ponitur conditio, quia pro tunc non est amplius materia, nec forma: ergo sub tali conditione futura invalida est absolutio: sic omnes Doctores.

Quartò notandum, absolutionem non posse dari absenti, unde Clem. VIII. in decreto super hoc edito statuit, absolutionem absenti collatam esse invalidam, & illos affici excommunicatione Summo Pontifici reservata, qui absolvunt absentem, vel dicunt aliquem posse per litteras, vel per nuntium pec-

peccata confiteri absenti, & ab eodem absolutionem obtinere. Ratio est, quia forma debet proferri voce humana, & ad personam præsentem dirigi, ut patet ex particula *absolvo te*, quoad personas præsentes. Nec absolutio debet dari in scriptis, nec confessio fieri, utraque enim debet esse verbalis, & maximè absolutio, licèt enim confessio defectu linguæ possit fieri signis, & nutibus non tamen sic absolutio dari potest: unde differt Pœnitentia à Matrimonio, quod potest confici nutu, signo, & inter absentes: quia Christus instituit Matrimonium ut contractum, cui addidit nomen Sacramenti; sic autem potest fieri contractus. Quod si quis dicat, absolutionem posse dari in scriptis hoc verum est de absolutione censurarum, & de relaxatione reservationis casuum; non vero de absolutione Sacramentali, quæ tollat peccatum reservatum, vel delictum, cui annexa est censura.

QUÆSTIO IV.

Utrùm per Pœnitentia omnia peccata remittantur?

CUm locuti fuerimus anteà de natura pœnitentiæ, ipsius materia, & forma nunc dicendum est de ipsius effectu, qui est quadruplex, quorum Primus versatur circa remissionem peccatorum mortalium, secundus circa remissionem venialium, alter circa rellaxationem reatus, seu pœnæ debitæ peccato ultimus tandem est revivíscentia meritorum, & recuperatio virtutum. De his deinceps quæremus. Primo, an per Pœnitentiam, quodlibet peccatum mortale remittatur.

BIBLIOTECA D. MONTEFUSC (Av)

CONCLUSIO.

OMnia peccata mortalia per pœnitentiam ita remitti possunt, ut nec gravitas, nec multitudo ipsorum, hanc remissionem impediat. Hoc est contra Novatianos, dicentes reliqua peccata, præsertim Apostasiam à fide, & Negationem Christi in tormentis non posse remitti. Quòd multitudo peccatorum non impediat Pœnitentiam, patet ex responso Christi ad Petrum, *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*, quod omnes intelligunt de infinitis vicibus. Quòd gravitas peccatorum non obstet efficacitati Pœnitentiæ, testatur Isaias cap. 1. *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix de albabuntur*. Quoad opinionem Novatianorum, contradicit Scriptura; quoniam Petrus, qui Christum negavit, egit pœnitentiam, & Paulus 2. ad Timotheum 2. docet eos, qui à fide defecerunt, admonendos esse, si fortè per Pœnitentiam resipiscant. Quoad rationes utriusque partis confirmativas, petuntur ex hoc, quòd infinitus sit thesaurus bonitatis divinæ; quod etiam Deus velit neminem perire, quod insuper damatus fuerit Cainus dicens, *Maior est iniquitas mea, quàm ut veniam merear*, quòd denique homo in hac vita existens est semper viator, & proinde potest semper accedere ad beatitudinem, & per consequens post semper obtinere remissionem suorum peccatorum per Pœnitentiam. Non est ergo credendum, esse quemdam numerum peccatorum, ad quem perveniens peccator, non possit amplùs veniam obtinere. Unde, si Scriptura aliquando dicere videatur, quòd

men.

mensura peccatorum est impleta; hoc intelligitur respectu punitionis temporalis non verò æternæ; ita quòd sensus sit, quòd Deus decreverit permittere certum numerum peccatorum, & posteà punitionem temporalem infligere de illis.

Obiic. ex ad Hebr. 6. *Impossibile est, eos, qui semel illuminati sunt, & prolapsi sunt, rursus ad Pœnitentiam renovari.* Resp. hoc intelligi de renovatione per alium baptismum qui vocatur Pœnitentia, ad differendum multiplicis lavacri, quod erat in veteri lege, vel sit sermo de Pœnitentia, ibi *impossibile* sumitur pro difficile. Quod si ad Hebr. c. 10. dicat Paulus; *Voluntariè peccantibus post acceptam notitiam veritatis non relinqui hostiam pro peccato*, hoc est, non debere expectari, quod Christus iterùm pro illis moriatur. Quod si peccata in Spiritum Sanctum dicantur irremissibilia. Respondendum quod aliqui per peccata in Spiritum sanctum intelligant præsumptionem de divina misericordia, desperationem de illa, contemptum gratiæ, invidentiam paternæ gratiæ, & impugnationem agnitæ veritatis; quæ omnia peccata lædunt bonitatem divinam, quæ appropriatur Spiritui sancto, & pro tanc illa peccata dicuntur irremissibilia, in quantum scilicet difficile est, ut remittantur. Scotus vero per peccatum in Spiritum sanctum intelligit impœnitentiam finalem, quæ certè irremissibilis est, quia supponitur, quod homo illa decedat, Sic etiam intelligendus est Joannes dicens, *Esse peccatum ad mortem*: loquitur enim de peccatu, cum quo aliquis moritur, & pro tali non est orandum.

QUÆSTIO V.

An peccata possint remitti sine pœnitentia?

COnstat primò, sine Pœnitentia Sacramento posse remitti peccatum cum Pœnitentia virtute: quando scilicet deest locus Sacramento Pœnitentiæ, secundùm Chrysostomum Homil. 23. in Matthæum. *Non est aliquod omninò peccatum, quod non cedat pœnitentiæ virtuti.* Constat 2. quod ubi adest copia Pœnitentiæ Sacramenti peccatum non remittatur sine illa de communi lege. Constat 3. quod virtualis Pœnitentia, quæ consistit in dilectione Dei super omnia, possit remittere peccatum; qui enim nullo modo de peccatis cogitat, potest elicere actum dilectionis Dei, quo convertitur ad Deum, & per quem paratus est compensare injuriam Deo factam, & observare illius mandata sed dubitatur utrum sine Pœnitentia virtute, & sine Pœnitentia Sacramento formali, aut virtuali possint remitti peccata per absolutam Dei potentiam.

CONCLUSIO.

DE potentia Dei absoluta potest remitti peccatum sine Pœnitentia, modo homo non actualiter inclinetur ad illud, habere enim talem affectum actualem est peccare de novo. Conclusio hæc est Scoti in 4. distinct. 14. quæst. 1 parag. *Ex his*. Cujus ratio est quia actus peccatoris, verbi gratia Attritio, non requiritur ad remissionem peccati, tamquam forma per se expellens peccatum, sed tamquam dispositio: atque non repugnat,

gnat, Deum conferre effectum formalem absque dispositione, ergo Deus potest conferre gratiam, qua peccatum remittatur sine pœnitentia, & sine ullo actu pœnitentis. Non dependet enim infusio gratiæ ita absolutè à Pœnitentia hominis, ut implicet contradictionem, illam dari absque ullo actu ejus. Deinde per potentiam absolutam Deus potest ita diligere hominem in peccato, ut illum elevet ad sui visionem: ergo poterit elevare ad gratiam. Tandem non est quid minus, dare suum filium pecatoribus quàm gratiam, sed Deus dedit nobis suum filium cùm adhuc essemus in peccato, ergo poterit dare gratiam peccatori, dummodo non adhæret actu suo peccato.

Obiic. Tandiù peccator in peccato manet, quamdiu illud non retractavit, ergo non potest peccatum remitti sine actu peccatoris. Resp. antecedens esse verum de lege communi, in qua Pœnitentia necessaria est saltum tamen de lege extraordinaria, ubi Deus altiori modo remitteret peccatum per formam contrariam ipsum expellentem, nempe per gratiam, quæ daretur sine illa Pœnitentia. Dices, Ut tollatur peccatum, debet tolli conversio ad creaturam, sed illa conversio non potest tolli nisi per actum peccatoris, ergo sine actu peccatoris, idest sine Pœnitentia, peccatum non potest remitti. Resp. talem conversionem posse tolli per infusionem gratiæ, quæ habet vim convertendi hominem ad Deum, & proinde tollit conversionem ad creaturam.

QUÆSTIO VI.

Virùm peccatum possit remitti sine infusione gratiæ?

EX præcedenti quæstione sine Pœnitentia, & motu pœnitentis potest peccatum remitti per gratiam habitualem, quæ est forma incompossibilis cum peccato, & proinde peccatum tollit. Hìc quærimus, an etiam sine ipsa gratia, & sine actibus pœnitentis possit peccatum remitti de potentia Dei absoluta.

CONCLUSIO.

SIne illa murmuratione pœnitentis, vel extrinseca, quæ fiat per actus ipsius vel intrinseca, quæ fiat per infusionem gratiæ potest peccatum remitti per condonationem; modò, ut diximus, voluntas peccatoris nullo modo actualiter adhæreat peccato; quia si actu inhæreret, esset novum peccatum, & implicat peccatum remitti pro eo instanti, quo committitur, quia peccatum sic esset, & non esset: Ratio est, quia Deus potest facere sine causa secunda, quod facit cum ea, atqui per gratiam Deus remittit peccatum, ergo sine illa potest illud remittere, simpliciter condonando ipsum. Deinde, macula & offensa, quæ incurritur per peccatum, non est physica, sed moralis: ergo ut tollatur, non requiritur mutatio physica, quæ fiat per gratiam, sed sufficit mutatio moralis per condonationem: illa tamen remissio peccati non erit propriè justificatio, quia non infunderetur gratia justificans Unde ille, cui peccatum remitteretur sine gratia,

non

non esset propriè amicus Dei, quia non haberet gratiam; nec esset inimicus, quia non haberet peccatum, sed amor ille, quem Deus haberet pro illo homine, esset purè naturalis, quia per eum diligeretur homo in puris naturalibus existens.

Obiic. Peccatum habituale consistit in privatione gratiæ: ergo non potest tolli sine infusione illius. Resp. negando antecedens: aliàs Angelus in puris naturalibus existens esset peccator; sed consistit peccatum in aversione à Deo, quæ involvit privationem gratiæ, & aversio à Deo duplex adhuc est; negativa scilicet, qua homo non est conversus ad Deum, & hæc non habet rationem peccati, & positiva, qua homo positivè est aversus à Deo, & illi contrarius, si sine gratia peccatum remitteretur, homo remaneret aversus à Deo, idest non conversus ad illum, neque per gratiam, neque per pœnitentiam, non esset vero aversus à Deo positive, neque contrarius, quia non haberet peccatum. Dices, Peccatum remanet, quamdiu remanet macula; sed macula non potest tolli nisi per gratiam: ergo nec peccatum. Negatur minor, illa enim macula non est forma realis, & physica, quæ debeat deleri per formam realem, & physicam; sed est tantum moralis, quæ consistit in inimicitia Dei, quam Deus potest condonare gratis, & pro tunc esset signum, & effectus amicitiæ Dei, non quidem positivæ, qua Deus conferret bonum seu gratiam sed negativæ, qua Deus auferret malum.

Obiic. Causa formalis justificationis est gratia, ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. ergo sine illa peccator non poterit justificari, ergo nec peccata ejus sine ea remitti possunt. Resp. concedem.

dendo primam consequentiam : quia nullus reverà justificari potest sine gratia justificante; potest tamen remitti peccatum ejus sine justificatione, per condonationem scilicet ; & sic negatur ultima consequentia. Dices, Ergo pro tunc peccata remitterentur per non imputationem, quod est Calvinisticum. Negatur consequentia quia quando peccata non imputantur, non tolluntur reverà : si verò condonarentur, tollerentur absolutè, licèt non tollerentur per justificationem, ut fiunt de lege communi, & per Pœnitentiam ordinariam, ubi Deus perfectiori modo remittit peccatum, tollendo scilicet peccata, & peccatorem justificando.

QUÆSTIO VII.

An unum peccatum mortale possit remitti sine alio ?

DE lege communi hoc non fit : quia enim Deus remittit peccatum mortale per gratiam, non potest remitti unum peccatum mortale per infusionem gratiæ, si remaneat aliud : pro tunc enim homo esset simul amicus Dei, per gratiam scilicet : & inimicus ejus, nempe per peccatum, quod remaneret : quando ergo justificatio hominis fit per infusionem gratiæ, omnia mortalia tolluntur. Quæstio ergo nostra est de lege Dei absoluta : & affirmativa erit.

CONCLUSIO

DE potentia Dei absoluta, unum peccatum mortale sine alio remitti potest, si enim, ut diximus, in præcedenti conclu-

cluſione, Deus abſolutè poſſit remittere peccata per condonationem, poterit remittere unum ſine alio; quia poteſt condonare unum, non condonando aliud. Deinde, Deus poteſt ſtatuere per quemcumque actum Contritionis peccatum condonare, & non infundere gratiam; ſed poteſt quis atteri de uno peccato, agnoſcens illius fæditatem, & non atteri de alio, ergo poteſt unum ſine alio remittere. Tandem, poſita contritione de pluribus peccatis, poteſt Deus acceptare Contritionem pro uno, & non pro altero, licèt enim Contritio ſit actus contrarius peccato, non expellit tamen formaliter peccatum, ſed tantùm diſpoſitivè, & non obſtante tali diſpoſitiones, Deus poteſt abſolutè negare remiſſionem peccati.

QUÆSTIO VIII.

Utrùm peccatum tollatur per ſolam non imputationem?

HÆreticorum aliqui voluerunt, remiſſionem peccatorum fieri tantùm per non imputationem, non verò per deſtructionem illorum: itaut peccata remaneant in homine juſto, licet Deus illa non imputet peccatori, ſed ita ſe gerat circa illum, ac ſi pecatum non eſſet in eo. Alii autem putaverunt, peccatum remitti quidem per condonationem, non infundi verò gratiam, quæ formaliter inhæreat animæ: ſed peccare tantùm condonari per juſtitiam Chriſti, quæ nobis imputatur. Utroſque refutabit.

CONCLUSIO.

PEccata non remittuntur per ſolam non imputationem, nec per ſolam condona-

tionem, sed per infusionem gratiæ, & ustitiæ habitualis, quæ nobis formaliter inhæret, Ratio primi est, quia peccatum non imputari, est non remitti, sed tantum non puniri: atqui peccata hominum remittuntur, & tolluntur revera, ergo non remittuntur per solam non imputationem. Minor habetur Joann. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Act. 3. *Convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Ezechielis 56. *Effundam super vos aquam mundam & mundabimini.* Secundum habetur primo ex Concilio Tridentino sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit, homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, Anathema sit.* Ratio est quia Christus per Pœnitentiam nobis restituit id, quod amiseramus in Adamo, sed in ipse amisimus, non justitiam imputativam, sed justitiam inhærentem, ergo justitia inhærens in Pœnitentia recuperatur. Deinde si peccatum remaneret in homine, licet non imputaretur, non possemus propriè vocari justi, quando enim sunt duæ formæ contrariæ, una inhærens alia extrinseca denominatio sumitur ab inhærente, Æthiops enim semper dicetur niger, quamvis indutus candida veste, ergo à pari, si justitia, qua remittitur peccatum, esset tantum forma extrinseca quæ nobis imputaretur, non deberemus ab illa vocari justi, sed potius injusti, si peccatum non destrueretur.

Obiic. ex Psalmo 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, quorum tecta sunt peccata.* Versu item 3. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Denique 2. ad Corin-

th.

th. 5. *Deus dicitur in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis peccata ipsorum.* Respondeo, quòd revera peccata hominum non imputentur illis post pœnitentiam; sed ideò non imputantur, quia destruuntur per gratiam habitualem: unde dicimus in conclusione, illa non remitti per solam non imputationem; sed dicuntur non imputari, & regi, non quòd remaneant, sed quia tolluntur. Quòd si 2. ad Corinth. 5. *Christus dicatur peccatum fecisse, immò & peccatum factum fuisse, ut nos efficiamur justitia Dei in illo.* Ex hoc non concludendum est, quòd non habeamus aliam justitiam præter justitiam Christi; sed ideò hoc dicitur, quia justitiam Christi meruit nostram.

QUÆSTIO IX.

An per pœnitentiam remittantur peccata venialia?

Effectum nobiliorem Pœnitentiæ, qui est peccati mortalis remissio, sequitur aliter, cui est remissio venialis: de hoc quæremus, utrùm possit remitti per Pœnitentiam; & ulterius, utrùm possit remitti extra illam?

CONCLUSIO.

Peccata venialia delentur per Sacramentum Pœnitentiæ; possunt tamen remitti extra illud, per contritionem scilicet, & per dilectionem Dei, non verò per attritionem, nisi jungatur cum Pœnitentia, vel aliis Sacramentis, quæ habent vim faciendi de attrito contritum. Primum patet ex hoc, quòd Pœnitentia possit remittere peccata

mortalia ; ergo & venialia , cùm ſit minor offenſa in iſtis . Eadem currit ratio pro ſecundo, & pro tertio, quia ſi Contritio, & dilectio Dei extra Sacramentum poſſunt remittere mortalia , à fortiori venialia . Ut tollat autem contritio extra Sacramentum , ſeu pœnitentia virtus, peccata venialia, debet dolere peccator de peccatis venialibus, vel in communi, vel ſigillatim ; non tantum quantenus ſunt offenſa Dei; ſed & ut levis offenſa Dei, dolor enim de peccatis venialibus, ut ſunt gravis offenſa Dei, non ſufficeret ad deletionem venialium , unde actus doloris requiſitus eſt , ad delenda mortalia , quia ad delendum peccatum , mortale ſufficit voluntas non diſplicendi Deo in gravibus, & ad tollendum veniale requiritur voluntas non diſplicendi Deo in minimis , & ſic iſte amor , & iſta voluntas involvit priorem, quoniam non poteſt quis dolere de levi offenſa Dei , quin doleat de gravi , poteſt tamen dolere de gravi , non de minima. Ut etiam dilectio Dei poſſit remittere venialia , debet ita perfecta eſſe, ut per eam homo velit placere Deo , nedum in gravibus actionibus , ſed etiam in minimis . Quoad quartum . Attritio extra Sacramentum non remittit peccata venialia , quia vel remitteret homini injuſto, vel homini juſto, non remittere autem poteſt homini injuſto, quia conjunguntur cum peccato mortali , quod non poteſt remitti per ſolam Attritionem ; ergo nec veniale. Nec etiam remittit homini juſto , quia ſequeretur , nunquam peccata venialia remitti per abſolutionem , quoniam abſolutio præſupponit Attritionem; & ſic, ſi attritio deleret peccatum veniale , nihil faceret abſolutio , contra mentem ,

Do-

Doctorum ; qui dicunt peccata venialia esse materiam sufficientem absolutionis.

QUÆSTIO X.

Utrùm Sacramentalia possint peccata venialia remittere?

PEr Sacramentalia intelligntur res , aut actiones sacræ institutæ ab Ecclesia, ut per earum usum peccatorum venialium obtineatur remissio . Hæ autem actiones hoc versu continentur: Orans , tinctus , edens , confessio, dans , benedicens . *Perorans* , intelligitur oratio Dominica , vel ea , quæ fit in Ecclesia consecrata , aut tunsio pectoris, ut habetur in jure canonico . Per *tinctum* , intelligitur aqua benedicta , & unctio ceremonialis in Regem , & similes: Per *esum* , intelligitur manducatio panis benedicti : Per *confessionem* , intelligitur Confessio generalis, quæ v. g. fit publicè ante missam : Per *dans* , intelligitur eleemosyna , vel alia opera misericordiæ , tam corporalia , quàm spiritualia . Tandem per *benedicens* , intelligitur benedictio Episcopi, vel abbatis consecrati.

CONCLUSIO.

SAcramentalia delent peccata venialia : ad hoc enim instituuntur ab Ecclesia , ut habet traditio communis : Illorum effectus non est infallibilis : non est enim fundatus in speciali promissione Christi , sed in impetratione Ecclesiæ , quæ ob sui sanctitatem meretur exaudiri à Deo , licèt aliquando non exaudiatur , oratio enim non semper habet suum effectum, maximè quando pro aliis fundi-

tur :

tur: si ergo aliquando Sacramentalia peccata venialia non deleant, hoc est ex defectu sul. cipientis, qui cum multoties sit in peccato, dum illa accipit, peccatum ejus impedit, quin Ecclesia audiatur. Quod si quæratur, quomodo Sacramentalia peccatum veniale remittant: Respondendum est, illa non remittere *ex opere operato*, ea enim instituit Ecclesia, quæ instituere non potest signa sensibilia, quæ remittant peccata, vel gratiam conferant *ex opere operato*: superest ergo, ut deleant peccata venialia *ex opere operantis* quatenus si sumantur, ut debent, & debita reverentia, apta sunt impetrare à Deo per preces Ecclesiæ gratias actuales, quæ in nobis excitent actum contritionis incompossibilem cum peccatis venialibus, & consequenter ea tollentem; quia tamen aliquando sumuntur irreverenter, talis gratia non datur vel si datur, reiicitur aliquando, & sic non remittuntur peccata venialia.

Hìc quæri posset, an peccatum mortale possit remitti sine veniali; an veniale possit tolli sint mortali: an unum veniale possit remitti sine alio; an venialia remittantur sine infusione gratiæ, quomodo tandem peccata venialia remittantur, quando quis cum ipsis moritur. Respondeo primo, peccatum mortale posse remitti sine veniali: ad remissionem enim mortalis sufficit displicentia peccati, ut est gravis offensa: & ad remissionem venialis, requiritur displicentia ipsius, ut est levis offensa Dei: potest autem quis sibi displicere de gravi offensa, & non displicere de levi; ergo mortale potest tolli sine veniali. Respondeo secundo, de potentia ordinaria non potest tolli veniale sine mortali: quia tolleretur, vel per attritionem junctam, cum

cum Sacramento, vel per contritionem extra Sacramentum, vel tandem per attritionem ſine Sacramento. Si autem tolleretur peccatum veniale per attritionem cum Sacramento, vel per contritionem ſolam, infunderetur gratia habitualis, quæ producitur per utramque, ac proinde remitteretur etiam peccatum mortale, quoniam eſt incompoſſibile, cum gratia. Non poteſt etiam peccatum veniale remitti per attritionem extra Sacramentum, quia attritio ſola non remittit neque peccatum morrale, neque veniale, ut diximus in præcedenti quæſtione. Hoc tamen non impedit, quin de potentia extraordinaria aliquis poſſit elicere actum doloris incoinpoſſibilem, cum peccato veniali, quo ipſum deleretur, & Deus denegaret gratiam; & ſic removeretur peccatum mortale, deleto veniali. Reſpondeo tertio, quod unum veniale poſſit remitti, ſine alio veniali homo enim poteſt elicere actum doloris de intemperantia levi admiſſa, & ſic habere remiſſionem illius, non autem dolere de levi injuſtitia, quam commiſit, & ſic remanebit unum peccatum veniale, & remittetur aliud. Reſpondeo quarto, non remitti quidem veniale peccatum ſine infuſione gratiæ, aut ejus augmento, vel enim peccata venialia remittuntur cum peccato mortali, & tunc infunditur gratia, ſine qua peccatum mortale non deletur, vel remittuntur ſine mortali, reſpectu, ſcilicet juſti, qui habebit tantum peccata venialia, & tunc peccatum veniale remittitur per actum Contritionis, qui cum ſit bonus, & meritorius, auget proinde gratiam; & ſic nunquam remittitur peccatum veniale ſine gratia, vel

ejus

ejus augmento. Ex natura tamen peccati venialis non requiritur gratia, ut remittatur, quia si actus Charitatis, vel Contritionis de peccato veniali non mereretur augmentum gratiæ, posset tamen delere peccatum veniale; etiamsi Deus non augeret gratiam. Resp. quinto, quod alii dicant peccatum veniale, cum quo quis moritur, remitti, in primo instanti, quo anima corpore, in quo agnoscit statum sui peccati; & habet auxilium sufficiens, quo retractet illud peccatum: Adduntque, quod si non fit amplius in statu merendi, respectu præmii essentialis, possit tamen adhuc mereri remissionem talis peccati, quod non potest remitti alio modo, necessarium tamen est, ut remittatur, quoniam ex una parte, *nihil coinquinatum intravit in regnum cœlorum*, & ex alia parte non est justum, quod anima in gratia Dei existens, semper privetur visione beatifica. Scotus vero dicit, peccatum veniale remitti per solutionem pœnæ debitæ in Purgatorio, adjuncto tamen actu Charitatis, quo anima acceptat libere tales pœnas, qui quidem actus potiùs delet peccatum, quàm pæna, quia ille actus est imcompossibilis, cum peccato, & mixtus aliquo dolore: pœna vero non solvit peccatum quantum ad maculam.

QUÆSTIO XI.

An remissa culpa tollatur reatus adpœnam?

PEr culpam duo contrahit homo, maculam scilicet, & reatum pœnæ, seu obligationem ad pœnam, remissa culpa per Pœnitentiam tollitur quidem macula peccati, & aufer.

;aufertur reatus pænę æternę, an autem remaneat reatus, ſeu obligatio ad pænam temporalem, negant hæretici, affirmant Catholici, dicentes pænam æternam mutari in temporalem, quia ſcilicet Deus taxavit diverſas pænas diverſis peccatis, ita quod peccato manenti in æternum aſſignaverit pænam æternam, & peccato per pænitentiam revocato aſſignaverit pænam temporalem proportionatam malitiæ peccati, vel contritioni, aut attritioni: itaut ſi contritio fuerit major, minus remaneat de pæna ſubeunda, ſi fuerit minor, magis ſupererit.

CONCLUSIO.

REmiſſa culpa, non ſemper tollitur omnis reatus ad pænam, ſed ſæpiſſime remanet pœna temporalis luenda, non tamem ſemper, quia actus contritionis aliquando eſt ita fervens, ut culpam, & pœnam tollat. Hæc concluſio habetur expreſſe 2. Reg. 12. ubi David, ob adulterium, & homicidium remiſſa culpa, punitur morte filii in pœnam ſui peccati; unde dixit illi Nathan Propheta, *Tranſtulit à Deus peccatum tuum* (en remiſſio culpæ) *veruntamen quia blaſphemare feciſti inimicos Dei vivi, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur*, en pœna remanens. Deinde, licet remiſſum ſit peccatum originale per Baptiſmum, remanent tamen mors morbi formes peccati, & aliæ pœnalitates, ergo ſic dicendum eſt de actuali: Tandem, requirit communiter Pœnitentia in illis, qui convertuuntur, luctum, jejunium & eleemoſynam, ſecundum hæc dicta, *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jeiunio, & fletu*, & *planctu*. Joel. 2. & illud, *Elee-*

moſy-

mosynis redime peccata, hoc autem denotat, pœnam temporalem luendam remanere post remissionem culpæ. Nulla tamen datur ratio hujus, nisi sola voluntas divina, sicut enim culpam, & pœnam æternam gratias remittit, sic & temporalem, quod tamen non facit jure enim tales pœnas erigere potest Deus, ne detur nimia peccandi licentia.

Obiic. Ezech. 18. *In quacumque die impius se averterit ab impietate sua, impietas ejus non amplius ei nocebit, sed Deus omnium peccatorum ejus obliviscetur.* Resp. hoc intelligi de pœna æterna: quæ post remissionem peccati non amplius nocebit homini; & de culpa, quam Deus revera obliviscitur post Pœnitentiam. Quod si Deus multis remiserit peccata, & pœnitentiam non junxerit, hoc factum fuit per gratiam specialem, quam Deus non omnibus impendit, & ideo taliter usus est Christus circa illos, quia excitaverat in eis tantam contritionem, quod per eam omnis pœna relaxari debuerit. Nec dicant adversari, Deum infinite satisfeciisse pro nobis, ergo nos non indigere ulteriori satisfactione, quia licet infinite satisfecerit quoad oblationem pretii, debemus tamen nobis hanc satisfactionem applicare; quod fit revera per pœnas, quas subimus post remissionem culpæ. Si dicant, ablata causa, auferetur effectus; ergo ablato peccato tollitur pœna. Hoc verum est tantum, ubi effectus dependet continuo à causa sua, alias, sublato parte non remaneret filius: Reatos autem illius pœnæ non dependet à perseverantia peccati: sed à solo peccato; etiamsi parum duret. Dices. Contritio aufert culpam, & pœnam æternam, ergo à fortiori temporalem, quæ est facilior; Resp: contritionem neutrum tollere,

sed

sed est Deus, qui tollit utrumque ex pura misericordia, statuens dari contritioni remissionem culpæ, & relaxationem pœnæ æternæ, non vero pœnæ temporalis.

QUÆSTIO ULTIMA.

Utrum merita mortificata redeant per Pœnitentiam?

Hic est tandem quartus effectus Pœnitentiæ, de quo locuturi, prænotamus, opera nostra, vel esse mortifera, quæ mortem animæ afferunt, ut peccata, vel mortua, quæ fiunt ab homine existente in peccato mortali, ut eleemosyna facta externa gratiam: quæ dicitur mortua, quia caret principio, vitæ nempe ipsa gratia, vel mortificata, quæ facta sunt ab homine dum est in gratia, dicuntur tamen mortificari per peccatum adveniens, in quantum stante peccato non habent jus ad gloriam, vel sunt vivificantia, quæ vitam gratiæ animæ afferunt, ut contritio, & attritio cum Sacramento; vel sunt tandem viva, quæ fiunt ab homine in gratia existente. Hoc posito, certum est, quod opera mortua non reviviscant, quia non antea vixerunt, & reviviscere supponit antea vixisse, sed quæstio nostra est de operibus mortificatis, quæ facta fuerunt in gratia; & per peccatum mortificantur, quæriturque de illis, an remoto peccato per Pœnitentiam reviviscere incipiant.

CONCLUSIO.

OPera mortificata redeũt per Pœnitentiam. Sic Concilium Tridentinum sess 6. cap. 6.

sic &

sic & Hieronymus in hæc verba Pauli ad Galatas 3. *Tanta passis estis sine causa? si tamen sine causa*; super quod dicit, *qui ob Christi fidem laboraverit, & postea lapsus fuerit in peccatum, non perdet merita sua, si ad pristinam fidem, & studium revertatur*. Ratio est quia merita nostra non extinguuntur per peccatum, sed semper manent in acceptatione divina, & solum impeditur ipsorum efficacia propter peccatum, & sic ablato peccato reviviscunt, id est dant jus homini ad præmium æternum tota enim ratio quare mortificantur, erat peccatum, ergo sublato peccato, vivificantur.

Obiic. Peccata remissa non redeunt, quando quis denuo cadit in peccatum, ergo nec merita redeunt per pœnitentiam. Resp. negando consequentiam, ut enim, inquit Scotus, Deus promptior est ad miserendum quàm ad puniendum, unde vult, quod merita præterita redeant, non vult tamen, quod revocentur peccata. Deinde ideo peccata non redeunt, quia destructa sunt penitus per Pœnitentiam; merita vero redeunt, quia remanserunt in acceptione divina.

Quæres, an opera mortificata reviviscant ex misericordia, vel ex justitia. Alii tenent primum cum Scoto, alii secundum. Utrumque tamen dici potest. Primum quidem, quia merita reviviscunt per ablationem peccati, peccatum autem tollitur ex divina misericordia, justificatio enim est gratuita Secundum etiam dici potest, quia Deus promisit dare præmium meritis, etiam mortificatis, modo reviviscant per gratiam; Joelis enim 2 Dominus pœnitentibus ait, *Reddam vobis annos, quos locusta, bruchus, & rubigo comedit* quod Hieronymus intelligit de reditu bonorum

ope-

operum, quæ impediebantur per peccata: quæ vocatur Locusta, & Rubigo, & sic redeunt ex justitia fundata in promissione Dei.

Quæres secundo, an ille, qui resurgit a peccato per Pænitentiam, resurgat ad majorem gratiam? Dissentiunt Doctores, omnes quidem dicunt, quod resurgat ad majora merita, quia ad antiqua merita mortificata, quæ redeunt per Pænitentiam, additur meritum Pænitentiæ, seu actus contritionis, quem elicit, omnes etiam fatentur, quod resurgat ad majorem gloriam, quia gloria datur juxta intentionem meritorum; cum ergo resurgat ad majora merita resurgit etiam ad majorem gloriam. An autem respurgat ad maiorem gratiam; alii respondent negative, quia prima gratia, inquiunt, extincta est per peccatum, & merita remanent in acceptione divina, & sic licet resurgat ad maiora merita: non tamen resurgit ad majorem gratiam, nisi actus contritionis sit ita intensus, ut per illum mereatur majorem gratiam illa, quam perdidit; Alii vero, & verisimilius, affirmant, & hoc juxta Conc. Trid. sess. 6. cap. 16. & 13. ubi habetur, quod recuperetur gratia per Pænitentiam, quod si recuperetur gratia, & addatur nova correspondens actui Pænitentiæ, sequitur, quod per pænitentiam ille, qui resurgit à peccato, resurgat etiam ad majorem gratiam, sicut ad majorem gloriam, & ad majora merita, & sic dicendum est, quod gratia maneat etiam in acceptatione divina, quia merita non sunt merita, nisi quatenus informantur gratia, unde si merita maneant in acceptatione divina, manet etiam gratia. Nec est dicendum, quod peccator recipiat utilitatem à peccato, si resurgat ad majorem gratiam, & gloriam, hoc enim non provenit ex peccato,

cato, sed ex pœnitentia, & meritis præcedentibus. Nec est etiam dicendum, quod minori contritioni dabitur gratia major, licet enim gratia correspondens contritioni sit major, vel minor juxta intentionem contritionis, attamen gratia correspondens meritis præcedentibus potest esse major, si major fuerit ante peccatum.

Quæres, an sicut merita redeunt per pœnitentiam, sic etiam redeant per novum peccatum peccata, quæ antea remissa fuerant per pœnitentiam. Jam respondimus negativè, quia tamen hoc majori explicatione indiget. Resp. primò, ipsa non redire quoad culpam; destructa sunt enim per pœnitentiam, & sic si redirent, Deus illa reproduceret, quoniam homo ea non reproducit; hoc autem dicere est blasphemum. Resp. secundo, non redire peccata quoad pœnam sensus, quia non redit pœna, si culpa non redeat: Resp. tertio, peccata redire quoad privationem gratiæ, & quoad pœnam damni; quotiescumque enim aliquis in peccatum relabitur, privatur gratia, & debitum incurrit carendi visione divisa. Resp. quarto, peccatum posse reddire tum quoad culpam, tum quoad pœnam, de potentia Dei absoluta: potuit enim Deus remittere tum culpam tum pœnam peccati, cum hac conditione, quod si committeretur denuo peccatum, prima non censerentur amplius remissa, sed redirent tum quoad culpam, tum quoad pœnam, quia tamen remittuntur peccata absolutè, & independenter ab eventu futuro, illa non redeunt. Respondeo quinto, licet peccata non redeant formaliter, redeunt tamen virtualiter; in quantum aggravatur peccatum subsequens propter ingra-

titu-

titudinem in Deum, à quo peccator accepit ſummum beneficium; nempe remiſſionem peccatorum præcedentium, & quo peccata graviora ſunt remiſſa, eò ingratitudo eſt gravior. Porrò, licet illa ingratitudo ſit circumſtantia notabiliter aggravans novum peccatum, non continet tamen omnem malitiam, quam continebant peccata remiſſa, nec conſtituit ſpeciale peccatum. Quod ſi in parabola Matth. 18. dicatur revocatum fuiſſe primo omne debitum ſervi, attamen regem poſtea repetiiſſe illud debitum à ſervo, quia non miſertus erat conſervi ſui; ex hoc non eſt concludendum, quod Deus ſic faciat ad commiſſionem novi peccati: ex parabola enim nihil convinces inferri poteſt, ſed tantum attendi debet finis ipſius, unde cum hæc parabola tantum oſtendere prætendat, faciendam eſſe eleemoſynam: propterea non eſt concludendum: quod peccata redeant; niſi virtualiter.

CAPUT SEXTUM.

De partibus Pœnitentiæ.

PArtes eſſentiales Pœnitentiæ ſunt tantum duæ, ſcilicet materia; & forma: per formam autem intelligitur abſolutio Sacerdos debita applicata, & per materiam intelliguntur actus pœnitentis, præſertim contritio, & confeſſio: nam ſatisfactio eſt quidem pars integrans illius: non tamen eſſentialis, quia ſine illa poteſt remitti peccatum: ut patet de illis, qui moriuntur, antequam eam impleverint: eſt tamen pars integrans, quia ad integritatem judicii, pertinent punitio delicti,

licti, seu satisfactio pro illo; sicut ergo omnia membra sunt partes integrantes hominis, corpus vero, & anima partes essentiales illius, sic in pœnitentia materia, & forma sunt partes essentiales, satisfactio vero cum contritione, & confessione est pars integras Volentibus ergo de omnibus agere, incipiendum est à contritione.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Contritio proprie sumpta?

COntritio est nomen methaphoricum sumptum à rebus naturalibus: sicut enim aliquid dicitur conteri, quod cum antea durum fuerit, in minutissimas partes postea à comminuitur, ut destruatur, sic voluntas hominis dicitur conteri, quia cum antea veluti indurata fuerit in peccato; postea per gratiam emollitur, & aboletur in ea tum peccatum, tum effectus peccati. Secundum rem; contritio est internus animi dolor de peccato commisso cum proposito non peccandi deinceps; & hæc dividitur in perfectam, & imperfectam, juxta Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 2. Prima, de qua nunc loquimur, vocatur contritio simpliciter, secunda attritio, & de illa postea dicemus.

CONCLUSIO.

COntritio est dolor, seu detestatio de peccato, ut est offensa Dei super omnia detestabilia, propter Deum summe dilectum, spe veniæ, & proposito non peccandi de cætero, & servandi mandata Dei, præsertim illud, quod est de confessione Sacramen-

mentali, & de satisfactione suo tempore faciendi. Dicitur primo, *dolor*; non quidem appetitus sensitivi, sed voluntatis sibi displicentis & tristitiam habentis de peccato commisso; & in hoc attritio convenit cum contritione. Quod si non habeatur tristitia de his, quæ voluntarie accidunt, non minus tamen habetur de peccato; licet enim velimus illud, cum committimus ipsum, tamen illud nolumus, dum conterimur, Dicitur secundo, *peccati, ut est offensa Dei*; quia peccatum est objectum contritionis, ut est offensa Dei: detestari enim peccatum ut est contra rationem, vel ut sanitatem minuit, non est habere veram contritionem. Dicitur tertio, *super omnia detestabilia*: detestamur enim malum culpæ, & malum pœnæ; ad veram contritionem exigitur, ut plus detestemur malum culpę, quam quodcumque malum pœnæ, qui tamen conteritur, non debet in particulari comparare singula mala, v. g. mortem temporalem, aut pœnam æternam cum peccato, nec illam comparationem debent proponere Confessarii, ut contritionem excitent in pœnitentibus; immo hoc periculosum est, ut notat D. Thomas hic qu. 3. art. 3. ad quarum; sed sufficit in confuso detestari peccatum super omnia mala detestabilia, & illa potius eligere quam peccatum. Dicitur quarto, *propter Deum summè dilectum*: *Veram* enim *pœnitentiam non facit, nisi amor Dei, & odium peccati*, inquit, Augustinus, serm. 7. de tempore. Qui ergo detestaretur peccatum super omnia detestabilia, quia adducit reatum pœnæ æternæ, non contereretur: sed illa detestatio debet procedere ex amore Dei super omnia; non quidem intensive, potest enim mater habere

dolorem intenſiorem de morte filii, quam de peccato; ſed appretiativè, ita quod debeat præferre mortem filii ad peccatum. Dicitur quintò, *cum ſpe veniæ*, qui enim deſperaret de miſericordia conſequentia, committeret peccatum. Dicitur ſextò, *cum propoſito non peccandi deinceps*: ſi tamen hoc propoſitum fuerit tantùm implicitum: ſufficit, illud autem includitur ſemper in contritione: qui enim conteritur de peccato, dilgit Deum ſuper omnia, & non vellet illi diſplicere neque in præſenti, neque in futurò Dicitur ſeptimò, *cum propoſito ſervandi mandata Dei*: qui enim non haberet talem voluntatem, cenſeretur habere affectum ſaltem virtualem ad peccatum: Additur tandem, *mandata*, præſertim de confeſſione & ſatisfactione: quia licet contritio tollat peccatum, hoc facit ſemper in ordine ad confeſſionem, & ſatisfactionem, quarum votum includitur ſaltem virtualiter in contritione.

Quæres, utrùm contritio cum tali voto remittat peccata ante abſolutionem? Omnes reſpondet, quod ſic; quando contritio elicitur extra Sacramentum, ita quod homo eliciens actum contritionis cum voto confitendi peccata data, occaſione, illico gratiam recipiat: unde ſi poſtea confiteatur peccata, hoc eſt ut ſuum votum impleat & recipiat augmentum gratiæ virtute Sacramenti, & relaxationem pœnæ debitæ peccatis, ut ſecurior ſit de remiſſione peccatorum: quia ſi habuiſſet tantum attritionem loco contritionis, peccata, quæ non fuiſſent remiſſa per talem attritionem, remitterentur per abſolutionem ſequentem, modo perſeveraret attritio. An vero per contritionem remittantur peccata in Sacramento ante abſolutionem: ali-

qui

qui respondent negative, asserentes illam contritionem præcedentem absolutionem, manere in acceptatione divina, donec adveniat absolutio, cui præcisè spectat gratiam conferre, & remittere peccatum: alii tamen meliùs asserunt, ipsam contritionem conferre gratiam pro eo instanti, quo elicitur, etiam si nondum advenerit absolutio; quod videtur conforme Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. quòd si dicatur, ergo frustra recipitur absolutio, ergo etiam falsa est forma Sacramenti, qua Sacerdos dicit, *Ego te absolvo*: Respondebitur, utramque consequentiam esse falsam: Primò enim absolutio non est frustra, auget enim gratiam, quam confert *ex opere operato*, pœnam æternam remitti, & hominem reddit securiorem; cùm enim nullus sciat se esse contritum, debet absolvi, ut vi Sacramenti & absolutionis ex attrito fiat contritus. Secundò, forma absolutionis non est falsa, Sacerdos enim dicens, *Ego te absolvo*, non intendit absolvere absolutè, sed secundùm exigentiam pœnitentis, in quantùm scilicet Sacerdos potest, & pœnitens indiget: ita quòd si pœnitens habet tantùm attritionem de peccatis, reverà absolvat de illis; si verò peccata sint remissa per intercedentem contritionem, pro tunc non remitti quidem peccata, sed gratiam auget, pœnam peccatorum minuit, & vulnus peccati tollit: quæ omnia sunt beneficia absolutionis: & sic verba Sacerdotis dicentis, *Ego te absolvo*, non sunt falsa.

QUÆSTIO II.

Quid sit Atritio, & quomodo à Contritione differat?

ANtea loquuti fuimus de contritione, quam alii dicunt esse actum charitatis, quia procedit ex amore Dei super omnia, licèt meo sensu potius dici debeat actus pœnitentiæ virtutis; licet enim contritio includat actum amoris Dei, elicitur tamen à Pœnitentia, quæ est virtus inclinans hominem ad compensandam offensam Deo factam: unde est quædam species justitiæ commutativę, quæ habet quatuor actus: quorum primus est dolor interior de peccato commisso, secundus est propositum non ampliùs peccandi, tertius est confessio peccatorum, quartus tandem est satisfactio pro pœna debita peccato; nunc ergo dicendum est de Attritione.

CONCLUSIO.

ATtritio ex Concilio Triden. sess. 14. cap. 4. est dolor imperfectus de peccato commisso, quatenus oritur, non ex dilectione Dei super omnia: sed ex aliis motivis, v. g. ex metu gehennæ, & ex metu amissionis gloriæ, vel ob turpitudinem peccati, cum spe veniæ, & intentione non peccandi denuo. In hoc ergo differunt præcisè contritio & attritio, quod contritio fiat ex motivo amoris Dei super omnia, non sic vero attritio; unde, si alii dicant, eas differre intentione, vel duratione, aut quia una semper acceptetur à Deo, non semper altera, aut quia illa semper informatur gratia, non ista;

aut

aut tandem quia prima ſufficit per ſe ad juſtificationem, non ultima: hæ omnes differentiæ non ſunt eſſen iales: prius enim natura eſt contritio, quam intendatur, quam longius duret, quam acceptetur: quam ſufficiat ad tollendum peccatum, & quem informetur gratia, licet eodem tempore contritio ſit contritio, & gratiam conferat.

Quæres, ſi contritio & attritio differant ſpecie, quomodò attritio fiet contritio? Reſp. quod attritio non fiat contritio, idem enim actus numero, qui attritio; non poteſt eſſe contritio: ſed dicunt Doctores, hominem ex attritio fieri contritum, per Sacramentum ſcilicet: in quantum attritio juncta Sacramento habet eundem effectum, ac contritio: remittit enim peccata, & gratiam confert & ſic attritus ſit contritus: non formaliter, quia attritus manet ſemper attritus, ſed æquivalenter, & effective.

QUÆSTIO III.

An Attritio ſufficiat ad remiſſionem peccati?

HIc non loquimur de illo dolore, quo quis dolet de peccato ob pravum finem: v. g. de gulla, quia non poteſt adimplere actum venereum, ille enim eſt malus; nec de illo, qui elicitur ob finem naturalem, ut quando quis dollet de peccato, quia eſt contra rationem, vel contra Deum naturæ, ille enim eſt naturalis, & ſic non poteſt obtinere gratiam, quæ ſupernaturalis eſt. Nec de illo, qui eſt ſine propoſito, ſaltem virtuali, non peccandi in poſterum: eſſet enim ille dolor compatibilis cum volun are peccandi, ſed loquimur de illo dolore, & de attritione illa

quæ secundùm Conc. Trid. sess. 14. c. 4 elicitur impulsu Spiritus S. moventis hominem ad illum actum doloris super omnia sua peccata, sive in communi, sive in particulari: quæ quidem attritio procedere potest, vel ex fœditate peccati, vel ex metu gehennæ, vel ex amore gloriæ.

CONCLUSIO.

AD remissionem peccati sufficit attritio cum Sacramento, unde homo solum attritus potest recipere fructuosè absolutionem à peccatis, Sic Conc. Trid. sess. 14. c. 4. determinans, *quod attritio*, quam vocat contritionem imperfectam, *non solùm non faciat hominem hypocritam & magis peccatorem, sed esse donum Dei, & impulsum Spiritus sancti, non adhuc inhabitantis, sed tantam momentis, quo pœnitens viam sibi ad justitiam parat, & quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem peccatorem perducere nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit*. Catechismus Romanus idem affirmat. c. 5. secundæ partis. Augustinus similiter: l. enim de Catechizandorum rudimentis, c. 17. dicit, *Qui volunt fieri Christiani, tenentur habere aliquam dispositionem, non omninò perfectam, sed sufficientem, ut baptismum recipiant, & per illum justificentur*, loquitur autem Augustinus de attritione; quæ habetur ex metu damnationis, & dicit, illam esse sufficientem, ut quis per baptismum gratiam recipiat. Accedit determinatio Facultatis Parisinæ, quæ anno 1638. declaravit contrariam opinionem esse temerariam, erroneam: & virtutis Sacramenti Pœnitentiæ imminutivam.

Con-

Confirmatur concluſio rationibus. Primò, quia Pœnitentia dicitur Sacramentum mortuorum, in quantùm per abſolutionem dat vitam gratiæ peccatoribus, ſed ſi ad abſolutionem requireretur contritio, ablutio nunquam remitteret peccata, quin contritio præcedens Sacramentum Pœnitentiæ, ſeu abſolutionem illam remitti, & gratiam conferet, ex Conc. Triden. ſeſſ. 14. cap. 4. ergo attritio ſufficit ad remiſſionem peccati, mediante abſolutione. Secundò, quia Chriſtus dediſſet fruſtrà poteſtatem clavium ſacerdotibus, ſi contritio prævia ad abſolutionem requireretur; nunquam enim ſacerdotes peccata ſolverent, quandoquidem jam eſſet ſoluta per contritionem: & ſic Sacramentum Pœnitentiæ careret ſuo effectu, qui eſt peccati remiſſio, & ſacerdotes ſua jurisdictione: ergo dicendum eſt, quòd attritio ſufficiat, qua poſita, abſolutio habet ſuum effectum, & ſacerdos utitur ſua authoritate. Tertiò, quia in lege Moſaica per ſolam contritionem peccata remittebantur ſine confeſſione, ergo noſtra eſſet durior, ſi cum confeſſione requireretur contritio: ergo, ut ſit dulcior, debet dici, quòd ſufficiat ſola attritio cum confeſſione, & abſolutione.

Obiic. Attritio ex timore concepta non eſt meritoria: ergo non eſt ſufficiens ad remiſſionem peccati. Reſp. quòd timor poteſt concipi, vel ut excludit Deum: & eſt conjunctus cum effectu peccandi, ut quando quis eſſet paratus perſeverare in peccatis, ſi pœna non eſſet illis impoſita, & ille timor, qui vocatur ſerviliter ſervilis, malus eſt, quia includit affectionem ad peccatum; alius eſt timor, qui eſt ſervilis ſimpliciter, & qui

non admittit talem affectum ad peccatum, nec Deum excludit, quo videlicet peccator Deum punientem ita timet, ut ad illam pœnam evitandam doleat de peccatis, & iste timor bonus est; Deus enim illum excitat in nobis, dicens, Matth. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, sed timete eum, qui potest animam, & corpus perdere in gehennam*; & iste timor sufficit ad justificationem cum absolutione.

Obiic. ex Conc. Trid sess. 6 c 6 non justificantur adulti, nisi Deum diligere incipiant: ergo non sufficit attritio orta ex timore sine amore Dei, Resp. in attritione involvi actum divini amoris, saltem virtualiter & remotè: qui enim timet infernum, desiderat virtualiter possessionem gloriæ, quoniam inter utrumque non est medium: qui autem cupit gloriam, vult etiam virtualiter amare Deum, in quo stat beatitudo. Dices, qui culpam odit propter pœnam, malè agit, quia culpa, quæ est malum gratiæ, est odibilior pœna, quæ est malum naturæ. Resp. odisse culpam propter pœnam non est actus malus, sed non est ita perfectus, ac si culpa odiretur propter se: homo autem non tenetur facere id, quod est perfectius, nec ordinare minus bonum in majus, immò aliquando majus bonum potest ordinari in minus, quando utrumque ordinatur ad summum bonum, ut patet in sententia eorum, qui dicunt, Christum ordinatum fuisse in bonum hominis, quia scilicet tum Christus, tum homo, ordinati fuerunt ad Deum: quia ergo tum fuga pœnæ, tum odium culpæ ordinantur ad Deum possidendum, potest sine injustitia odio haberi culpa propter pœnam; & sic attritio sufficere potest ex metu gehennæ

ad

ad remissionem peccati.

Quæres, qualis esse debeat attritio? Resp. primò, ad melius esse: debet præcedere, aut concomitari confessionem; quia confessio non est tantùm narratio peccatorum, sed est actus pœnitentiæ virtualis, qui debet procedere à corde dolente: potest tamen succedere confessionis, quia pro tunc censetur moraliter jungi cum confessione, non verò potest differri post absolutionem: aliàs caderet forma super materiam non dispositam Idem dices de contritione in Sacramento. Resp. Secundò. Attritio debet esse dolor supernaturalis ex Concilio Trid. sess. 16. c.4. quia dispositio ad formam super naturalem, qualis est gratia, debet esse supernaturalis. Resp. tertiò, Attritionem debere esse cum proposito efficaci, & absoluto non peccandi in futurum, & sic non sufficit propositum inefficax, quo quis dicit, vellem quidem non furari, si non essem paupertate affectus; remanet enim absoluta peccandi inclinatio cum illa velleitate, propositum tamen illud absolutum non necessariò debet esse explicitum, sed implicitum sufficit. Resp. 5. quòd Attritio debet esse universalis, se extendens ad singula peccata, vel saltem ad omnia generaliter; non enim disponitur peccator ad gratiam, non & habeat displicentiam de omnibus peccatis. Resp. quintò, quòd attritio debeat esse vera, & quòd existimata non sufficit; unde si quis bona fide ad Sacramentum accedat cum examinatione conscientiæ, etiamsi conatus fuerit elicere attritionem supernaturalem, non potest absolvi, si illam actu non habeat, quidquid dicant aliqui. Resp. sextò, quòd ad attritionem non sufficit voluntas suscipiendi Sacramentum, sed requiritur

attritio formalis, quæ vel actualis sit, vel paulò ante actualis fuerit. An autem sufficiat actus, quo quis dolet, quòd non habeat attritionem, affirmant Navarrus, Paludanus, & alii, negant Bonacina, Henriques, Vasques, & cæteri; verisimile est tamen, quò si talis dolor sit verùs, & supernaturalis, conjungitur cum dolore de peccatis licèt non dignoscatur, & pro tunc ille actus sufficeret ad absolutionem.

QUÆSTIO IV.

An Contritio sit necessaria?

CONtritio non est quidem necessaria necessitate medii in lege gratiæ; quia cum attritione juncta Sacramento peccato salvari potest. An sit verò necessaria necessitate præcepti, explicabit.

CONCLUSIO.

EXtra Sacramentum Pœnitentiæ necessaria est contritio necessitate præcepti, non verò in Sacramento; aliàs cum attritione nullus salvaretur, illud autem præceptum de contritione elicienda habetur in illis loci, ubi pœnitentia injungitur; ut Ezech. 18. *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*: Quo jure autem necessaria sit contritio, & quando sit necessaria; dicendum est primò, quòd ne dum sit de jure divino, ex Lucæ 13. *Nisi pœnitentiam egeritis; omnes simul peribitis*: & Ezechielis 18. *Convertimini, & agite pœnitentiam*, sed est etiam de lege naturæ; Concil. enim Tridentinum sess. 14. c. 4. dicit, quòd contritio necessaria

faria fuerit omni tempore: ergo erat neceſſaria in lege naturæ, ubi non erat præceptum poſitivum; Ratio eſt, quia ſuppoſita fide, qui peccavit in Deum, tenetur, naturaliter reconciliari cum Deo, & proinde dolere de offenſa in ipſum commiſſa. Quoad ſecundùm, dicendum, & quòd præceptum contritionis urgeat per ſe in articulo mortis etiam exiſtimato, & in periculo amentiæ perpetuæ, pro tunc enim eſt maxima neceſſitas ſe convertendi ad Deum; ſi tamen in his caſibus, quis haberet attritionem cum confeſſione; tenetur communiter, quòd non ſit præcepta contritio; hoc enim faciens non ſe committit periculo damnationis, nam fit de attrito contritus, aliqui tamen contrarium tenent, Per accidens aliquando extra illas occaſiones præcipitur contritio extra Sacramentum; ut quando recepturi ſumus, vel adminiſtraturi aliquot Sacramentum, ne ſacrilegium committatur, vel quando quis eſt in periculo aliud committendi peccatum, ad quod traheretur per peccatum præcedens, juxta illud Gregorii. *Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, ſuo pondere in aliud trahit*, ne ergo in iſtud incidat peccator, debet illud revocare per contritionem. Contritio inſuper neceſſaria eſt, quando quis dubitat de oblivione peccatorum, vel quando urget generalis calamitas Eccleſiæ, pro qua fit publica oratio, de hoc tamen dubitant aliqui, & longè plures de contritione eliciendo in die feſto.

Obiic. Si per Scripturam præcepta eſt contritio, ex quo habetur, quòd attritio ſola cum Sacramento ſufficiat? quoniam præceptum de contritione generale eſt, Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*.

Ref.

Respondendum, legem istam habere suam exceptionem ex eadem Scriptura, ubi Christus dedit Apostolis clavium potestatem, & jus remittendi peccata, si enim possunt remittere peccata, hoc faciunt applicando absolutionem super attritionem solam: quia quando præcessit contritio; pro tunc ministri non remittunt peccata per absolutionem. Porrò, quando diximus contritionem esse necessariam extra Sacramentum, hoc intelligitur saltem de contritione virtuali, quæ consistit in dilectione Dei, quæ quidem peccata remittere potest.

Quæres, an aliquis teneatur conteri eo ipso, quo peccavit. Aliqui hoc affirmant, quamplurimi tamen, & melius negant, quia præceptum contritionis est affirmativum quod non obligat pro semper, sed certo quodam tempore; sequeretur enim ex hoc, quod qui non conteretur, in instanti sequenti novum peccatum committeret, transgrediendo præceptum contritioni: in secundo etiam instanti aliud peccatum faceret, & in tertio tertium, & sic deinceps. Dices, Ergo si non tenetur conteri, potest velle pro illo instanti non pœnitere. Resp. non posse velle non pœnitere absolutè, sed posse velle non pœnitere pro eo instanti, quo contritio non est præcepta. Dices, quando lapsi sumus in morbum, tenemur recurrere ad medicum; ergo à fortiori, quando sumus in peccato, Negatur antecedens, quando medicina differri potest sine probabili periculo: & sic dicendum est de peccato; unde si immineret periculum moriendi, non deberet differri contritio. Dices, debemus corripere fratrem eo instanti, quo lapsus est in peccatum: ergo debemus resurgere à peccato illico

illico ac in illud lapsi sumus. Resp. non teneri statim, nisi quando volitio peccati perseverat in fratre, vel quando timetur novum peccatum; & in his duabus conditionibus tenetur etiam conteri, vel saltem non continuare in volitione peccandi. Dices, teneimus restituere statim ac furati sumus; ergo & reddere Deo horem, eo instanti, quo hunc illi abstulimus per peccatum. Negatur paritas; qui enim non restituit, transgreditur de novo præceptum non furandi, quo prohibetur subreptio & detentio rei alienæ: unde qui detinet, & non restituti quando potest, peccat, qui verò non conteritur, non it contra præceptum, quia non præcipitur contritio pro omni tempore: deinde ille, qui intulit injuriam cum damno, debet illicò illam reparare, tamen quando est sine damno, ut quando Deum offendimus. Dices, Nullo momento licet esse in peccato: ergo omni momento debemus conteri. Distinguo antecedens, non licet esse in peccato positivè, idest non licet patrare peccatum, concedo: negativè, nego, possumus enim non conteri, quia contritio est præceptum positivum: quando ergo Scriptura dicit, *Non tardes converti ad Deum*; ibi est consilium, non præceptum.

QUÆSTIO ULTIMA.

Qualis debeat esse Contritio?

COntritio spectari potest quantùm ad intensionem, quantùm ad durationem, & quantùm ad extensionem. Quantùm ad intensionem, dolor contritionis debet esse sum-

ſummus: naſcitur enim ex amore Dei, quem debemus diligere ex toto corde; non tamen requiritur, ut ſit ſummus intenſive, quaſi non poſſit dari intenſior, ſed debet eſſe ſummus appretiativè, itaut quodcumque malum præferamus peccato. Quantum ad durationem, non requiritur, quòd longius duret: eo enim ipſo quo elicitur actus contritionis, eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, ſicut enim eo inſtanti; quo homo peccat, gratiam amittit, ſic eodem quo conteritur, gratiam recuperat. An autem poſſit elici contritio in inſtanti, ſi ſpectetur, ut involvit omnia, quæ neceſſaria ſunt ex parte intellectus, & voluntatis, non poteſt fieri in inſtanti: eſt enim actus humanus, ad quem requiritur conſideratio peccati, judicium practicum intellectus dictantis dolendum eſſe de peccato, & tandem conſenſus voluntatis, quę omnia non poſſunt fieri in inſtanti, ſi autem ſumatur pro ſolo actu voluntatis hæc omnia præſupponentis, poteſt fieri in inſtanti. Quantum ad extenſionem deniq; voluntatis circa peccata, reſpondebit.

CONCLUSIO.

COntritio debet quidem eſſe de omnibus peccatis, quia nullum eſt peccatum; quod remittatur, niſi retractetur per contritionem; de quolibet tamen peccato non requiritur ſpecialis contritio; eſſent enim plures contritiones partiales, ex quibus componeretur contritio totalis, quæ juſtificat, quod falſum eſt: contritio enim eſt ſimplex animi motus omnia peccata ſaltem in communi deteſtans: quia autem nullus poteſt dolore de peccatis, niſi de illis recogitet, dicen-

dicendum est, si contritio fiat extra Sacramentum, non requiri distinctam peccatorum recogitationem, sed sufficere confusam: si vero contritio fiat in Sacramento, in ordine ad confessionem, tunc necessaria est explicata recogitatio singulorum peccatorum; sed hoc non requirit contritio ut sic, sed potius confessio.

CAPUT SEPTIMUM.

De Confessione.

QUÆSTIO PRIMA.

Quo jure necessaria sit Confessio?

COnfessio aliquando sumitur pro laudatione Psalm. 32. *Confitemini Domino in Cithara:* aliquando pro publica protestatione fidei, Rom. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem:* proprie sumitur pro accusatione sui ipsius, unde describitur, *Legitima accusatio de peccatis propriis facta Sacerdoti jurisdictionem habenti, ad veniam obtinendam virtute clavium.* Calvinistæ, & Lutherani dicunt eam esse tantum ab Ecclesia inventam, & non à Christo institutam.

CONCLUSIO.

COnfessio est de jure divino: Christus enim illam instituit, non tanquam liberam quasi homo possit illa uti, vel non: sed ut necessariam pro illis, qui habent peccata mortalia. Sic Conc, Trid. sess. 14. can. 14. *Si quis negaverit, confessionem sacramentalem esse jure divino institutam, vel jure divino ad*

divino ad ſalutem neceſſariam : ſi quis etiam dixerit modum ſecrete confitendi ſoli Sacerdoti eſſe ab inſtitutione , & mandato Chriſti alienum , aut eſſe inventum humanum , Anathema ſit. Quod locum Scripturæ, ub Chriſtus eam inſtituit, habetur Joan. 20 ubi Chriſtus dicens Apoſtolis , *Sicut miſit me vivens Pater , & ego mitto vos* , & mox ſubjunges . *Accipite Spiritum ſanctum , quorum remiſeritis peccata , remittuntur eis , &c.* commiſit Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus poteſtatem judicialem remittendi, aut retinendi peccata quod non poſſent facere juridicè , ſi pœnitentes ſua peccata non aperirent per confeſſionem; & ſic eſt de jure divino: unde Eccleſia in Concilio Lateranenſi præceptum de confeſſione , ſed modificat : præceptum Chriſti (quod erat indeterminatum) ad ſingulos annos: ſi Concil. Trident. ſeſſ 14. c. 5. un. de Papa non poteſt abrogare præceptum confeſſionis, niſi ex parte , qua eſt Eccleſiaſticum non jubenda illa fieri annuatim.

Obiciunt communiter adverſarii Chriſtum remiſiſſe peccata Magdalenæ , & Paralytico ſine confeſſione : ſed licèt hoc fecerit Chriſtus, qui habebat poteſtatem excellentiæ non alligatam Sacramentis , & qui intima cordium penetrabat ; non propterea ſic agere poſſunt ipſius Miniſtri. Quòd ſi dicant , Petrum per lacrymas ſine contritione obtinuiſſe ſuæ negationis remiſſionem ; nil mirum eſt , nondum enim Apoſtoli habebant poteſtatem ligandi , & ſolvendi : quæ tantùm data fuit poſt reſurrectionem : Joann. 20. Quòd ſi Nectarius Patriarcha Conſtantinopolitanus dicatur abrogaſſe confeſſionem ; non abrogavit ſecretam , ſed publicam , quæ fieri ſolebat ; & hoc propter hanc occaſio-

casionem. Mos inoleverat, ut in qualibet civitate deputaretur Sacerdos aliquis, qui excineret confessiones quorundam peccatorum publicorum, quæ congruum aliquando judicabat publicare inter solemnia Missarum coram assantibus, tum ut aliis incureretur timor; tum ut fieret aliqua satisfactio illis, quibus scandalum datum fuerat: quadam autem die mulier nobilis se accusando, accusavit diaconum cum quo peccaverat, de qua re grandis tumultus factus est in Ecclesia, quem audiens Nectarius, prohibuit ne deinceps fierent confessiones publicæ.

Obiiciunt insuper aliquos Patres, & præsertim Chrysost. Homil. 3. in Epist. ad Hæbreos dicentem. *Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque apud alios te accuses* Et in Ps. 59. *Si confunderis alicui dicere quia peccasti, dicito quotidie in anima tua*: Homil. etiam 4. de Lazaro, *Cave homini dixeris peccata, ne exprobret tibi, nec enim conservo tuo confiteris*. Resp. Chrysostomum per hoc non reprobare confessionem secretam, illam enim astruit Homil. 58 in Joannem, & lib. 3. de Sacerdotio, sed tantùm reiicit publicam abrogatam per Nectarium antecessorem suum; fiebat enim pro tunc duplex confessio, una publica ante populum ad incutiendum timorem, & scandalum de peccatis publicis reparandum: alia auricularis coram sacerdote ad absolutionem recipiendam. Primam reiicit Chrysostomus, secundam retinet; ita quod sensus illius sit ut postquam pœnitens sua peccata confessus fuerit sacerdoti, non tanquam homini, nec tanquam conservo suo, sed tanquam Deo cujus vices tenet, postea secretam pœnitentiam faciat de peccatis suis, non illa declarando iterum hominibus, ut fieri solebat,

bat, ſed ſoli Deo inter privatos parietes.

Quæres, utrùm confeſſio fuerit præcepta in lege Moſaica? Reſp. negative; tunc enim ſacerdotes non habebant claves regni cœlorum, nec poteſtatem remittendi peccata, quæ tantùm data fuit Apoſtolis: unde ſi diſcernebant inter lepram, & lepram, hoc intelligitur de lepra corporali. Judicabant enim qualis eſſet lepra, & an eſſet perfectè ſanata, eam tamen ſanare non poterant. Quòd ſi Num. 5. habeatur. *Vir, ſive mulier, cum tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, confiteburtur peccatum ſuum*, hoc intelligitur de peccatis exterioribus non de internis, quæ nos ipſi tenemur confiteri; unde ea confeſſio erat tantùm figuræ noſtræ: confitebantur autem illa peccata exteriora graviora per certa quædam ſacrificia, quæ pro certis quibuſdam peccatis deſtinabantur, & quæ tenebantur offere, in quo conſiſtebat illorum confeſſio.

QUÆSTIO II.

Quos obliget præceptum Confeſſionis?

APud omnes Cätholicos in confeſſione eſt, præceptum confeſſionis eſſe à Chriſto Domino inſtitutum, ut dictum eſt ſuperiùs; aliqui tamen putaverunt confeſſionem non fuiſſe à Chriſto præceptam: ſed quia hoc ſecundum, æquè ac primum, determinatum eſt Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 6 non eſt, quòd immoremur in probanda hac veritate; ſed quærimus tantùm, qui ſint obligatis ad confeſſionem.

CONCLUSIO.

OMnes fideles baptizati, poſtquam rationis uſum attigerint, ſi habent peccata mortalia commiſſa poſt baptiſmum aut in ſuſceptio-

ppione baptiſmi, tenentur conſiteri. Quia ddix mus, *omnes*, ideò Summus Pontifex ad cconfeſſionem tenetur, nedum ex jure divi. mo, ſed & Eccleſiaſtico; ſi non ex vi coa- &tiva, ſaltem ex vi directiva; decens enim eeſt, ut obſervet legem, quam condidit. 0Quia diximus *fideles baptizati*, ideò infide. lles, & Catechumeni non tenentur ad con. ffeſſionem, neque jure Eccleſiaſtico (Eccleſia eenim habet tantùm jus in baptizatos) neque jjure divino, quia Chriſtus neminem voluit aad confeſſionem teneri, niſi eſſet baptizatus: uunde Baptiſmus dicitur janua Sacramento- rrum, & Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. dicit, *Hoc Sacramentum eſſe neceſſarium poſt baptiſſmum*. Quia diximus, *poſtquam rationis uſum aattigerint*, ideò ſicut illi, qui carent uſu ratio. nis, non tenentur huic præcepto; qui tamen rrationis ſunt compotes etiam ante pubertatem, ad confeſſionem tenentur, tum de jure divino, tum de Eccleſiaco: cùm ſint enim ccapaces peccati, debent ad remedium currere: qui tamen in hac ætate non confiteiretur quotannis, non incurreret pœnam excommunicationis, aut privationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ, quæ ſtatuitur contra non confitente annuatim, ex capite *Omnis utriuſque ſſexus*: Gregorius enim IV. dicit, *Pueros ſæpe delinquere, non tamen in illis punienda eſſe delicta, ſicut in majoribus*: ſi tamen percuterent clericum, excommunicationem incurrerent. Quia diximus, *ſi habent peccata mortalia*; ideò qui habet tantùm venialia, non tenetur confiteri quotannis; hoc enim non præcipitur neq; jure divino, neq; Eccleſiaſtico: tenetur tamen comparere coram parocho, teſtificaturus ſe non indigere confeſſione, & hoc jure naturali ad vitandũ ſcandalũ Quia diximus *poſt baptiſ-*

ptiſmus, & in Baptiſmo commiſſa: peccata commiſſa ante Baptiſmum non ſunt materia legitima confeſſionis, quia commiſſa ſunt ab homine non ſubmiſſo Eccleſiæ: fictio tamen cum qua Baptiſmus recipitur, debet aperiri in confeſſione.

QUÆSTIO III.

Quo tempore obliget præceptum Confeſſionis?

NEmo tenetur ad confeſſionem eo inſtanti, quo peccatum commiſit; eſt enim præceptum affirmativum, ſicut contritio: ſic obligat tantùm pro certo aliquo tempore: pro quonam autem? aliud eſt loqui de jure divino, aliud de jure Eccleſiaſtico aliud eſt etiam loqui de neceſſitate confeſſionis per ſe, vel per accidens.

CONCLUSIO.

JUre divino per ſe tenetur fidelis peccata confiteri in periculo mortis. Per periculum mortis intelligitur nedum gravis morbus, ſed & navigatio periculoſa vel prælium, aut quæcumque alia occaſio, in qua moraliter mors imminet. Ratione hujus præcepti Pius V. anno 1566. renovavit prohibitionem factam medicis, ne curarent infirmos, quin priùs eos monuerint de confeſſione facienda: cui legi dicuntur medici ſatisfacere, cum monent infirmos de confeſſione vel parentes, ut ad confeſſionem excitent infirmos. Præcepto eadem mulier, quæ prima vice paritura eſt, aut quæ jam peperit cum periculo vitæ, tenetur ad confeſſionem, ſicut & condemnatus ad mortem, & ægrotus,

tus, qui in diuturno morbi periculo peccavit poſt confeſſionem factam; licèt enim non teneatur de novo Euchariſtiam ſumere, quam anteà ſumpſit (quia non eſt medium ad ſalutem abſolutè neceſſarium) tenetur tamen confiteri iterùm. An autem extra periculum mortis aliquis teneatur de jure divino confiteri peccata: negant D. Thomas in 4. diſt. 17. art. 4. & Scotus in 4. diſt. 17. artic. 3. circa finem. Alii cum Bonacina ſentiunt, quod ſi Eccleſia non determinaſſet præceptum confeſſionis ad ſingulos annos non tamen debere differri uſque ad mortem quia non veroſimile, quod Chriſtus inſtituerit tam æſtimabile Sacramentum, ut ſemel tantum reciperetur. Tempus quo ſit emittenda conceſſio extra articulum mortis determinari debet ex judicio prudentis viri ità quod, inquiunt aliqui, non debeat differri ultra quatuor, vel quinque annos.

Quoad tempus, quo fieri debet confeſſio de jure divino per accidens; facienda eſt, cum quis conſcius peccati mortalis Euchariſtiam ſumere intendit; pro tunc enim dum adeſt copia Confeſſarii, non ſufficit contritio ſic Concilium Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 7. fundat autem Concilium hanc neceſſitatem confeſſionis eſſe de jure divino in verbis Apoſtolicis. Corinth. 6 dicentis, *Probat autem ipſum homo*. Non eſt idem dicendum de receptione aliorum Sacramentorum, in quibus contritio ſufficit, cum nullum ſit præceptum divinum, aut Eccleſiaſticum de confeſſione: unde Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap 1. de reformatione Matrimonii, hortatur quidem conjuges, ut peccata confiteantur antequam contrahant, non tamen præcipit, melius tamen eſt, ut

quod,

quodcumque Sacramentum recipiens confitetur, ne loco quo rationis habent tantùm attritionem. Quòd si urgente necessitate, Sacerdos absq; confessione celebraverit cum contritione sola, tenetur post celebrationem, quamprimùm confiteri, id est, prima data copia Confessarii; hoc tamen præceptum non est divinum, sed Ecclesiasticum tantùm, latum in Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. Quantùm verò ad laicos, qui accesserunt ad altare, sumpturi Eucharistiam, & recordantur alicuius peccati mortalis, quòd ob scandalum non possunt confiteri ante communionem, non tenentur post illam citius confiteri peccatum: quia Concilium obligat tantùm sacerdotes, & leges rigorosæ extendi non bebent.

CONCLUSIO SECUNDA.

QUantùm ad præceptum Ecclesiasticum, tenentur fideles, cùm ad annos discretionis pervenerint, confiteri peccata mortalia semel in anno. Sic habetur in capite *Omnis utriusque sexus*; non quod per hoc confessio præcipiatur, est enim de jure divino, non quòd etiam determinet tempus, quo de jure divino confessio necessaria sit, confessio enim annua esse jure divino explicato per Ecclesiam, illud tamen præceptum est tantùm Ecclesiasticum; sed per hoc Ecclesia vult instituere præceptum Ecclesiasticum de tempore confessionis. Super hoc præceptum multa sunt notanda. Primò, quòd præceptum illud non obliget pro certa, & determinata parte anni; unde si præcipitur in Paschate, hoc est per accidens, ratione Eucharistiæ sumendæ, ad quam

quam non ſufficit contritio, ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Licet ergo melius ſit computare annum ab uno Paſchate ad aliud, vel ab una confeſſione ad aliam ille tamen ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ, qui confeſſus fuiſſet mente Januario præterito, & differret aliam confeſſionem uſque ad menſem Decembrem anni ſequentis; quia licet eſſent viginti tres menſes inter illas confeſſiones, nullum tamen annum præteriret ſine confeſſione. Sic Gamacheus de Sacramento Pœnitentiæ cap. 5. ff. *Quod attinet*. Ratio eſt, quia præceptum non eſt de confeſſione facienda intra annum, ſed ſingulis annis; in ea tota item exemplo confeſſio fieret in quolibet anno. Secundum quod notetur, eſt quod ſi confeſſio ſint invalidè, retinendo v. g. peccata, non ſatisfit præcepto Eccleſiæ, niſi invaliditas confeſſionis oriretur, ut miniſtro ſine culpa pœnitentis, utpote ſi Confeſſarius non haberet juriſdictionem, quam crederet habere Pœnitens; qui faceret tamen illam confeſſionem invalidam, non incurreret pœnas, latas à Concil. Lateranenſi, ut ſunt expulſio ab Eccleſia, & privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, ſi hoc ſacrilegium eſſet vere occultum; Eccleſia enim in foro externo non iudicat de occultis, ſi tamen eſt aliquo modo interum, ut ſi peccator illud revelaverit alteri, tunc incurritur pœna. Sic Gamacheus q. 15. ff. *Reſpondemus*, ſic etiam Navarrus, & multi alii apud Bonacinam, qui contrarium tenet, incurri ſcilicè excommunicationem, etiamſi ſacrilegium ſit occultum. Notetur tertiò, quod qui prævidet: ſe non habiturum copiam Confeſſari, quando confeſſionis urgebat præceptum, tenetur illam anticipare: ſicut qui prævidet, ſe non poſſe veſperi

recitare vesperas ob impedimentum, tenetur illas manè recitare, licet aliqui teneant hoc non esse necessarium, quando impedimentum debet oriri ex febri. Quartò, qui non est confessus anno præterito, tenetur, quam primum confiteri: quia non limitatur annus, ut per hoc finiat præceptum confessionis, sed ad illam sollicitandam, & sic toties peccat, qui non confitetur, quoties est confitendi opportunitas. Quod si quis dicat, præceptum jejunii, auditionis sacri, & communionis in Paschate, non obligare post tempus elapsum; respondetur, aliquid esse præceptum, vel ob venerationem temporis determinati, vel absolutè & in se, ne amplius differatur. hoc ultimo modo præcepta est confessio, & sic elapso tempore Paschatis debet fieri: jejunium vero, auditio sacri, & communio Paschalis præcipiuntur ob venerationem temporis; & sic illo elapso non obligant; verisimilius est tamen, quod præceptum communionis etiam urget post Pascha. Quintò, qui non est confessus in periculo mortis, cessante periculo non tenetur confiteri, cessat enim periculum imminens damnationis, propter quod imminente morte præcipiebatur confessio. Sexto, qui confessionem non emisit in aliquo anno, tenetur in sequenti duas emittere ad minus, unam pro anno præterito, & aliam pro præsenti, si habeat peccata mortalia intra illum, licet enim unico actu satisfieri possit pluribus præceptis, ut quando quis jejunat tantum semel pro die Vigiliæ, & quadragesimæ: quando tamen præcepta respiciunt plures actus per se faciendos, ut in confessione, quæ duplex esse debet in duobus annis, una confessio non sufficit, alii con-

contrarium tenent. Septimo, ad observationem præcepti hujus, confessio debet fieri Sacerdoti approbato, & sic non sufficit confiteri religioso non approbato; non est enim legitimus judex: sed si sit approbatus, valida est confessio; nam si ex capite *Omnis utriusque sexus*, confessio debeat fieri proprio sacerdoti; hoc verum est, exclusio privilegio: immò in eodem capite subjungitur, *vel alteri de ejus licentia*. Cùm ergo Papa sit proprius Sacerdos omnium fidelium, & Episcopus Diœcesanorum, Religiosus approbatus ab Episcopo, habens Privilegium papale, censetur deputatus à Papa, qui est proprius Parochus ordinis superioris, & sic potest audire confessionem annuam: Quis enim dicet, quod pastor possit committere licentiam sacerdoti approbato audiendi suas oves, & non possit Papa, aut Episcopus idem facere: octavò, qui post communionem Paschalem meminit se oblitum fuisse aliquod mortale peccatum, non tenetur quamprimùm illud confiteri, sed potest differre ad annum sequentem. Si etiam aliquis ante lapsum annum confessus est sua peccata mortalia, & postea relapsus est in aliud, probabile est non teneri ad confessionem illius, quia observavit præceptum Ecclesiæ, si tamen confessus est tantum peccata venialia, debet illud mortale confiteri intra annum, quia tenetur singulis annis ad confessionem mortalium, & nullum confessus est.

Quæres, in quibus casibus excusari aliquis possit à Confessione. Respondeò, quod multi sint. Primo, qui non habet confessarium, nec potest illum adire, nisi cum gravi incommodo, aut periculo, v. g. maris,

aut hoſtium : nec enim Chriſtus, aut Eccleſia præcipiunt aliquid cum gravi detrimento. Secundò, qui timet probabiliter revelationem enormis peccati, ex qua oriretur infamia, vel grave ſcandalum : non tamen diſpenſatur à confeſſione aliorum, quorum revelatio multum obeſſe non poteſt. Tertiò. qui non poteſt confiteri ſub ſigillo confeſſionis, ut quando confeſſarius eſt ſurdus, & pœnitens in navi exiſtit, & non poteſt confiteri, niſi ab aliis audiatur. Quartò : qui non poteſt confiteri, niſi per interpretem, quia confeſſio præcipitur facienda ſoli ſacerdoti; tunc autem non eſſet ſolus. Quinto, qui non poteſt aliter confiteri, quam per Scripturam, ut ſi pœnitens careat lingua, vel confeſſarius ſit ſurdus, ſi per nutus non poſſit peccata explicare, non tenetur ad confeſſionem, ſi ſit periculum infamiæ : aliàs tenetur. Sextò, qui habet lubricam memoriam, non tenetur peccata confiteri ex inſtanti, quo ea commiſit, nec etiam tenetur peccata ſcribere, quando illa patravit : quando tamen procedit ad confeſſionem, & ſcit ſe coram Sacerdote multa peccata obliturum, tenetur ea ſcribere, modo in tali Scriptura non ſit periculum manifeſtandi confeſſionem : in talibus ergo circumſtantiis, ad contritionem eſt recurrendum, quæ ſufficit, cum non urgeat pro tunc præceptum confeſſionis.

QUÆSTIO IV.

Quænam ſint conditiones Confeſſionis?

SExdecim communiter aſſignantur, quæ requiruntur ; aliquæ ad valorem, & omnes ad perfectiones ejus & illæ his quatuor

tuor versibus continentur quas tradet, & explicabit.

CONCLUSIO.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrimabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, qua sit patera parata,

Quia primo confessio debet esse *simplex*, ideò superflua debent prætermittit, licet enim pœnitens teneatur distinctè explicare sua peccata, numerum eorum, & ipsorum circumstantias, inutiles tamen prohibentur discursus.

Quia secundo debet esse *humilis*, ideò confessio, quæ fit cum jactantia est invalida, tum quia deest dolor, tum quia novum peccatum committitur: si tamen fieret non flexis genibus, aut non detecto capite, etiam extra necessitatem, non esset invalida: non fieret enim gravis injuria Sacramento.

Quia tertiò debet esse *pura*, quantum ad intentionem, si fiat ob finem peccaminosum, v. g. ob hypocrisim, est invalida: si fiat tamen, ut conservetur bona opinio apud Confessarium, qui est vir gravis, & pœnitenti notus, est valida.

Quia quarto debet esset *fidelis*, ideo non licet mentiri circa peccatum mo tale non antea confessum; si tamen fuerit antea confessum, potest dicere pœnitens, se illud non commisisse, quia non est materia necessaria confessionis. Invalida etiam esset confessio, si quis diceret majorem numerum peccatorum, quam commiserit, quia hoc est decipere judicem in materia necessaria, nisi hoc fiat bona fide, ut sæpius evenit in rudibus qui credunt, sæpius peccasse, quàm peccaverint. Invalida

etiam esset confessio, si peccata dubia pro certis exprimerentur, & certa pro dubiis, certa enim debent exprimi ut certa, & dubia ut dubia; & sic qui dubitat, an aliquod peccatum commiserit, debet non illud retinere; sed confiteri, ut dubium, quia tutior pars est eligenda. Quod si in dubio melior sit conditio possidentis ut patet de illo, qui dubitans, an votum emiserit, nec ne, non tenetur illud implere, hoc est verum, quando non datur lex contraria. Cum ergo secundum Doctores sit lex de confitendo peccato dubio, illud non est retinendum. Porrò, confessio non est invalida, si pœnitens mentiatur circa peccatum veniale, dicendo, se non illud commisisse; quia non est materia necessaria, nec Confessarius jus habet interrogandi de illo; hoc esset tamen peccatum veniale. Quod si pœnitens confiteretur tantum unum peccatum veniale, circa quod mentiretur, dicendo se illud commisisse, quod non commiserit, tunc peccaret mortaliter; quia faceret sacrilegium; esset enim causa, cur applicaretur forma Sacramenti super materiam insufficientem.

Quia quintò debet esse *frequens*, hoc intelligitur de consilio, quia multæ utilitates procedunt ex frequenti confessione; hoc tamen non est de præcepto, nisi quando quis sæpius dabitur in peccatum, quod vitare non potest nisi auxilio confessionis; tunc enim illius frequentia est de jure divino.

Quia sexto debet esse *nuda*, ideò excusationibus palliari non debet, nec obscura reddi, debet enim esse talis, ut Sacerdos, ad quem spectat judicare de peccatis, possit cognoscere an mortali sint, vel venialia. Quod si hoc non possit cognoscere, non debet intendere illa absolvere, ut mortalia, vel ut venialia: sed

sufficit, si indeterminate absolvantur peccata.

Quia septimò debet esse *discreta*, pœnitens debet uti verbis honestis, & pudicis, dum peccata carnis explicat, non descendendo ad circumstantias inutiles: quam discretionem debet etiam adhibere confessarius; eadem conditione caveat pœnitens, ne declaret suum complicem. Denique debet adire confessarium eruditum, unde si dubitans de usura accedat sacerdotem, quem scit ignarum, ut propter ipsius ignorantiam excusetur à restitutione, invalida est confessio.

Quia octavò debet esse *lubens* requiritur voluntas, & intentio confitendi peccata aliàs esset invalida, si tamen quia confiteretur ad vitandam infamiam, aut excommunicationem, modo adhibeat debitas circumstantias, esset valida; quia esset voluntaria intrinsece, licet admitteret involuntarium extrinsecum.

Quia nono debet esse *verecunda*, ideo pœnitens debet confessionem aliquo modo recipere de commissione peccati: unde non debet confiteri sacerdoti, cum quo commisit peccatum, quia non solet esse erubescentia, cum declaratur peccatum illi, cui jam notum est. Adde, quod ex hoc posset dari occasio perseverandi in peccato: si tamen hoc fieret aliquando, pœnitens deberet confiteri etiam peccata illa, quæ antea nota essent confessario, debet enim illa cognoscere, ut judex.

Quia decimo debet esse *integra*, & integritas nedum est de perfectione confessionis, sed etiam de ipsius validitate; quæstio subsequens instituetur ex professo de integritate confessionis.

Quia undecimo debet esse *secreta*; ideo er-

rant hæretici, qui dicunt initio fuiſſe publicam, & poſtea ſecretam, ſecreta enim confeſſio ſemper fuit in uſu Eccleſiæ licèt aliquando extiterit etiam publica juſta de cauſa, ob humilitatem peccatoris, & reparationem ſcandali; cum illa tamen fiebat adhuc ſecreta, & illa publica abrogata eſt.

Quia duodecimo debet eſſe *lacrymabilis*: non propterea pœnitens fundere debet lacrymas, aut emittere gemitus: ſed per hoc requiritur dolor internus, ſivé ſit contritio, ſive attritio, ut diximus.

Quia tertio decimò debet eſſe *accelerata*, non ideò peccator debet confiteri eo ipſo, quo peccavit: ſed non debet illam longius differre ob periculum damnationis, & ideò hoc pertinet aliquo modo ad conſilium.

Quia quatuor decimo debet eſſe *fortis*, pœnitens debet vincere averſionem, quam ſuggerit illi pudor: debet etiam fortiter deſerere omne peccatum, & omnem occaſionem peccati, etiamſi ſit detrimentum proprium paſſurus.

Quia quinto decimò debet eſſe *accuſans*, peccata non debent proferri per ſolam narrationem: nec accuſatio, quæ fit de peccatis, debet eſſet cum excuſatione injuſta, licet excuſatio juſta poſſit afferri ad tuendam famam, ad quod omnes tenentur ex jure naturali.

Quia tandem debet eſſe *parere parata*, pœnitens debet obedire confeſſario jungenti fugam occaſionis peccati reſtitutionem rei, vel famæ ablatæ, reconciliationem cum proximo, & ſatisfactionem pro peccatis commiſſis.

QUÆ:

QUÆSTIO V.

An Confessio debeat esse integra?

NOn loquimur de integritate confessionis quantum ad peccata venialia; non sunt enim materia necessaria Pœnitentiæ, sed tantum sufficiens: unde unum potest exprimi, & aliud retineri, sed loquimur de integritate confessionis quoad peccata mortalia.

CONCLUSIO.

DE necessitate confessionis est, quod sit integra, ita quod pœnitens exprimere debeat species peccatorum, numerum illorum, & ipsorum circumstantias, saltem speciem peccati mutantes, & hoc intelligitur post diligentem conscientiæ examinationem, quæ tanta debet esse, quanta adhiberi solet in negotio arduo, spectata etiam conditione personæ, qualitate officii ejus, & temporis intervallo, quo confessio non est facta, unde, qui confessus esset non prævio examine, confessio esset nulla, si sacerdotis interrogatio defectum examinis non suppleverit, & ideò si confessarius advertat, pœnitentem non permisisse examen, tenetur illum dimittere, vel interrogare, ex capite enim *Omnis utriusque sexus*, confessarius debet diligenter inquirere de peccatis, & peccatorum circumstantiis.

Quantum ad species peccatorum, quæ debent explicari, ut confessio sit integra; hoc intelligitur de speciebus moralibus, ita quòd pœnitens teneatur dicere se commisisse tale, vel tale peccatum, quod est contra tale, vel tale præceptum; non autem necessarium, ut

exprimantur ſpecies phyſicę peccatorum; unde qui confecit venenum, vino miſcuit, & propinavit inimico, ſatisfacit integritati confeſſionis, dicendo ſe veneno occidiſſe aliquem; aliquando tamen ſpecies phyſicæ explicandæ ſunt. Primo, quando alter ad peccaminoſam actionem aſſumitur, v. g. ſi quis dedit venenum ſervo ſuo ſcienti, qui illud obtulit inimico, excitare enim aliquem ad peccatum, peccatum novum eſt, & ideo exprimendum. Secundo, quando inter plures actus phyſicos tanta intercedit mora, ut plura numero peccata ſiant ratione plurium volitionum, quæ ſunt interruptæ: & ſic qui hodie venenum compoſuit, & cras illud propinavit, tenetur tales actus diverſos exprimere, quæ ſunt diverſa peccata numero. Tertio, quando illi actus phyſici habent adjunctas circumſtantias, quæ moraliter diverſæ ſunt; ut ſi quis iter ſuſcipiens ad occidendum inimicum, conculcavit ſegetes.

Quando concluſio dicit quod confeſſio debeat eſſe integra quoad numerum peccatorum, hoc intelligitur etiam in eadem ſpecie ita quod pœnitens teneatur dicere, ſe v. g. decies juraſſe, non requiritur tamen, ut ille numerus ſit certus mathematicè: hoc enim aliquando impoſſibile eſt; ſed ſufficit, quod ſit certus mortaliter; unde ſi certus numerus non occurrat, debet exprimi veriſimilis, qui ſi non poſſit haberi ob longam, & frequentem peccati habitudinem, ſatis eſt, ſi pœnitens indicet tempus, à quo cepit peccare, & conſuetudinem, quam habet peccandi ter, vel quater quotidie. Ratione hujus veritatis: ſequitur primo: quod ille, qui futuras eſt centum nummos centum vicibus, debeat ſpecificare illos centum actus repetitos, quia quilibet eſt peccaminoſus. Se-

qui-

quitur secundo, quod non sufficit sacerdoti dicere, se absolvisse, vel communicasse aliquod dum erat in peccato, sed teneatur dicere, quot absolverit: non est enim unica actio moralis quia una absolutio non ordinatur ad alteram. Sequitur tertio, quod ille, qui positivè, dixit se blasphemasse decies, & facta confessione agnoscit se blasphemasse duo decies, tenetur in prima confessione explicare duplicem illam blasphemiam: non tenetur tamen si dixerit, se decies, vel circiter blasphemasse. Sequitur quarto, quod ille, qui dicit se plura peccata commisisse, quàm commiserit, si hoc fecerit mala fide non tantum tenetur hoc explicare in nova confessione sed primam confessionem tenetur recipere, ut validam: voluit enim decipere judicem in materia gravi: si autem hoc fecerit bona fide, ad neutrum tenetur. Quod si deceperit circa peccata venialia, etiam mala fide non tenetur repetere confessionem, nec hoc peccatum confiteri; est enim tantum peccatum veniale, quod potest non subiici confessioni. Sequitur quinto, quod peccata venialia, quando sola subiiciuntur absolutioni: debent explicari, si non quoad numerum: saltem quoad speciem unde non sufficit, si quis dicat, se commisisse duo peccata venialia, sed debet explicare, qualia sint, vel saltem unum eorum: licet enim de se non sit materia necessaria Pœnitentiæ, quando tamen aliquis vult recipere absolutionem de illis solis, sunt materia necessaria; & sic debent explicari quantum ad speciem. Sequitur sexto, quod non sufficit dicere se subtraxisse rem alienam, sed specificandum est, se non restituisse per tale tempus, quo potuit restituere; qui enim restituere potest, & non restituit, novum peccatum

exprimantur ſpecies phyſicę peccatorum; unde qui confecit venenum, vino miſcuit, & propinavit inimico, ſatisfacit integritati confeſſionis, dicendo ſe veneno occidiſſe aliquem; aliquando tamen ſpecies phyſicæ explicandæ ſunt. Primo, quando alter ad peccaminoſam actionem aſſumitur, v. g. ſi quis dedit venenum ſervo ſuo ſcienti, qui illud obtulit inimico, excitare enim aliquem ad peccatum, peccatum novum eſt, & ideo exprimendum. Secundo, quando inter plures actus phyſicos tanta intercedit mora, ut plura numero peccata ſiant ratione plurium volitionum, quæ ſunt interruptæ: & ſic qui hodie venenum compoſuit, & cras illud propinavit, tenetur tales actus diverſos exprimere, quæ ſunt diverſa peccata numero. Tertio, quando illi actus phyſici habent adjunctas circumſtantias, quæ moraliter diverſæ ſunt; ut ſi quis iter ſuſcipiens ad occidendum inimicum, conculcavit ſegetes.

Quando concluſio dicit quod confeſſio debeat eſſe integra quoad numerum peccatorum, hoc intelligitur etiam in eadem ſpecie ita quod pœnitens teneatur dicere, ſe v. g. decies juraſſe, non requiritur tamen, ut ille numerus ſit certus mathematicè: hoc enim aliquando impoſſibile eſt; ſed ſufficit, quod ſit certus mortaliter; unde ſi certus numerus non occurrat, debet exprimi veriſimilis, qui ſi non poſſit haberi ob longam, & frequentem peccati habitudinem, ſatis eſt, ſi pœnitens indicet tempus, à quo cepit peccare, & conſuetudinem, quam habet peccandi ter, vel quater quotidie. Ratione hujus veritatis: ſequitur primo: quod ille, qui futuras eſt centum nummos centum vicibus, debeat ſpecificare illos centum actus repetitos, quia quilibet eſt peccaminoſus. Se-

qui-

quitur secundo, quod non sufficit sacerdoti dicere, se absolvisse, vel communicasse aliquod dum erat in peccato, sed teneatur dicere, quot absolverit: non est enim unica actio moralis quia una absolutio non ordinatur ad alteram. Sequitur tertio, quod ille, qui positivè, dixit se blasphemasse decies, & facta confessione agnoscit se blasphemasse duo decies, tenetur in prima confessione explicare duplicem illam blasphemiam: non tenetur tamen si dixerit, se decies, vel circiter blasphemasse. Sequitur quarto, quod ille, qui dicit se plura peccata commisisse, quàm commiserit, si hoc fecerit mala fide non tantum tenetur hoc explicare in nova confessione sed primam confessionem tenetur recipere, ut validam: voluit enim decipere judicem in materia gravi: si autem hoc fecerit bona fide, ad neutrum tenetur. Quod si deceperit circa peccata venialia, etiam mala fide non tenetur repetere confessionem, nec hoc peccatum confiteri; est enim tantum peccatum veniale, quod potest non subiici confessioni. Sequitur quinto, quod peccata venialia, quando sola subiiciuntur absolutioni: debent explicari, si non quoad numerum: saltem quoad speciem unde non sufficit, si quis dicat, se commisisse duo peccata venialia, sed debet explicare, qualia sint, vel saltem unum eorum: licet enim de se non sit materia necessaria Pœnitentiæ, quando tamen aliquis vult recipere absolutionem de illis solis, sunt materia necessaria; & sic debent explicari quantum ad speciem. Sequitur sexto, quod non sufficit dicere se subtraxisse rem alienam, sed specificandum est, se non restituisse per tale tempus, quo potuit restituere; qui enim restituere potest, & non restituit, novum peccatum

facit, quoniam furtum conſiſtit, & in uſurpatione rei alienæ, & in detentione illius.

Quantùm ad circumſtantias peccatorum, aliæ mutant ſpeciem peccati, quæ ſcilicet adverſantur ſpeciali præcepto, ut quando, v. g. quis furatur in loco ſacro; hæc circumſtantia addit malitiam: ſacrilegii ſupra malitiam furti; quando etiam quis fornicatur cum affirmi, additur ſupra ſimplicem fornicationem violatio honoris debiti parentibus. Aliæ ſunt circumſtantiæ aggravantes peccatum intra ſuam ſpeciem, ut gravis, vel minor percuſſio, furtum decem, vel centum numerorum, &c. Circumſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, quæ addunt ſpecialem malitiam, debent exprimi. Sic Concil. Trident ſeſſ. 14. cap. 5. ideo qui concupavit mulierem, vel cum ea peccavit, debet exprimere, an fuerit virgo, an corrupta, conjugata, voto ligata, affinis, vel conſanguinea; ſacerdos tamen, qui carnaliter cognovit pœnitentem, non tenetur explicare, non eſt enim inceſtus, nec ſacrilegium; modo illam non ſollcitaverit in confeſſionem, nec ſit parochus, nec ipſi incumbat ex officio onus procurandæ ſalutis pœnitenti: ſic Bonac. fol. 140. Quantum ad circumſtantias aggravantes; ſi non aggravent notabiliter peccatum, non ſunt neceſſario exprimendæ; ſi vero aggravent notabiliter, licet multi negent, quod debeant exprimi (in quorum ſententia, qui eſſet furatus mille nummos, tenetur tantum dicere, ſe furtum mortale commiſiſſe, dummodo reſtituerit, vel paratus fuerit reſtituere) alii tamen meliùs affirmant. Porrò, circumſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, & aggravantes, continentur hoc verſu.

Quis,

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur quomodo, quando.

QUÆSTIO VI.

In quibus casibus possit non esse integra Confessio.

NUlla dicitur lex ita generali, quin aliquando exceptionem patiatur; unde licèt detur præceptum divinum de integritate confessionis faciendæ uni, & eidem sacerdoti, non desunt tamen occasiones, in quibus non urgeat hoc præceptum.

CONCLUSIO.

COnfessio multoties potest non esse integra. Primò ex ignorantia, & oblivione, ut quando quis, dum esset puer, ignorabat aliquod peccatum esse declarandum, posteà agnoscit illud debuisse subiici confessioni, non tenetur priores confessiones iterare, sed sufficit; si illud peccatum fateatur: si etiam quis inculpabiliter oblitus est peccatum mortale, debet tantùm illud declarare non verò alia, quæ jam confessus est, & quæ absoluta sunt, licèt illorum confessio non fuerit integra. Ad observandum ergo præceptum Christi de integritate confessionis, sufficit, quòd sit integra formaliter, & non requiritur semper, quòd sit integra materialiter; est autem integra formaliter, quando explicantur omnia peccata mortalia, quæ moraliter explicari possunt, itaut nullum retineatur sine justa causa: est verò materialiter integra, quando omnia peccata mortalia, nullo dempto, explicantur: Christus

au-

autem non præcipit integritatem materialem confeſſionis, aliquando enim eſt impoſſibilis, ut quando quis, facto diligenti examine, non meminit alicujus peccati : aliquando etiam non eſt facienda integra propter juſtas cauſas, de quibus illicò, Præceptum verò Chriſti eſt conſentaneum rationis, & onus ipſius leve eſt, unde non præcepit ſemper integritatem materialem confeſſionis.

Secundò, ab integritate materiali confeſſionis diſpenſatur pœnitens, qui incepit confiteri, & præ morbi gravitate perficere non potuit. Diſpenſatur etiam, qui ſignis, & nutibus explicat ſua peccata in ſpecie, licèt non explicet quantùm ad externum ſermonem, quia hoc non poteſt. Prætereà diſpenſatur, qui lingua carens aliqua tantùm peccata exprimit in ſpecies, & alia exprimere non poteſt, niſi in genere. Sic dicendum eſt de extraneo, cujus idioma non percipitur : cùm enim faciat, quod in ſe eſt, debet abſolvi, ſi non ſit alius Sacerdos, qui ipſum intelligat. Ægrotus, qui dat, & dare tantùm poteſt ſigna confeſſionis in genere, abſolvi debet, immò ſi non det actu talia ſigna modò deberit anteà, poteſt abſolvi, ſi illis, qui moribundum audierunt, teſtimonium dederint, inquit Conc. Carthaginenſe quartum can. 76 nullum enim eſt periculum ſacrilegii ex parte miniſtri, quia habet ſemper, & habere debet in mente ſua vel in verbis intentionem conditionatam de abſolvendo pœnitent ſecundùm ipſius diſpoſitionem, unde in abſolutione additur communiter *in quantum poſſum, & indiges*. Si autem nullum detur teſtimonium, quod moribundus dederit ſigna contritionis, aut attritionis, abſolvi non poteſt, nec etiam ſub conditione; ut enim applicetur forma Sacramen-

ti sub nonditione; materia debet esset probabiliter disposita. Idem dicendum est de amente; qui ante amentiam dedit signa contritionis.

Tertiò, dispensatur ab integritate confessionis, quando ex confessione alicujus peccati imminet aliquod grave damnum corporale, aut spirituale, sive pœnitenti, sive confessario, præceptum enim Christi non obligat cum tanto incommodo, quia jugum ejus suave est; unde si pœnitens probabiliter timeat, quod sacerdos revelet grave aliquod peccatum, debet alia confiteri, & istud retinere, si non sit alius, cui omnia possit explicare. Si etiam pœnitens occiderit patrem, vel matrem confessarii, non tenetur ille aperire hoc peccatum; ne ipse de locum vindictæ, quod est grave damnum confessario; Si fœmina confitens sacerdoti, se esse fornicariam, probabiliter timeat, ne ipsam confessarius sollicitet, à confessione dispensatur. Si pœnitens morbo contagioso laboret, potest dare absolutionem confessarius potest, unius peccati mortalis confessionem, si sine periculo non possit à longè audire omnia. Si confessarius morbo corripiatur, potest ad confessionem primi peccati mortalis absolvere: si pœnitens sit in periculo, & non sit alius sacerdos, ut reperitur tempore pestis. Si plures pœnitentes reperiantur simul, ubi mors imminet, v. g. in prælio, in procella maris in domo, quæ igne conflagratur, &c. possunt aliqui eorum aliqua peccata alta voce proferre, & statim sacerdos absolvere in plurali dicendo, *Absolvo vos*. Si tandem timet Sacerdos, quin infirmus moriatur, debet auditio aliquo mortali peccato absolvere.

Quarto, multi tenent, ut Cajetanus Scotus, Valentia. Antoninus, & Navarrus, quod ille, qui

qui habet peccata reſervata cum non reſervatis, poſſit adire Superiorem, à quo abſolvatur, qui ſi gravioribus negociis occupetur, & tempus non habuerit audiendi integram confeſſionem, nec voluerit propter rationabiles cauſas alteri dare licentiam audiendi, & abſolvendi, poterit tantùm audire reſervata, & abſolvere illa cum onere explicandi non reſervata alteri confeſſario; & tunc, inquiunt, illa confeſſio eſt ſacramentalis, & per abſolutionem remittuntur peccata reſervata directè, & non reſervata indirectè: ita quod debeant poſteà ſubiici clavibus Eccleſiæ, ut remittantur directè ſicut peccata, quæ obliita fuerunt in præcedentibus confeſſionibus indirectè remiſſa fuerunt, & directè poſteà abſolvi debent, id eſt impendi beneficium abſolutionis, ut gratia augeatur, & non committatur peccatum novum, illa non confitendo: Nec tanti, ajunt violabitur integritas confeſſionis, quia tanta ſit quanta requiritur judicio Superioris alii tamen, & melius, ſentiunt. Superiorem non poſſe ſic confeſſionem dividere: & in hoc caſu, ſi ſit negociis præpeditus deberet tantùm tollere reſervationem illorum peccatorum, & abſolvere ab excommunicatione: ſi quæ ſit contracta: & poſtea remittere pœnitentem cuilibet confeſſario approbato, ut faciat illi confeſſionem ſacramentalem de omnibus, & abſolutionem recipiat.

Quintò, Navarrus, Valentia, & alii putant, quòd pœnitens diſpenſetur à confeſſione peccati, quando non poteſt illud exprimere, niſi manifeſtando complicem: quia inquiunt, præceptum de non infamando proximo, quod eſt jure divino naturali, prævalet præcepto confeſſionis integræ, quòd eſt tantùm de jure divino poſitivo. Contrarium tenent, & probabi-

babilius, D Bonaventura, Scotus, Durandus, Sylvester, & alii, pro quibus stat D. Bernardus opusculo *de honesta vitæ formula*, circa finem: dicens *de nullo prorsus loquaris sinistre nisi in confessione: & hoc ubi aliter manifestare non potes peccatum tuum*: unde dices ad rationem allatam, quòd occultum peccatum proximi manifestare, non sit illum infamare, quando hoc fit ex rationabili causa, & sine intentione infamandi, ut fit in confessione, ubi peccatum manifestatur tantum Confessario, qui tenetur servare sigillum.

QUÆSTIO VII.

An solus Sacerdos sit minister Confessionis?

QUia in mente hæreticorum Sacramenta, & ministri non aliter remittunt peccata, nisi excitando fidem in suscipientibus; ideò quilibet laicus potest hoc facere, & in remissione peccati Papa non excedit mulierculam, inquit Vvicleffus.

CONCLUSIO.

SOlus Sacerdos potest esse minister hujus Sacramenti. Sic Conc. Trid. sess. 14. c. 6. Ratio est, quia illi soli possunt absolvere, quibus potestas clavium, seu remittendi peccata concessa est; solis autem Apostolis, nedum quatenus repræsentabant Episcopos, sed quatenus Sacerdotes erant dictum fuit, *Quæcunque ligaveritis super terram, &c. Quorum remiseritis &c.* Hoc, inquam, illis dictum fuit, ut erant Sacerdotes, sicut & hæc verba, *Hoc facite in meam commemorationem*; Cujus ratio est, quia Sacramentum, hoc est omnibus

nibus neceſſarium, ergo & conferendum ab illis, qui habent caracterem communem, nempè ſacerdotalem : non poteſt ergo Eccleſia diſpenſare, ut aliquis non ſacerdos abſolvat; hoc enim eſt de jure divino: Unde, ſi dicat Jacobus cap. 6. *Confitemini alterutrum peccata*, non loquitur de confeſſione ſacramentali, ſed confeſſione publica, quæ fiebat humilitatis cauſa, de qua dicit Bernardus lib. de vera, & falſa pœnitentia, *Si deſit Sacerdos, peccator confiteatur proximo*, non loquitur, inquam, Apoſtolus, de confeſſione Sacramentali ad abſolutionem, ſi enim laicus illam præſumeret conferre, fieret irregularis ex jure Canonico. Quòd ſi loquatur de ſacramentali hoc eſt ad Sacerdotes, qui taliter ſunt patres ſpirituales ut ſint etiam fratres. Quòd ſi ex jure canonico Communio danda eſt furibus, Presbytero, aut Diacono confeſſis; hoc intelligitur de confeſſione generali, quæ fiebat cum privata, ut viderent omnes, an eſſent contriti, & digni Communione. Sic intelligendus eſt Cyprianus committens abſolutionem lapſorum cuidam Diacono, loquebatur enim de abſolutione illa, qua publici pœnitentes recipiebantur in communionem Eccleſiæ.

QUÆSTIO VIII.

An omnis Sacerdos ſit Miniſter Confeſſionis?

QUia dicemus, quòd Sacerdos debeat habere poteſtatem clavium ut abſolvere poſſit, dicendum eſt, quòd poteſtas clavium nihil aliud ſit quàm poteſtas ſolvendi, & ligandi, qua ſacerdos ut judex Eccleſiaſticus dignos admittere valet ad regnum cœlorum & indignos repellere : unde ſunt duo

actus

actus hujus poteſtatis, quorum primus eſt ſolvere, & alius ligare; primus eſt primariò intentus, & fit per actionem poſitivam, conferendo gratiam remiſſionis peccati: poſterior vero fit per negationem actionis, ſeu ſolutionis. In quolibet confeſſario duplex clavis requiritur, ſcilicet Ordinis & juriſdictionis. Poteſtas, ſeu clavis Ordinis nihil aliud eſt; quàm caracter ſacerdotalis, quo ex inſtitutione divina aliquis deputatur, ut poſſit eſſe judex in foro conſcientiæ. Poteſtas ſeu clavis juriſdictionis eſt authoritas, qua unus alteri eſt ſuperior in foro pœnitentiali. Prima vocatur poteſtas tantùm habitualis, impedita defectu materiæ cui poſſit applicari: Sacerdos enim ut ſacerdos, non habet ſubditos & conſequenter non eſt judex, ſecunda vero vocatur actualis, quia eſt expedita ad operandum, habetque debitam materiam, cui applicetur, nempè ſubditos: Porro prima eſt indelebilis ſicut caracter, ſecunda vero auferri poteſt per excommunicationem, & hæreſim.

CONCLUSIO.

OMnis Sacerdos non eſt Miniſter hujus Sacramenti, & ſic non ſufficit ſola clavis Ordinis, quam habet ut Sacerdos; ſed requiritur clavis juriſdictionis, qua ſubditos habeat, quos abſolvere poſſit. Sic Conc. Flor. determinat tria eſſe neceſſaria eſſentialiter ad hoc Sacramentum, nempe materiam, formam; & miniſtrum habentem juriſdictionem: unde Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. dicit, nullius eſſe momenti eam abſolutionem, quam ſacerdos profert in eum, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam

nibus neceſſarium, ergo & conferendum ab illis, qui habent caracterem communem, nempè ſacerdotalem : non poteſt ergo Eccleſia diſpenſare, ut aliquis non ſacerdos abſolvat; hoc enim eſt de jure divino: Unde, ſi dicat Jacobus cap. 6. *Confitemini alterutrum peccata*, non loquitur de confeſſione ſacramentali, ſed confeſſione publica, quæ fiebat humilitatis cauſa, de qua dicit Bernardus lib. de vera, & falſa pœnitentia, *Si deſit Sacerdos, peccator confiteatur proximo*, non loquitur, inquam, Apoſtolus, de confeſſione Sacramentali ad abſolutionem, ſi enim laicus illam præſumeret conferre, fieret irregularis ex jure Canonico. Quòd ſi loquatur de ſacramentali hoc eſt ad Sacerdotes, qui taliter ſunt patres ſpirituales ut ſint etiam fratres. Quòd ſi ex jure canonico Communio danda eſt furibus, Presbytero, aut Diacono confeſſis; hoc intelligitur de confeſſione generali, quæ fiebat cum privata, ut viderent omnes, an eſſent contriti, & digni Communione. Sic intelligendus eſt Cyprianus committens abſolutionem lapſorum cuidam Diacono, loquebatur enim de abſolutione illa, qua publici pœnitentes recipiebantur in communionem Eccleſiæ.

QUÆSTIO VIII.

An omnis Sacerdos ſit Miniſter Confeſſionis?

QUia dicemus, quòd Sacerdos debeat habere poteſtatem clavium ut abſolvere poſſit, dicendum eſt, quòd poteſtas clavium nihil aliud ſit quàm poteſtas ſolvendi, & ligandi, qua ſacerdos ut judex Eccleſiaſticus dignos admittere valet ad regnum cœlorum & indignos repellere : unde ſunt duo

actus

actus hujus poteſtatis , quorum primus eſt ſolvere, & alius ligare; primus eſt primariò intentus , & fit per actionem poſitivam , conferendo gratiam remiſſionis peccati: poſterior vero fit per negationem actionis, ſeu ſolutionis. In quolibet confeſſario duplex clavis requiritur , ſcilicet Ordinis & juriſdictionis. Poteſtas, ſeu clavis Ordinis nihil aliud eſt; quàm caracter ſacerdotalis , quo ex inſtitutione divina aliquis deputatur, ut poſſit eſſe judex in foro conſcientiæ . Poteſtas ſeu clavis juriſdictionis eſt authoritas, qua unus alteri eſt ſuperior in foro pœnitentiali . Prima vocatur poteſtas tantùm habitualis , impedita defectu materiæ cui poſſit applicari: Sacerdos enim ut ſacerdos , non habet ſubditos & conſequenter non eſt judex, ſecunda vero vocatur actualis , quia eſt expedita ad operandum , habetque debitam materiam , cui applicetur , nempè ſubditos: Porro prima eſt indelebilis ſicut caracter, ſecunda vero auferri poteſt per excommunicationem , & hæreſim.

CONCLUSIO.

OMnis Sacerdos non eſt Miniſter hujus Sacramenti , & ſic non ſufficit ſola clavis Ordinis, quam habet ut Sacerdos ; ſed requiritur clavis juriſdictionis , qua ſubditos habeat, quos abſolvere poſſit. Sic Conc. Flor. determinat tria eſſe neceſſaria eſſentialiter ad hoc Sacramentum , nempe materiam , formam ; & miniſtrum habentem juriſdictionem : unde Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. dicit, nullius eſſe momenti eam abſolutionem , quam ſacerdos profert in eum , in quem ordinariam , aut ſubdelegatam

gatam non habet jurisdictionem . Ratio in promptu est , quia absolutio est actus judicialis, qui requirit jurisdictionem in subditos. Quando autem illa potestas jurisdictionis datur ? Aliqui dicunt , eam tradi cum datur potestas Ordinis ita quod Sacerdos in Ordinatione duplicem potestatem recipiat, unam super corpus Christi verum , quòd potest consecrare , alteram super mysticum, nempe super Fidelis , ad quos absolvendos sit aptus , licèt suspendatur ab Ecclesia, donec habeat subditos . Sed hoc verum non censetur ; sicut enim non potest suspendi potestas Ordinis circa corpus Christi verum , non posset etiam supendi circa mystcum. Alii dicunt partim dari potestatem jurisdictionis in Ordine, & partim extraordinationem , quando committuntur subditi ; hoc tamen non placet, quia jurisdictio & subjectio sunt correlativa ; unde quia in ordinatione non habet subditos ; nullam habet etiam jurisdictionem . Dicendum ergo est , quòd potestas Ordinis , & Jurisdictionis sint distinctæ: & quod hæc detur extra Sacramentum Ordinis, per externam concessionem , vel ex officio , quando aliquis destinatur ad curam animarum , ut Papa , Episcopi , & Pastores:eo enim ipso quòd ad talia munera recipiuntur , jurisdictionem habent in subditos.

Obiic. Sacerdotes in sua ordinatione recipiunt potestatem offerendi sacrificium , præter quam nulla alia potestas requiritur , ut sacrificare valeant , ergo cùm accipiant pro tunc etiam potestatem remittendi peccata , nulla alia indigent: ergo illam habent vi ordinationis , & sic omnis sacerdos absolvere potest Resp. negando paritatem , quia potentia consecrandi non habet rationem clavis ,

non

mon est enim judicium : unde non requirit jjurisdictionem : benè autem potestas absolwendi exigit, quia fertur per modum judicii. IDices, in sua ordinatione constituitur judex aad ferendam absolutionem, ut patet ex verbbis Episcoporum ; *Quorum remiseris peccata, rremittuntur eis* ; ergo non requiritur alia potteslas jurisdictionis . Resp. ex vi ordinatiomis datur quidem potestas absolvendi , quæ eest completa in ratione activi , sed non est ocompleta in ratione passivi ; quia non habeattur subditi: si ergo in Ordine constituatur judex, Ihoc verum est secundùm habitudinem non secundùm actum.

QUÆSTIO IX.

An quilibet Sacerdos possit absolvere à venialibus peccatis.

EX antecedenti quæstione quilibet Sacerdos non potest absolvere à peccatis mortalibus , quia requiritur jurisdictio , sive ordinaria, sive delegata , quod intelligitur etiam de Sacerdotibus circa alios Sacerdotes , ut habetur ex Conc. Trid. sess. 13. c. 15 ubi statuitur , nullum , etiam regularem, posse confessiones sæcularium , etiam Sacerdotum, audire , nisi habeat parochiale beneficium, aut approbationem ab Episcopo ; unde si contrarium sit in usu in multis loci, hoc fit valide & licitè , non ex vi alicujus consuetudinis ; huic enim derogavit Conc. sed ex consensu tacito Episcoporum , qui cùm hoc sciant , & non prohibeant, censentur approbare sacerdotes ad hoc ; si tamen hoc prohibeant , non amplius est licitum , & manendum est in determinatione Concilii hoc prohibentis; potest

nihi.

nih lominus oriri difficultas de peccatis venialibus, an ſimplex Sacerdos non approbatus ab illis abſolvere poſſit.

CONCLUSIO.

SImplex ſacerdos cum clavi ſolius Ordinis abſolvere poteſt à venialibus. *Sic* Navarrus, Medina & alii. Ratio peti poteſt ex hoc, quòd peccata venialia, licèt ſint materia ſufficiens abſolutionis, non ſunt tamen materia neceſſaria: liberum enim eſt pœnitenti ea ſubiicere clavibus Eccleſiæ, vel non: ergo liberum eſt etiam pœnitenti ea ſubmittere cuicumque judici, modò habeat poteſtatem Ordinis. Quod confirmari poteſt ex cap. *Omnis utriuſque ſexus*, præcipiente, ut ſinguli confiteantur peccata mortalia proprio Sacerdoti: unde ſignum eſt, veniale poſſe ſubiici alteri, Deinde ſi hoc habetur ex conſuetudine Eccleſiæ, & tacito conſenſu Prælatorum.

QUÆSTIO X.

An quilibet Sacerdos poſſit abſolvere in articulo mortis?

ALiqui hanc poteſtatem auferunt excommunicatis, ſuſpenſis, & interdictis, quia, inquiunt, cenſura Eccleſiaſtica tollit juriſdictionem, quæ tamen eſt neceſſaria, ſed ad hoc dicendum eſt, quod cenſura tollat juriſdictionem ad licitè abſolvendum; non verò ad validè.

CONCLUSIO.

QUilibet Sacerdos etiam non approbatur in articulo mortis abſolvere poteſt: ut enim

enim Sacerdos poſſit abſolvere, requiritur tantùm, ut habeat poteſtatem Ordinis, & clavem juriſdictionis: ſed utramque habet Sacerdos in articulo mortis: habet enim primò poteſtatem Ordinis, quia eſt Sacerdos; & clavem juriſdictionis: ex conceſſione enim Eccleſiæ Sacerdos habet quemlibet pro legitima materia in articulo mortis: quod etiam non eſt denegandum Sacerdoti excommunicato, interdicto, ſuſpenſo & hæretico: Conc. enim Trid. ſeſſ. 14 c. 7. docet quòd omnes Sacerdotes abſolvere poſſint in articulo mortis. Quod dicitur de articulo mortis, dicitur etiam de quovis probabili vitæ periculo, ut in pugna, in periculoſa navigatione, & pro eo tempore, quo quis teneretur ex præcepto divino confiteri proprio ſacerdoti, ſi illum haberet. Hæc omnia intelligenda ſunt, quando deeſt ſacerdos approbatus non excommunicatus, qui velit abſolvere, pro tunc enim moribundus non eſt in neceſſitate confitendi ſimplici ſacerdoti; ſi autem eſſe tantùm ſacerdos excommunicatus præſens, vel degradatus, vel hæreticus; ſacerdos non approbatus poteſt & debet abſolvere, non verò excommunicatus. Porrò, poteſtas, quam habet ſimplex ſacerdos abſolvendi in articulo mortis, eſt abſoluta & directa, itaut abſolutus non teneatur, elapſo periculo, peccata iterùm alteri confiteri, etiamſi reſervata fuerint: ſi tamen habeant cenſuram annexam, debet abſolutus elapſo periculo ſe præſentare Superiori: non ut ab illo abſolvatur denuò, ſed ut oſtendat ſe eſſe abſolutum, & ad quamlibet pœnitentiam recipiendam paratum; aliàs in eaſdem cenſuras reincideret ex jure canonico. Hìc ſciendum, quemlibet Sacerdotem poſſe ſummum Pontificem abſol

ſolvere: ſicut enim poteſt aſſignare alios pro materia, ſic & ſeipſum.

QUÆSTIO XI.

Quis ſit Miniſter ordinarius Confeſſionis?

CErtum eſt, omnes Fideles proprium habere ſacerdotem, cui tenentur confiteri, vel alteri de ejus licentia, itaut aliter Confeſſio ſit nulla: nomine autem proprii Sacerdotis intelligitur ille, cui ex officio animarum cura incumbit, & qui habet juriſdictionem ordinariam in foro conſcientiæ, ſive talis juriſdictio ſit proxima & immediata, qualem habent parochi, ſive ſit univerſalis & quaſi remota, ut eſt in Epiſcopis, & in ſummo Pontifice.

CONCLUSIO.

TRiplex eſt Miniſter ordinarius confeſſionis: ſcilicet Summus Pontifex, Epiſcopus Diœceſanus, & proprius Parochus. Ad ſummum Pontificem reducuntur ſummus Pœnitentiarius, Legatus à latere, & ſimiles, ad Epiſcopum reducuntur eorum Vicarii, Abbates exempti, Generales Ordinum, & Proviniciales, qui habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem ſuper ſubditos, ad Parochum reducuntur Vicarii perpetui, & in religionibus immediati Prælati, ut ſunt Priores, Rectores, Guardiani, &c. eorum omnium juriſdictio non terminatur loco, ſed perſonis, quare extra Diœceſim, vel Parochiam abſolvere poſſunt: talis enim juriſdictio ſpectat ad perſonam, non ad locum, quia adminiſtratio ejus non requirit ſolemnitatem. Hi ergo omnes tum Papa, tum Epiſcopus, tùm Parochus, ſunt pro-

proprius Sacerdos, pro ut proprius condi-
stinguitur contra alienum; unde quilibet po-
test confiteri in Paschate sua peccata Episco-
po, vel ejus Vicario, & in Ecclesia Ca-
thedrali Eucharistiam recipere, quia est ma-
ter Ecclesiarum omnium: Papa tamen, &
Episcopi non sunt proprii sacerdotes, prout
proprius condistinguitur à communi, solus e-
nim est proprius sacerdos, qui proximam cu-
ram habet administrandi Sacramenta.

QUÆSTIO XII.

Utrùm quis possit dare delegatam Jurisdictionem?

IUrisdictio in foro conscientiæ potest delega-
ri directè, vel indirectè. Delegatur dire-
ctè, quando Episcopus committit alicui absol-
vendi potestatem, delegatum indirectè, quan-
do datur pœnitenti facultas eligendi sibi con-
fessarium, à quo absolvatur; hoc est enim in-
directè dare Confessario potestatem absol-
vendi.

CONCLUSIO.

OMnes, qui habent potestatem ordina-
riam, possunt eam delegare, delegatio
enim est unus ex actibus jurisdictionis ordi-
nariæ: unde potest illa delegare pro quolibet
loco, & quibuslibet peccatis. Episcopi etiam
delegare possunt in sua Diœcesi, licet verò Pa-
rochi possint delegare in sua parochia jure
communi, quia habent jurisdictionem ordina-
riam, jure tamen positivo non possunt dele-
gare, nisi eos, qui approbati sunt ab Episco-
po, eorum enim potestas restricta est per Conc.
Trid. Præter hos nullus delegare potest,

apud sæculares Ecclesiasticos, alii enim sunt delegati, & delegatus delegare non potest, nisi ex commissione speciali, tamen apud Regulares, Generales, & Provinciales delegare possunt, & Guardiani respectu eorum, qui approbati sunt à Provincialibus. Delegato nullam habet formam specialem ad delegandum necessariam, sed sufficit, quod delegans explicet suam voluntatem, quoquomodo hoc fiat. Quoad tempus, quo durat delegatio, dicendum est, posse revocari à delegante. Quod si fiat ad præfixum tempus durat tantum pro illo, si vero delegatio facta fuerit indefinite, tamdiu durat, quamdiu non revocatur, nec per mortem delegantis ammittitur jurisdictio delegata, quia tenet legem gratiæ, & favoris, favor autem non expirat morte concedentis, sic privilegia, regularium durant mortem Papa, aut Episcopo, modo non fuerint revocata à successore, vel à Capitulo.

QUÆSTIO XIII.

An habens potestatem audiendi Confessione à Papa, vel Episcopo, possit illas audire sine licentia Episcopi, aut Parochi?

PApa, Episcopus, & Parochus sunt ministri ordinarii confessionis, ad quos pertinet delegare, excepto tamen Parocho, cui per Conc. Trid. delegandi restricta est potestas ad sacerdotes approbatos, cum ergo Papa possit delegare in tota Ecclesia, quæritur utrùm talis delegatio valeat sine licentia Episcoporum, cùm etiam Episcopus quilibet deputare possit in sua Diœcesi, quæritur utrum sic delegatus ab Episcopo possit audi-

re

re confessiones reluctantibus Parochis.

CONCLUSIO.

SUfficit Jurisdictio delegata Papæ, aut Episcopi, ut quis possit audire confessiones, reluctante Episcopo, aut Parocho, nisi hæc restrictio apponatur in delegatione. Sic omnes Summistæ, qui hoc colligunt ex Joanne XII. in extravaganti *vas electionis*. Benedicto XI. & Martino V Ratio est, quia Papa, & Episcopus possunt per se audire confessiones cujuscumque subditi sine licentia Pastorum inferiorum : habent enim jurisdictionem ; nedum illis æqualem, sed & superiorem, ergo possunt alios ita delegare, ut operari possint sine Parochi licentia. Deinde, si privilegium à superiore concessum exigeret licentiam inferioris, esset inutile, quia ipsa licentia inferioris sufficeret, unde Honorius III. rogatus de quodam privilegio concesso Ordini Minorum, & Prædicatorum de celebrando in altari portatili, respondit, privilegium intelligendum esse sine licentia inferiorum prædicatorum quia alias nihil operaretur.

Obiic. privilegium concessum alicui intelligendum esse sine præjuditio alterius ex communi axiomate juris, hoc autem cederet in præjudicium Parochi, qui privaretur jure suo. Resp. quod non privaretur jure suo; habet enim tantum jurisdictionem subordinatam superiori, unde sicut superior potest illa uti quando vult, sic illam delegare potest alteri. Deinde non habet jurisdictionem propter suam utilitatem, sed ovium suarum. Tandem per hoc juvantur Parochi.

Obiic. secundo, ex c. *Omnis utriusque sexus*, omnes Sacerdotes debent proprio Sacerdoti,

vel alteri ex ejus licentia confiteri; nomine autem proprii Sacerdotis intelligitur Parochus unde Sixtus IV. agens de privilegiis Mendicantibus concessis dicit, per illa privilegia non esse derogatum, quominus Fideles semel in anno tempore Paschatis suo proprio Sacerdoti confiteri teneantur. Resp. nomine proprii Sacerdotis intelligi, vel Papam, vel Episcopum, vel Parochum, unde ait D. Thomas c. 4. opusculi 191. *Qui confessus est Episcopo suo, vel habente vicem ejus, confessus est proprio Sacerdoti*, ex quibus patet, confessionem factam religioso satisfacere pro annuo præcepto, sicut expressè difinivit Benedictus XI. extravag. prima *de privilegiis*, & Joannes XXI. extravaganti *vas electionis*, de Hæreticis, & Clemens VIII. qui hanc conclusionem definivit, dum quidam pastores hanc quæstionem moverent. Quod si Sixtus IV. dicat se non velle religiosos hoc prædicare; hoc est ad servandam pacem additur enim in eadem bulla, *ipsi fratres Mendicantes non censentur exclusi, quominus secundum juris communis, & privilegiorum eisdem concessorum dispositionem confessiones audire & pœnitentias injungere valeant*. Hoc confirmat Pius V. in bulla, *Et si Mendicantes*, ubi sic habet, *A confessionibus audiendis, tam intra eorum Ecclesias; & domos, quam extra, minimè prohibeantur Mendicantes, super hoc literas felicis recordationis Pauli Papa IV. prædecessoris nostri, concedentes eisdem fratribus Mendicantibus regularis observantiæ posse confessiones secularium personarum etiam infirmarum, etiam extra domos & monasteria sua, & ubilibet, audire, approbando, & de novo concedendo*. Nec dicant, omnia privilegia (quæ vocant Regularium, & quę potius

voca-

vocari deberent populorum privilegia, quoniam in favorem illorum, & non regularium sunt? esse ravocata, hoc enim dicere non sufficit; immo probandum remanet, nec ullo modo probari; potuerit licet enim Pius IV. Pius V. & Gregor. XIII. ad terminos Conc. Trid. ea reduxerint, non tamen ullo modo illa revocarunt, immo Urbanus VIII. qui revocavit privilegia, quibus certi quidam religiosi audiebant confessiones sine approbatione Ordinarii, in bulla, quæ incipit, *In plenitudinem potestatis*, confirmat omnia regularium privilegia, dummodo sint in usu, sacrique Concilii decretis minimè adversentur, nusquam autem reperietur in Concilio, revocatum fuisse privilegium, quo in Paschate absolvere possunt Regulares etiam ad impletionem præcepti annuæ confessionis, immo Clemens VIII. renovavit illud, & Innocentius X. in Brevi Apostolico dato anno 1649. post maturam discussionem determinavit, quod Regulares & communionem dare, & confessionem recipere possent, etiam in Paschate.

Conc. Trid. etiam nullo modo revocavit privilegium, quo fideles audire possunt Missam in Ecclesiis regularium, & non teneri ulterius ad Missam Parochialem: Leo enim XI. in Bulla quæ incipit, *intelligimus*, quæsitus, an Fideles satisfaciant præcepto Ecclesiæ de audienda Missa diebus festis, & dominicis, cum illi adsunt in Ecclesiis regularium, respondet affirmative, modò hoc fiat non contempto proprio Sacerdote Parochiali, & ibi derogat decretis omnibus in contrarium emantis, unde Conc. Trid. sess. 22. tantummodo præcipit, quod moneantur populi, ut frequenter ad suas parochias, saltem die-

bus Dominicis, & majoribus festis accedant: supra quod congregatio Cardinalium sacri Concilii interpretum notat, admonendos esse & non cogendos populos, ut frequenter Parochias suas ad audiendam Missam. Pius V. hoc decretum Concilii explicavit in bulla. *Etsi Mendicantium*; intentionem Ecclesiæ declarans, quod satisfiat præcepto audiendi Missam diebus festis, & dominicis in Ecclesiis regularium. Idem determinavit Clemens VIII. in Bulla *Significatur*. Quod si Sixtus IV. inhibeat fratribus Mendicantibus, ne hoc prædicent, hoc est ad pacem servandam. Quod si idem Sixtus dicat, hoc jure cautum, esse, quod Parochiani Missas audiant in suas Parochias: addit illico; *Nisi forsam ex honesta causa ab Ecclesia se absentarent*, illa autem justa causa potest esse, quod aliqui magis recolligantur in Ecclesiis regularium, quam in aliis, vel quod ibi maiorem devotionem habere soleant. Quoad constitutionem juris hoc præcipientis, continetur capite, *ut Dominicis, de Parochiis*, ubi additur hoc prohibitum esse, si fiat proprie contempto presbytero. Quod si multoties, vel ex jure in bullis specialibus habeatur: quod regulares non possint administrare Sacramenta; hoc est ex jure communi: possunt tamen ex privilegio.

QUÆSTIO XIV.

Quis sit minister vagorum, itinerantium?

SUmmus Pontifex potest sibi eligere confessarium jure divino, Episcopi, & Prælati jure Ecclesiastico, cap. ultim. *de pœnitentia, & remissione*, Parochi, & sacerdotes sæculares.

lares hoc habent ex consuetudine, debet tamen eligere sacerdotes approbatos ab Episcopo, uti determinavit Conc. Trid. sed respectu vagorum, & itinerantium quid sit sentiendum; quærimus.

CONCLUSIO.

QUi duo habent domicilia, in quibus æque habitant per annum, possunt utriusque Parocho confiteri, quia uterque est proprius Sacerdos, & hæc jurisdictio non sequitur actualem habitationem, seu domicilium. Quoad illos, qui habent in aliquo loco fixum domicilium, non in alio, ut Scholares, Milites, Mercatores, Litigantes, possunt confiteri in parochia, in qua habitant, talis enim consuetudo fuit juste introducta, ne diutius hoc Sacramento careant: Quoad vagos, debet confiteri in loco, ubi vagantur, tali sacerdoti, qualem voluerint eligere; actualis enim habitatio tenet locum domicilii, & parochus loci, in quo commorantur, potest ad hoc illos astringere. Quoad peregrinos, possunt confiteri Parocho loci, ad quem perveniunt; olim de hoc petebant licentiam à proprio sacerdote, nunc ex consuetudine sufficit tacita licentia illius, modo iter agant bona fide, & non in fraudem legis.

QUÆSTIO XV.

Quænam conditiones requirantur in Confessario?

ALiæ requiruntur, ut valde administretur confessio; alia, ut licitè fiat. Ut valde confessio administretur, requiritur, quod

Minister sit sacerdos ; quòd sit approbatus ab Ordinario pœnitentis , ipsis enim demandata est cura de suis ovibus , & quòd non sit excommunicatus , suspensus, degradatus, aut hæreticus; tales enim censentur amisisse jurisdictionem : requiritur denique, ut intentionem absolvendi habeat . Quoad conditiones requisitas , ut licitè administretur confessio, explicabit.

CONCLUSIO.

TRes præsertim conditiones requiruntur ad licite administrandam confessionem, nimirum Bonitas moralis, Scientia, & Prudintia. Requiritur primò Bonitas , ut volunt omnes ; non enim debent administrari Sacramenta cum conscientia peccati mortalis : Sacerdos ergo debet prius esse confessus, vel contritus : & sic ; peccatum est eligere confessarium , quem constat esse in peccato mortali ; est enim contra charitatem inducere aliquem ad opus; quod facturus sit cum peccato mortali: quo si tamen accedatur minister ex officio cui ex onere pastoratus incumbit audire confessiones , tunc licitum est uti jure suo, & ab illo absolutionem petere, modò non sint alii .

Secundò, requiritur Scientia: nullus enim debet exercere judicium in aliqua causa gravi, nisi habeat scientiam proportionatam ad ferendum æquum judicium , aliàs se exponeret periculo malè judicandi. Debent autem communiter scire confessarii, quænam sit distinctio inter peccatum mortale , & veniale : quænam peccata habeant adjunctam excommunicationem , & quæ non ; debent scire, quæ circumstantiæ mutent speciem peccati.

cati, & quæ aggravent tantùm: non debent ignorare, quando pœnitens ad reſtitutionem tenetur: & ſic debent ſcire contractus uſurarios, & aliquid de ſpeciebus irregularitatum, maximè ſi confeſſarius velit abſolvere ſacerdotes; debet ſcire, quæ ſint neceſſaria, ut pœnitens ſit diſpoſitus ad abſolutionem recipiendam, tùm ex parte doloris pro peccatis præteritis, tùm ex parte propoſiti pro futuris vitandis; non debet tamen ſcire ſolutionem omnium difficultatum, quæ oriri poſſunt, ſed ſufficit, ut poſſit ſolvere ea, quæ frequentiùs accidunt, & de aliis poſſit dubitare, ut conſilium petat vel à peritis, vel à libris.

Tertiò, requiritur Prudentia in confeſſario. Primò in interrogando pœnitentem de his, quæ ignorat, vel occultare vellet. Secundò in adjuvando ipſum, ut contritionem concipiat, & firmum propoſitum non recidivandi. Tertio in erudiendo illum de credendis, & faciendis. Quartò in pacificando ipſius conſcientiam, ſi ſcrupulis angatur. Quintò in adhibendo conſilia, & remedia pro peccatis vitandis. Sextò in expendendo, an pœnitens ſit ritè diſpoſitus ad abſolutionem recipiendam: ubi attendere debet, an illa ſit deneganda. Quòd ſi pœnitens peccatum, aut occaſionem proximam peccati relinquere non vult, abſolvi non poteſt; ſignum enim eſt, quòd non vere doleat de peccato; ſi verò ex mera fragilitate in eadem peccata ſæpius relabatur, non deſinat abſolvi, modò præſumatur accedere cum vera Contritione, aut Attritione de peccatis, & firmo propoſito non ampliùs peccandi: ſic enim expreſsè habet Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4.

QUÆSTIO XVI.

Quid dicendum sit de casibus reservatis?

PEr reservationem peccatorum intelligitur ablatio, seu non concessio jurisdictionis à superiore ad absolvenda certa quædam peccata: cùm enim jurisdictio absolvendi à peccatis detur per authoritatem superioris, ideò potest illam dare circa aliqua peccata, & negare circa alia, & ista censetur reservari.

CONCLUSIO.

ESt in Ecclesia potestas reservandi casus, non tantum quoad externam gubernationem, sed etiam in foro conscientiæ Sic determinavit Conc. Trid. sess. 14. cap. 12. *Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atq; ideo casuum reservationem non prohibere, quominus sacerdos à reservatis verè absolvat. Anathema sit.* Licèt autem loquatur tantum de Episcopis, attamen illa potestas residet in omnibus prælatis jurisdictionem habentibus, sive summam, quam habet Papa, sive Episcopalem, quam habent cum Episcopis Generales, & Provinciales Ordinum. In Papa est potestas reservandi in Ecclesia universa, in Episcopo pro sua Diœcesi & in Prælatis regularibus pro suis subditis. Parochi, quia non sunt prælati, non habent potestatem reservandi sibi casus, nec Guardiani, nostræ religionis; licèt enim prælati sint, quia habent jurisdictionem in foro tum interno, tum externo, non possunt tamen sibi reservare casus, quia ut diximus, casuum

reser-

reservatio est tantum ablatio, seu non concessio jurisdictionis circa certa peccata, & sic pertinet tantum ad illos, ad quos spectat approbatio, & concessio jurisdictionis; sed collatio jurisdictionis non spectat ad Guardianos: ergo nec casuum reservatio. Immò Generales non possunt reservare, nisi ex consensu generalis Capituli, & Provinciales ex consensu provincialis Capituli, ut habetur ex decreto Clementis VIII. Quoad peccata, quæ reservari possunt, dicendum est, venialia reservari non posse; quia possunt non subiici absolutioni; sunt enim materia tantùm sufficiens confessionis, non necessaria: mortalia verò tum interna tum externa reservari possunt, non tamen reservantur nisi externa: omnia ergo peccata extra reservari possunt validè, non tamen licite; sed tantum ea, quæ habent gravitatem aliquam, vel quæ necessaria sunt ad bonum publicum, ut reserventur: si tamen Prælatus sine justa causa reservet sibi peccatum, revera reservabitur. Aliqua peccata reservantur ratione censuræ ipsis annexæ; non potest enim quis absolvi à peccato nisi anteà ab illo tollatur excommunicatio; impedit enim excommunicatio participationem Sacramentorum. Alia reservantur propter solam culpam, quam non vult absolvi superior. Omnes casus reservat Summo Pontifici habent annexam, excommunicationem, non sic de casibus Episcopis reservatis. Episcoporum casus reservati, vel sunt de jure communi; & sunt hi quinque, nempe homicidium voluntarium, falsificatio litterarum Episcopalium, violatio libertatis Ecclesiæ, violatio Immunitatis Ecclesiæ, sortilegium. Alii sunt

reservati de jure speciali Ecclesiæ, de quibus videantur rituales Episcoporum. Alii tandem sunt reservati de jure personali, & hos quilibet Episcopus sibi reservat.

Quoad potestatem absolvendi à casibus reservatis; dico, quòd qui reservavit sibi peccata, potest de illis absolvere, sicut & superior ipsius; nemo enim peccata reservans intendit sibi potentiam absolvendi adimere, nec suo superiori, nec suo successori æqualem jurisdictionem habenti. In articulo mortis quilibet sacerdos absolvere potest à casibus reservatis, pro tunc enim non sunt casus reservati, ut habet Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. quando tamen aliqui absolvuntur ab excommunicatione Pontifici reservata debet ab eis exigit juramentum, quòd si convalescant, præsentabunt se ei, à quo extra articulum mortis poterant absolvi. Quòd si superior audiat omnia peccata tum reservata, tum non reservata, ab omnibus debet absolvere; necessaria est enim integritas tùm absolutionis, tùm confessionis. Quòd si superior negotiis præditus non possit integram confessionem audire, debet dare licentiam alicui, ut audiatur pœnitens, & absolvatur ab omnibus. Quod si propter justas causas non velit, maximi momenti authores dicunt, quòd possit tantùm audire peccata reservata, & illa absolvere: alii æqualis famæ, & numeri contrarium sentiunt in quam partem facilius descenderem; dicendo scilicet, quòd tale impedimentum non sit ratio sufficiens ad tollendam integritatem confessionis; unde censerem, quòd superior pro tunc deberet tollere reservationem casuum, & absolvere ab excommunicatione in foro externo, tuncq; dimittere pœnitentem ad ordinarium, confessarium.

QUÆ-

QUÆSTIO XVII.

Quo jure, & in quibus ſervari debeat Sigillum Confeſſionis?

PEr Sigillum Confeſſionis, quod eſt nomen metaphoricum, intelligitur obligatio, quam habet ſacerdotes, & alii participantes ad auditionem confeſſionis, celandi ea, quæ per eam noverint. Dicendum ergo nobis eſt aliquid de Sigillo.

CONCLUSIO.

SIgillum Confeſſionis debet ſervari tum de lege naturali, tum de divina, tum de Eccleſiaſtica. Debet ſervari de jure naturali per illud enim tenemur ſervare depoſitum, præſtare fidelitatem, famam illorum ſervare, qui illam apud nos depoſuerunt, tandem alteri non facere, quod nobis fieri nolumus. Debet etiam ſervari ex jure divino, quia confeſſio eſt juris divini, ergo ſecretum Confeſſionis præcipitur eodem jure, ſine quo eſſet nimis odioſa, qui enim præcipit finem, cenſetur ea præcipere, ſine quibus finis ſubſiſtere nequit. Quod denique ſit de jure humano Eccleſiaſtico conſtant ex capite *Omnis utriuſq; ſexus*, de pœnitentiis, & remiſſionibus, ubi hoc prohibetnr ſtrictiſſimè ſub pœna graviſſima à judice infligenda, ſacerdos tamen, qui peccatum confeſſum manifeſtaret, non fieret irregularis, hoc enim non fertur in jure. Ad ſecretum ſervandum plures tenentur. Primò Confeſſarius. Secundò illi, qui quovis modo cognoſcunt aliquod peccatum ex confeſſione, ut interpres confeſſionis.

nis, & illi, qui ſedentes prope confitentem caſu, aut induſtria peccata audiunt. Tertiò, qui fingit ſe eſſe ſacerdotem, & ut talis confeſſiones audit. Quartò laicus, cui facta fuit confeſſio ex humilitate. Quintò ille, cui revelata fuit confeſſio à ſacerdote injuſtè, aut juſtè de licentia pœnitentis. Sextò tenetur Superiores ad ſecretum, quibus confeſſarii aliquod virtualiter de confeſſione revelaverint, ut petendo ab illis licentiam à peccatis reſervatis abſolvendi. Septimò, qui invenit chartam, ubi peccata ſcripta ſunt: Non tamen tenetur pœnitens ad celanda ea quæ ſibi dicta ſunt à confeſſario, qualis eſt Pœnitentia, niſi hoc exigeret confeſſarius.

Sigillum confeſſionis ſervandum eſt tam directè, quàm indirectè; unde non poteſt ſacerdos dicere, ſe non abſolviſſe talem pœnitentem; eſſet enim moraliter revelare peccatum mortale, ſine quo non negatur abſolutio. Non debet etiam manifeſtare venialia in particulari, licet minima ſint. Servandum eſt ſecretum tum verbis, tum ſignis, unde ſacerdos non poteſt publicè negare Euchariſtiam ex ſcientia habita ſolum in confeſſione. Non poteſt ſacerdos ullum crimen revelare, qualecumque ſit, non obſtante quacunque interrogatione, ſive extra judicium, ſive in judicio, ſive cum juramento, ſive abſq; eo, nulla enim eſt juridica interrogatio circa hoc, & ſic ſemper æquivocare debet ſacerdos, quod ſcilicet hoc neſciat, ut revelet, hoc neſciat ut homo, ſed ut miniſter Dei.

Confeſſarius vi Sigilli non poteſt uti extra confeſſionem notitia acquiſita per illam, & ſic non poteſt Confeſſarius extra tribunal loqui cum pœnitente de peccatis confeſſis, cum animo illum adjuvandi, quidquid dicant aliqui;

hoc

hoc enim pudorem, & confusionem injicit ipsi pœnitenti, per hoc tamen non frangetetur Sigillum confessionis, non enim esset revelare peccata audita alteri, pœnitens ergo debet interrogare extra confessionem, vel dare licentiam ut loqui possit sacerdos. Ex hac veritate multa colliguntur. Primo, superiorem, qui audivit confessionem sui inferioris, non posse illum ita gubernare, ut alii possint suspicari peccatum illius, immo, ut ipse agnoscat, hoc sibi fieri ratione confessionis, ne illi odiosum reddatur Sacramentum, si tamen noverit alio modo suum peccatum, potest illud punire, ac si non fuisset confessum. Secundo, quiex confessione novit, servum suum esse furem, non debet ex sola scientia confessionis illum dimittere, nec prætexere exculationem, ut dimittat. An confessarius possit denegare suffragium pœnitenti, ut eligatur ad beneficium, quem alias novit probum, & per confessionem improbum videt, negat Bonacina, Sanchez, Suarez Filiucius, alii verò affirmant. Tertio, Parochus non potest aliquem reiicere à Matrimonio, quem novit impotentem ex confessione, aut convictum gravi crimine. Quartò, nullus potest uti scientia ex confessione habita cum revelatione peccati, aut ejus pericula ad tuendum bonum temporale, aut spirituale, quantumcumque magnum sit. Quinto, ille, qui per confessionem novit Ecclesiam esse pollutam, non potest hoc detegere, ut reconcilietur. Sexto, non potest confessarius ob peccata confessa vultum asperiorem solito præbere pœnitenti. Septimò denique, qui scit per confessionem pœnitentem admiscuisse venenum vino, potest abstinere à celebratione Missæ, inquiunt omnes Doctores.

CAPUT OCTAVUM.

De Satisfactione?

UNa fieri potest extra Sacramentum, quando scilicet quis cognoscens se commisisse peccatum, aliquas pœnas acceptat, alia fit in Sagramento per opera injuncta à Confessario, & hæc vocatur Sacramentalis, de qua loquendum est.

QUÆSTIO UNICA.

Quid dicendum sit de Satisfactione?

SAtisfactio, quæ, ut diximus, est pars integrans Pœnitentiæ, describitur, Compensatio pœnæ temporalis debitæ ob injuriam Deo illatam, consistens in operibus pœnalibus taxatis à Confessario. Illa autem Satisfactio est pars Sacramenti, non quidem essentialis, quia Sacramentum potest esse sine satisfactione exhibita, & confert effectum ante expletam satisfactionem, dicitur tamen pars integras, quia sine ea non est perfectè integra Pœnitentia, licèt possit esse vera ipsa deficiente, sicut homo est verè homo, etiamsi manu careat, licet non sit integrè homo. Potest tamen dici pars essentialis Pœnitentiæ, quatenus aliqua Satisfactio continetur in actu doloris, & confessionis.

CONCLUSIO.

COnfessarius tenetur imponere satisfactionem. Sic Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. debet eam facere integrum Sacramentum: Nulla ser-

certa regula, vel mensura taxata est ab Ecclesia pro Pœnitentia injungenda, hoc enim relinquitur judicio confessarii, qui ut medicus debet curare salutem ægroti, & ut judex; servare æquitatem; unde debet attendi gravitas peccati, statusq; pœnitentis, seu quantitas contritionis. Aliquando potest non imponi Pœnitentia, ut quando pœnitens est incapax illam efficiendi, utpote morti proximus, & quando certo constaret confessario pœnitentem integre satisfecisse pro peccato ante confessionem, quia tamen id rarò constare potest, ideo regulariter injungenda est Pœnitentia.

Opus satisfactionis injunctum pœnitenti debet esse moraliter bonum, debet deinde regulariter esse externum, quia est pars Sacramenti, sensibilis, potest tamen esse internum, ut sit imponatur propositum vitandi peccatum aliquoties, vel aliquibus diebus, vel ægroto prolatio nominis Jesu in corde; quando illud voce proferre non potest Non debet esse necessario opus superogationis, potest enim injungi pro pœnitentia jejunium quadragesimale, regulariter tamen debet esse tale, ut maior sit Pœnitentia. Tandem opus satisfactionis debet esse personale, licet aliquando confessor possit acceptare opus eliciendum alio justa de causa.

Satisfactio Sacramentalis confert effectum *ex opere operato*, scilicet remissionem alicuius pœnæ temporalis, quoniam enim est pars Sacramenti, debet operari ut Sacramentum, Sacramentum autem confert suum effectum *ex opere operato*, hoc tamen debet intelligi, modo non ponatur obex; quia qui in peccato existens elicit opus iniunctum à confessario, satisfacit quidem præcepto sacerdotis, & reddit

dit Sacramentum integrum, & sic non peccat mortaliter, quod faceret, si prętermitteret illud opus : illud tamen opus non prodest illi ad remissionem pœnæ peccati, licèt prosit, ablato impedimento, ut dicunt quamplurimi Doctores: præter remissionem autem pœnæ, quæ per pœnitentiam tollitur, seu per opus Satisfactionis *ex opere operato*, potest tolli alia pœna, quæ respondebit *operi operantis*.

Pœnitens tenetur acceptare Pœnitentiam tolerabilem, acceptamque adimplere, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi potestatem ligandi sacerdotibus concessam intelligit, quantùm ad potestatem obligandi ad satisfactionem, Sic habetur ex cap. *Omnis utriusque sexus*, ubi præcipitur; ut quisquis fidelis impleat Pœnitentiam à confessario injunctam. Ratio est, quia quilibet subditus tenetur obtemperare sententiæ sui legitimi judicis; potest tamen pœnitens rogare confessarium, ut illam mitiget, cui debet annuere confessarius ad reddendum facilius jugum confessionis : immò potest pœnitens ante acceptam absolutionem dicere sacerdoti quòd si nolit moderare Pœnitentiam, meliùs velit alterum adire Confessarium; non tenetur enim Confessario obedire, nisi in ordine ad absolutionem.

Confessarius ex justa, & rationabili causa Pœnitentiam mutare potest : sive sit data à se, quia sicut eam semel injunxit, ita mutare potest, cùm nulli faciat injuriam; sive ab æquali sit injuncta, quia Confessarius habet potestatem æqualem; sive etiam à Superiore, modò injuncta sit propter peccata non reservata; quia sicut potuisset illa peccata absolvere, etiam posito, quòd Superior absolverit,

verit, poteſt Pœnitentiam commutare ex rationabili cauſa. Quòd ſi peccata fuerint reſervata aliqui dicunt, Pœnitentiam poſse mutari aliqui non. Quando autem mutatur Penitentia, debet penitens iterare confeſſionem majorum peccatorum, ſuper quæ applicata fuit illa Pœnitentia, ſuppoſito quod eam oblitus fuerit; ſi verò pœnitens recordetur ſuæ pœnitentiæ, poterit mutari ſine iteratione peccatorum; tunc enim ſufficienter cognoſcit ſtatum pœnitentis ad mutandam illius Pœnitentiam.

CAPUT NONUM.

De Indulgentiis.

POenitentia non tollit pœnas peccati totaliter; ſed de æternis illas mutat in temporales, remiſſa ergo culpa per abſolutionem, remanet pœna luenda in hoc ſæculo, vel in purgatorio: per actiones ſcilicet pœnales in hoc ſæculo, quæ ſatisfactoriæ ſunt, & hæc eſt via ordinaria, qua pœna peccati remittitur, alia eſt via ordinaria, per indulgentias ſcilicet, quibus nobis applicantur merita Chriſti, & Sanctorum in ſatisfactionem pœnarum, quas debemus luere in hoc ſæculo, vel in futuro, unde poſtquam egimus de Pœnitentia, quæ tollit culpam, & de ſatisfactione, quæ eſt via ordinaria ad remiſſionem pœnæ, agendum eſt de Indulgentiis, quæ ſunt via extraordinaria.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sint Indulgentiæ, & in quo consistant?

ALiquando nomen indulgentiæ significat nimiam licentiam agendi impunè contra legem; aliquando significat remissionem criminis: sed ut sumitur in præsenti, significat remissionem Pœnæ temporalis debitæ peccato post ipsius absolutionem, quæ totaliter remittitur, si Indulgentia sit plenaria, & partialiter tantùm, si sit limitata.

CONCLUSIO PRIMA.

INdulgentia est relaxatio pœnæ temporalis, debitæ peccatis actualibus, concessa per applicationem thesauri Ecclesiastici. Dicitur primò, *relaxatio pœnæ*, quia per indulgentiam tollitur pœna peccato debita, hoc etiam dicitur, ut innotescat per Indulgentiam peccatum non tolli, nequidem veniale, sed tantùm pœnam. Dicitur secundò, *pœnæ temporalis*; quia per Indulgentias non remittitur pœna æterna, quoniam debetur peccatis mortalibus nondum deletis, & per Indulgentias non delentur peccata. Dicitur tertiò, *debitæ peccato actuali*; non originali: quia remittitur per Baptismum, quo auferetur peccatum, & omnis reatus, seu pœna peccati. Additur, *per applicationem thesauri Ecclesiastici*: quia sicut in republica servatur thesaurus, seu copia pecuniæ civibus distribuendæ juxta necessitatem, ita in acceptatione Dei conservatur thesaurus constans ex infinitis meritis Christi, & satisfactionibus Sanctorum, cujus dispositio-

nem

nem habet Summus Pontifex : unde poteſt illum diſtribuere ſecundùm neceſſitatem Eccleſiæ.

CONCLUSIO SECUNDA.

INdulgentiæ fundantur in poteſtate, quam habet Eccleſia condonandi pœnas peccatorum, etiam extra Sacramentum; quæ poteſtas colligitur ex Matt. 16. *Quodcumque ſolverit ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*: hæc autem verba ſunt univerſaliſſima, unde vi ſua omnem actum ſolvendi includunt, non ſolùm à peccatis, ſed etiam à peccatorum pœnis, ut confirmat traditio Eccleſiæ, & uſus antiquiſſimus. Illa poteſtas concedendi Indulgentias habet pro fundamento merita Chriſti, & Satisfactiones Sanctorum; multa enim opera egit Chriſtus, quæ erant ſuperabundantia, quandoquidem per unum actum infinitos mundos poterat redimere, quodlibet enim opus Chriſti erat infiniti valoris; unde quandoquidem multa opera meritoria elicuit Chriſtus, non debuerunt eſſe inania, ſed remanſerunt in theſauro Eccleſiæ, hoc eſt in acceptatione divina, ut peccatoribus applicarentur. Multi etiam Sancti multa opera ſatisfactoria præſtiterunt; quæ ſibi non erant neceſſaria, & hoc etiam tempore juſti faciunt multa opera, quæ ſunt ſupererogationis, & præſtant exuperantes ſatisfactiones, quibus non indigent; unde reponuntur in theſauro Eccleſiæ, nobis concedun. tur per Bullas Pontificum, quæ ſunt ſigna externa, per quæ voluntas Pontificis nobis applicantis tales ſatisfactiones innoteſcit: Nec propterea dicendum eſt, quòd nos redi.

dimant Sancti, quia redemptio illi tantum attribuitur, qui liberat culpa, & pœna æterna.

Obiiciunt Hæretici; merita Christi, & Sanctorum recepisse sufficiens præmium, Christus, v. g. sui nominis exaltationem recipiendo, & Sancti accipiendo gloriam, quæ superat omnia merita, ergo nec Christus, nec Sancti habuerunt superabundantia opera, in quibus fundetur thesaurus Ecclesiæ. Resp. quod Christus propter infinitatem suorum meritorum nullum potuerit recipere præmium creatum proportionatum illis, quoad Sanctos, bona illorum opera erant simul & meritoria, & satisfactoria, ut erant meritoria, non fuerunt superabundantia, quia illis data fuit pro præmio, & gloria æterna, ad quam *non sunt condigna passiones hujus temporis*, inquit D. Paulus ut erant verò satisfactoria, illis correspondet remissio pœnæ peccati, & quia elicuerunt plura opera post expiationem suorum peccatorum, talia opera erant superabundantia in satisfactione; & sic remanserunt in thesauro Ecclesiæ, quis enim putat, quod Joannes Baptista, qui nullum peccatum mortale unquam admisit, non præstiterit plura opera satisfactoria superabundantia, quæ intuilia esse non debuerunt? quod à fortiori dicendum est de beata Virgine, quæ semper bene operata est, & nullum quantumvis leve peccatum admisit, Sanctorum ergo, satisfactio illis superflua, aliis est necessaria, & ipsis applicatur; & in hoc fiat aliquo modo Sanctorum communio. Notetur tamen, à satisfactionibus Sanctorum thesaurum Ecclesiæ non esse infinitum, sed à meritis Christi, quæ infinita fuerunt: unde evacuari non potest. Porro, ex hoc non est

dicen-

dicendum, quod satisfactiones Sanctorum sint superfluæ, si satisfactio sit infinita, potest enim ex hoc tantum inferri, quod non sint necessariæ absolute, & ut superfluæ non remaneant respondet aliqui, quod per indulgentias applicetur certus, & limitatus gradus satisfactionum Christi, cui additur gradus satisfactionum Sanctorum, hoc enim est Christo honorificum, quoniam Sanctorum merita sunt à passione Christi.

QUÆSTIO II.

Quotuplex est Indulgentia, & quomodo Indulgentia ad tempus intelligi debeant?

DIviditur communiter Indulgentia in personalem, localem, & realem. Personalis est illa quam Pontifex ita confert personæ, ut illi quasi inhæreat, sicut quando Papa dat alicui Indulgentiam, quotiescumque profert ter nomen Jesu, & Marię, Localis est ea, quæ inhæret loco, ut quando datur Indulgentia illis, qui aliquam Ecclesiam visitant Realis denique est ea, quæ inhæret alicui rei, ut quando Pontifex dat Indulgentias ferenti Rosarium aut Imaginem Crucifixi, istæ autem sunt annexæ rei, & ob hoc dicuntur reales, Præter hanc divisionem Indulgentiarum est alia, quam afferet.

CONCLUSIO PRIMA.

DIviditur Indulgentia in Plenariam, & Temporalem, seu ad tempus aliquod limitatam, Plenaria est ea, quæ remittit, non quidem culpam, ut diximus, sed totam pœnam debitam peccatis, & hoc vel absolutè quando scili-

ſcilicet nulla eſt reſtrictio in Bulla ; vel in certo genere , ut quando in Bulla datur Indulgentia Plenaria de pœnitentiis injunctis ; pro tunc enim hæc verba denotant Indulgentiam prodeſſe tantùm ad remittendam pœnam debitam pœnitentiis injunctis, & non peractis. Indulgentia temporalis eſt ea qua tantùm aliqua pars pœnæ debitæ peccato relaxatur , ſicut quando dantur indulgentiæ quadraginta dierum, vel ſeptem , aut centum, aut mille annorum. Aliquando per certas Indulgentias remittitur quarta , vel tertia, vel dimidia pars pœnarum peccatis debitarum : & tunc qui habet plures pœnas Inendas, Indulgentias lucrando,per accidens majorem fructum percipit. Aliquando datæ ſunt Indulgentiæ duarum, vel trium, aut quatuor Catenarum : in primitiva enim Eccleſia injungebatur aliquando Catena , id eſt obligatio jejunandi in pane , & aqua quadraginta diebus, qui præcedebant ſeptem annos pœnitentiæ publicæ pro certis peccatis , & hæc pœnitentia injungebatur illis , qui falſa acculatione erant cauſa mortis alterius . Aliqui diſtinguunt inter plenariam Indulgentiam, & Jubilæum, diſtinctio tamen nulla eſt , niſi accidentalis , ratione ſcilicet adiunctorum : in quantùm in Jubilæo conceditur major poteſtas, abſolvendi nimirum à caſibus reſervatis; & cenſuris , &. diſpenſandi ſuper aliqua vota, & aliquando ſuper irregularitatem : ſed hoc non eſt de ratione Indulgentiæ : quia reſpicit tantùm remiſſionem , non culpæ, ſed pœnæ temporalis, quæ æqualiter condonatur in Indulgentia plenaria, ac in Jubilæo.

CON-

CONCLUSIO SECUNDA.

QUando dantur Indulgentiæ, v. g. centum annorum, per hoc intelligi non debet, quod relaxentur centum anni de pœnis solvendis in purgatorio: sed intelligitur, quod tot, & tantæ pœnæ purgatorii remittantur quot & quantæ deletæ fuissent per Pœnitentiam centum annorum injunctam per antiquos canones: olim enim pro gravibus peccati, v. g. pro adulterio, & similibus injungebantur Pœnitentiæ septem annorum, & pro gravioribus longiores: unde illi, qui multa millia peccatorum patraverant, multis annorum millibus Pœnitentiam minuebant pœnas, quæ debebantur paccatis in purgatorio; unde Indulgentiæ mille annorum, v. g. tot relaxabant pænas purgatorio, quot relaxasset mille anni Pœnitentiæ antiquæ.

QUÆSTIO III.

Quid sit Jubilæus?

ANtequam ipsius explicationem asseramus, notandum est, quòd ipsius figura duplex habeatur in veteri Testamento, quarum prima fuit in anno Sabbatico, & secunda in anno Jubilæo.

Annus Sabbaticus in lege Mosaica erat septimus, quo in memoriam diei septimæ Judæi non colebant terram, nec metebant, sicut enim Deus sex diebus operatus est, & septimo requievit: sic jussit Hebræis Exod 23. ut sex annis colerent terram, & meterent, & septimo cessarent ob omni cultura, quod anno gaudebãt pauperes fructibus, qui sponte nascebãtur; anno verò sexto Deus dabat benedictionẽ

terræ, ut fructus sufficientes ferret pro anno sexto, & septimo. Tria fiebant in illo anno. Primò remittebantur debita illis, qui erant ex genere Judæorum non verò gentilibus, aut peregrinis, nec proselytis: id est, illis, qui facti erant Judæi. Secundò, servi in libertatem remittebantur, modò essent Hebræi. Tertiò denique legebatur populo Deuteronomium, quod est veluti appendix legis veteris. Porro, hic annus Sabbaticus non cæpit numerari ab illo tempore, quo Judæi egressi sunt ex Ægypto, quia ex hoc non cæperunt terram colere, sed ex quo ingressi sunt terram promissionis, & divisio illis facta fuit à Josue: tunc enim cæperunt terram colere. Hic autem annus fuit figura nostri Jubilæi, in quo pœnæ debitæ peccatis remittuntur.

Annus Jubilæus, qui incepit sicut annus Sabbaticus, à primo scilicet anno possessionis, & culturæ terræ promissionis erat quinquagesimus. In illo fiebant hæc tria, quorum duo prima erant communia anno Sabbatico; Primo, remittebantur debita: Secundo, servi fiebant liberi: Tertio, avitæ possessiones redibant ad pristinos dominos, quod non fiebat in anno Sabbatico; unde quando quis vendebat agrum, eo charius, vel vilius vendebat, quo magis, vel minus distabat ab anno Jubilæi, & hic annus fuit secunda figura nostri Jubilæi.

CONCLUSIO.

PEr Jubilæum intelligitur Indulgentia plenaria, quæ in amplissima forma conceditur, quia datur potestas confessario approbato absolvendi ab omnibus censuris, & casibus reservatis, sicut & commutandi vota quædam; & etiam aliquando dispensandi super irregularitatis, juxta præscriptum Bullatum, quæ semper legendæ sunt, quia tantum valent

lent quantum sonant. Licèt annus Jubilæus, qui sanctus dicitur, figuram habuerit in veteri Testamento, ut diximus; non est tamen de jure divino, sed tantùm Ecclesiastico: instituit enim illum Bonifacius VIII. anno Domini 1300. & simul ordinavit, ut centesimo quolibet anno renovaretur. Clemens VI. ipsum anticipavit; instituit enim illum anno 1350. & jussit, ut revocaretur quolibet anno quinquagesimo. Tandem Sixtus IV illum reduxit ad annum vigesimum quintum: hoc tamen non impedit, quin in necessitatibus Ecclesiæ sæpiùs Jubilæa concedantur.

Annus Jubilæi incipit in vigiliâ Nativitatis Domini, & durat usque ad sequentem vigiliam Nativitatis Domini: quod intelligitur de urbe Roma, in regnis enim, & provinciis incipit tantùm cùm Bullæ Pontificum ab Ordinariis receptæ, & publicatæ sunt. Incipit, inquam Romæ immediatè ante vesperas, qua hora aperiuntur valvæ sancti Petri, & desinit anno sequenti eodem die finitis vesperis; & pro tunc ipsæ valvæ clauduntur. Quando in Bulla Jubilæi datur facultas absolvendi à casibus reservatis in Bulla Cœnæ Domini, potest absolvi de Hæresi, quicquid aliqui sentiant, fundati super enormitatem hujus casus; sic enim responsum fuit in Pœnitentiaria anno Domini 1617. occasione Jubilæi à Paulo V. concessi; quod tamen de hæresi occulta intelligitur. Quoad actiones faciendas, ut quis lucretur Jubilæum, præscribuntur à Bulla. Quoad Confessarium, potest tempore Jubilæi eligi quilibet approbatus ab Ordinario; unde regularis, qui habet tantùm approbationem sui Superioris, potest quidem absolvere regularem, sed non sæcularem; quia non est approbatus ab Ordinario ipsius sæcularis.

QUÆSTIO IV.

Quis possit Indulgentias concedere?

NEminem latet, multos esse superiores dignitate Ecclesiastica pollentes, quorum omnium caput est supremus Pontifex cui succedunt Archiepiscopi; Episcopi, Superiores ordinum, majores scilicet, qui super subditos dignitatem quasi Episcopalem habent. De his omnibus procedit quæstio, sicut & de Concilio, de quo quæritur, an possit Indulgentias concedere.

CONCLUSIO.

SOlus Summus Pontifex potest primariò, & ure divino Indulgentias concedere, quia facultas distribuendi bona publica per se competit principi supremo reipublicæ, & proinde Summo Pontifici universalis Ecclesiæ rectori, cui soli dictum est, *Pasce oves meas*: & ideò est fons omnis jurisdictionis, Episcopus autem habet hanc potestatem, sed hoc est à Summo Pontifice: unde sicut Summus Pontifex limitat potestatem Episcoporum circa absolutionem (multos enim casus sibi reservat Papa, de quibus non possunt absolvere Episcopi) sic etiam illam limitat quoad Indulgentias: unde Episcopi possunt tantùm concedere Indulgentias unius anni in dedicatione solum Ecclesiæ, & in aliis occasionibus possunt tantum concedere Indulgentias quadraginta dierum. Quòd si concedant aliquando in sua visitatione Indulgentias plenarias, hoc est ex concessione Summi Pontificis, cujus Bullam tenentur. Potestas illa Episcoporum circa Indulgentias vocatur quidem ordinaria, quia sequitur illorum munus, & eorum dignitati annexa est, authoritate summi

mi Pontificis. Idem dicendum est de Archiepiscopis, qui tamen in hoc superant Episcopos, quod possunt per totum suum Archiepiscopatum Indulgentias tales concedere, & etiam in Episcopatibus suorum suffraganeorum, ut habetur capite *à nostro*, de pœnitentiis, & remissionibus, quod intelligitur in suis visitationibus. Si Episcopi darent Indulgentias excedentes quadraginta dies, non essent invalidæ simpliciter, sed tantùm quoad excessum. Tum Archiepiscopi, tum Episcopi possunt Indulgentias conferre, modò sint electi, & confirmati, etiamsi non sint consecrati; quia Indulgentiæ emanant ab exteriori jurisdictione, quæ non requirit consecrationem sic Summus Pontifex electus. & non consecratus potest Indulgentias concedere. Si Episcopus sit excommunicatus denunciatus, concedere non valet Indulgentias, quia caret actu jurisdictionis Si in peccato mortali existat, dum illas concedit, non peccat mortaliter, quia non exercet actum Ordinis, sed jurisdictionis. Potest Episcopus delegare suam potentiam concedendi Indulgentias clerico non laico; jure enim humano ab Ecclesiasticis removetur; potest tamen Summus Pontifex de absoluta authoritate. Tandem Episcopus potest tantùm dare Indulgentias suis Diœcesanis, quibus participare possunt etiam regulares exempti, se submittendo in hoc Episcopis; exemptio enim regularium nõ debet cedere in illorum damnũ.

Quoad Concilium generale, si sit Acephalum, hoc est sine capite, non potest concedere Indulgentias, & sic mortuo Pontifice, Concilium non potest amplius plenarias concedere, qui non reperitur, quod hæc potestas sic concessa Ecclesiæ, sed Petro, cui dictum est

Pasce oves meas. Quod si Concilium uniatur capiti per se, vel per legatos; tunc potest concedere Indulgentias in tota Ecclesia; suis enim legatis suam potentiam delegavit Pontifex. Quoad Cardinales, Patriarchas, & Primates, non habent potestatem concedendi Indulgentias de jure communi, nisi in quantùm sunt Archiepiscopi vel Episcopi, vel nisi illis detur talis potestas ex privilegio, commissione, aut consuetudine. Quoad Prælatos regulares potestatem quasi Episcopalem habentes, ut generales Ordinum, & Provinciales, Rodericus dicit eos, habere ordinariam potestatem Indulgentias concedendi, qua tamen non utuntur per desuetudinem, possunt tamen authoritate Apostolica ipsas concedere; Leo enim decimus concessit Ministris Provincialibus de Observantia, ut possint concedere suis subditis plenariam Indulgentiam in sua visitatione Sic Alexander IV. quadraginta dies Indulgentiæ concessit audientibus sermones Fratrum Minorum.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quænam requirantur, ut quis possit Indulgentias consequi.

COnstat quidem quod ex parte concedentis requiratur justa, & legitima causa, ut validè Indulgentias possit concedere; quæ quidem justa causa est honor Dei, Ecclesiæ utilitas bonum commune, vel privatum Pontifex enim non est dominus meritorum, & satisfactionum Christi, sed tantùm dispensator, qui thesaurum sibi commissum debet distribuere secundùm intentionem Christi. Intentio autem Christi, & Sanctorum est, ut Ecclesiæ thesaurus non dispensetur, nisi ob honore Dei, & Ecclesiæ utilitatem ideò qui,

sine

sine justa causa hunc thesaurum dispensat, quod est potius dissipare nedum peccat mortaliter, sed invalida est concessio. Requiruntur etiam conditiones multæ ex parte illius, qui Indulgentias lucrari peroptat. Debet primò esse viator, quia concessio Indulgentiæ est actus jurisdictionis qui non potest exerceri nisi in viatores. Debet etiam esse fidelis, & baptizatus; infideles enim non sunt membra Ecclesiæ, & sic ipsius influentiam recipere non valent, sicut nec hæretici, aut apostatæ à fide, qui sunt membra præscissa; immò excommunicati etiam fideles, & contriti Indulgentias consequi non possunt, quia afficiuntur pœnis excommunicationis, quarum una est, privari communibus Ecclesiæ bonis: sunt aliæ denique, quas mox sumus explicaturi.

CONCLUSIO.

AD recipiendas Indulgentias requiritur status gratiæ, & adimpletio operum injunctorum in Bulla concessionis. Ratio primi est: quia non potest remitti pœna, non remissa culpa: ut ergo quis relaxationem pœnæ debitæ peccato obtineat per indulgentiam, debet habere peccata jam remissa: an autem lucraturus Indulgentias debeat esse in gratia per confessionem vel an sola contritio sufficiat: distinguendum est, & dicendum, quod si non exprimatur confessio facienda in Bulla, ut quando simpliciter dicitur, qui hoc, vel illud fecerit, tales Indulgentias consequetur, pro tunc non est facienda confessio, quia existens in gratis est capax Indulgentiarum, nec superior confessionem exigit: si verò Bulla exprimat confessionem esse faciendam, ut quando dicitur, qui post confessionem, & communionem tale opus elicuerit, tali gaudebit Indulgentia, non sufficit pro tunc con-

BIBLIOTECA O. F. M. C. MONTEFUSCO (Av)

tritio; sed confessio ultra facienda est, saltem si quis sit conscius peccati mortalis: si nullum enim tale peccatum commisit ab ultima confessione, censetur habitualiter confessus, qui perseverat in antecedenti confessione,& non indiget confessione peccati venialis: sicut enim Ecclesia extra Indulgentias confessionem venialium non exigit, sic nec in Indulgentiis: qui tamen aliqui contrarium sentiunt, in praxi consulerem confessionem.

Ratio secundæ partis est, quia superior concedit solùm Indulgentias sub conditione operum *injunctorum* in Bulla: ergo ipsa facienda sunt: unde adolescens, qui nondum vigesimum primum annum attigit, non minus tenetur *jejunare* si præscribatur *jejunium*. Qui etiam prætermittit aliquod opus injunctum, etiam ex impotentia vel ex justo impedimento, Indulgentia non lucratur, nisi commutatio talis operis in aliud exprimatur, quia Indulgentiæ non sunt absolutè ad salutem necessariæ. Quando exprimitur eleemosyna facienda, magna vel parva sufficit, modò in Bulla non exprimatur, pro cujuscumque facultate, Navarrus tamen putat debere esse diversam pro diversitate personarum. Qui dat pecuniam servo, ut impendat eleemosynam, quam non largitur servus, non lucratur Indulgentiam, contra Emmanuelem; non enim præstat opus præscriptum. Qui prætermittit opus tantùm leve, ut qui in Rosario dicendo omitteret unum Ave Maria, lucratur Indulgentias, quia hæc materia est levis respectu operis *injuncti*, si tamen esset levis in se, & hoc respectu operis injuncti, qui prætermitteret illam, Indulgentias non lucraretur; unde si daretur Indulgentia dicenti unum Pater cum Ave Maria, qui omitte-

ret

ret Ave Maria, non habere Indulgentiæ fructum: licèt enim illi materia esset levis in se, esse tamen gravis respectu operis injuncti.

Qui elicit opera injuncta ad percipiendam Indulgentiam, non tenetur esse in gratia toto tempore, quo præstat illa opera, sed sufficit, ut in gratia existat, dum facit ultimum opus, quo posito conceditur Indulgentia. Quando ergo tempore Jubilæi præscribitur jejunium, & communio: qui jejunabit in peccato mortali, modo communicet in gratia, indulgentiam consequitur: illud enim opus non requiritur, ut meritorium, nec ut satisfactorium, nec ut applicans Indulgentias, sed est tantùm ut conditio, qua posita, Summus Pontifex Indulgentias applicat. An autem quis lucretur Indulgentias, quando omnia opera injuncta fecit in peccato mortali, & removet postea impedimentum per pœnitentiam: Respondent affirmativè Sylvester, Paludanus, & Henriquez; communiter tamen negant alii, quia hoc non sonat ex Bulla.

Obiic. nos malè dixisse, quod soli viatores possint Indulgentias lucrari, quando quidem Indulgentiæ possunt applicari animabus existentibus in purgatorio, quæ non sunt amplius viatrices, quoniam, nec mereri, nec demereri possunt. Resp. reverà posse applicari Indulgentias defunctis, est enim communis mens Doctorum, & traditio Ecclesiæ, quæ admittit communionem suffragiorum inter Ecclesiam militantem, & patientem, ita quod nostra bona opera pro illis animabus possint offerri, hoc tamen debet expressè specificari in Bulla; si enim Indulgentiæ concedantur tantùm pro fidelibus, non comprehenduntur sub hoc termino defuncti; sed debet exprimi in Bulla pro fidelibus vivis & de-

functis, & pro tunc quilibet potest pro defuncto lucrari indulgentiam, cui tantùm prodesit, quantùm prodesset illi, qui opera injuncta exercet pro defuncto. Respondendum ergo est hoc supposito, ad objectionem: Indulgentiæ applicari possunt defunctis: per modum suffragii, concedo, per modum judicii: seu absolutionis, & authoritatis, nego. Applicare autem Indulgentiam per modum judicii, est immediatè remittere pœnam alicui, tanquam Dei minister, & judex illius, cui pœna remittitur; cùm autem Summus Pontifex non sit judex animarum Purgatorii, non potest concedere Indulgentias pro illis per modum judicii. Applicare verò Indulgentias per modum suffragii, est offerre Deo pro anima alicujus defuncti pretium æquale pœnis ipsis debitis, ut ipsemet Deus illas remittat, & relaxet; sic qui applicat Jubilæum alicui defuncto per modum suffragii, offert ipsi Deo merita Christi, & satisfactiones Sanctorum, quæ dispensantur à Summo Pontifice in illo Jubillæo, ut tali animæ prosint.

Quando in Jubilæo conceduntur Indulgentiæ pro vivis, & defunctis debent opera injuncta in Bulla bis præstari semel pro vivo, & semel pro defuncto; potest tamen vivus concedere jus suum defuncto, & non pro se lucrari. Solus Summus Pontifex concedere potest Indulgentias pro defunctis; ad vivos enim limitatur potestas Episcoporum à Summo Pontifice. Porrò, Hæc est differentia inter Indulgentiam pro se accipiendam, vel pro defuncto; quòd si aliquis illam velit lucrari pro se non valeat, nisi ille sit in gratia qui eam consequi desiderat; accepta autem pro defuncto, valida est, etiamsi eliciens opera non sit in gratia; ille enim non satisfacit, sed tantùm

tùm præstat opus externum, quo posito Summus Pontifex applicat defuncto Indulgentiam per modum suffragii, quatenus offert Deo satisfactiones Christi, Sanctorum, quas dignetur acceptare in solutionem pœnarum solvendarum à defuncto; unde dicunt Doctores, Indulgentiam habere valorem *ex opere operato*, & non dependere à sanctitate illius, qui illam lucratur pro defunctis; & sic Filliucius, Navarrus, Suares, Coduba, Henriquez, & alii citati à Bonacina, qui est eiusdem mentis.

CAPUT DECIMUM.

De Extrema Unctione.

POenitentiam, quę in remedium peccati mortalis instituta est, proximè sequitur Extrema Unctio tum in remedium peccati venialis, tum ad tollendas reliquias peccati, ut dicemus loquendo de ejus effectibus. Omnia autem, quæ dicturi sumus de Extrema-Unctione, proponentur, & solventur in eadem quæstione.

QUÆSTIO UNICA.

Quid sit Extrema-Unctio? An sit Sacramentum, à quo institutum? Qua sit materia, forma, minister, subjectum, & fructus ejus.

NOn sumus locuturi de illa Unctione, qua baptizatus chrismate ungitur in vertice: nec de ea, qua Catechumeni oleo benedicto ungebantur in pectore, & scapulis: nec de illa, qua unguntur Confirmati in fronte, nec de illa qua Episcopi unguntur in capite, & manibus, & Sacerdotes in manibus tantùm; non agimus etiam de unctione, qua ungun-

tur reges, ſicut nec de ea, qua templum, altare, & calix unguntur, ſed de illa, qua unguntur infirmi periclitantes de vita, quæ vocatur extrema. Ex his patet ſeptem eſſe unctiones in Eccleſia.

CONCLUSIO PRIMA.

EXtrema Unctio *eſt Sacramentum novæ legis conſiſtens in Unctione corporis ægroti periclitantis, facta ex oleo conſecrato in partibus corporis, ubi præcipuè vigent ſenſus, ſub præſcripta verborum forma, ad ſalutem mentis, & corporis ægroti ordinatum.* Hæc omnia & ex ſe patent, & patebunt ex ſequentibus.

CONCLUSIO SECUNDA.

EXtrema unctio eſt verè, & propriè Sacramentum; quia habet tres conditiones ad Sacramentum requiſitas, quę ſunt ſignum externum, promiſſio gratiæ & inſtitutio Chriſti. Primò enim extrema unctio eſt ſignum externum, quoniam unctio, quæ fit ſuper infirmum, externa eſt. Secundò, habet promiſſionem gratiæ, ut patet ex Jacobi 5. *Infirmatur quis veſtrum? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eam, ungentes eum oleo, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* In his ultimis verbis; ubi per extremam unctionem promittitur remiſſio peccati, promittitur etiam collatio gratię, quia peccatum non remittitur, niſi per gratiam. Tertiò denique hoc Sacramentum eſt inſtitutum à Chriſto, ut mox dicetur.

CONCLUSIO TERTIA.

EXtrema unctio non eſt inſtituta ab Apoſtolis, ſed à Chriſto: Apoſtoli enim non potuerunt promittere infallibiliter remiſſionem peccati, nec infuſionem gratiæ, quia.

quia hæc non sunt in eorum potestate : ergo, cùm Jacobus præcitatus promiserit remissionem peccati per *Extremam Unctionem*, signum est, quòd eam Christus instituerit, cui pertinet, ratione potestatis excellentiæ, quam habet, gratiam conferre & signa externa instituere, quibus gratia conferatur. Quando autem fuerit institutum hoc Sacramentum, Evangelistæ solliciti tantum memorare, quæ ad salutem sunt necessaria, hujus Sacramenti non meminerunt, probabile tamen est, inquiunt Doctores, fuisse institutum in nocte cenæ, quoad designationem materiæ, formæ, & ritus in eo servandi: quoad potestatem verò illum ministrandi, datam fuisse post resurrectionem Joannis 20. quando potestatem absolvendi Apostoli receperunt : ad quam absolutionem pertinet hoc Sacramentum, cùm sit ad deletionem peccati veniale institutum.

CONCLUSIO QUARTA.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum benedictum ab Episcopo, proxima verò est unctio. Quòd debeat assumi oleum pro materia, patet ex Jacobi 5. *ungentes oleo*, quòd debeat esse olivarum, constat, quia oleum simpliciter dictum est oleum olivarum, quod debeat esse benedictum ab Episcopo, habetur ex Concil. Florent. & Trid. sess. 10. cujus ratio est, quia materia hujus Sacramenti non fuit sanctificata usu Christi. Quod unctio sit materia proxima, liquet, quia per eam applicatur oleum : illa autem unctio fit in modum crucis, ex consuetudine tantùm, non ex necessitate, ut fit in Confirmatione, ubi ungitur homo, tanquam Christi miles, qui ducis

ducis, nempe crucis, signum portare debet: hic autem ungitur per modum medicinæ, ut salutem recipiat. Illæ unctiones septem communiter enumerantur, scilicet oculorum, aurium, narium, oris, manuum, pedum, & lumborum; duę tamen ultimæ non sunt de necessitate Sacramenti: immo unctio lumborum omittitur in fęminis, aliæ verò sunt ita necessariæ, ut si unus sensus non ungatur, Sacramentum sit invalidum, ex D. Thoma; quia Sacramentum hoc ordinatum est ad tollendas sordes, & reliquias peccati, cujus radix est in quinque sensibus. Quòd si quis careat aliquo membro, pars propinquor ungenda est.

CONCLUSIO QUINTA.

FOrma hujus Sacramenti consistit in his verbis, *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, tactum, & olfactum*: vel *per incessum, & per ardorem libidinis*, quando ungantur pedes, & lumbi. Invocatio Trinitatis est tantùm ex usu Ecclesiæ, non ex necessitate Sacramenti; hoc enim Sacramentum non est professio fidei; sicut Baptismus. Quando ponitur in forma, *Per suam misericordiam*, illa verba non sunt de necessitate Sacramenti; non possunt tamen omitti sine peccato. Dum periculum mortis imminet, sacerdos ungendo omnes sensus, potest tantùm proferre unam formam, dicendo, *Parcat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, auditum, gustum, &c.* Porrò hæc forma est deprecatoria, non judicativa; ut sunt istæ, *Ego te absolvo, ego te baptizo*, unde sacerdos debet dicere *Indulgeat tibi Deus*: non verò, indulgeo: non quòd hoc Sacramentum habeat suam efficaciam ex vi orationis presbyteri, ut est

opus

opus operans, habet enim ex vi promissionis Christi, quæ est infallibilis sed quia hoc instituit Christus sub verbis deprecatoriis, ut patet ex Jacobi 5. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum.*

CONCLUSIO SEXTA.

MInister hujus Sacramenti est Sacerdos. Sic Concil. Trid. unde Jacobi 5. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*: nomine autem Presbyteri intelligitur Sacerdos: si administraret ergo Diaconus, vel Subdiaconus, Sacramentum esse invalidum, etiam de licentia Papæ, hoc enim est de jure divino. Si laici dicuntur unxisse: hoc fuit unctione facta ex devotione non Sacramentali. Omnis autem Sacerdos ungere potest, sive sit excommunicatus, sive degradatus, aut nullam habens iurisdictionem; hoc enim Sacramentum non datur per modum judicii, ut Pœnitentia: peccarent tamen isti, si administrarent extra necessitatem. Debet tantùm esse unus Minister, & sic, dicat Jacobus, *Inducat Presbiteros Ecclesiæ*, idest, unum ex Presbyteris: posset tamen in necessitate unus facere unam unctionem, & alius aliam; modò ille, qui ungit, proferat formam tali unctioni respondentem.

CONCLUSIO SEPTIMA.

UT quis possit recipere hoc Sacramentum, debet esse baptizatus; Baptismus enim est janua Sacramentorum. Debet secundò habere, vel habuisse usum rationis; qui enim non habuerunt, non deliquerunt: illis autem, qui antequam reciderent in phrenesim, hoc Sacramentum desideraverunt; potest dari, etiamsi tempore phrenesis contradicant, modò non speretur convalescentia.

non fuerint in peccato notorio ante phrenesim. Debet tertiò esse graviter infirmus, illa enim unctio vocatur extrema: non debet ergo dari non infirmis, licèt sint in periculo mortis, ut sunt conscendentes mare, pugnam aggredientes, damnati ad mortem, mulieres in partu; tales enim non sunt ægroti, & institutum pro ægrotis; dicit enim Jacobus, *Infirmatur quis vestrum*: quia tamen senectus est morbi species; potest dari confectis senio. Debet quartò non esse conscius peccati mortalis: quia Sacramentum hoc est Sacramentum vivorum; quod datur illis tantùm, qui sunt in gratia. Quintò non debet esse excommunicatus.

CONCLUSIO ULTIMA.

EXtrema Unctio habet pro effectibus: Primò, augmentum gratiæ habitualis, hoc enim commune est omnibus Sacramentis. Secundò, remissionem venialium ex Jacobi 5. *Si in peccatis fuerit, remittuntur ei*, non remittuntur autem peccata mortalia, hoc enim spectat ad Pœnitentiam, ergo remittuntur venialia. Sic Conc. Trid. sess. 14. c. 2. Non remittit autem peccata venialia immediatè, sed mediatè, in quantùm per Extremam Unctionem dantur gratiæ actuales, per quas elicitur actus contritionis, vel dilectionis Dei, quibus actibus delentur per se peccata venialia. Tertiò, tollit reliquias peccati, idest peccata mortalia, vel venialia, quæ post alia Sacramenta relinquuntur, vel quia fiunt post illa, & non advertuntur, vel quia non sunt absoluta per alia Sacramenta indebitè suscepta. Quartò denique, conducit aliquando ad salutem corporis, cùm expedit animæ, aut providentiæ D. justum videtur.

ttur: habetur enim Jacobi 5. *Oratio fidei ſal-*
vabit infirmum. Quoad tempus, quo hi effectus conferunt, alii tenent conferri in prima unctione, alii partialiter in qualibet: ſed melius alii, quando perficitur quinta unctio cum ſua forma: quia eſt ultima eſſentialis, quæ impendit hos effectus virtute omnium præcedentium: proprium enim eſt Sacramentorum conſiſtentium in uſu, ut producant gratiam eo inſtanti, quo perficiuntur. Quòd ſi Euchariſtia producat effectum in ſumptione corporis, licet Sacerdos non ſumeret ſanguinem, hoc eſt, quia verum eſt Sacramentum, etiamſi non ſumatur ſanguis: non ſic autem de unica unctione: aliæ enim ſunt eſſentiales. Non tamen dantur omnes gratiæ actuales in unctione ultima: aliquæ enim reſervantur, prout videtur Deo expedire, v. g. pro articulo mortis, ubi dantur ad confortandam animam ægroti contra difficultates in illo tempore occurrentes.

CAPUT UNDECIMUM.

De Ordine.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit ordo, & quando fuerit inſtitutum.

NOn ſumitur hìc Ordo pro reſpectu inter res aliquas, quarum una eſt prior alia, vel natura, ut cauſa effectu; vel tempore, ut arbor fructu: vel loco, ut cælum igne: vel dignitate, ut ordo judicis ordine civium. Non ſumitur etiam hìc Ordo pro varia Religione, quarum una vocatur Ordo ſancti Benedicti, alii ſancti Dominici, vel ſancti Franciſci; ſed in noſtro propoſito ſumitur pro

pro ſigno, ſeu cęremonia externa, qua conferrtur homini dignitas, & officium in Eccleſia Chriſti.

CONCLUSIO PRIMA.

ORdo eſt Sacramentum, quo traditur ſpiritualis poteſtas conficiendi Euchariſtiam, vel miniſtrandi in ordine ad illam, adhibitis quibuſdam rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. Dicitur primò, *Sacramentum*, & eſt revera, ut videbimus in ſequentibus. Dicitur ſecundò, *quo traditur poteſtas ſpiritualis*; verba enim formę ſunt hæc, vel ſimilia, *Accipe poteſtatem*. Tertiò dicitur, *circa Euchariſtiam*, vel *in ordine ad illam*; Sacerdotium enim ordinatur immediatè ad Euchariſtiam, & alii inferiores Ordines miniſtrant circa illam; alii remotè, ut Minores Ordines; alii proximè, ut ordines ſacri; Epiſcopatus etiam ordinatur ad Euchariſtiam, Epiſcoporum enim officium eſt, ut conſecrent Sacerdotes, qui conficiunt Euchariſtiam. Tandem adjungitur, *adhibitis quibuſdam rebus tanquam materia*; quia res porrectæ ſunt materia Sacramenti hujus, & *verbis, tanquam forma*, verba enim Epiſcopi faciunt formam cujuslibet Ordinis. Quare autem tes ſint materia, & verba ſint forma, in promptu reſpondetur; quia ſicut materia præſupponitur ad formam, ſic etiam res præſupponuntur ad verba, tanquam ſignificatum ad ſignificans; verba enim ſignificant actionem, quam facit Epiſcopus, & rem, quam porrigit.

CONCLUSIO SECUNDA.

ORdinatio fuit inſtituta in ultima cena: quando Chriſtus dixit Apoſtolis, *Hoc facite*

in-

in meam commemorationem. Sic. Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. Sic etiam D. Thomas, & alii explicantes hoc modo hæc verba Christi, *hoc facite*; ideſt, quemadmodum ego conſecro Euchariſtiam, & illam offero, & vos conſecro Sacerdotes, & Epiſcopos, ita vos accipite poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam; & illam offerendi in ſacrificium, ſacerdoteſque inſtituendi, & Epiſcopos. Ratio probabilitatis eſt, quia conſtat, Chriſtum inſtituiſſe Sacramenta, hoc enim Eccleſia non poteſt; non apparet autem commodior locus inſtitutionis Ordinis, quam in ultima cœna, cùm ipſam Euchariſtiam inſtituit & dedit poteſtatem illam conſecrandi. Contulit autem Chriſtus per excellentiæ poteſtatem omnes Ordines ſimul Apoſtolis: nam ſub principali, quod eſt Sacerdotium, omnes comprehenduntur; quia participant aliquam poteſtatem circa corpus Chriſti, & conferendo tales Ordines, dedit etiam poteſtatem Apoſtolis illos conferendi.

QUÆSTIO IV.

Quot ſint Ordines, & qui ſint Majores, vel Minores.

IN veteri Teſtamento, ubi Synagoga erat noſtræ Eccleſiæ typus, tres erant Miniſtri templo inſervientes, ſcilicet Levitæ, Sacerdotes & Pontifex: Levitæ erant ex tribu Levi, ſicut Sacerdotes: & Pontifex; licèt tamen ex hac tribu omnes dicerentur Levitæ, non tamen omnes erant Levitæ propriè, ſeu inſervientes altari, niſi certo ritu conſecrati fuiſſent. Levitæ Sacerdotibus miniſtrabant in ſacrificiis, & Sacerdotes verò offerebant victimas ſuper altare holocauſti, ſubminiſtrabant ligna, ut nutriretur igni perpetuus, veſpere & manè adolebant incenſum ſuper altare Thymiamatis (erant enim duo alta.

altaria, unum cereum, quod erat altare holocaústi, in quo victimæ offerebantur; aliud aureum; nempe altare Thymiamatis in quo incendebantur aromata) concinnabant lucernas, quæ erant juxta altare, affuso oleo olivarum, singulis Sabbatis panes duodecim calidos ponebant super mensam propositionis, amovebantque veteres, quos manducabant posteà, nec dabant profanis, immolabant vaccam rufam extra castra, adjurabant mulieres in casu zelotypiæ, discernebant inter lepram & lepram, mundabant leprosos & menstruatas, & seminifluos, legemque Dei scire, interpretari tenebatur. Quoad Pontificem, præter hæc omnia officia, quæ agere poterat, quatuor insuper faciebat: Primò, consecrabat Levitas, & Sacerdotes; secundò, in controversiis legalibus agebat supremum judicem, & ultimam pronunciabat sententiam, cui omnes sub pœna mortis parere tenebantur; tertiò, in rebus magni momenti Deum consulebat, & ab eo accipiebat responsum; quartò denique, in solemni die expiationis, seu propitiationis introibat Sanctuarium, & publicam expiationem instituebat totius populi à peccatis (legalibus scilicet.) Ut autem hæc omnia pateant, multa consideranda sunt, quæ & rarissima, & cognitu necessaria videntur, ut sacra Scriptura, præsertim veteris Testamenti, innotescat, unde.

Notandum est primò, quòd in lege Mosaica Deus ex omnibus tribubus ad sui cultum tribum Leviticam sibi destinaverat, & ex hac tribu assumebantur Levitæ propriè dicti, Sacerdotes, & Pontifex: summum tamen sacerdotium secundùm legem ordinariam erat in sola familia Aaron, qui fuit primus sum-

Summus sacerdos, jure successionis, licèt enim ante Aaron Moyses fuerit Pontif. hoc habuit via extraordinaria, divina scilicet ordinatione; unde filii ejus non successerunt in pontificatu, bene autem filii Aaronis. Aaron, cumquam fuit primus Pontifex, cui succedebant nepoteri: imminenti enim morte Moysis, jussit illi Dominus, ut assumeret Aaron in Pontificem, & quatuor ejus filios, Nadab, Abiud, Eleazar, & Ithamar, quos reverà unxit Moyses: Postèà, duo primi occisi sunt a Deo igne cœlesti, eo quòd ignem alienum obtulissent: & cùm non haberent liberos, Eleazar successit patri Eleazar filius, & sic deinceps. Quia Levitæ non habuerunt partem in terra promissionis, habuerunt 48. urbes cum agris suburbanis ad jumentorum pastum, Illarum urbium sex erant refugio pro solo homicidio involuntario tres ex una parte Jordanis, & tres ex altera. Æqualis erant distantiæ, & omnes in montibus, ut facilius videri possent. Præter has 48. urbes Deus voluit, ut Levitæ alerentur, aliarum tribuum decimis (sub nomine autem Levitarum comprehendebantur etiam Sacerdotes, & Pontif.) Deinde Sacerdote, & Pontif. non verò alii Levitæ, habebant primitias, quæ ter in anno solvebantur; in Paschate scilicet de novis spicis, in Pentecoste de novis panibus, & in festo Tabernaculorum, quæ erat decima quinta mensis Septembris, de novis fructibus. Insuper habebant primogenita tum hominum tum animalium, quæ si essent immunda, redimebantur quinque siclis; si essent munda, offerebant. Tandem habebant oblationes, quilibet enim sponte aliquid offerebat in templo.

Notandum est secundò, ut pateant ea, quæ diximus de officio Sacerdotum, quod in

Scri-

Scriptura fiat mentio Tabernaculi, & Templi: quæ licèt ad idem officium fuerint destinata: distinguebantur tamen in hoc, quod Tabernaculum factum à Moyse jussu Dei erat portatile, & per partes dissolvebatur, quando movebantur castra: Templum verò Salomonis erat fixum, quia usq; ad Salomonem fuerunt Hebræi in perpetuo bello; quadraginta enim annis erraverunt in deserto, & postea cum vicinis in Palæstina semper pugnaverunt, unde ne profanaretur templum à gentilibus, si victi fuissent, acceperunt tantùm tabernaculum, quod erat portatile, quando verò in pace fuerunt omnia tempore Salomonis: habuerunt templum fixum. Tabernaculum fuit longum triginta cubitis, altum verò, & latum decem, ex quacunque parte constructum ex tabulis lingorum Sethim inauratis; ex parte tamen orientali, nullæ erant tabulæ, quia hac ingrediebantur sacerdotes, sed illarum loco erant quinque columnæ inauratæ, quæ velo tegebantur, quo elevato, ingrediebantur sacerdotes. Tabernaculi coopertura erat tam superius, quàm ad latera, ex cortinis factuis ex cocco, purpura, hyacinto, & byssо, & insuper erant cooperturæ aliæ contra pluviam. Extra Tabernaculum erat atrium, sicut cæmeterium, clausum sexaginta columnis aureis, & erat quasi Templum laicorum. In hoc atrio, propè Tabernaculum, erat altare holocausti; & inter altare holocausti, & tabernaculum erat labrum æneum, seu mare æneum: id est, quondam vas denominatum mare ob magnitudinem, in quo Pontifex, & Sacerdotes lavabant pedes, & manus, quando ingrediebantur tabernaculum. Tabernaculum dividebatur in duas partes, una dicebatur Sanctum, in qua erant candelabrum,

mensa

mensa panum propositionis, & altare Thymiamatis; alia dicebatur Sanctum Sanctorum ubi erant Arca fœderis cum propiciatorio in Sanctum ingrediebantur quotidie sacerdotes, tum ut adolerent Thymiamata, tum ut vespetè accenderent lucernas, & manè extingerent; sed in Sanctum Sanctorum solus Pontifex ingrediebatur semel in anno, nempè in festo Expiationis, de qua inferius.

Templum, quod erat multo majus, dividebatur in duas partes, sicut Tabernaculum; scilicet in Sanctum, & Sanctum Sanctorum: inter utrumque erat velum lapideum, quod scissum est in morte Christi. Templum habebat duo atria, unum pro sacerdotibus non sacrificantibus, aliud pro laicis. In Sancto Sanctorum erat arca, in qua inclusæ fuerunt duæ tabulæ legis, quas à Deo recepit Moyses, postea circa tempus captivitatis Babilonicæ Jeremias apposuit in eo urnam auream, in qua erat manna, virga Aaronis, Illa arca vocabatur Arca Testamenti, quia legem includebat; quæ erat veluti Testamenti Dei, quod volebat impleri: aliquando vocabatur Arca fœderis, quia lex erat signum fœderis inter Deum, & Israelitas. Illa arca præcedebat castra Judæorum, quando movebantur; illam ordinariè ferebant Levitæ, extraordinariè Sacerdotes, ut in transitu Jordanis, & nunquam Laici: unde Oza manu volens erigere illam, quia cadere videbatur, punitus est. Arca fuit primò in Tabernaculo, secundò in Templo, postea imminente captivitate Babylonica, Jeremias eam prævidens, ex instinctu Dei antequam vastaretur templum, portavit arcam, & altare Thymiamatis ope Angelorum in montem Nebo, quam ibi occultavit in quadam spelunca, ubi occulta

culta erit, inquit, Epiphanius, usque in diem judicii, duo manifestabitur ad confusionem Judæorum. Super arcam erat propitiatorium, quod erat veluti ejus cooperatura, ex auro factum, & super illud erant duo Cherubim ex puro auro, qui, expansis alis, tegebant ipsum, super illos sedebat Deus, loquens cum Moise propitiabatur populo, ut habetur Exodi 25. & Num. 7. In illa parte templi, quæ vocabatur Sanctum, erant tria instrumenta, nempe candelabrum, mensa propositionis, & altare Thymiamatis. Candelabrum, quod præfuit in tabernaculo, erat ex auro mundissimo; ex ejus hastili septem rami procedebant, & tam in hastili quàm in ramis æqualiter assurgentibus, erant lucernæ quæ illuminabant mensam propositionis, & altare Thymiamatis sed tantùm nocte; unde dixi, quòd sacerdotes manè illas extinguebant, & accendebant vespere. Mensa propositionis erat ex lignis Sethim auro obductis, super eam apponebantur duodecim panes, quia erant duodecim tribus Israel, sex ex una parte & sex ex alia, unus super alterum; omnibus superponebatur thus ad significandum Deo oblatos esse. Dicebantur propositionis, quia coram Deo proponebantur; erant azymi, singulisque sabbatis auferebantur veteres, apponebantur novi calidi, qui pinsebantur à Levitis ex simila, quæ offerebatur à populo; veteres autem manducabantur à ministris templi. Altare Thymiamatis erat illud, super quod offerebantur thus & alia aromata, quæ semel manè, & semel vespere incendebantur.

Extra Tabernaculum in atrio Sacerdotum sub dio erant duo instrumenta, altare scilicet holo-

holocauſtorum, & labrum æneum. Super altare Holocauſti offerebantur omnia, præter aromata. Erat factum ex lignis Sethim ſicut altare Thymiamatis, ſed erat ſubductum tabulis æneis, & aliud tabulis argenteis, erat cavum ad continendum ignem pro ſacrificiis comburendis, habebat ſuperius craticulam auream foraminibus plenam, cui imponebantur victimæ, ut à ſuppoſito igne cremarentur. In cavitate hujus altaris erat foculus æneus ex articula pendens, in quo conſervabatur ignis de cœlo deſcenſus, qui nutriebatur à Sacerdotibus: Ignis ille ſic è cœlo deſcendit. Poſtquam Aaron à Moyſe conſecratus eſt volens primum offerre ſacrificium, Lævit. 9. diſcendit ignis de cœlo, qui conſumpſit Holocauſtum. Illo igne debuerunt uti Sacerdotes in puerperum, unde quia Nadab & Abiud filii Aaronis uſi ſunt igne alieno in ſacrificio, ignis deſcendit de cœlo, qui conſummavit eos. Duravit ignis uſque ad captivitatem Babylonicam, quo tempore Sacerdotes illum concluſerunt in puteo, & poſt captivitatem Babylonicam, juſſu Nehemiæ, quæſitus eſt à nepotibus illorum ſacerdotum, qui eum occultaverunt, & non eſt inventus, ſed pro eo reperta eſt aqua craſſa, qua juſſit Nehemias aſpergi ſacrificia, & continuò in ignem verſa eſt, & inflammavit ligna ſuperpoſita. Aliud inſtrumentum, quod erat in atrio ſacerdotum, erat labrum æneum, ſeu vas quoddam, in quo ſacerdotes ad ſacrificium acceſſuri lavabant pedes, & manus; & hoſtiarum partes, antequam offerrentur. Huic ſimile curavit fieri Salomon, ſed multo capacius, unde propter ſuam immenſitatem, dictum eſt mare æneum.

Notandum eſt tertio, quod alia officia Sacerdotis, quæ ſunt immolare vaccam rufam, mundare leproſos, & adjurare mulieres in caſu Zelothypiæ: duo prima connexionem inter ſe habent, quando aliqui erant immundi per ſe, ut puerperæ, leproſi, hemoroiſſæ; vel ex contactu rei immundæ, tangendo ſcilicet leproſos, ſeminifluos, veſtes eorum, aut ſedilia, animalia immunda, aut munda mortua ſponte, aut cadavera, vel oſſa, vel ſepulchra; offerebantur pro illis diverſa ſacrificia, de quibus in Levitico, & inſuper aſpergebatur aqua luſtrali vel expiationis, quę ſic fiebat. Sacerdotes accipiebant vaccam rufam ſine macula, quæ nunquam portaverat jugum, & eam immolabant extra caſtra, cum Judæi errant in deſerto, vel extra portam, cum erant in Jeruſalem, & totam comburebant cum ligno cedrino, & hyſſopo, tunc illi cineres ſpargebantur in aquam vivam, & erat aqua luſtralis qua per aſperſionem purificabantur immundi. Quantum ad Zelothypiam, vir dubitans de uxore ſua eam adducebat coram tabernaculo ad ſacerdotem. Secundo, offerebat ſacrificium Zelothypiæ, ideſt, farinam hordeaceam ſine oleo & thure: Tertio, Sacerdos accipiebat aquam luſtractionis in vaſe fictili, in quam immittebat pauxillum terræ de pavimento tabernaculi, & iſta aqua vocabatur amariſſima. Quarto ſuper eam proferebat maledictiones infra dictas. Quinto, diſcooperiebat caput mulieris, & in manibus ejus ponebat oblationem, ferinam ſcilicet, & ſimiliter proferebat ſuper mulierem eaſdem maledictiones, dicens. *Si innocens es, non nocebit tibi iſta aqua, ſin rea, his ſubjacebis; Dominus Deus, in cujus conſpectu ſtas, putrefacere faciat femur tuum, &*

tu-

tumens uterus tuus disrumpatur. Sexto, mulier respondebat, amen, amen. Septimo, sacerdos scribebat illas maledictiones in libro, moxque abluebat Scripturam aqua, quam habebat in vasa, deinde aquam maledictam dabat mulieri bibendam, & si erat rea, statim femore putrescente, & intumescente utero, disrumpebatur, & sic expirabat. Addunt Rabini quod eo tempore puniebatur adulter absens.

Notandum est quarto, hęc fuisse officia Pontificis. Primo, consecrabat Levitas, & Sacerdotes, illos purificando, consecrando, & applicando ad usum sui ministerii. Secundo, in controversiis agebat supremum judicem, in singulis enim civitatibus constituti erant judices inferiores à Pontifice, qui debebant dirimere controversias, Deutron. 16. Quod si non possent dirimere illas, conveniebant supremos judices, qui erant in Jerusalem, & quibus, Pontifex præerat, qui dabat sententiam, cui sub pæna mortis quilibet tenebatur acquiescere, & sic erant duo tribunalia: minus scilicet in qualibet urbe, ubi erant viginti & tres judices, & majus in Jerusalem in quo erant septuaginta. Illi septuaginta seniores fuerunt, electi à Moise, Num. 11. ex mandato Dei: & eo ipso habuerunt spiritum Prophetiæ. An autem successores habuerint, non constat, sed creditur singulari assistentia præditos fuisse, quæ assistentia præsertim residebat in summo Pontifice, unde ex pluribus erat infallibilis, quod patet ex Deuter. 17. ubi Deus promittit litigantibus judicii veritatem, si deferant litigia ad illum, deinde ibidem jubet, quod sub pœna mortis teneantur illi acquiescere, non mandaret autem acquiescere sententiæ, quæ posset esse, falsa. Habemus exem-

plum magni Tribunalis Matth. 1. ubi dubitans Herodes, an Messias natus esset, detulit hanc difficultatem ad Concilium, ubi præsidebat Pontifex, ait enim Scriptura. *Rex turbatus est, & congregans omnes principes Sacerdotum sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. Et illi dixerunt ei in Bethlehem Judę, sic enim scriptum est.* Tertio, Pontifex in rebus magni momenti Deum consulebat, sed quomodo responsum acciperet, dubitatur: Alii dicunt, quod hoc fieret per Angelum voce humana, alii per revelationem, sed probabilius alii per splendorem lapidum pretiosorum, qui erant in rationali supra pectus Pontificis, si gemmæ plus solito lucebant, signum erat felicis successus, si minus solito, signum erat mali: si more naturali: signum erat, Deum non vellet respondere. Quarto tandem, in die solemni Expiationis introibat Sanctuarium, & instituebat publicam expiationem peccatorum populi, quæ sic fiebat Duodecima die mensis septimi, seu Septembris, post multas alias ceremonias mittebat sortem super duos hircos, ut alter immolaretur pro peccato, alter vivus mitteretur in desertum, hunc statuebat in conspectu populi, & posita utraque manu sub capite ejus confitebatur omnia populi peccata, ipsiq; hirco imprecabatur, & sic mittebat eum in desertum, quasi auferentem, & portantem peccata totius populi, & ob hoc dicebatur caper emissarius. Sed quando quidem Expiatio erat unum ex festis Judæorum, ideo de illis.

Notandum est quinto, quod Judæi multa festa celebrabant. Primo, sabbatum in memoriam creationis mundi. Secundo: festum Neomeniæ primo die mensis lunaris, pro

beneficio divinæ gubernationis. Tertio, Paſcha in memoriam liberationis Judeorum ex Ægipto, cui annexum eſt quarto feſtum Azymorum in memoriam egreſſionis ex Ægypto, quod durabat ſeptem diebus, quia in ſua agreſſione non habuerunt tempus, quo fermentari poſſet eorum panis, compulſi enim erant à Deo exire, in memoriam hujus rei, celebrant feſtum Azymorum. Quinto, celebrant feſtum Pentecoſtes, quod vocabatur ſolemnitas Hebdomadarum; in memoriam legis datæ quinquaginta diebus ab egreſſu filiorum Iſarel ex Ægypto. Sexto, feſtu Tubarum prima die menſis ſeptimi, in memoriam liberationis Iſaac in ſacrificio Abrahæ. Hoc factum memorantes Judæi, ſolebant tubis corneis clangere; unde dictum eſt feſtum Tubarum, ſeu cornu, & ſic in hac die erant duo feſta concurebat enim feſtum Neomeniæ, quod accidebat prima die cujuslibet menſis. Septimo, erat feſtum Expiationis die duodecima menſis ſeptimi, in memoriam illius beneficii, quo Deus ad interceſſionem Moyſis propitiatus eſt populo vitulum adoranti. Octavo, erat feſtum Tabernaculorum ſeu Sceenophegiæ, decimo quinto menſis ſeptimi, uſq; ad ſeptem dies ſequentes, in memoriam illius beneficii, quo Deus voluit Judæos in tabernaculis habitare, cum egreſſi ſunt ex Ægypto. Nonò, erat feſtum Cętus ſeu Collectæ, quod celebrabatur tranſactis ſeptem diebus Tabernaculorum, in quo colligebantur ea, quæ neceſſaria erant ad expenſas divini cultus. His notatis, ad noſtram quæſtionem deveniendum eſt, cui reſpondebit.

CONCLUSIO.

COmmuniter assignantur septem Ordines in universum, quorum tres dicuntur majores, & quatuor minores : Minores sunt, Ordo Ostiariorum, Lectorum, Exorcistarum, & Acolythorum, Majores vero sunt Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium, quod subdividitur in Sacerdotium majus, & minus, nam Episcopi sunt Sacerdotes majores & alii minores, Hic numerus colligitur ex diversis actibus, quos singuli habent circa Eucharistiam, quæ est finis Ordinatio, aliqui enim Sacerdotes consecrant, qui possunt Eucharistiam conficere, & hi sunt Episcopi, alii eam conficiunt, & sunt Sacerdotes communes, alii ministrant immediate ad illam, ut Diaconi, qui calicem, & panem Sacerdoti offerunt, alii mediate, ordinando materiam in vasis, ut Subdiaconi, alii illam præsentant Subdiacono, ut Acolythi, alii autem versantur circa recipientes illam, vel arcendo infideles, ut Ostiarii, vel legendo Prophetas, & Catechumenos docendo fidei rudimenta, ut possint accedere ad Eucharistiam, & hi sunt Lectores, vel imponendo manus super Energumenos, ut liberentur à dæmonibus, & sic possint sacra recipere, ut Exorcistæ. Quoad tonsuram, non est Ordo, sed præparatio ad Ordines, est enim introductio ad Clericaturam; & Ordo est gradus Clericaturæ, ex deputatione tamen Ecclesiæ, & privilegio, Clerici sunt capaces jurisdictionis Ecclesiasticę, & beneficiorum. Diximus, quod illorum Ordinum quatuor sint Minores, & tres Maiores; scilicet Sacerdotium, Diaconatus, & Subdiaconatus qui

vocan-

qui vocantur etiam Ordines ſacri, non tamen Subdiaconatus fuit ſemper Ordo ſacer ut patet capite, *nullus in Epiſcopum* diſt. 60. Quare autem iſti ſint ſacri, non quatuor alii, diſſentiunt Doctores, quidam volunt dici ſacros, quia ſunt Sacramenta, & collatio aliorum non eſt Sacramentum, ſed hoc dici non poteſt; aliquando enim Subdiaconatus fuit Ordo ſacer, fuit tamen ſemper Sacramentum, aliàs non eſſet adhuc: Eccleſia enim Sacramentum inſtituere non poteſt, Melius ergo eſt, quòd dicamus hos tres Ordines eſſe Majores, quia magis accedunt ad Euchariſtiam, & ideo dici ſacros, quia habent annexum votum Continentiæ, & ſic qui illis initiantur, conſecrantur Deo ſpecialius. Subdiaconatus autem olim non erat Ordo ſacer, quia non habebat votum Caſtitatis ſibi annexum. Porro licet ſint ſeptem Ordines, omnes tamen dicuntur unum Sacramentum Ordinis, quia habent reſpectum ad unum finem, qui eſt offerre Euchariſtiam. aut miniſtrare circa illam: Deinde ſunt unum genere ſubalterno nam licet differant ſpecie, conveniunt tamen in hoc, quòd quilibet ſit ordo.

QUÆSTIO III.

An quilibet Ordo ſit Sacramentum?

ORdinatio in ſe eſt Sacramentum, cùm omnia neceſſaria ad Sacramentum illi conveniunt. Primò enim reperitur in Ordinatione ceremonia externa, nempe manuum impoſitio, Act. 6. *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolarum, & orantes impoſuerunt eis manus*, ubi Scriptura loquitur de Ordina-

tione ſeptem Diaconorum : Act. etiam 3. ordinantur Epiſcopi Paulus, & Barnabas impoſitionem manuum, & Act. 14. *Cùm conſtituiſſent per ſingulas Eccleſias Presbyteros*, ubi Græco habetur, *cùm creaſſent per manus impoſitionem Presbyteros*. Secundo reperitur promiſſio gratiæ, quæ eſt ſecunda conditio Sacramenti, enim ad Timoth. 4. dicit Paulus, *Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi cum impoſitione manuum Presbyterii*. Tertio deniq; reperitur inſtitutio Chriſti, quæ eſt tertia conditio. Act. enim 13. habetur, *Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos*. Quod ſi Chriſtus non legatur impoſuiſſe manus; non diſputamus quid fecerit, ſed quid juſſerit. Conſtat ergo, Ordinationem in ſe eſſe Sacramentum, quidquid negent hæretici, unde videndum remanet; utrùm quodlibet ſit verè Sacramentum.

CONCLUSIO.

QUilibet Ordo in ſpecie Sacramentum eſt, & Epiſcopatus primò eſt; verum Sacramentum à Presbyteratu diſtinctum. Sic Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 4. ubi dicitur, Epiſcopatum eſſe ſacrum Ordinem, ſicut eſt ordo Presbyterorum: ubi Concilium comparat unum Ordinem cum alio, ſicque Epiſcopatus, & Presbyteratus ſunt duo Ordines; ergo duo Sacramenta, quilibet enim Ordo eſt Sacramentum. Ratio noſtra eſt, quia ideo Sacerdotium eſt Sacramentum, quia eſt ceremonia externa, qua datur poteſtas conſecrandi Euchariſtiam, quod alii præſtare non poſſunt, ſed Ordinatio Epiſcopi eſt ceremonia externa, qua datur poteſtas adminiſtrandi Confirmationem, &

Ordines, & conſecrandi Chriſma, templa, & altaria, quæ non poſſunt valide præſtari niſi ab Epicopo : ergo, &c. Deinde in Ordinatione Epiſcopi, requiritur materia proxima, nempe impoſitio manuum Epiſcoporum, deinde forma, quando Epiſcopi dicunt, *Accipe Spiritum ſanctum*, reperitur etiam gratia, ut patet ex verbis formæ; accipere enim Spiritum ſanctum accipere gratiam, tandem recipitur caracter diſtinctus à caractere Presbyteratus, aliàs poſſet repeti Epiſcoporum conſecratio. Si quis dicat. Ergo ſunt plures Ordines quàm ſeptem negatur, quia eſt unus Ordo genere cum Presbyteratu, qui dividitur in majorem, & minorem Epiſcopatus autem eſt major, non quia det majorem poteſtatem conficiendi Euchariſtiam, ſed quia illa poteſtas ab Epiſcopo dependet, quia illam confert, & interdicere poteſt. Nec quis inferat, poſſe ergo aliquem ordinari Epiſcopum, qui non ſit Sacerdos : hoc enim eſt falſum, ſicut enim aliquis non poteſt ordinari, niſi ſit baptizatus, ſic nec Epiſcopus fieri, niſi ſit anteà Presbyter. Nec etiam quis inſtet, dicendo, quod ſi Epiſcopatus conferat caracterem, erit major caractere Presbyteri, & ſic erit aliqua poteſtas major poteſtate conſecrandi Euchariſtiam, reſpondebitur enim, quod ſi caracter Epiſcopalis ſumatur integraliter, pro tunc eſt major Sacerdotali; quia illum includit, & pro tunc etiam ordo Epiſcopalis erit major extenſive ſi vero ſumatur præciſe pro ultima conſecratione, & poteſtate, quam addit Epiſcopatus ſuper Presbyteratum, eſt minor intenſive, nulla enim poteſtas major eſt, quàm poteſtas conſecrandi Euchariſtiam.

Ordo Diaconatus eſt Proprie Sacramentum (nullus enim dubitat de Presbyteratu) Act. enim 6. Ordinantur Diaconi per manuum impoſitionem ſicut Epiſcopi & Presbyteri. Deinde Diaconi in abſentia Presbyterorum poſſunt dare Euchariſtiam, reconciliare publicos pœnitentes, prædicare, ac ferè omnia munera Epiſcoporum, & Sacerdotum exercere in eorum abſentia, ac proinde eorum ordinatio eſt Sacramentum. Tandem Diaconatus Ordo imprimit characterem, non poteſt enim amitti, nec repeti, ergo eſt Sacramentum, ſola enim Sacramenta imprimunt characterem, quo ſcilicet Diaconus conſtituitur in ſtatu aliquo immutabili.

Ordo Subdiaconatus eſt verum Sacramentum, hoc non eſt ita conſtans, ſicut præcedens, communiter tamen tenetur à Doctoribus, paucis exceptis. Ratio eſt, quia imprimit caracterem, quia per illum homo ordinatur ad officium divinum, v.g. ut deferat calicem, & patenam ad altare, aquamque, & vinum miniſtret Diacono, quia etiam Subdiaconus debet ſervare caſtitatem, & ut hæc omnia digne fiant, requiritur gratia ſpecialis, ergo eſt Sacramentum Nec dicant adverſarii, Subdiaconatum antiquitus non extitiſſe, contrarium enim habet Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 2. ubi habet, nomina, & officia Subdiaconatus, aliorumque inferiorum Ordinum, fuiſſe in uſu ab initio naſcentis Eccleſiæ. Si Urbanus in jure ſianonico relatus dicat, primitivam Eccleſiam habuiſſe tantum Sacerdotium, & Diaconatum; loquitur de Ordinibus ſacris, inter quos nondum erat Subdiaconatus. Sic Conc. Laodic. inhibeat, ne Subdiaconi tangant va-

ſa. la-

ſa ſacra, hoc eſt, quamdiu ſanguis & corpus Chriſti ſunt in illis.

Minores etiam quatuor ordines ſunt Sacramentum. Sic Conc. Florent. dicens Sacramentum Ordinis eſſe ſextum Sacramentum, & materiam ejus eſſe id, quod ab Epiſcopo porrigitur; ubi ponit exempla de Ordinibus Sacerdotis, Diaconi, & Subdiaconi; & addit idem eſſe intelligendum de aliis minoribus. Sic etiam Conc. Trid. ſeſſ. 2. c. 23. ubi ſeptem Ordines numerat, & poſteà c. 3. dicit abſolute, Ordinem eſſe Sacramentum, ſi ergo ſint ordines diſtincti, erunt & diſtincta Sacramenta. His adde, quòd quilibet Ordo minor caracterem imprimat, & gratia indigeat ad officium ſuum reverenter obeundum. Nec dicas eſſe ergo plura Sacramenta, quam ſeptem; quia plures Ordines ſunt unum Sacramentum genere ſubalterno; quod ſi non Ordinati poſſint actus minorum Ordinum exercere; hoc eſt, non ex officio, ſed ex deputatione miniſtrorum Eccleſiæ.

QUÆSTIO IV.

Quinam ſint materia, & forma Sacramenti Ordinis?

DIfficultas, quæ major eſt in hac quæſtione, conſiſtit in hoc, quod aliqui ſentiant, impoſitionem manuum non eſſe de eſſentia ullius Ordinis, ſed eſſe tantum ceremoniam accidentalem in Presbyteratu, & Diaconatu; contra ipſos tamen ſtat univerſus cœtus Theologorum, Scriptura, & Patres dicentes manum impoſitionem eſſe abſolute neceſſariam, & eſſentialem. Sic Concil. Nicenum ſeſſ. 14. c. 4. ubi de Extrema

Unctione loquens, dicit, ministrum ejus esse Episcopum, & Presbyterum rite ordinatum per manus impositionem. Quod si Patres, & Concilia, præsertim Florentinum, assignando materiam hujus Sacramenti, loquantur tantum de porrectione instrumentorum, non explicaverunt totum ritum, sed tantum illam partem, de qua dubitabant Armeni. Si dicatur, Sacerdotes fieri, dum in porrectione vasorum dicit Episcopus *Accipe potestatem offerendi sacrificium*, per hoc fit tantum incomplete Sacerdos, habet enim duas potestates, inquit Scotus, quæ ipsum adæquate constituunt, unam supra corpus Christi reale, quæ traditur per porrectionem vasorum, aliam supra corpus Christi mysticum, seu Fideles, quæ traditur per impositionem manuum. Constet ergo quod pars essentialis materiæ, secundum communem Doctorum sententiam, sit impositio manuum respectu Presbyteri, & Diaconi, unde ad vasorum porrectionem, quæ est alia pars essentialis, & ad declarationem formæ cujuslibet Sacramenti deveniendum est.

CONCLUSIO.

MAteria proxima ordinationis Episcoporum, est impositio manuum trium aliorum Episcoporum, sub qua comprehenduntur virtualiter aliæ cæremoniæ Forma vero sunt verba, quæ proferunt, dicendo, *Accipe Spiritum sanctum*. In ordinatione Sacerdotis materia proxima est porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia, & impositio manuum Episcopi; & forma sunt hæc verba, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium & accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris*

pec.

peccata, &c. quæ ultima verba dicuntur in in impositione manuum, & prima in porrectione calicis. In Ordinatione Diaconi materia est manuum impositio, & porrectio libri Evangeliorum. Forma vero quæ respondet manuum impositioni est: *Accipe Spiritum sanctum, ac robur ad resistendum diabolo, & tentationibus ejus*; & forma, quæ respondent porrectioni libri, est, *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei*, Christus tamen non instituit hoc Sacramentum in porrectione libri Evangeliorum quia nondum erant, sed in impositione manus, & traditione alicujus rei, qua officium Diaconi designaretur, quæ relicta fuit in dispositione Ecclesiæ; sic de forma dicendum est In ordinatione Subdiaconi materia est traditio calicis vacui cum patena superposita; & libri Epistolarum: Forma vero est, *Accipe Librum Epistolarum, ut habeas potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei* Tandem in aliis Ordinibus materia est traditio rerum, quæ designant officium cujuslibet Ordinati, forma vero sunt verba prolata ab Episcopo, quibus tales res porriguntur Porro debet esse contractus materiæ traditæ ab Episcopo, sed alii dicunt contactuum moralem sufficere, quia Sacramenta sunt entia moralia, & moralia sunt moraliter intelligenda; qui quidem contactus moralis consistit in acceptatione rei traditæ, v. g. in extensione manuum; tutius tamen est, & gravis momenti Doctores asseverant, contactum debere esse physicum; non est tamen necessarium ut omnia instrumenta tangantur physice nec quod proferantur simul mathematice verba Episcoporum, dum tanguntur vasa. Potest Episcopus cum unica forma in plurali prolata

par-

porrigere vasa multis; sic enim determinatum fuit in quadam congregatione Romæ habita.

QUÆSTIO V.

Quis sit minister Ordinis, & qui sint ordinandi,

HIc quæritur tum de ministro ordinario tum de ministro ex commissione; quia autem dicam solum masculum posse Ordinari sciendum est, quod per Presbyteras, de quibus agitur in Conciliis, intelligantur viduæ seniores, quæ aliis ratione ætatis præerant; Presbyter enim idem est ac senior, vel intelliguntur fœminæ, quarum maritiex earum consensu ad Sacerdotia erant evecti, quæque castitatem tenebantur servare. Per Diaconissas intelliguntur mulieres, quæ deputabantur ad ministerium aliquo modo sacrum, ut ad obsequium reddendum Sacerdotibus, vel intelliguntur fœminæ, quarum mariti ad Diaconatum evecti erant.

CONCLUSIO PRIMA.

ORdinarios minister Ordinis est solus Episcopus, plures tamen alii sunt ministri ex commissione. Prima pars est contra Calvinum, & Lutherum, qui volunt ordinationem esse à tota multitudine fidelium & Clero; quod si soli pastores ordinent hoc est nomine totius populi. Ratio conclusionis est; quia Ordo est quædam dignitas Ecclesiastica, & ad solum principem, qualis est Episcopus, pertinet dignitates distribuere. Cum autem diximus, Episcopum esse ministrum ordinarium, hoc intelligitur, sive sit excommunicatus, sive interdictus aut priva-

tus in ſuo Epiſcopatu: hoc enim emanat à poteſtate Ordinis, quæ in illis reſidet, nec amitti poteſt; ſi tamen non ſit Sacerdos non poteſt ordinare. Ut licite Ordines conferat debet tantùm ordinare Diœcesanos; valide tamen ordinantur qui ordinati ſunt ab alieno Epiſcopo. Quòd ſi dicatur irrite ordinari: hoc eſt, quia privantur legitimo uſu ſuorum Ordinum. Quoad ſecundam partem, patet: quia Cardinales Presbyteri poſſunt tonſuram, & minores concedere ex commiſſione illis delegata per privilegium eorum dignitati annexum, Abbates jus mitræ, & baculi habentes poſſunt conferre minores, & tonſuram ſuis ſubditis Regularibus: aliis verò tantum ex ſpeciali conſenſu Ordinarii. Simplex Sacerdos ex commiſſione Papæ poteſt conferre minores. Subdiaconatum, & Diaconatum, ut conſtat ex privilegio conceſſo Abbati Ciſtercienſi, & aliis quatuor primis Abbatibus ejuſdem Ordinis, quo privilegio Abbas Ciſtercienſis omnes ſui Ordinis monachos poteſt ordinare, alii verò quatuor, tantum ſuos ſubditos. Hoc privilegium fuit illis conceſſum ab Innocentio VIII. anno 1489. Summus Pontifex non poteſt diſpenſare, ut quis ordinetur Sacerdos à non Epiſcopo, hoc enim nunquam viſum fuit, neque pro diſtantia, aut inopia Epiſcoporum aut alia quacumque cauſa, ſicut videmus poteſtatem adminiſtrandi Confirmationem delegatam fuiſſe ſimplici Sacerdoti: minus ergo ſimplex Sacerdos poteſt conſecrare Epiſcopum, major enim à minori non poteſt benedici. Non poteſt denique Summus Pontifex communicare poteſtatem ordinandi non; Sacerdoti, quia ordinatio eſt poteſtas Ordinis majoris.

CONCLUSIO SECUNDA.

MUltæ conditiones requiruntur in Ordinandis. Primo: Ordinandus debet esse masculus; sic enim voluit Christus, qui solus Apostolos ordinavit; dicens, *Hoc facite*, non vero fœminas, nequidem matrem suam quæ omnium erat sanctissima: Secundo, debet esse baptizatus; Baptismus enim est janua Sacramentorum, & sic non baptizatus invalide ordinatur. Tertio, debet esse Confirmatus. sic Concil. Trid. sess. 23. cap. 4. ubi non confirmatis prohibetur tonsura, quæ est præparatio ad Ordines; qui tamen non confirmatus ordinaretur, valide esset ordinatus. Quarto, debet esset initiatus tonsura ex communi praxi Ecclesiæ, valeret tamen ordinatio sine illa. Quinto, requiritur legitima ætas, ad primam tonsuram, & minores, septem anni completi saltem; ad Subdiaconatum viginti duo anni inchoati; ad Diaconatum viginti tres inchoati; ad Presbyteratum viginti quinque inchoati; ad Episcopatum vero triginta completi. Sic habetur capite *cùm in cunctis*, de electione, unde qui mala fide ante hos annos suscipiunt Ordines, sunt suspensi; & si exerceant, fiunt irregulares; si vero suscipiant bona fide, v. g. testimonio parentum, non sunt suspensi; unde exercendo postea etiam scientes se non habere ætatem peccant quidem mortaliter, sed non fiunt irregulares, quia non violant censuram suspensio enim non fertur nisi contra eos qui mala fide ante debitam ætatem Ordines suscipiunt Sic Suarez, Toletus, & cum aliis Bonacina. Hæc conditio intelligitur de licita susceptione Ordinum; valide enim quilibet ordi-

natur

natur in qualibet ætate, unde dicunt Doctores, Sacerdotium, & Episcopatum posse recipi ante usum rationis: ratio enim requiritur tantùm in Sacramentis, quæ consistunt in alio quo actu recipientis, ut in Matrimonio, quod consistit in mutuo consensu, & Pœnitentia, quæ consistit in dolore, & confessione; in Ordinatione autem non requiritur actus suscipientis, sed sufficit intentio ministri, & Ecclesiæ, An autem ille, qui sic ordinatur, teneretur ad votum continentiæ; dum fit adultus, negatur, nisi ordinationem suam ratificet, quia ad votum requiritur deliberata intentio. Sextò, non debet esse censura innodatus; sic enim recipiens Ordinem fieret irregularis, teneret tamen Ordo. Septimo, non debet suscipere Ordines per saltum, idest, non debet Diaconatum suscipere, qui Subdiaconatum non habet, valeret tamen Ordo, & in hoc posset dispensare Episcopus; modò sic Ordinatus actum Ordinis superioris non exercuerit, tunc enim fieret irregularis, & solus Papa posset dispensare, Octavò debet habere titulum, dum promovetur ad Ordines, & recipiens Ordinem sine titulo, suspenditur ab executione Ordinum, nisi privilegium habeat, ut Regulares. Sic Concil. Trid. sess. 21. c. 2 Nonò, debet habere sufficientem scientiam ad usum uniuscujusque Ordinis. Decimò, debet habere testimonia morum; testimonia morum; tandemque debet servare interstitia, de quibus dispensant Episcopi.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quinam sint effectus Ordinis? ubi de Gratia, caractere, & celibatu.

HÆc omnia in eadem quæstione, licèt per varias conclusiones, proponemus, & resolvemus, quippè quæ spectant ad Sacramentum Ordinis tanquam effectus ad suam causam.

CONCLUSIO PRIMA.

ORdo producit in subjecto gratiam habitualem, saltem in augmento, quia omnia Sacramenta illam conferunt, vel in se. ut Sacramenta mortuorum, vel augmentum ejus, ut Sacramenta vivorum; Ordo autem est Sacramentum vivorum, quod confertur tantum illis, qui supponuntur esse in gratia per Pœnitentiam, ergo per se non confert gratiam habitualem, quam supponit, sed illam intendit, & auget. Per accidens tamen confert gratiam, in se, quando scilicet quis recipiendo hoc Sacramentum, putat se esse in gratia, & in peccato existit; quia scilicet vel non debitè absolutus est, vel att...ionem supernaturalem non habuit, quando fuit absolutus, vel non habuit contritionem extra Sacramentum; in hoc casu si Ordinandus habuerit tantùm attritionem; tunc justificatur per receptionem Ordinis, quia Sacramenta quælibet de attritio faciunt contritum. Cùm quis Ordinem

dinem recipit in peccato mortali; constat 9. quòd gratiam nullo modo recipiat; sed quæri potest, an recedente obice, seu peccato, gratia redeat; Affirmant aliqui negant alii; sed mihi videtur, utendum distinctione, & dicendum, quòd gratia habitualis non redeat, benè autem Sacramentalis, quæ consistit in auxiliis actualibus, quæ requiruntur ad actus Ordinis rite obeundos. Ratio est, quia gratia habitualis per aliud medium recuperari potest; nempè per pœnitentiam; gratiæ verò Sacramentales nunquam redirent, & sic ordinatus illis semper careret. Ex his constat, Ordinem cum gratia habituali conferre Sacramentales.

CONCLUSIO SECUNDA.

SAcramentum Ordinis confert characterem, ex Concil. Trid. sess. 23. can. 4. per Baptismum enim homo consignatur ut consecratus familiæ Christi, per Confirmationem consignatur ut miles ad ferendum vexillum Christi, & in ordine consignatur in ejus Ecclesia, ut spiritualia munera obeat. Quia character est indelebilis; quando quis degradatur, tantùm privatur exercitio ordinis; quando etiam Pontifex dispensat cum Diaconis, & Subdiaconis, non dispensat de Ordine, qui est indelebilis, sed de oneribus, quæ sunt annexa Ordini, qualia sunt cœlibatus, & recitatio officii. Quilibet Ordo confert specialem characterem in anima: unde si dicatur, ergo plura accidentia differentia solo numero sunt in eodem subjecto; respondendum erit, quòd differant specie, sicut & singuli Ordines: deinde plura accidentia relativa, ut plures paternitates, possunt esse simul. Quia ordo

caracterem confert, iterari non potest, & sic illos iteraos peccaret; non tamen fieret irregularis, sicut in Baptismo; quia in jure irregularitas non fertur circa iterantes Confirmationem aut Ordinem, sed Baptismum. Porrò confertur caracter in ultima actione essentiali, qua confertur Ordo, v.g. in impositione manuum respectu Sacerdoti, & Diaconi.

CONCLUSIO TERTIA.

Cœlibatus est annexus sacris Ordinibus, unde nemo conjugatus sacris Ordinibus initiari potest, nisi anteà perpetuam castitatem voverit uxor: nemo etiam ordinatus uxorem ducere potest: denique, qui fuerit ordinibus initiatur, perpetuam castitatem servare debet. Cœlibatus annexus est Ordini jure tantùm Ecclesiastico, in quantùm annexum est votum castitatis, quod tacitè emittitur per susceptionem Ordinum; qui vult enim aliquem statum, vult onera ejus, quòd autem Cœlibatus non sit de jure divino, ex hoc patet, quòd Ecclesia permiserit Sacerdotibus Græcis usum Matrimonii contracti ante ordinationem, licèt tamen non sit cœlibatus de jure naturali, aut divino, est tamen de antiquo jure Ecclesiæ, quæ hoc jussit præcipit, ut facilius Ordinati possint orationi incumbere, & ut purius agnum immaculatum sacrificent.

CA-

CAPUT ULTIMUM.

De Sacramento Matrimonii.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Matrimonium, & quando institutum fuerit?

MAtrimonium sic dicitur, quia est matris munimen, seu matris munium: liberi enim ex Matrimonio procreati matrem munire, & protegere debent. Tripliciter potest spectari; primò, ut est officium naturæ, ad procreandos liberos, qui naturã conservent, sic fuit in lege naturæ integræ. Secundò, ut est remedium concupiscentiæ, sic fuit in statu naturæ corruptæ, ubi cæpit vigere concupiscentia. Tertiò, ut est Sacramentum novæ legis, per quos datur gratia habitualis, & Sacramentalis ad facilius portandum onera matrimonii; & sic est in lege gratiæ, ubi non tantùm ordinatur in officium naturæ, vel in remedium concupiscentiæ, sed etiam ad gratiam conferendam, prout est Sacramentum, ut dicemus.

CONCLUSIO PRIMA.

MAtrimonium est legitimus, & indissolubilis contractus inter virum, & fœminam, quo traditur, & acceptatur mutua corporum potestas, & confertur gratia. Dicitur primò, *legitimus contractus*, quia debet celebrari juxta leges Ecclesiæ. Dicitur secundò, *indissolubilis*: unde non potest dissolvi consensus contrahentium, sicut alii contractus civi-

civiles; & sic non valet illud axioma juris, res, per quas nascitur, per easdem dissol. vitur. Dicitur tertiò, *inter virum, & fœminam*: id est inter unum, & unam, ut dicemus, Dicitur 4. *quo traditur, & acceptatur mutua corporum potestas*: & in his consistit materia, & forma hujus Sacramenti. Tandem additur, *& confertur gratia*, nempè habitualis, & Sacramentalis; quarum ultima consistit in auxiliis supernaturalibus, quæ Deus confert ad levius portanda onera Matrimonii.

CONCLUSIO SECUNDA.

MAtrimonium, ut erat in officium tantùm naturæ in statu innocentiæ, non fuit institutum à Christo, nec ut fuit in remedium concupiscentiæ in lege scripta: erat enim ante Christum, & pro tunc habebat tantùm rationem contractus civilis; sed ut est Sacramentum in lege gratiæ, ad illo institutum est; Matrimonio enim, quod erat anteà tantùm contractus civilis, Christus addidit rationem Sacramenti mediante gratia, quam illi annecti voluit. Controvertitur autem, quo tempore instituerit ipsum Christus, alii enim dicunt institutum fuisse, dum Cristus adfuit nuptiis Cœna in Galilea, sed probabilius sentiunt alii, Christum illud instituisse, cùm dixit Matth. 19. *Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, quod Deus conjunxit, homo non separet*, quod ampliùs potuit declarari in sermone, quem habuit ad discipulos in nocte cœnæ.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

Utrùm Matrimonium sit, & fuerit in præcepto?

SUpponitur, Matrimonium esse bonum, & nuptias non esse inventas à diabolo, ut voluerunt aliqui alias non dixisset Deus Genes. 1. *Crescite & multiplicamini*, nec Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, nec ipse adstitisset nuptiis Cœnæ. Ratio huius est, quia propagatio naturæ humanæ cum debitto modo, est per se bona, non posset autem rite propagari per educationem liberorum, nisi pater, & mater nexu indissolubili conjungerentur; ergo Matrimonium bonum est. Et si dicat Tatianus hæreticus actum Matrimonii esse ejusdem speciei ac fornicatio, & adulterium, hoc verum est in genere naturæ; non moris, fornicator enim, & adulter non habent jus ad talem actum, bene autem maritus. Posito autem, quod bonum sit Matrimonium, de præcepto ejus loquendum est.

CONCLUSIO.

MAtrimonium primo sumptum; ut est in Officium naturæ, semper fuit in præcepto, non singulis hominibus, sed toti hominum communitati, ut habetur ex his verbis, *Crescite, & multiplicamini*. Quod si ignominiosum fuerit in veteri Testamento non habere prolem, per hoc non debet inferri quod Matrimonium fuerit omnibus præceptum, non erat enim odiosa virginitas, quia secundum Patres, plures in cœlibatu vixerunt ut Melchisedech, Josue, Elias, Jeremias, Eliseus,

seus, & Joannes Baptista: sed sterilitas erat tantùm odiosa in Matrimonio, in quantùm carebat Matrimonium hac Dei benedictione, *Crescite, & multiplicamini*. Secundò, si Matrimonium spectetur, ut est in remedium concupiscentiæ, non est præceptum nisi per accidens; quando scilicet per jejunium, castigationem corporis, eleemosynam, & similia comprimi non potest concupiscentia; pro tunc enim Matrimonium præceptum est ex Paulo 1. ad Corinth. 7. *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat*; Tertiò, Matrimonium ut est Sacramentum, nullo modo præceptum est, aliàs non diceret Paulus primæ ad Corinth. 7. *Qui matrimonio jungit virginem suam, benè facit; qui autem non jungit, melius facit.*

QUÆSTIO III.

An Matrimonium sit Sacramentum?

SI contrahatur inter infideles, est tantùm contractus civilis, si contrahatur inter fidelem, & infidelem, probabilius est, non esse Sacramentum, quia est tantùm unus contractus, & unum Sacramentum, unde si una pars est incapax illius, altera similiter erit. De Matrimonio inter Fideles intelligitur.

CONCLUSIO.

MAtrimonium est Sacramentum ex Conc. Trid. sess. 26 cap. 1. & ex D. Paulo ad Ephes. 5. *Relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, Sacramentum hoc magnum est, dico in Christo, & in Ecclesia*: in quantùm adhæsio cum uxore, est Sacramentum

tum significans coniunctionem Christi cum Ecclesia. Quod autem matrimonium conferat gratiam sicut alia Sacramenta, habetur ex t. ad Tim.2. *Salvabitur mulier per filiorum generationem, si perseveraverit in fide* : id est, in fidelitate.

Obiic. Si Matrimonium esset Sacramentum, vir esset simoniacus, si acciperet ab uxore pecuniam. Negatur; non accipitur enim pecunia pro Matrimonio ut Sacramentum est: sed ut est contractus civilis, ad sustinenda scilicet onera matrimonii. Dices, Ecclesia non potest variare Sacramenta, nec impedire, quominus sint legitima, si habeant materiam, formam, & intentionem ministri: attamen Conc. Trid. cap. de refor. Matrimonii irritavit illud si non fiat coram parocho & testibus, ubi sine illis erat validum ante Concilium. Resp. Ecclesiam invalidare tantùm contractum civilem, qui subest Sacramento, declarando ipsum esse irritum, si non fiat cum tali circumstantia: non invalidat tamen Sacramentum, quia non habet jus in illud, nisi remotè; licèt habeat jus proximè in contractum civilem, & hoc habet à principibus, qui illum reliquerunt in potestate Ecclesiæ; unde quando contractus civilis est invalidus, invalidum est etiam Sacramentum.

QUÆSTIO IV.

Quid sint materia, forma, & minister hujus Sacramenti?

NObis breviter dicere competit de materia, tum proxima, tum remota, & aliter concludendum est de ministro huius Sacramenti, quàm de ministris aliorum, ubi Sa-

cerdotes Sacramenta ministrant, hic verò ministri sunt ipsæmet partes, quæ contrahunt, & non sacerdos, qui dicit, *ego conjungo vos*.

CONCLUSIO.

QUantum primò ad materiam remotam Matrimonii, sunt corpora contrahentium, sicut materia remota venditioni est id, quod venditur. Quantùm secundò ad materiam proximam, est mutua traditio corporum; quia id, quod immediatè sequitur materiam remotam, est materia proxima. Quantùm tertiò ad formam, est mutua acceptatio partium verbis, vel signis expressa; applicat enim materiam, & ille contractus esset imperfectus cum sola traditione corporum, perficiturque per acceptationem mutuam: alii dicunt, mutuum consensum habere rationem materiæ, & formæ; sed hoc idem est; nam mutuus consensus involvit tam traditionem, quæ est materia, quàm acceptationem, quæ est forma. Quantum denique ad ministrum, sunt ipsi contrahentes, non Parochus, quia sine præsentia Parochi ante Concil. Trid. validum erat Matrimonium. Deinde ille est minister, qui applicat formam in materia, sed ipsi contrahentes ponunt acceptationem, & mutuam traditionem coporum; ergo sunt ministri. Non requiritur ergo Parochus, ut minister, sed tanquam conditio requisita essentialiter ad contractum civilem; hoc vero exigit Ecclesia in Concil. Trid. ut consensum partium expostulet, & sua benedictione solemni confirmat Matrimonium.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

Qualis requiratur consensus ad Matrimonium?

COnstat quidem, mutuum consensum ita necessario ad Matrimonium requiri, ut sine illo non possit esse verum: non potest enim esse contractus sine consensu partium, nec Matrimonium sine contractu, An Deus possit consensum supplere in Matrimonio, aliqui affirmant, quia se habet in genere causæ efficientis, alii negant, dicentes ipsum reduci ad causam formalem, quam Deus non potest supplere: sed melius distinguendum est, quòd si Matrimonium sumatur, prout dat potestatem viro super mulierem, supplere possit Deus, non vero si sumatur pro contractu, quia est de essentia illius. Ille autem consensus debet exprimi per voces, aut signa externa; est enim contractus humanus, qui essentialiter requirit consensum internum externo actu expressum, ex quibus duabus partibus actus humanus completus componitur. Signa sufficiunt, nedum in mutis, sed & in his, qui non possunt loqui. modo signa externa sufficienter exprimant consensum internum.

CONCLUSIO.

COnsensus ad Matrimonium requisitus, debet primo esse deliberata ratione; ille enim consensus mutuam obligationem inducit, & obligatio non inducitur in re gravi, nisi fiat deliberato animo, debet secundo non esse extortus per metum gravem, quem vocant cadentem in constantem perturbare, & cogere valeat, Non debet tertio esse fa-

factus ex ignorantia personæ secundùm substantiam, ut si quis putet sponsare Mariam, & Annam ducat. Non debet quarto esse ex ignorantia personæ quoad servitutem, ut si fœmina consentiat in servum, quem putat liberum; consensus enim matrimonii fertur in personam liberam, quæ habet potestatem corporis sui, & alteri potest eam tradere. Nec dicatur tamen, quod error conditionis minus præcipuæ consensum impediat: validum enim est, si fœmina consentiat in virum quem putat divitem, nobilem pulchrum, & callum, qui tamen hæc omnia non habet. Quintò, consensus debet esse absolutus, & non sub conditione de futuro: quia aliàs suspenderetur Sacramentum, donec poneretur vel non poneretur conditio. Quod si conditio futura sit necessaria, ut si diceretur, *Spondeo te, si sol cras oriatur*, valet consensus: habetur enim talis conditio pro non adiecta, quoniam necessaria est, & non est verisimile, quod persona prudens suspendat consensum, donec impleatur conditio necessaria quasi incertus esset eius adventus. Si quis tamen intenderet expectare eventum talis conditionis non esset matrimonium de præsenti. Sexto, consensus datus sub conditione turpi, non impedit matrimonium, quia censetur pro non adiecta illa conditio, ait Gregorius XI. cap. si conditiones, v. gr. ego te duco si parentem interfeceris. Septimo, illa conditio censetur pro non adiecta si sit contra substantiam matrimonii, ut duco te, si prolis generationem impedieris maleficio. Octavo denique, si conditio sit de præsenti, aut de præterito validum est matrimonium, stante conditione.

QUÆ.

QUÆSTIO VI.

An Matrimonium possit contrahi per procuratores ?

Consensus, quem diximus esse necessarium ad valorem matrimonii, fertur præcisè in traditionem corporum, non verò fertur essentialiter in copulam; aliàs matrimonium B. Virginis, & S. Joseph non fuisset verum matrimonium, quod est temerarium negare: distinguitur enim dominium ab usu: unde si fœmina consentiat in traditionem sui corporis sub potestate viri, non consentiendo in copulam, nec dissentiendo, consensus ille sufficit, licet usus sequatur communiter ad dominium. Dubitari potest an Matrimonium contractum per procuratorem validum sit.

CONCLUSIO.

Ex praxi apud Reges constat, Matrimonium posse contrahi per procuratorem sive procuratorem sit vir, sive fœmina, & etiam per litteras: Matrimonium enim est contractus favorabilis ad Sacramentum, & natura contractus postulat, ut possit fieri per litteras, vel per procuratorem: adhoc enim requiritur tantum consensus, & consensus potest dari, & explicari, tum per litteras, tum per verba procuratoris. Quod si in talibus matrimoniis sponsi præsentes coniungantur denuo in facie Ecclesiæ; hoc est tantum ad ratificationem eius, vel ut tollantur scrupuli, vel ut supleantur solemnitates Ecclesiæ, quæ omissæ fuerant.

Requiruntur multæ conditiones, ut procurator validè contrahat Matrimonium. Primo, debet illud celebrare coram Parocho, & testibus, & illis debet ostendere litteras, & procurationem, & nedum traditio partis debet innotescere, sed etiam acceptatio. Secundo, debet habere procurationem specialem, ubi nominatim agatur de Matrimonio, generalis enim pro contractu quolibet faciendo non sufficit. Tertio, procuratio debet esse determinata pro tali persona; mandatum enim vagum non sufficeret. Quarto procurator debet per se exequi procurationem, nec alium potest substituere, nisi hoc exprimat procuratio. Quinto, requiritur ut procuratio non sit revocata eo tempore, quo procurator contrahit; pro tunc enim irritum esset Matrimonium, etiamsi de retractatione non constaret procuratori, aut alteri conjugi, immo si retractatio esse tantùm interna, Matrimonium non valeret, etiamsi ille, qui procurationem dedit, juraset, se eam non revocaturum. Hoc est ex jure Canonico, ex quo patet, actum consensus procuratoris, & consensus mandantis constituere unũ tantùm actum numero in genere moris.

Ratio, quare Matrimonium contractum per procuratorem est validum, petitur ex hoc, quòd Christus elevans hunc contractum naturalem, & civilem ad esse Sacramenti non mutavit rationem ejus: unde quia contractus ille factus per procuratorem, vel litteras, est legitimus contractus, ideò talis contractus inter fideles est legitimum Sacramentum. Forma hujus Matrimonii, qua procurator uti potest, est hæc: recipio te in uxorem nomine Petri, vel Petrus accipit te uxorem, mediante me, similiter sponsa dicere

cere debet, ego duco Petrum nomine tuo, vel te mediante. An autem Procurator peccet mortaliter contrahendo Matrimonium in peccato mortali, negatur; quia non est minister principalis; nec Sacramentum recipit: mandans vero peccat mortaliter, si negligat se disponere ad recipiendum Sacramentum, quando probabiliter putat procuratorem contracturum matrimonium; similiter etiam gratiam recipit pro illo instanti, si non ponat obicem. Si quæratur, an peccet interdormiendum, si sit in peccato, dum Matrimonium contrahitur, affirmat Sanchez, negant alii, ob inadvertentiam; & credunt, quòd potiùs peccaverit ante somnum, dum prævidens se matrimonium contracturum, præparationem ad illud neglexit.

QUÆSTIO VII.

An Matrimonium clandestinum sit invalidum?

DUplex est Matrimonium, nempe solemne, & clandestinum. Primum est illud quod fit coram Parocho & testibus, & denuntiationibus, Ecclesiæ præmissis, & hoc dicitur fieri in facie Ecclesiæ, non materiali sed morali, quia fit coram multitudine fidelium. Clandestinum duplex est, unum, quod fit sine denuntiationibus, attamen coram testibus, & Parocho: aliud, quod fit sine Parocho & testibus, hoc est propriè clandestinum. Ante Conc. Trid. utrumque erat validum, licèt prohibitum: post Conc. verò irritum fuit illud, quòd fit sine præsentia Parochi, & testium; ad majorem scilicet reverentiam Sacramenti, ob indissolubilitatem strictius observandam, & ad vitandas discordias inter amicos contrahentium.

CONCLUSIO.

MAtrimonium clandestinum, sine Parocho, & testibus factum, invalidum est. Sic Conc. Trid. sess. 14. c. 1. sic Ecclesia reddit votum irritum professionis ante 60. annum, & ante probationem: sic etiam jus civile reddit prodigum inhabilem ad contrahendum pro bonis temporalibus; in hoc autem Ecclesia non extendit suum jus super sacramentum immediatè, sed super contractum civilem, quem condescensione principum invalidat; & cui Sacramentum ita subest, ut ipso posito, ponatur Sacramentum inter Christianos, & ipso ablato, auferatur.

Matrimonium tamen contractum sine denunciationibus non est minus validum post Conc. ac ante committitur tamen peccatum mortale, nisi in certis casibus. Primò; si timeretur Matrimonium malitiosè impediendum à parentibus, & tutoribus, ut eorum bona ablumant, vel eos jungant indignis: tunc si non possit adiri Episcopus, aut rogatus noluerit ex odio dispensationem dare, proclamationibus omissis, potest contrahi. Secundò, quando ex proclamationibus oriretur scandalum, v. g. quando vir, & femina, qui creduntur matrimonio coniuncti, attamen vivunt tantùm in concubinatu, posteà contrahere volunt, non requiritur pro tunc ulla proclamatio. Tertio, quando Episcopus dat licentiam, quod tamen ordinariè non facit absolutè: jubet enim saltem unam fieri, ne lateant impedimenta. Quarto, quando vir moribundus in uxorem vult ducere suam concubinam ad prolem legitimandam. Sunt aliæ exceptiones cognitu faciles.

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

Quales debeant esse Parochus, & testes?

EX Concilii, de qua locuti fuimus in quæstione antecedenti, quæ exigit præsentiam Parochi & testium, aliquas patitur exceptiones. Primo, respectu infidelium; est enim illa lex merè Ecclesiastica, & sic non obligat infideles; si unus tamen est fidelis, Matrimonium nullum est. Secundo; respectu fidelium, qui prius contraxerunt in facie Ecclesiæ, sed invalide, ob occultum impedimentum, postea clam contrahere possunt. Aliqui dicunt, ignorantiam etiam dispensare ab hac lege, sed falsò. Tertiò, respectu eorum qui contrahunt loco, ubi Conc. non est receptum, etiamsi transeant tantum; immò etiam si hunc locum accedant eo fine, ut contrahant Matrimonium; qui vult enim contractum civilem facere, ubicumque ipsum inire potest, & fraus tunc non fit legi, potest enim quilibet jure suo uti: habet vero jus coeundi, peccat tamen mortaliter, quia ante Conc. matrimonium occultum prohibitum erat, & nunc adhuc est, ubi non recipitur Conc. Exceptis his casibus, requiruntur Parochus, & testes; sed videamus, quales esse debeant.

CONCLUSIO.

PArochus debet esse proprius præcisè sponsi, aut sponsæ, vel alter ex ejus licentia, potest etiam esse Episcopus, vel Vicarius generalis Episcopi, qui unam personam constituit cum illo, cujus vices gerit, vel Capitulum

sede vacante, vel Legatus Pontificis in terris suæ legationis, vel à fortiori Summus Pontifex. Quoad Archiepiscopos in suffraganeorum Diœcesibus nihil in hoc possunt, nisi cùm actu visitant, aut quando causa ad eos devolvitur per appellationem. Quoad vagos contrahere debent coram Parocho loci, in quo hospitantur; etiamsi non sit Sacerdos Conc. enim exigit tantùm Parochum. Quod si Conc. dicat, matrimonium non aliter debere fieri nisi coram Parocho, vel alio Sacerdote, ex hoc non debet inferri, quòd Parochus debeat esse Sacerdos: nam ly, alius, sæpè refertur ad aliquid diversæ qualitatis, ut Luc. 23. *Ducebantur autem, & alii duo nequam cum illo*. Licet Parochus sit excommunicatus non toleratus, validè tamen assistit, quia non est actus iurisdictionis, sed testis. Quòd si excommunicatus non possit esse testis, hoc est in causis communibus, non in gravibus, ubi infames possunt adhiberi. Quòd si Parochus, vel eius Vicarius habens commissionem administrandi Sacramenta, det licentiam alteri; hoc debet fieri alteri Sacerdoti. Debet non esse revocata hæc delegatio, & tam Parochus quàm commissus debent assistere modo humano, idest attendere ad contractum: & sic dormiens, amens, & similes adsistere nequeunt.

Quoad testes, debent esse præsentes præsentia etiam morali, & attendere ad ea, quæ fiunt; licèt tamen assistant inviti, non minus sunt legitimi testes, ut declaravit congregatio Cardinalium. Porrò, qualescumque testes præsentes esse possunt, etiamsi illis desint conditiones in iure requisitæ: unde infames, excommuuicati, parentes consanguinei familiares: famuli, fœminæ recipi possunt tales.

tales enim non rejicit Conc. & sic non est ratio, cur excipiantur: favores enim sunt ampliandi, & matrimonium est materia favorabilis.

QUÆSTIO IX.

An matrimonium sit indissolubile.

HOc potest intelligi, vel respectu status innocentiæ, vel respectu status legis Mosaicæ, vel denique respectu Evangelicæ legis. Quoad tempus intermedium inter statum innocentiæ, & tempus legis Mosaicæ, non loquimur de illo, quia nulla fuit in eo lex particularis. Quoad statum innocentiæ, in eo Matrimonium fuit indissolubile; quia pro tunc tale fuit, quale erat ex institutione divina, sed ex institutione divina erat indissolubile; ex institutione enim Dei & naturæ ordinabatur ad educationem prolis, non solum ad breve tempus, sed per totam vitam ipsiusmet prolis: ergo parentes debebant simul manere. Quòd si Abraham, & Moises dimiserint uxores suas, hoc fuit ex dispensatione Dei: Abraham enim jussu Dei repudiavit Agar, quæ serva erat, & accepit Sara, quæ erat libera, ut significaret se repudiaturum Synagogam, & acceptarum Ecclesiam. Licet tamen matrimonium ex se sit indissolubile, potest tamen quæri, utrum fuerit aliquando dissolutum ex dispensatione divina.

CONCLUSIO.

IN lege Mosaica sicut in Evangelica Matrimonium erat indissolubile, & est adhuc: in illa tamen ex concessione divina licitum

fuit justa de causa Matrimonium solvere, etiam quoad vinculum.

Pro lege Mosaica, patet: quia omni lege tale fuit Matrimonium, quale fuit ex institutione sua; sed ut diximus, ex in institutione sua est indissolubile: ergo tale remansit in lege Mosaica. Constat tamen ex Deuteronomii 24. quod ex confessione divina solutum aliquando fuerit; ibi enim habetur: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam; non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu ejus, & dimittet eam de domo sua. Cùmque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, non poterit amplius eam prior maritus recipere in uxorem.* Nec refert, quod Matth. 19. dicatur, hoc Deum Judæis permisisse propter duritiem cordis; sequeretur enim, Deum verè non concessisse hanc solutionem: sed eam tantum reliquisse impunitam, quod falsum est, & pugnat cum verbis suprà ctis, maximamque dedisset Judæis occasionem peccandi, quippe qui omnes credebant lege hoc sibi esse licitum, Matth. ergo mox allegatus offendere tantum intendit, quod pronitas Judæorum ad peccandum fuerit causa, cur Deus eorum imbecillitati subvenire cupiens, tale repudium illis concesserit, licet vere & sincere. Quod si etiam habeatur Deuteronomii 24. mulierem repudiatam alteri nuptam fieri abominabilem: hoc est in quantum est repudiata (per hoc enim infamiam incurrit) non in quantum nupta est.

Quantum ad legem Evangelicam, Matrimonii indissolubilitas habetur Matth. 19. *Quod*

Deus

Deus conjunxit, homo non separet: & qui dimissam duxerit, mœchatur: habetur etiam Matth. 19. *Relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ*. Ratio nostra est; quia In lege gratiæ Matrimonium est Sacramentum significans unionem Christi cum Ecclesia per incarnationem: illa autem unio perpetua est. unde Matth. cap. 18. dicens, *Qui dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, mœchatur*, intelligendus est de dimissione quoad thorum, non quoad vinculum.

Reperiuntur tamen quædam occasiones, in quibus matrimonium potest dissolvi. Primo, quando contractum est inter infideles, & alter conjugum ad fidem convertitur, pro tunc fidelis potest cum alio inire, non est enim obstrictus infideli; & in hoc casu Deus ipse dispensat. Secundò, quando matrimonium inter fideles contractum tantummodo ratum est & altera partium religionem ingreditur ante consummationem matrimonii. Hujus rei causa est voluntas Christi declarata per traditionem Ecclesiæ: & hoc habetur in Con. Trid. sess. 14. can. 6. *Si quis dixerit, Matrimonium ratum non solvi per solemne votum professionis, Anathema sit*: unde eo ipso, quo quis professus est Religionem approbatam sive militarem, sive regularem, conjux potest cum alio contrahere; & professus ita liber est, quod, si Papa dispensaret supra votum, posset aliam ducere, inquiunt aliqui. Non potest tamen dissolvi Matrimonium ratum per receptionem Ordinis sacri, nec etiam Episcopatus, ut habetur in extravag. antiqua de voto, hoc enim privilegium soli professioni datum est. Tertio, potest dissolvi matrimonium ratum per dispensationem Summi Pontificis, dispensat enim in

sole-

solemnia religionis, quæ sunt majora : deinde hoc fecit aliquando ; non est autem verisimile ipsum ecrasse in tanto negotio, Dixi, justa de causa ; sine causa enim invalide dispensaret : nam in his, quæ sunt de jure divino, non est Dominus, sed dispensator : dispensatio autem rei alienæ sine justa causa &c, contra voluntatem domini, nulla est .

QUÆSTIO X.

An Matrimonium sit necessariò unius cum una ?

MOntanistæ, & Novatiani, secundas nuptias negantes esse licitas, contra dicunt Apostolo dicenti ad Roman. 7. *Si mortuus fuit vir ejus liberata est à lege viri : ut non sit adultera, si fuerit cum alio* & primo ad Timoth. 5. *Volo juniores viduas nubere* . Dicendum ergo est, quod si in Neocæsariensi Conc. prohibeantur Presbyteri interesse celebritari secundarum nuptiarum, cùm pœnitentia injungenda sit illis, qui sæpius nubunt; hoc ideo dicitur, quia, ut ait D. Thomas hoc est signum incontinentiæ, & id-o parum honor ficum est. Quod si Chrysostomus secundas nuptias fornicationem appellet ; hoc reperitur tantum in Opere imperfecto, cujus non est author, quippe qui multis referetus est erroribus, in se autem contrarium sentit Hom l. 2. ad Epes. ubi dicit se non damnare secundas nuptias : quæstio ergo nostra non intelligitur, an Matrimonium sit unius cum una successivè , sed simul & semel ; ita quod homini liceat habere simul plures uxores, & hoc est quærere, an *Polygamia* sit licita .

CON-

CONCLUSIO.

NOn poſſunt ſimul plures uxores duci, Polygamia enim eſt abſolute illicita: nam repugnat primæ inſtitutioni Matrimonii: quoniam Geneſ. 1. habetur, *Maſculum & faminam fecit eos*: aliquo modo etiam eſt contra legem naturæ (non abſolute, quia de ea non poſſet fieri ulla diſpenſatio) nam in primo Matrimonio traditur maritus uxori, & contra legem naturæ videtur eſſe, quod res uni tradita tradatur adhuc alteri. Licet tamen Polygamis ſit illicita nihilominus ex diſpenſatione Dei conceſſa eſt; non quidem ante diluvium, ſed poſt. Non ante diluvium: quia eo tempore ſolus Lamech habuit duas uxores, Geneſ. 4. qui ob hoc reprehenditur, ut adulter à Nicolao Papa. Poſt diluvium plures ſanctiſſimi viri plures habuerunt uxores, utpote Abraham, Jacob, Elcana, David, & alii autem vixiſſent in perpetuo concubinatu, ſi ex diſpenſatione divina Polygamia illis non licuiſſet. Nec refert, quod illæ uxores concubinæ dicantur: concubina enim, & uxor uſurpabantur pro eodem, & in hoc ſolùm ſtabat diſtinctio, quod illa, quę dicebatur uxor, ſumebatur ſimul in conjugium, & in adminiſtrationem familiæ: ſic erat Sara in Domo Abrahæ, ſic Lia, & Rachel in domo Jacob: concubinæ autem dicebantur illę, quæ erant tantum aſſumptæ in ordine ad generationem. Porro, in lege gratiæ reductum eſt Matrimonium ad primam ſui inſtitutionem, ideſt, ad unicam uxorem, ubi animadvertendum, quod licet fuerit in veteri lege licitum viro habere plures uxores; nuſquam tamen habuit eadem uxor plures viros.

QUÆ

QUÆSTIO XI.

Quænam sit bona Matrimonii?

COnfunduntur vulgò bona Matrimoni cum effectibus ejus: unde postquam diximus, quod Sacramentum Matrimonii conferat gratiam habitualem illis, qui, obicem non ponunt, sicut & gratiam actualem; seu Sacramentalem, quæ consistit in auxiliis quibusdam actualibus à Deo collatis pro loco, & tempore, ut onera Matrimonii portentur: postquam etiam asseruimus, hoc Sacramentum inter fideles contractum legitimè, & ab illis consummatum, producere indissolubilitatem; nobis dicendum remanet de bonis ipsis Matrimonii; si prænotaverimus, quod ad gratiam habitualem per hoc Sacramentum recipiendam non requiritur, ut tollatur ob ex peccatis mortalis per confessionem, nulla enim lex hoc præcipit, sed ad hoc sufficit contritio, vel vera, vel existimata, si enim sit vera, peccatum tollit, & protunc confessio non est necessaria (necessitate medii, nec præcepti; si vero est tantum existimata, contrahens vi Sacramenti de attrito fit contritus.

CONCLUSIO.

TRia communiter assignantur bona Matrimonii: nempe donum Sacramenti consistens in charitate, & in indissolubilitate, de qua egimus; bonum Fidei, bonum denique Prolis. De istis superest loquendum.

Ad fidem conjugalem tria exigunur. Primò, ut sponsi simul cohabitent, & administrent fami-

familiam cum hoc ordine, ut viro subdita sit mulier in tali administratione; & vir teneatur præstare uxori, & familiæ alimenta, & alia necessaria. Ex illa ratione tenetur uxor sequi habitationem, viri, nisi in hoc pateretur grave incommodum, ut si ad bellum proficisceretur. Secundo, ut alter alteri debitum reddat 1. Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro*: & ad hoc tenentur ex justitia: nam uterque coniux contrahendo tradit alteri potestatem sui corporis. 1. Cor. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*. Conjux ergo, qui negaret debitum coniugi petenti sive tacitè, sive expressè, iret contra justitiam: petere autem tacitè censetur mulier, quando vir cognoscit in ea voluntatem petendi, quam præ verecundia non explicat. Tertio, requiritur ad fidem coniugalem, ut coniux vivente coniuge, cum alia persona non contrahat: esset enim adulterium. Rom. 7. *Vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro*: unde ut altera partium ad alias nuptias convolet, debet haberi certum testimonium de morte suæ partis, nec quantumlibet tempus absentiæ ad hoc sufficit.

Licèt ad fidem coniugalem cohabitatio requiratur, impediri tamen potest per divortium, in hoc distinctum à repudio, in quo fiebat solutio Matrimonii quoad vinculum, quod in divortio fit tantùm solutio quoad thorum & cohabitationem; fieri autem potest quoad thorum, propria authoritate; sed quoad habitationem, tantum authoritat Ecclesiæ, cap. *Porrò*, de divort. Potest divortium fieri, ex pluribus causis remanente vinculo; scilicet ob ingressum utriusque par-

partis in religionem, ob adulterium hæresin, perditos mores, denique ob sevitiam, & morbum contagiosum. Illa tamen impediunt, quominus conjux possit separari à conjuge propter adulterium; si adulterium sine crimine sit, ut quando mulier patitur violentiam, vel alium virem cognoscit, quem credit suum conjugem: si utroque conjux teneatur eodem crimine; si conjux sit conjux sit conjugi adulterandi causa, si denique post adulterium unus cum alio rem habuerit.

Plura similiter conjuges dispensant à debito reddendo, quæ prolixius retexere non intendo, tum quia hoc meæ menti repugnat, tum quia hæc omnia de facili haberi possunt à Canonistis; dicam tamen in sequentibus casibus posse à traditione debiti dispensari. Primò, quando conjux petit benevole, non intendens conjugem adstringere ad hoc, sicut quando amicus petit rem sibi debitam ab amico, non intendens illum obligare. Secundò, quando conjux adulterium commisit, conjux innocens potest illi negare debitum. Tertio, excusatur à peccato, qui rarò negat, vel qui penitus differt reditionem per breve tempus, & hoc ob parvitatem materiæ, modo non sit periculum incontinentiæ; pro tunc enim non potest cessare obligatio debiti. Quarto, quando una partium frequentius petit, quam par sit, debet enim in omnibus modus servari. Denique ob furorem, morbum contagiosum, & metum mortis in partu, justum, & rationabilem: non vero quando timetur filiorum multiplicatio, nisi conjuges mutuo consensu sine periculo incontinentiæ cedant juri suo, aut quando non habent, unde filios alant: tunc enim unum posse alte-

teri debitum negare ſentiunt Doctores.

QUÆSTIO XII.

Quotnam ſit impedimenta Matrimonii?

NEmo dubitat, quin Papa poſſit impedimenta ſtatuere, quæ dirimant Matrimonium: hoc enim habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 3. & 4. Non quod habeat poteſtatem ſuper Matrimonium, ut Sacramentum eſt, ſed ut eſt contractus civilis, quem poteſt (non tamen ſine juſta cauſa) irritare; non tantum in terris, ubi dominatur temporaliter, ſed per totam Eccleſiam: quia talis poteſtas circa res matrimoniales ablata eſt Principibus temporalibus in jure canonico, & relervata eſt Eccleſiæ; ut patet ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. can. 12. excepta cauſa dotis; & matrimonii infidelium, de quibus contractibus poſſunt cognoſcere Princeps ſæculares: Ratio, quare talis poteſtas reſervata eſt Eccleſiæ, eſt, quia matrimonium non eſt tantum contractus civilis, ſed Sacramentum, & res ſpiritualis, quæ debet dicari ab Eccleſia. Quantum ergo ad princeps fideles, præcisè ſtatuere poſſunt Impedimenta ad Matrimonium, ut eſt contractus civilis; ſed illa poteſtas ab eis ſublata eſt, & tantum illis reſervata cauſa dotis, & Matrimonii infidelium, & hæreticorum, quod non habet rationem Sacramenti, ſed contractus civilis. Quantum ad principes infideles, poſſunt ſtatuere impedimenta: tum quoad ſubditos infideles, reſpectu quorum Matrimonium eſt tantum contractus civilis, tum quoad fideles, inter quis Matrimonium non eſt verè Sacramentum, niſi ſit vere contractus civilis: non eſſet autem legitimus con-

tra-

tractus civilis, si leges civiles justè, quæ cedunt in reipub. utilitatem illum prohibe. rent. Porrò Judæi non possunt talia impedimenta condere: quia nec habent rempub. nec principem legitimum, nec possunt uti legibus ceremonialibus Mosaicis, quia abrogatæ sunt.

Constat ergo, Ecclesiam posse statuere impedimenta ad Matrimonium, & multa reverà cond disse, quorum aliqua impediunt, ne fiat: factum tamen non dirimut: alia verò faciendum impediunt, dirimuntque factum. Sunt autem quinque specialiter, quæ faciendum Matrimonium impediunt, quorum est tempus prohibitum ab Ecclesia: unde peccarent mortaliter qui à primo die Adventus usq; ad diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusivè contraherent: hoc enim prohibitum est à Conc. Trid. sess. 24. c. 10. Quòd si ibi prohibentur tantùm solemnitates nuptiarum: per illis intelliguntur benedictio conjugum in Ecclesia, & traductio sponsæ, non tamen consummatio Matrimonii. Potest dispensare Ordinarius, ut sine solemnitatibus fiat. Secundum impedimentum est interdictum, seu prohibitio, ut quando Episcopus, vel Parochus, vel judex justè prohibent, nè una persona cum alia contrahant, vel hoc tempore, aut illo. Tertium est votum castitatis, aut ingrediendæ religionis, aut suscipiendi Ordines sacros, aut non nubendo, peccat enim, qui facit contra votum in re gravi. Quartum petitur ex sponsalibus celebratis cum alia persona. Quintum denique est crimen, multa autem crimina Matrimonium impediunt, quæ videri possunt apud Bonacinam. Hæc quinque impedi-

menta duobus his versibus continentur.

Tempora, Mandatum, Votum, Sponsalia, Crimen.

Impedium fieri, permittunt facta teneri.

Quantum ad impedimenta dirimentia, fuerunt semper duodecim expressa in versibus sequentibus, quibus duo adjunxit Conc. Trid. impedit enim, quominus Matrimonium clandestinum sit legitimum, sicut & illud, quod contrahitur inter raptorem, & raptam, quamdiu manet in potestate raptoris.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas:

Si sit affinis, si fortè coire nequibis:

Hæc facienda vetant connubia facta retractant.

CONCLUSIO.

ERror cadere potest vel in substantiam personæ, ut quando quis credens ducere Annam, ducit Mariam, & tunc invalidum est Matrimonium jure etiam naturali, contrahens enim non consentit cum illa persona, unde non valeret apud infideles. Hoc intelligitur, etiamsi error esset concomitans, ut quando quis ducit Annam, putans ducere Mariam, quam tamen duceret, si cognosceret illam; quia non consentit actu circa illam, & consensus actualis requiritur. Vel potest error esse circa qualitatem personæ, ut quando aliquis ducit Mariam, quam putat divitem, formosam, nobilem, & talis non est; Matrimonium est validum, nisi talis qualitas apponatur per modum conditionis, vel transeat in errorem personæ. Ratione primi, si quis dicat,

duco

duco te in uxorem, si tu es nobilis, & non sit revera, Matrimonium nullum est: defectus enim conditionis, sine qua non factus fuisset contractus, invalidat contractum. Ratione secundi, non valeret Matrimonium, si Maria sponsaret Petrum se fingentem esse filium regis Galliæ, in quem ille consentit, sicut in filium regis, qui revera talis non est: tunc enim error censetur versari circa determinatum natam personam: valeret autem, si contraheret cum Petro, qui se fingit esse filium regis simpliciter: consentit enim in determinatam personam, quam præsentem ducit; & error tantum cadit supra qualitatem.

Conditio est secundum impedimentum Matrimonii, sumitur autem conditio non latè, de ea enim loquuti fuimus antea, sed strictè, pro servitute: & de ea dicitur quod Matrimonium contractum errore conditionis servilis si invalidum modo conditio errantis sit deterior; sic qui contrahit cum serva, quam putat liberam, invalide contrahit, licet cum illa contraheret, si illam cognosceret servam si tamen servus contraheret cum serva, quam putat liberam, aut cum libera, quam putat servam, contraheret valida, quia conditio ejus non fit deterior. Hoc impedimentum inductum est ab Ecclesia, ut tollatur inæqualitas in contrahentes, & ne fiat injuria contrahenti. Servitus extendi potest ad illos, qui damnati sunt ob crimina ad remos perpetuos, vel perpetuo carceri, quia sunt servi pœnæ.

Votum ertio Matrimonium dirimit, nimirum solemne, quale in professione religionis, & in sacrorum Ordinum receptione emittitur, simplex autem votum castitatis tantum impedit, excepto apud RR. PP. Societa-

tis Jesu, qui elapso biennio, emittunt votum simplex castitatis; quod non tantùm impedit, & dirimit Matrimonium respectu illorum, sed de facto ex communicationem incurunt, si contrahant.

Cognatio, quartum impedimentum est dirimens Matrimonium; & est triplex, nempe legalis, spiritualis, & naturalis. Cognatio legalis est quædam propinquitas inter certas personas proveniens ex adoptione; Adoptio autem est legitima assumptio personæ extraneæ in filium, aut filiam: illa cognatio impedimentum est primò, inter ascendentes. & descendentes usque ad quartum gradum inclusivè, secundo, inter adoptatum, & filios adoptantis: tertio, inter adoptatum, & uxorem adoptatis, & inter adoptantem, & uxorem adoptati; primi sunt cognati in linea recta; secundi in linea transversali; & tertii per modum affinitatis legalis. Cognatio spiritualis est propinquitas inter quosdam personas ex Baptismo, & Confirmatione proveniens: & triplex est, nempe Paternitas inter baptizantem, & baptizatum, & inter levantem, levatum, sic de confirmato Compaternitas, inter baptizantem, confirmantem, patrinum, & partes carnales baptizati, aut confirmati denique est Confraternitas inter baptizatum, seu confirmatum, & filios baptizantis, confirmantis, & patrinorum; sed ablata est Fraternitas per Concil. Trid. & remanserunt sola Paternitas, & Compaternitas, quæ ex eodem Concil. non amplius se extendit ad susceptores, & etiam limitatur ad unum, & ad unam. Ad cognationem spiritualem multa requiruntur. Primò, ut teneatur infans in baptismo: unde si domi est baptizatus, qui tenet, dum

sup.

ſupplentur ſolemnitates in Eccleſia non contrahit. Secundo, ut quis teneat in primo Baptiſmo: unde ſi rebaptizetur, ſuſceptores non contrahunt cognationem, niſi probabiliter enim eſſet cognatio. Tertio, debet teneri infans in baptiſmo ſolemni, & ſi teneatur tantum domi, nulla eſt cognatio, quia Eccleſia non inſtituit ſuſceptores niſi in Baptiſmo ſolemni. Quartò, ſuſceptores ſuſcipere debent puerum de manibus baptizantis: ſtatim ac baptizatus eſt, alias non dicerentur levare de fonte ſacro: unde mulier ſuſcipiens puerum, non de manibus baptizantis, ſed patrini non contrahit, & etiam, ſi ſuſceptores tangant puerum tantum digito, non dicuntur propterea tenere; ex quo patet, contactum phyſicum eſſe neceſſarium, ſive ſit proprius, vel alienus: qui enim ſuſcipit per procuratorem contrahit, ut major pars Doctorum ſentit: non ipſe procurator ut declaravit congregatio Cardinalium quia tamen conſtituit alium, ut ſuo nomine baptizet, non ipſe contrahit, ſed deſignatus.

Quantum ad cognationem naturalem, nil aliud eſt quam propinquitas perſonarum deſcendentium ex eodem ſtipite proximo per naturalem generationem. Diſtinguitur per lineas, & gradus. Linea eſt ſeries, ſeu ordo perſonarum aſcendentium, vel deſcendentium ab eo ſtipite; ſtipites autem eſt illa perſona ex qua fit deſcenſus. Gradus eſt diſtantia major vel minor, qua una perſona magis vel minus diſtat ab alia. Linea duplex eſt, recta, & collateralis: illa eſt ſecundum quam plures perſonæ ita à ſtipite deſcendunt; ut una ſit genita ab alia, hoc eſt, qua plures perſonæ ab eodem ſtipite deſcendunt, non tamen quòd una ſit ab alia. Ut cogno-

ſca-

non tamen quòd una ſit ab alia. Ut cognoſcatur quot gradibus una perſona diſtet ab alia, accipiendæ ſunt hæ tres regulæ. Prima. In linea recta aſcendentium, & deſcendentium tot ſunt gradus, quot perſonæ, una dempta, ſcilicet ſtipitet, ſic Pater, & Filius ſunt in primo, quia dempto, patre, qui eſt ſtipes, remanet tantùm una perſona, ſicque eſt tantùm unus gradus: pari jure Nepos eſt in ſecundo gradu conſanguinitatis cum Patre: Pronepos in tertio, &c. Secunda regula. In linea collaterali, & tranſverſa tot gradibus diſtant perſonæ inter ſe, quot diſtant à ſtipite, ſic quia duo fratres diſtant a Patre uno gradu; diſtant inter ſe uno gradu. Tertia regula hæc eſt. Si in linea tranſverſa duæ perſonæ diſtent inæqualiter à ſtipite, quot gradibus diſtat perſona remotior, tot gradibus inter ſe diſtant, unde ſi una ſit in ſecundo gradu diſtans à ſtipite, & alia in tertio, ſunt inter ſe diſtantes in tertio. Hoc poſito, dico primò, Matrimonium eſſe invalidum intra quartum conſanguinitatis, tum in linea recta, tum in collaterali, ſed hoc eſt tantùm de jure Eccleſiaſtico, quod olim illud prohibebat fieri intra ſeptimum. Dico ſecundò, quod aliqui ſentiant, prohibitum eſſe Matrimonium in omni gradu lineæ rectè, & hoc de jure naturæ, quia contractus, & uſus Matrimonii repugnant reverentiæ, quæ debetur parentibus, alii tenent eſſe tantum de jure naturæ prohibitum in primo gradu juxta illud Levit. 18. *Turpitudinem patris tui, vel matris tuæ ne diſcooperiias, mater enim tua eſt.* Unde, ſi Matrimonium intra quartum gradum aſcendientium prohibetur, hoc eſt tantùm de die jure Eccleſiaſtico: Ad adverſarios re-

ſpondentes , dicunt , quòd maxima reve-
réntia debeatur tantùm principio immediato,
nempe patri ; non mediato ſcilicet avo. Di-
co tertiò , in linea tranſverſa Matrimonium
eſſe prohibitum de jure naturæ in primo
gradu. v. g. inter Fratrem , & Sororem :
inter illos enim eſt maximus pudor , cui ad-
verſatur uſus Matrimonii. Quòd ſi inito mun-
di contrahebant Fratres cum Sororibus, hoc
erat ad conſervandam ſpeciem humanam ,
quod præceptum cuilibet alteri præponde-
rat : unde ſi eadem neceſſitas rediret , poſ-
ſet Pater contrahere cum Filia , & frater
cum Sorore.

Quintum impedimentum Matrimonium dirimens , *Crimen* ; illud autem crimen du-plex eſt , nempe homicidium , & adulteri-um . Ratione criminis , ſi vir , & mulier ſimul machinentur mortem alterius conju-gum , aut ſi unus eorum machinentur mor-tem ſuæ conjugis , ut Matrimonium ineat cum alia , Matrimonium iniri non poteſt . Ratione ſecundi , ſi adulteri ſibi invicem promiſerint fidem de Matrimonio ineundo poſt mortem conjugis , contrahere Matri-monium non poſſunt , quia videntur mor-tem alterius conjugis procuraturi : ſic nec illi , qui contraxerunt vivente altero conju-ge , Matrimonium tamen non eſt irritum , ſi unus fingat alteri ſuam partem eſſe mor-tuam , illum decipiat , & inducat ad adul-terium . Non etiam irritatur Matrimonium, ſi v. g. Petrus occidat ex vindicta maritum Annæ , non verò vi cum illa contrahat . Non etiam irritatur , ſi ſolus Petrus occidat maritum Annæ , ut eam ducat , modò il-la non concurrerit , nec præceſſerit adulte-rium cum homicidio .

Sextò

Sextò impeditur Matrimonium per *cultus disparitatem* : Unde fidelis contraheret invalidè cum infidele non baptizato ; etiam cathecumeno ; validè tamen contrahit cum hæretico : hoc enim nulla lege cautum est , licet sit grave peccatum , propter prohibitionem Ecclesiæ , & periculum subversionis, quod intelligendum est de locis , in quibus hæretici non sunt tolerati ; alibi enim , ut in Gallia , cessante periculo perversionis , & scandalo (quæ rarò absunt) non esset peccatum mortale de se. Istud impedimentum est tantùm de consuetudine Ecclesiæ , quæ non fuit tempore Augustini, cuius mater Monica virum duxerat infidelem. Quod si 1. Corinth. 7. Paulus permittat mulierem fidelem manere cum viro infideli; loquitur de muliere facta fideli post Matrimonium.

Impeditur septimò Matrimonium per *metum extrinsecum* cadentem supra constantem virum. Dicitur primò, per metum extrinsecum , qualis incuti potest à causa extrinseca libera , ut ab homine ; non à causa intrinseca , qualis est ille , qui incutitur à periculoso morbo, à morte, à feris animalibus, &c. Matrimonium enim initum ut hæc omnia vitentur , validum est : sic validum est Matrimonium filiæ medici nolentis curare ægrotum, nisi ducat ægrotus illam filiam; metus enim non incutitur à medico , sed à morbo , Valet etiam dum contrahitur ob metum inferni. Dixi secundò, cadentem supra constantem virum, seu gravem . Gravis metus à levi in hoc differt ; quod gravis est ille, qui cogit eligere minus malum, ut majus vitetur : levis ex opposito est ille , quo aliquis cogitur eligere majus malum, ut minus devitetur : posito gravi metu ut extorqueatur

consensus, Matrimonium invalidum est. Ad metum gravem reducitur metus mortis, mutilationis, atrocis cruciatus carceris diuturni, exilii, stupri, amissionis partis notabilis bonorum, infamiæ, &c. Quoad metum reverentialem, nisi sit gravis, id est, conjunctus cum minis gravibus, verberibus, & similibus Matrimonium non invalidat.

Octavò Matrimonium invalidatur per *Ordines majores* susceptos validè, & hoc tantùm ex præcepto Ecclesiastico, non divino; aliàs Ecclesia Romana non permitteret Sacerdotibus Græcis usum Matrimonii. Licèt tamen matrimonium Ordines majores subsequens invalidum si propter votum solemne illis implicitè adjunctum, ex decreto Ecclesiæ: non tamen susceptio sacrorum Ordinum Matrimonium anteà contractum invalidat. Dixi, susceptos validè, si enim quis invalidè ordinaretur, v. g. nolens, aut ab Episcopo non intendente Ordinationem, validè posset contrahere Matrimonium. Si quis Ordinem sacrum susciperet, nesciens illi annexum esse votum castitatis, ad illam teneretur, qui vult enim statum, vult ea, quæ sunt annexa statui, ut illud votum: Quòd si intentionem haberet positivam non vovendi, ad castitatem nihilominus teneretur; non ratione voti, qui nullum est, sed præcepti Ecclesiastici matrimonium ordinari prohibentis. An ille, qui ordinatus est Ordine sacro ante usum rationis, teneatur castitatem servare, dum fit adultus; omnes respondent negativè, nisi Ordinem ratificaverit, sed controvertuntur de ordinato ante ætatem pubertatis, seu sexdecim annorum affirmativam probabiliorem tenet Bonacina.

Per

Per *ligamen* nonò Matrimonium impeditur: Per ligamen autem intelligitur vinculum prioris matrimonii, quo ſtante, nullus poteſt aliam uxorem ducere. Vinculum hoc invalidat matrimonium ex jure naturæ, in quantum repugnat quieti, & paci familiæ, unde ſuper illud non poteſt diſpenſare Summus Pontifex. Quòd ſi in veteri Teſtam. licita fuit Polygamia, ſeu pluralitas uxorum, hoc factum fuit ex Dei diſpenſatione, & ſic hoc præceptum pertinet tantùm ad ſecundarium jus naturæ, quoniam Deus in illud diſpenſat, quæ diſpenſatio ablata eſt à Chriſto, Matth. 19. *Quicumque dimiſerit uxorem, & aliam duxerit, mœchatur*; ſi enim mœchatur, dimiſſa alia, à fortiori mœchatur, illa retenta. Quoniam jure naturæ plures uxores prohibentur, à fortiori prohibentur plures viri unius uxoris; hoc enim repugnat fini primario Matrimonii, nempe procreationis prolis, quæ impeditur ex ſeminum commixtione. Ex noſtra concluſione ſequitur, certitudinem moralem requiri de morte conjugis, ut ſuperſtes ad novum matrimonium convolet; & illa certitudo non cenſetur haberi per multorum annorum abſentiam viri, nec per famam ſolam, nec per unum teſtem, niſi hæc conjungantur cum indiciis ita evidentibus, ut nullus remaneat dubitandi locus, quod relinquendum eſt judicio prudentis viri. Mulier, quæ, exiſtimato mortuo conjuge, alium duxit, cognoſcens certò primum eſſe viventem, à primo recedere debet; ſi verò tantummodò dubitat, non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere. Porrò licet Polygamia, quæ conſiſtit in poſſeſſione pluriumuxorum illicita ſit; Bigamia tamen, qua plures ha-

bentur ſucceſſive non eſt illicita ad Rom. 7. *mortuis: fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri, ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro*: immò ſecundæ nuptiæ ſunt Sacramentum, licèt ille, qui ad eas tranſit, fiat irregularis, quia per ſecundas nuptias non ſignificatur perfectè conjunctio unius Chriſti cum unica Eccleſia.

Invalidat decimò matrimonium *publica honeſtas*, quæ eſt propinquitas quædam orta ex validis ſponſalibus de futuro, vel ex matrimonio rato, non conſummato; cum hac differentia, quòd prima, quæ extendebatur ad primum; ſecunda verò ad quartum gradum protendatur. Iſtud impedimentum vocatur publicæ honeſtatis; quia indecens eſt, ut frater ducat filiam, quæ fuit ſponſa fratris ſui mortui.

Undecimò, irritatur matrimonium per *affinitatem*, quæ eſt propinquitas perſonarum proveniens ex carnali copula, ſive licita, ſive illicita: ſi oriatur ex licita, extendit ſe ad quartum gradum; ſic ex illicita, ad primum limitatur. Cognoſcuntur gradus affinitatis per hanc regulam, Quo gradu aliquis eſt conſanguineus viro, eo gradu eſt affinis mulieri. Licèt autem conſanguinei viro ſine affines uxori ejus, non tamen conſanguinei viro ſunt affines conſanguineis uxoris; & ſic duo fratres poſſunt in Matrimonium ducere ſuas ſorores, & pater, & filius contrahere poſſunt cum matre, & filia. An affinitas Matrimonium dirimat jure Eccleſiaſtico vel naturali? Reſp. dirimere jure Eccleſiaſtico uſq; ad quartum; jure verò naturæ aliqui dicunt dirimere in primo gradu lineæ rectæ; & ſic Papam non poſſe diſpenſare, ut aliquis contrahat cum patre, & filia,

& filia, si filia sit orta ex copula licita, secus si ex illicita alii in nullo gradu sentiunt Matrimonium esse prohibitum jure naturæ ; sed omnes conveniunt in hoc, quòd lege naturæ validum sit Matrimonium in primo gradu lineæ transversæ ; unde Genes. 29 Jacob duas sorores sibi junxit., & summum Pontifex dispensavit cum Rege Angliæ Henrico VIII. ut sponsaret Catharinam uxorem fratris sui ; licèt eam postea repudiaverit ex prætextu , quod talis dispensatio esse invalida , unde propter hoc excommunicatus fuit. Quod si Joannes Baptista Herodem reprehenderit dicens: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui* , hoc est , quia illam habebat , vivente fratre , & quia hoc prohibitum erat lege divina positiva , Levit. 18. *Turpitudinem fratris tui non revelabis* , quæ abrogata est per novam : unde nunc tale Matrimonium est tantùm prohibitum lege Ecclesiastica.

Invalidatur Matrimonium duodecimò per *impotentiam* , modò sit perpetua , respectu cujuscumq; personæ , & Matrimonium præcesserit . Impotentia censetur perpetua, quæ per triennium duravit ex jure canonico , & quæ non potest tolli arte humana , vel sine vitæ periculo ; sic ille censetur impotens perpetuus , qui potens reddi non potest ; nisi per miraculum , aut arte magica , aut committendo aliquod peccatum , ut quando mulier à viro cognosci non potest , nisi ab alio anteà cognoscatur , sic mulier censetur impotens , quæ potest reddi apta , nisi per incisionem vitæ periculum inducentem. Quòd si impedimentum sit tantùm respectum unius personæ, respectu talis personæ est quidem invalidum , non respectu aliarum ; & sic facto divortio authoritate Ecclesiæ ,

cum alio contrahi poteſt, ſed debet illa impotentia probari per triennum. Quòd ſi impotentia ſit antecedens Matrimonium, irritatur; quia finis Matrimonii eſt, ut conjuges per copulam poſſint fieri una caro: ſi verò ſuperveniat Matrimonio conſummato, non dirimit; quia jam facti ſunt una caro per copulam: licèt autem poteſtas ad copulam ſit de eſſentia Matrimonii, non tamen copula actualis ad eſſentiam ejus ſpectat. Ex hoc ſequitur, Matrimonium contractum ab Eunucho perfecto, qui omninò caret ſemine, eſſe invalidum etiam de jure naturæ; quia copulam habere non poteſt, conſiſtit in emiſſione ſeminis; ſteriles verò, inter quos poteſt eſſe vera copula, validè contrahunt; non verò ſenex decrepitus, ſi ſit omninò impotens ad ſeminationem; & ad hoc non poſſit juvari aliqua arte. Quando cognoſcitur impotentia perpetua, ſeparari debent conjuges, ne ſit periculum incontinentiæ in tactibus, & oſculis, quæ tantùm licent in ordine ad copulam: ſecluſo tamen ſcandalo, & illo periculo, vir poteſt habere ſororem, quam non poteſt habere uxorem. Super ſunt duo impedimenta, quæ Matrimonium inſuper irritant à Conc. Trid. juncta, quorum unum eſt abſentia Parochi, & teſtium, & ſecundum eſt raptus. De primo diximus anteà; de raptu dicam, Matrimonium non poſſe contrahi, ſed eſſe invalidum, ſi fiat cum puella rapta, quamdiù manet in raptoris poteſtate.

Quantùm denique ad poteſtatem diſpenſandi in impedimentis Matrimonii, ſummus Pontifex diſpenſare poteſt in impedimentis dirimentibus matrimonium jure Eccleſiaſtico, nam habet ſummam poteſtatem in tota Ecclc-

clesia; non debet tamen hoc facere nisi juxta ex causa, maximè in his, quæ sunt magni momenti, & quæ occasionem scandali præberent: in illis autem impedimentis, quæ apponuntur jure naturæ, aut divino, dispensare non potest. Quoad impedimenta, quæ Matrimonium non dirimunt, sed tantùm prohibent, Episcopus dispensare potest licèt inducta à superiore sint, hoc enim consuetudine receptum est; excipe tamen votum castitatis, & religionis. Episcopus etiam dispensare potest super impedimenta dirimentia, quando sunt occulta, & Matrimonium publicum, conjugesq; sine scandalo separari non possunt, nec facile ad Summum Pontificem recurrere. Potest insuper Episcopus dispensare super impedimenta dirimentia, quæ Matrimonio superveniunt, & impediunt, ne petatur debitum: ut quando illa advenire potest, quando sponsus cognovit consanguineam sponsæ, & cognatio spiritualis, quando sponsus extra necessitatem suum filium baptizavit.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quid dicendum sit de Sponsalibus.

Sponsalia, quæ à spondendo, seu promittendo dicta sunt, sumuntur primò profuturi Matrimonii promissione: secundò pro contractu Matrimonii rato, non consumato: unde venit nomen sponsi, & sponsæ: unde etiam Luc. 1. Maria dicitur fuisse Josepho desponsata uxor: tertiò pro muneribus, quæ olim à sponso dabantur sponsæ. Hic sumuntur Sponsalia primo modo, in quibus tres conditiones requiruntur. Prima, ut sit promissio futu-

ri matrimonii: secunda ut sit inter personas habiles ad contrahendum: tertia, ut manifestetur signis, aut verbis: De his tribus dicendum est.

Quantùm ad primum, dico, quod illa promissio futuri matrimonii debet esse deliberata, mutua, & facta inter præsentes. Debet primò esse *deliberata*, id est facta cum tali advertentia, quanta requiritur ad opus meritorium, vel demeritorium. Si Sponsalium promissio fiat ex iracundia, aut alia passione, dicendum est, quod si illa passio ita perturbet rationem, ut advertentiam requisitam impediat, tantam, quantam requirit commissio peccati mortalis, illa promissio non sufficit, quòd si cessante illo motu promissionis sponsum poeniteat (nulla alia superveniente ratione) signum est, non fuisse sufficientem deliberationem. Quando sponsalia fiunt fictè, & aliquis promittit exterius, non tamen habet animum promittendi, aut obligandi, sponsalia nulla sunt. Quando quis habet voluntatem promittendi, & se obligandi, non tamen adimplendi promissum, valida sunt sponsalia. Quando aliquis habet intentionem promittendi, non tamen se obligandi, controvertuntur Doctores, an illa promissio sit valida, & utramque partem existimant probabilem. Quando quis promisit Matrimonium contrahendum cum aliqua, etiam cum juramento, non tamen habet animum promittendi aut jurandi, non tenetur contrahere ratione fraudis, aut injuriæ, quia nulla fit; posset tamen teneri, si in violatione fidei intercederet scandalum: si autem sub promissionis, & juramenti prætextu aliquis Virginem violaverit, non sufficit illi dotem constituere, sed eam ducere debet: modo scandalum grave superveniat, aut modo vir notabiliter mulierem non

non excellerit, aut nisi ex circumstantiis evidentibus potuerit mulier cognoscere fictionem promissionis, videretur; enim pro tunc consensisse fraudi.

Debet secundò, promissio Sponsalium esse *mutua*; Sponsalia enim sunt promissio futuri matrimonii, & matrimonium requirit consensum utriusque partis. Debet, inquam, esse mutua; unde quando sponsorum alter matrimonium promittit, & alter non repromittit, sed tantùm promissionem alterius acceptat, invalida sunt sponsalia; per hoc enim isse acceptat quidem voluntatem promittentis, sed non intendit repromittere; nec pro tunc tacendo videtur consentire in repromissionem, sed tantum in acceptationem. An ille qui promittit matrimonium, alio non repromittente, obligetur ad illud, quando alter postea repromittit? alii dicunt obligari, non ex vi sponsalium, sed promissionis liberalis: alii sentiunt non obligari, quia illo promissio est onerosa; fit enim sub onere, seu conditione repromissionis; quæ non fugit: alii dicunt, quod si aliter paulo post repromittat; ita ut sit continuitas moralis, & voluntas in alio perseveret, iste obligetur reverà.

Debet tertio promissio Sponsalium fieri *inter præsentes*? unde si promissio matrimonii futuri facta alicui fœminæ absenti, nullo pro illa talem promissionem acceptante, revocari potest ante absentis acceptationem, & hæc acceptatio promittenti innotescere debet per litteras, vel per nuncium acceptantis. Quod si aliquis illam promissionem acceptet nomine absentis, revocari non potest: modo tamen illa promissio fiat præsenti, ut quando quis diceret, promitto tibi, me ducturum Annam; si enim promissio fieret dire-

de absenti, dicendo, promitto Annæ me illam ducturum, posset revocari illa promissio, antequam acceptaretur ab absente. Quod si acceptans non habet commissionem specialem repromittendi pro absente, ipse, absens potest illam promissionem acceptatam non ratificare, quia acceptans non acceptavit illam nomine proprio, sed sub beneplacito absentis. Porrò non omnes pro absente acceptare possunt, sed tantùm illi, qui commissionem habent, vel qui sunt absenti consanguinitate, aut affinitate coniuncti, vel qui ex illa promissione aliquando commodum reportant, vel qui subsunt absenti, aut præsunt; ut filius pro patre, servus pro domino; princeps pro subdito, tutor pro pupillo, &c.

Quantùm ad secundum, Sponsalia fieri debent inter personas habiles ad contrahendum; sponsalia enim ad Matrimonium ordinantur; unde qui habent inhabilitatem perpetuam ad Matrimonium, habent etiam ad Sponsalia. Dixi *perpetuam*; nam impuberes, & illi, qui voto Castitatis obstringuntur ad tempus, possunt Sponsalia emittere de Matrimonio contrahendo, elapso illo tempore. Quoad ætatem, septem anni completi requiruntur ad Sponsalia, & quatuordecim ad Matrimonium in viris, duodecim verò in fœminis. Non requiritur diversa ætas in Sponsalibus, benè autem in Matrimonio: quia ad Sponsalia sufficit usus rationis, qui eodem tempore cunctis advenit: ad Matrimonium verò requiritur virtus generandi, quæ tardius advenit viris. Si sponsalia fiant ante completum septennium, invalida sunt, modò malitia non suppleat ætatem: malitia autem censetur ætatem pervenire, si contrahentes possint cognos-

gnoscere naturam contractus, quem faciunt, & si sint doli capaces. Quòd si ultima dies septennii sit inchoata, hoc sufficit ad Sponsalia, in favorem Matrimonii, sicut sufficit in Testamenti favorem.

Quantùm ad tertium, Sponsalium promissio debet esse externa; nam promissio fit homini, & ab homine acceptari debet; non potest autem homo promissionem sibi factam acceptare, nisi sibi manifestetur aliquo signo exteriori: Votum ergo, quia fit Deo, potest consistere in promissione Interna: Sponsalia vero, quia fiunt homini, debent habere promissionem externam. Ad sponsalia non sufficit votum factum Deo de contrahendo matrimonio cum tali fœmina, qui votum est de meliori bono: erit tamen validum, si matrimonium necessarium sit, ut quando aliquis aliquam defloravit sub promissione matrimonii, vel quando ex tali matrimonio contrahendo advenit magna utilitas reipublicæ, ratione cujus matrimonium est melius cœlibatu. Promissio sponsalium non satis exprimitur per taciturnitatem; si enim una regula juris habeat: *qui tacet, consentire videtur*: in alia habetur, hoc esse verum, quando consensus est in sui favorem, non verò, quando est in sui præjudicium: tradere autem alteri potestatem sui corporis, hoc non est in favorem tradentis, sed illius, cui fit illa traditio. Debet ergo consensus Sponsalium manifestari verbis, aut signo aliquo habente verborum æquipollentiam, v. g. per mutuam: annuli autem subarrhatio est signum de se æquivocum: quod non semper promissionem matrimonii significat, cum possit annulus dari ratione simplicis amicitiæ: unde non est signum sufficiens consensus: sufficit tamen in

locis

locis ubi matrimonium futurum significat, vel ubi verba unius partis præcesserint, si postea fiat ab una immissio annuli, & ab alia receptio ejus: si etiam, habito contractu de matrimonio inter amicos, una pars alteri mittat arrhas, vel localia, nihil aliud exprimendo, & altera recipiat, hoc sufficit, sicut quando vir promittit matrimonium per verba, & fœmina sponte manum dederit; qui tacet enim, consentire videtur, ubi advenit aliquis actus positivus; hæc enim omnia verba æquivalent; verba autem quibus exprimitur Sponsalium promissio, sunt illa: aut similia, *Accipiam te in uxorem*, vel *promitto te ductu. rum in sponsam*, &c.

Quantum ad obligationem Sponsalium, tum est illa sub peccato mortali obligare, quia contractus Sponsalium est obligatorius in materia gravi: ergo sub mortali peccato obligat, etiam jure naturæ, quo aliquis ex fidelitate tenetur promissis stare, & ex justitia debet reddere alteri, quod suum est. Quod si in Sponsalium promissione non determinatum fuerit tempus, quo contrahi debeat Matrimonium, non tenetur sponsus, aut sponsa illud contrahere, nisi alter id petat, modo audeat petere, ex lege enim debitor non tenetur solvere, nisi à creditore requisitus: quod si sponsa non audeat petere adimpletionem Sponsalium, debet sponsus contrahere eo tempore, quo prævidet, sponsam velle exigere Matrimonium. Non est eadem ratio devoto, quod aliquis emittit de ingressu religionis: debet enim data opportunitate statim impleri, quia Deus semper illud exigit. Quod si Sponsalia facta sint à parentibus, & tumoribus pro filiis, aut pupillis suis, qui septimum annum non attigerunt,

runt, quod fieri poteſt in magna neceſſitate, ſont quidem valida, modo acceſſerit conſenſus expreſſus, vel tacitus illorum; dum habent uſum rationis, non tamen obligant illos ad conſenſum, non tenentur enim regulariter filii parentibus obedire in his, quæ ſtatum matrimonialem concernunt: unde ſi jura dicunt, filium factum puberem teneri ad matrimonium contrahendum, quod pater promiſit pro illo, dum nondum adultus eſſet: hoc verum eſt de debito honeſtatis, non de debito obligatorio ſub peccato mortali.

Quantùm denique ad Sponſalium ſolutionem, multæ communiter afferuntur rationes, ob quas dirimuntur. Primò, per religionis ingreſſum factum bona fide, ſive ſequatur profeſſio, ſive non; licèt etiam ſponſalia firmata fuerint juramento, illo non obſtante, aliquis religionem ingredi poteſt: promiſſio enim illa, & juramentum, quod illam ſequitur, cenſetur fieri ſub tacita conditione, quòd ſtatus melior non eligatur, quòd ſi tamen virtute Sponſalium copulam habuerit cum Sponſa, religionem ingredi non poteſt: quia reſarcire injuriam, eſt de jure naturali, & religio tantùm de conſilio. Quòd ſi poſt votum de religione factum virginem deflloravit aliquis, contrahere cum ea tenetur, quia vinculum juſtitiæ fortius eſt vinculo charitatis, hoc intellige, ſi votum erat ignotum mulieri. Secundò dirimuntur etiam per votum ſimplex caſtitatis, ſive antæceſſerit Sponſalia, ſive illis ſucceſſerit, nam in contractu Sponſalium ſemper ſupponitur conditio hæc, modo ſtatus melior non eligatur, cœlibatus autem de fide prævalet Matrimonio. Si ille, qui caſtitatem voviſſet,

diſſi-

dispensationem sui voti obtinuerit; est liber, ut contrahat cum alia; sicut si aliquis à religione egrediatur, modò votum, & ingressus religionis facta fuerint bona fide. Ratio est, nunquam revivisci. Tertiò, dirimuntur Sponsalia per votum suscipiendi sacros Ordines; quia est illis annexum votum castitatis. Quartò, dissolvuntur per Matrimonium cum alia legitimè contractum: quia obligatio Matrimonii est major obligatione sponsalium: si autem subsequens Matrimonium sit irritum, non dissolvuntur sponsalia; sicut nec dissolvuntur priora sponsalia per posteriora, etiamsi sequuta fuerit copula affectu maritali; dissolvebatur tamen ante Concil. Tridentium; quia per talem copulam sponsalia posteriora transibant in Matrimonium Et si posteriora sponsalia facta fuerint cum juramento, non anteriora, non minùs illa sunt valida: juramentum enim, quod cedit in præjudicium tertii, iniquum est. Quinto, sponsalia facta ante pubertatem dissolvi possunt in pubertate, hoc enim jus concedit, intra tamen pubertatem non possunt dirimi, etiamsi uterque consentiat, nam daretur eorum levitati occasio sæpius sponsalia contrahendi. Si unus fiat pubes ante alium, potest revocare sponsalia; modò hoc fiat statim, hoc est intra triduum, nam statim dicitur fieri, quod intra triduum fit, ex lege. Pubes contrahens sponsalia cum impubere, non potest ab illis resilire, etiamsi impubes consentiat, quia non censetur habere sufficiens judicium ad solutionem sponsalium; unde solus impubes, quando fiet pubes, resilire poterit. Sexto, per lapsum termini præfixi dissolvuntur sponsalia: non quidem ex parte illius,

illius ; per quem ſtetit mora ; ſed reſpectu innocenti, qui paratus erat ad matrimonium contrahendum, tunc enim liber eſt à ſponſalibus, modò dilator moram non fecerit ex juſto impedimento. Septimò, diſſolvuntur ob diſceſſum alterius ſponſi abſque licentia alterius ; etiamſi ſponſalia ſint firmata juramento : An autem debeat obſervari jus civile, præcipiens quòd expectetur biennium, ſi ſponſus ſit intra provinciam ; vel triennum, ſi ſit in alia ; dico debere tantùm ſervari in foro externo, in interno enim jus canonicum nullum tempus præſcribit. Octavò, dirimuntur per fornicationem ; illa enim ſufficit ad ſeparationem thori, quod intellige, etiamſi vim paſſa fuerit ſponſa ex cap. *Raptores* 27. *quæſt.* 2. tunc enim fit notabilis mutatio in perſona. Denique diſſolvuntur ob impedimentum dirimens, quod ſupervenit ; ut eſt affinitas ; ob notabilem fœditatem, vel gravem morbum ; ob ſponſorum inimicitiam, ob converſationis antipathiam ; ob paupertatem ſupervenientem, & ſimilia.

DE ACTIBUS HUMANIS

COMPENDIOSA TRACTATIO.

CUm Philosophis Moralibus incumbat necessitas loquendi de actibus humanis ex professo, Theologi illorum explicationem ex Philosophia supponentes, de iis tantum agere tenentur, in quantum sunt veluti fundamentum peccatorum, & virtutum, quæ ad considerationem Theologorum per se spectant; unde prolixitatis inutilitatem devitare cupientes, philosophicas difficultates ad Philosophiam remittimus, quædam solum dicturi de Actibus humanis, quæ & necessaria videntur, & brevi appendice explicari possunt.

Dico 1. quod actus humanus sumitur latissimè, pro omni actione, quæ ab homine fit, sivè etiam fiat à plantis, & brutis; ut nutritio, augmentatio, visio, &c. Sumitur vero latè pro actione illa, quæ fit tantùm ab homine, ut locutio, intellectio, &c. Denique usurpatur propriè pro actione, quæ fit ab homine agente per deliberationem, seu cum ratione, & libertate. Iste actus vocatur actus humanus, illi autem dicuntur tantum actiones humanæ. Actus humanus propriè sumptus definitur, operatio hominis voluntaria, seu omissio ejus; non tantùm enim ille dicitur agere, qui bonum operatur, sed etiam qui bonum, ad quod tenetur, omittit.

Dico, secundo, quod vis, seu coactio, quæ fit ab extrinseco, tollat libertatem; vis enim

affer-

affertur passo non consentienti, sed repugnanti; unde voluntas non potest cogi, nec violentari in actibus elicitis, eo enim ipso, quo vult aliquid, & in illud consentit, libera est libertate saltem essentiali, quam explicuimus folio 195. primæ partis: potest tamen cogi in actibus imperatis, licet enim manui imperetur, ut quiescat, potest ipsa manus moveri violenter ab extrinseco. Quoad concupiscentiam non tollit, sed minuit, libertatem; quanto magis enim concupiscentia ad aliquid faciendum allicit, magis ad hoc se sponte, & delectabiliter voluntas applicat, in quo stat libertas essentialis, quia tamen ad libertatem requiritur objecti cognitio, cùm perturbet concupiscentia aliqualiter judicium rationis, ideo libertatem minuit, hoc habetur fol. 347. secundæ partis. Quantùm ad ignorantiam, videantur ea, quæ habentur fol. 348. 2. part. Quantum denique ad metum, etiam diximus in præcitatis, quod voluntarium, & liberum non tollat, sed minuat, non tollit quidem, quia metus v. g. naufragii adducit consensum in mercatore, ut merces in mare projiciat; & ubi est consensus voluntatis, ibi est libertas; illa tamen minuitur, quia talis projectio fit cum repugnantia, & displicentia voluntatis.

An per metum ita minuatur liberum, & voluntarium, ut promissio sic facta adimplenda sit. Respondet Dom. Gamachæus per tres sequentes regulas, quarum prima est hæc. *quæ fiunt metu interno, debent censeri simpliciter voluntaria, unde promisso per talem metum facta adimplenda est*. Metus intrinsecus vocatur ille, quo ab intrinseco tantùm impellimur; ut quando quis metu mortis eleemosynam vovet, tale votum obligat, quia nemo

mo cogit, sed homo sibi imponit legem; & licèt sit æqualis repugnantia in voluntate actus, tamen volendi prævalet actui nolendi. Secunda regula ista est: *Quæ fiunt ex metu interno, sunt voluntaria, & obligatoria in rebus honestis, & indifferentibus, ubi Ecclesia non declaravit illa esse irrita.* Si quis ergo seriò juravit se daturum pecuniam latroni aliundè mortem allaturo, tenetur illum solvere, quia juramentum non est de re mala respectu juvantis, licèt sit mala ex parte vexantis: hoc habetur cap. *debitores*. Quòd si votum, & matrimonium per metum gravem facta sint invalida; hoc est, quia Ecclesia illa irritavit. Tertia regula sequitur: *Omnis actio, & omissio metu externo elicita voluntaria est, & ad culpam imputatur, si est contra legem Dei, vel naturæ negativam*, ut est lex, *non mentiris, non occides, &c. Si autem est contra legem humanam Ecclesiasticam, vel politicam, non solet ordinarie facere hominem reum coram Deo, quando est metus gravis, nisi legislator hunc metum prævidens excipere noluerit*, unde dux belli imperare potest militi, ut pugnet cum vitæ periculo Quoad legem Dei positivam, non obligat, præsente metu gravi, modò absit scandalum; in hoc enim differunt lex positiva, & negativa quòd negativa obliget pro semper, positiva autem urget tantùm data opportunitate, & certo tempore, quo si adveniret gravis metus incussus ab extrinseco, non obligaret. Per gravem metum intelligitur ille, qui sufficeret ad turbandos constantes viros, v. g. metus infamiæ mortis, aut notabilis detrimenti; ob hoc dicitur metus cadens in constantem virum.

Dico tertiò, bonitatem actus humani de-

sumi

sumi ex bonitate objecti, finis, & circumstantiarum. Duplex est finis actus humani, nimirum finis operis, seu intrinsecus, & est ille quem immediatè respicit actio: & finis operantis, seu extrinsecus, qui respicitur ab agente: quando quis v. g. furatur, finis operis: qui essentialis est furto, est ablatio rei alienæ; quando verò furatur ad fornicandum, fornicatio, quæ est accidentalis furto est finis operantis. Quoad circumstantias, nihil aliud sunt, quam quædam formalitates extrinsecæ substantiam operis circumstantes, & illæ continentur hoc versu, *Quis*, *Quid*, *Ubi*, *Quibus auxiliis*, *Cur*, *quomodò*, *Quando*. Illarum aliquæ augent bonitatem actus intra eamdem speciem, ut colere Deum, & colere majori affectu, utrumque spectat ad virtutem religionis: aliæ addunt actui inferiori bonitatem specie distinctam, ut dare eleemosynam pauperi sacerdoti: eleemosyna pertinet ad charitatem, quòd verò detur sacerdoti ad religionem spectat. Quando actus, ex objecto indifferens, reddi potest à fine bonus, vel malus; ut quando quis Ecclesiam ingreditur, ut Deum colat, vel ob vanam gloriam. Quando actus est bonus ex objecto, & refertur in bonum finem, ita ut bonitas finis sit diversa à bonitate objecti, actus desumit novam rationem bonitatis ab illo fine: unde, qui daret eleemosynam Sacerdoti, ut Deum deprecaretur, ille actus esset bonus ex charitate, & ex religione, modò detur illa eleemosyna propter se, & propter finem, qui honestus est.

Dico quartò, eodem modo philosophandum esse de malitia, ac de bonitate actuum humanorum: quòd scilicet desumatur, vel

ex

ex objecto, vel ex fine: vel ex circumſtantiis: cum hoc diſcrimine tamen, quod bonitas objecti finis, & circumſtantiarum ſint tres conditiones requiſitæ ad bonitatem actus; ad malitiam verò defectus unius tantum conditionis ſufficit: unde, ſi in aliquo eorum ſit turpitudo, jam actus non erit bonus, ſed malus: *Bonum enim eſt ex integra cauſa, & malum ex quocunque defectu*: ſi ergo actus ſit bonus ex objecto, & malus ex fine, non eſt dicendum partim bonus, & partim malus, ſed malus ſimpliciter cenſendum eſt. Quantum ad circumſtantias, quæ reddunt actum malum, vel bonum: dicendum eſt, quòd ſi ſumantur formaliter, ut circumſtantiæ ſunt, non addant novam novitatem, aut malitiam eſſentialem actui, ſed tantùm illam augent intra ſuam ſpeciem, ut furari decem aut centum nummos, quia ut ſic, ſunt tantùm accidentariæ in ipſo actu, unde ſupponunt, non verò faciunt actum habere talem malitiam, vel bonitatem eſſentialem: Quòd ſi ſumantur circumſtantiæ ut ſunt objectum actûs humani, addunt illi bonitatem, & malitiam eſſentialem, ut quando quis furatur in loco ſacro, vel ob fornicationem.

Dico quintò; quod actus exterior non addat novam bonitatem, aut malitiam eſſentialem actui interiori, licet; aliquem accidentalem adiiciat. Primum patet ex Geneſ. 22. *Quia feciſti hanc rem, & non peperciſti unigenito filio tuo propter me: benedicam tibi*, ubi Deus factum reputat, quod tantum volitum eſt, & tanquam factum remunerat: ergo eſt æquales meriti, & bonitatis: Ratio eſt, quia actio externa non eſt bona, aut mala, niſi quia actus internus, à quo procedit, bonus, aut malus eſt. Secundum conſtat primò, quia

ſæpè

ſæpe accedente actu externo, internum repetitur, & augetur illius bonitas, vel malitia: ſecundò, quia diuturnior mora reperitur in actu interno, dum exterior conjungitur, & ſic bonitas, vel malitia augetur: tertiò, delectatio, quæ in exercitio actus mali reperitur: & difficultas, quæ eſt in exercitio actus boni, actum internum intendunt: ſicque illum faciunt pejorem, vel meliorem: unde regulariter martyr actu magis meretur, quàm martyr deſiderio. Ex his ſequitur, quod licet actus internus & externus ſint duæ actiones phyſicæ; ſunt tamen una tantùm actio in genere moris, & unum tantùm peccatum formaliter: eſto dicantur aliquando duo peccata materialiter & denominativè, in quantùm una & eadem malitia denominat actum internum & externum, malum. Si dicatur contra primam partem; ergo non debuit Chriſtus diverſis præceptis prohibere actum internum & externum, quod tamen fecit, dicendo: *Bonum proximi non concupiſces, & non furtum facies*; ergo etiam fruſtra ſuadentur opera externa; ergo denique ſufficit dicere in confeſsione, adulterari volui. Reſp. ad primum, hoc ſic fecille Chriſtum, ut doceret rudes Judæos, non ſolùm furtum eſſe peccatum, ſed & ſolam volitionem furti eſſe peccaminoſam. Reſpond. ad ſecundum, iideò bona opera ſuadere, quia ſunt occaſio augendi affectum, & reiterandi actum internum. Ad tertium dico, actum externum debere exprimi in confeſsione, ut appareat cenſura, reſervatio, obligatio reſtituendi, firma determinatio voluntatis ad malum, quæ ſine actu externo potuiſſet eſſe forſan tantùm ſimplex peccandi velleitas, denique actus externus explicari debet, quia voluit Chriſtus,

ſtus, ut in pœnitentia peccatum aſperſatur ſecundum ſuam totam entitatem, quæ completur ex actu interno & externo tanquam ex materiali & formali.

Dico ſextò, quod bonitas, vel malitia formalis priùs competat actibus internis, quam externis, quia actus internus cauſat actum externum, tanquam ſuum effectu, v. g. volitio eleemoſynæ cauſat ipſius largitionem, ſed ſicut cauſa eſt prior effectu, ſic bonitas cauſæ eſt prior bonitate effectus; ergo prius competit bonitas actui interno, quam externo. Deinde, bonitas & malitia ſunt proprietates actus humani ſed actus humanus eſt actus voluntatis, qui interior eſt, ergo bonitas & malitia competunt formaliter primo actui interno, & poſtea actui externo, quatenus ſcilicet informatur quodammodo à bonitate actus interni. Dixi quod bonitas & malitia formalis conveniat prime actibus internis, ſi enim quæſtio intelligeretur de bonitate & malitia obiectiva, dici debet quod bonitas & malitia obiectiva prius competat actibus externis, ſic v. g: actio furti prius eſt mala obiective, in quantum eſt diſſona rationi, quam volitio furandi, quæ non eſt mala, niſi quia furtum malum eſt, ſed ipſa actio furti non eſt mala formaliter, niſi adveniat actio interna, ſeu volitio furandi, anteà enim non eſt actio humana: ſed eo ipſo, quod actui interiori advenit actio externa, actio externa incipit eſſe humana, & proinde bona, vel mala, ita quod poſteà una & eadem bonitas informet tum actum interiorem, tum exteriorem, cum hoc tamen ordine, quod prius competat actui interiori, & deinde externo. Quod ſi dicat Vaſquez primario prohiberi

ri actionem externam, v. g. Furtum, Homicidium, &c. hoc est; quia prohibendo actionem externam, prohibetur interna, sine qua externa non esset mala, quippe non esset humana, quoniam actio humana est operatio voluntaria hominis, Si etiam actio externa dicatur primariò dissona rationi: ergo & primariò mala. Utrumque verum est objectivè, & fundamentaliter, non formaliter: à solo enim actu voluntatis concomitante actum externum: ipse actus externus humanus est, & consequenter bonus, vel malus.

Dico septimò, quòd bonitas moralis sit convenientia actus liberi cum natura rationali, ut tali: idest, quatenus ex ratione operatur: Sicut enim illud dicitur bonum alicui, quod est illi conveniens: sic ille actus hominis dicitur bonus, qui convenit illius naturæ; ergo bonitas moralis consistit in convenientia. Consistit, inquam, in convenientia cum natura rationali, ut tali, idest, ut operanti secundùm rectam, & prudentem rationem; unde non sunt actus moraliter boni in brutis, quæ licèt operentur conformiter naturæ suæ, non tamen eliciunt actus suos secundùm rationem, cùm illa careant. Actus etiam hominis indeliberati, licèt sint materialiter boni; nimirum ex objecto, non sunt tamen boni formaliter: quia bonitas formalis est convenientia actus liberi: & illi non sunt liberi, quia non fiunt ex deliberata intentione: possunt tamen ex non moraliter bonis fieri moraliter boni, dum ex non liberis fiunt liberi, ut quando motibus primo primis advenit advertentia rationis, quando continuatur. Porrò; ut actus sit proprièmoraliter bonus, non sufficit, quòd sit liber libertate essentiali, quæ consistit inde-

terminatione voluntatis ad aliquem actum cum prævisa cognitione : sed requiritur , ut sit liber libertate indifferentiæ, ita quod necessitatem excludat : ubi enim reperitur necessitas agendi , actus censeri non debet laude , vel vituperio dignus : nec consequenter bonus aut malus moraliter dicendus est , nisi tantùm latè & impropriè. Ex his apparet , quòd bonitas actus moralis sit entitas respectiva realis . Est primò respectiva, quia est convenientia actus cum ratione, & convenientia est relatio; est deinde realis, & non tantùm denominatio merè extrinseca, aut ens rationis , ut voluerunt aliqui ; nam à parte rei actus, qui dicitur bonus , est conformis rectæ rationi.

Dico octavò, quòd malitia moralis sit disconvenientia , & repugnantia actus liberi cum rationali natura , seù cum natura operante per rationem : discurrendum est enim de malitia , sicut de bonitate : sed animadvertendum est , quòd ratio peccati , & malitia moralis distinguuntur in hoc, quòd malitia peccati consistat in oppositione ad legem Dei : definitur enim *aliquid dictum , factum, vel concupitum contra legem Dei:* malitia autem moralis consistit in oppositione ad rationem præcisè , licèt enim omnis actus malus repugnet aliqualiter legi divinæ , qua omne malum prohibetur : sunt tamen aliqui actus de se moraliter mali citrà specialem Dei prohibitionem , ut odium Dei , blasphemia, & similes, qui ideo prohibentur à Deo , quia mali sunt de se: alii autem ideò mali sunt , quia prohibentur jure positivo . An autem malitia morali , & malitia peccati consistat in aliquo positivo reali ; aut tantùm in privativo : Respondendum est ,

non

non tantùm malitiam, quæ reperitur in omiſſionem actus præcepti eſſe quid privatum, ut ipſa actus omiſſio: ſed etiam malitiam, quæ eſt in actu poſitivo peccati, ut quandò aliquod furtum conſiſtit formaliter in privativo licèt materiale actionis ſit quid poſitivum. Utrumque patet ex hoc, quòd peccatum definiatur, *dictum*, *factum*, *vel concupitum contra legem Dei*: ubi dùm dicitur, *factum*, *dictum*, *vel concupitum*, indicatur materiale actionis; dum additur verò, *contra legem Dei*, oſtenditur negatio, & repugnantia cum voluntate divina præcipiente, vel prohibente actum. Ob hoc dicunt Theologi, peccare nihil aliud eſſe; quam deficere à bono, & aſſerunt Philoſophi, loquentes de concurſu, peccatum non habere cauſam efficientem, ſed deficientem; ſimiliterque bonum, & malum non opponi contrariè, niſi quoad materiale actus, ſed opponi tantùm privativè, quantùm ad formale.

Dico nonò, dari actus indifferentes, nedùm in ſpecie, ſed & in individuo. Per actus indifferentes in ſpecie intelliguntur actus in ſe conſiderati: qui ex ſua natura nec boni, nec mali ſunt, ut ſpuere, ambulare: per actus indfferentes in individuo intelliguntur iidem actus, quatenus eliciuntur ab homine, qui cùm debeat in omnibus actibus ſuis ſe conformare rationi, ideò aliqui dicunt, quòd licèt dentur actus indifferentes ſecundùm ſpeciem, ideſt, ſecundùm ſe, non dantur tamen actus indifferentes in individuo, quia in illis vel homo ſe conformat rationi, & tunc boni ſunt; vel rationi non ſe conformat, & tunc ſunt mali. Non obſtante tamen hac ratione, dicimur dari actus

indifferentes in individuo : ſic Alenſis , Bonaventura , Scotus , & plurimi . Probatur ex Hieronymi Epiſtola ad Auguſtinum , quę eſt ſecunda inter Epiſtolas Auguſtini . *Bonum eſt* , ait , *Continentia ; malum Luxuria , inter utrumque indifferens ambulare ; capitis purgamenta naribus proiicere , ſputis rheumata jacere , hoc bonum , nec malum eſt ; ſive enim feceris , ſive non feceris , juſtitiam non habebis , nec iniuſtitiam* Quæ intelligi debent de actibus in individuo ſumptis ; non enim, *ſive id feceris , ſive non feceris* : & ſic ſpectantur non tantùm in ſe , ſed ut eliciuntur ab homine , quod eſt conſiderare illos in individuo : Ratio noſtra eſt , quia illi actus ſunt indifferentes etiam in individuo , qui eliciuntur ab homine cum advertentia rationis , & feruntur in objectum , quod neque bonum , neque malum eſt , ſed plures eliciuntur tales actus , ut v.g. actus ſcribendi, ambulandi , &c. non enim ſunt boni , quia non fiunt honeſtatis gratia : nec mali , quia licet ea proſequi , quæ ſunt commoda naturæ , modò non prohibeantur . Si quis dicat, actum illum individuo eſſe malum , cui deeſt conditio finis honeſti , ſi autem fit ex fine honeſto , pro tunc eſſe bonum : ergo nullum dari actum humanum indifferentem in individuo . Reſp. hominem non ſemper debere ſibi finem honeſtum præfigere , ſed ſufficere aliquando , quod non agat contra finem honeſtum , licèt agat propter finem utilem tantùm , aut delectabilem . Si Dicat Paulus 1. Corint. 10. *Omnia in gloriam Dei facite*. Reſp. eſſe ibi conſilium , non præceptum , quòd ſi ſit præceptum, eſt tantùm negativum , quo prohibetur, nè quid contra gloriam Dei faciamus , vel quòd non poſſit in gloriam

refer

referri. Si Matth. 12. habeatur, quòd de omni verbo otioso reddenda sit ratio; hoc intelligitur de verbo otioso, quod mendacium, & calumniam includit, inquiunt Chrysostomus & Theophylatus: vel hoc intelligitur de eo, quod est absolutè otiosum & nullum habet finem: illud autem quod fit ob utilitatem, vel recreationem, vel necessitatem; non censetur purè otiosum, cujusmodi sunt actus nostri indifferentes, qui licèt non fiant ob finem honestum, ob hoc non dicantur boni; fiunt tamen ob utilem, aut delectabilem finem. Si quis instet actionem esse malam, quæ non est consentanea rationi, & illam esse bonam, quæ est rationi consentanea, quia ratio est regula actuum humanorum, ergo omnis actio vel bona, vel mala est, Resp. non sit mala, sufficere, quòd sit consentanea rationi negativè, ita quòd illi non repugnet, non requiritur autem quod sit consentanea positivè, Deinde, actus indifferentes sunt conformes aliquo modo rationi, quæ indicat illos esse conformes naturæ rationali, ut rationalis est, quia non fiunt ob finem honestum, sed sistunt in fine utili, vel delectabili, non tamen prohibitio. Si quis urgeat, actiones illas esse bonas, quia fiunt ob finem honestum: nam recta ratio dictat, esse v. g. ambulandum ad conservandam sanitatem Resp. illam actionem cum tali respectu esse revera bonam, & honestam; sed loquimur de actione; quæ sistit pure in commodo, vel utili, quærentes v. g. utrùm calefacere se, præcise, quia frigus corpori molestum est, sit moraliter bonum: quod nos asserimus esse actum indifferentem, qui bonus est, quia non est quid honestum: nec malus, quia

catum ut malum, qui autem operatur contra conſcientiam errantem, vult malum judicatum ut malum; ergo non licet agere contra conſcientiam errantem. Si quis dicat, conſcientiam erroneam non eſſe rectam regulam; non eſt recta regula reſpectu intellectus, cujus judicium erroneum eſt, ſed eſt recta regula reſpectu voluntatis, quæ tenetur conſcientiam ſemper ſequi. Nec quis obiicat, ergo poterit quis gaudere de actu præterito, qui malus cognoſcitur, quando cognitus eſt error. Reſp. poſſe quidem gaudere de actu voluntatis, quo Petrus v. g. dedit pecuniam, quam credebat ſuam, quia talis largitio bona fuit, non poteſt tamen gaudere de objecto: nempe de largitione pecuniæ, alienæ, dum cognoſcitur aliena, Si conſcientia erronea judicet ex ignorantia invincibili aliquod eſſe faciendum, aut vitandum, quod neutrum tamen eſt, tenetur ſe conformare illi judicio erroneo; & ſi non faciat, peccabit, quia voluntas judicium intellectus tenetur ſequi tanquam ſuam regulam. Peccabit, inquam, mortaliter in materia gravi, venialiter in materia levi. Dum aliquis ex ignorantia vincibili judicat aliquid eſſe præceptum, quod tale non eſt, voluntas debet ſequi dictamen illius conſcientiæ, debet enim ſequi ſuam regulam, nempe tale judicium. Licèt tamen voluntas exequatur id, quod ex ignorantia vincibili credebat bonum, & tale non erat, in hoc non benè operatur, immò malè agit: quando malum operatur, quod putabat bonum; quia ignorantia vincibilis non excuſat à peccato, ſicut ignorantia invincibilis; unde debuit ſic agens perquirere, an quod agit, bonum ſit, vel malum, & deponere conſcien.

ſcientiam errantem, quantum poteſt; quamdiu tamen perſeverat illa conſcientia errans, debet voluntas illam ſequi ex quacumque ignorantia erret. Nec dicendum eſt, ergo ſic agens neceſſariò peccat, ſive agat ex conſcientia erronea vincibili, ſive illi non ſe conformet. Hoc falſum eſt; quia vel poteſt deponere ſuum errorem, & ſic poteſt non peccare; vel non poteſt adhibita omni diligentia deponere ſuum errorem, & pro tunc illa ignorantia eſt invincibilis, & operari ex ignorantia invincibili, non eſt peccatum.

Duodecimò, conſcientiam opinativam diſtingui à dubia in hoc, quod in dubia fluctuet intellectus, nec ulli parti aſſenſum tribuat, in opinante verò intellectus ad unam partem ſe determinet, ſed ob motivum tantum probabile, cui falſum ſubeſſe poteſt. Nullus dubitat, quin inter opiniones æquè probabiles alterutram ſequi liceat, immò communis opinio eſt, quod non teneamur neceſſario probabiliori adhærere, cùm poſſimus relicta probabiliori, ſequi probabilem, quæ peritis, & doctis placet, ſic inter alios Dom. Gamachęus in 1.2.quæſt. 19. fol. 151. Quod intelligendum eſt cum hac reſtrictione, modò non immineat periculum aliquod, ad quod vitandum charitas, vel juſtitia excitet, ut probabiliorem ſequamur; modò etiam probabilis ſententia ſuam probabilitatem non amiſerit, vel ideò quia antiquata eſt, vel ob rationem novam authoribus contrariæ ſententiæ ignotam, quam putamus inſolubilem. Per probabilem opinionem non intelligimus illam, quæ plures habet authores ſimpliciter; ſed quæ plures habet authores claſſicos, probos, & peritos, qui ex profeſſio quæſtionem examinent, &

& perpensis & utriusque partis rationibus, unam è contradictoriis opinionibus determinent, Quòd illa probabilis opinio seligi possit, patet: quia si teneremur probabiliorem eligere, maximè augeremur in perquirenda opinione probabiliori, & non est verisimile, quòd ad tantam anxietatem Deus reducere voluerit: immò credibilius est, quòd ille, qui prudentum opinionem sequitur, non peccet, cùm prudenter, & rationabiliter agat. Ratione distinctionis oppositæ, nullus potest in administratione Sacramentum uti materia, aut forma, aut intentione dubia, licèt sint probabiles; nisi in casu necessitatis, ubi materia certa v. gr. aqua pura haberi non potest, sed tantùm lixivium: Ratio hujus est, quia in hoc casu imminet salutis periculum, ad quod vitandum Charitas, & Justitia excitant, ut quilibet probabiliorem partem sequatur. Eadem ratione medicus habens pharmacum certò profuturum ægroto, non potest adhibere pharmacum tantùm probabiliter profuturum, aliàs censeretur imprudenter agere in re magni momenti: & in his occasionibus verum censetur hoc axioma, *in dubio tutior pars eligenda est*.

Dico tertiodecimo, illam conscientiam esse dubiam quando intellectus neutri parti assentitur, sed fluctuans in æquilibrio manet, vel ex ignorantia juris, vel ex ignorantia facti, vel ex diversis authorum opinionibus. Ignorantia juris est, quando v. g. aliquis ignorat, an mendacium sit licitum: ignorantia autem facti est, quando aliquis dubitat, an tale verbum sit mendacium. Conscientia potest esse dubia vel speculativè, vel practicè. Est dubia speculative, quando quis,

dubi-

dubitat in genere, an aliquid licitum ſit vel illicitum, & eſt dubia practice, quando quis in ipſo exercitio dubitat, an talis actus in particulari ſit licitus: quando miles, v. g. dubitat an bellum in ſe ſit licitum, conſcientia eſt ſpeculativè dubia: quando verò dubitat, an hoc bellum, in quo eſt, ſit licitum, eſt dubia practicè. Debet regulariter conformari judicium practicum judicio ſpeculativo intellectus, niſi aliqua ratio adveniat in objecto, propter quam objectum varietur: ſic qui cognoſcit in genere, futurum eſſe illicitum, debet ſcire hic & hunc non licere furari; qui tamen ſcit furtum eſſe illicitum, judicare poteſt, licitum eſſe furripere rem alienum in extrema neceſſitate. Nunquam licèt agere ex conſcientia practicè dubia, ideſt, dubitante, an hoc ſit hic & nunc licitum: ſed determinatè debet intellectus dictare, hoc mihi licèt: primò, quia qui ſic ageret in humanis, frangeret leges amicitiæ: ſecundo, quia qui ſic agit, ſe exponit peccandi periculo, quod eſt male operari; tertiò, quia voluntas non poteſt dici à ratione dirigi, quamdiù ratio non ſe determinat ad alterutram partem. Peccat ergo, qui agit ex conſcientia practicè dubia; peccat, inquam, tali peccato, quale eſt dubium: ſi dubitat an peccatum ſit mortale aut veniale, an ſit peccatum furti, vel homicidii: contrahitur hujuſmodi peccatum. Debet ergo dubium deponi, antequam fiat actio, hoc eſt debet intellectus ad alterutram partem ſe determinare cum ratione aliqua. Quod ſi occurrant duo præcepta incompoſſibilia, ut audire ſacrum, vel moribundo aſſiſtere, examinandum eſt quodnam magis obliget, & illud debet præeligi, de-

BIBLIOTECA O. F. M. MONTEFUSCO (Av)

posito dubio . Si undequaque sit periculum peccandi, quod vitari non potest, eligatur quod apparet minus, ait Greg. 23. Moral. & tunc non eligitur malum, ut malum est, sed ut minus malum, & ideò ut bonum. Si denique sit æquale periculum peccandi æqualiter, nec possit dubium deponi, attamen necessarium sit alterutrum agere, utrumque licitum est : & adveniente bona fide, quis non peccabit, cùm faciat in tali eventu, quod in se est. Aliquando licet operari ex conscientia speculativè dubia, quando practicè ad unum est determinata : quia regula voluntatis non est scientia speculativa, sed judicium practicum intellectus : sic aliquis potest dubitare speculativè, an bellum hoc sit justum : & esse certus practicè, quod sibi liceat certare in tali bello, cùm sciat non suum esse judicare de justitia belli, sed debere Principi obedire, donec appareat de belli injustitia, & ibi est certitudo practica cum dubitatione speculativa. Quando quis dubitat speculativè de honestate alicujus actionis, postquam consuluit Jurisperitos, si res spectet ad dispositionem juris, vel inquisivit consuetudines locorum, si pertineat ad jus particulare loci : vel denique interrogavit Doctore Ecclesiasticos in rebus morum, vel fidei, & nondum apparere possit de honestate actionis; illa actio omittenda est.

Dico ultimò, in hoc differre conscientiam probabilem, & scrupulosam; quod illa fundamenta habeat rationabilia suæ probabilitatis, v. g. authores famæ, vel rationem aliquam firmam; ista verò fundantur tantùm in susceptione orta ex levibus fundamentis, & motivis. Nomen scrupuli per metaphoram delumitur à parvo quodam lapil-

lo

lo in calceo pedem urgente, qui ob hoc ſcrupulus dicitur. Ille conſcientiam dicitur habere ſcrupuloſam, qui licèt practice judicet aliquid ſibi eſſe licitum, ſpeculativè tamen timet, & dubitat ex levibus fundamentis, ne illicitum ſit. Licèt bonum ſit ſcrupuloſam conſcientiam deponere, antequam fiat actio, de qua haberur ſcrupulus; poteſt tamen actio illa bene fieri, manente ſcrupulo. Ratio eſt, quia hic ſcrupulus non inducit dubitationem practicam, ſed tantum ſpeculativam, ortam ex levi motivo, cum ergo judicium practicum dictans aliquid eſſe bonum, habeat rationabile fundamentum; & judicium ſpeculativum, dictans illud non eſſe bonum, nitatur levi fundamento, qui ſequitur judicium illud practicum, cenſetur bene, & prudenter agere, præferendo firmum motivum levi fundamento, ſi tamen ſcrupulus ille deponi queat, deponendus eſt. Scrupuli ſuboriuntur communiter ex melancholia, qua homo in omnibus timidus efficitur, ex ignorantia, qua ſtante, non poteſt verum falſo diſcernere ex ſuggeſtione diaboli anguſtias inducentis in animam, ut pax interior, perturbetur, ex jejuniis nimiis, vigiliis: & aliis corporis macerationibus: quæ cerebrum exſiccantes, judicium perturbant, ex converſatione cum ſcrupuloſis, denique ex ſuperbia, quam Deus punire intendens, ſubortum ſcrupulorum, & anxietatis animæ permittit. Inter alia ſcrupulorum remedia, utiliſſimum eſt, ut ille, qui ſcrupulis torquetur, primo Deum frequenter oret, ad implorandum ipſius auxilium; ſecundo, ut cum omni mentis humilitate has animi moleſtias acceptet, indignum ſe reputans, qui

eas

conscientiæ serenitate præservatur, ob sua peccata, & neglectum gratiæ, tertio, ut deponat suum judicium, & non obstantibus suis ratiocinationibus, se humiliter submittat judicio docti, & probi Confessarii.

TRACTATUS.

De Legibus, & de Pœnis Ecclesiasticis contra infractores legum: seu de Censuris.

DUplicem habemus regulam, cui conformari debet actus humani, quartum prima est interna, scilicet conscientia, alia vero est externa, nempè Lex, quæ facienda præcipit, & prohibet vitanda. Postquam ergo de actibus humanis in bonum dirigibilibus, & de conscientia, quæ est ipsorum directiva intrinsece, dictum est, non ineptè agendum venit de Legibus, quæ ipsosmet humanos actus extrinsece regulant, acturi postea de Censuris, quæ sunt certæ quædam pœnæ inflictæ ab Ecclesia in suarum legum infractores. Hoc fiet in tribus Disputationibus, quarum una erit de Legibus in genere; secunda de Legibus in specie, tertia de Censuris, ubi & de Irregularitate.

DISPUTATIO PRIMA.

De Legibus.

NOmen Legis vel à *ligando* habetur, in quantum homines ad aliquod obliganter per legem, vel à *legendo*, quia lex editur, & scribitur, ut sæpius legatur ad instructionem subditorum, vel denique à *diligendo*, quatenus docet, quæ sunt deligenda,

da, & eligenda. Videamus aliquod de Legibus in communi.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Lex?

NEc de existentia, nec de utilitate legis ullus dubitare potest, quantum enim ad existentiam, constat ab orbe condito datas fuisse leges; & Angelis, & hominibus, immo ab æterno erant duæ quædam in mente divina existentes, ad quas Deus postquam ad certas leges respiciens, in tempore omnia creavit, & ordinavit; & conduxit, sicut decreverat ab æterno. Quoad legum utilitatem, clarior adhuc est: quomodo enim sine legibus posset humana societas subsistere, nisi per leges improborum malitia refrænaretur, & excitaretur bonorum labor, & virtus: Agendum est ergo solùm de ipsa Legum definitione, & quæ sit illarum divisio.

CONCLUSIO.

LEx est regula quædam perseverans, indicta; vel præscripta ab eo, qui potestatem habet obligandi communitatem, in cujus utilitatem cedit, actiones humanas conducens in bonum, & avertens à malo sufficienter promulgata. Dicitur primo, *regula*, quia actus humani diriguntur per legem, sed an illa regula sit actus intellectus aut voluntatis, controvertuntur. Doctores, Thomistæ enim volunt legem ad intellectum pertinere. Scotistæ vero melius illam ad voluntatem referunt, vis enim obligandi ad volun-

tatem

tatem formaliter ſpectat, licèt præſup-poni debeat actus, intellectus legislatoris, judicantis, an quod per legem fertur, bonum ſit utile. Dicitur ſecundo, *perſervans*, in quo à præcepto diſtinguitur, quod modo adeſt, modo abeſt, ſemper ceſſat per mortem præcipientis, ubi leges perſeverant, & ſunt ſtabiles regulariter ratione ſui, licèt aliquando mutentur rationes finis, ob quem conditæ ſunt, ſic leges ceremoniales veteris Teſtamenti abrogatæ fuerunt per legem novam, quia inſtitutæ erant ad figurandam legem novam, & dum præſens eſt veritas, figura ceſſare debet, aliquando etiam mutantur ratione ſubjecti, cui feruntur leges, ut patet de legibus judicialibus legis antiquę, quę datę erant populo in ſervitute redacto, ceſſante autem illa ſervitute, tales leges rigoroſæ ceſſare debuerunt. Dicitur tertio, *indita*, *vel præſcripta*, ut includantur in hac definitione, tum lex naturalis, quę à natura eſt, tum poſitiva, quæ à legislatore præſcribitur. Dicitur quartò, *ab eo, qui poteſtatem habet obligandi communitatem*; nullus enim poteſt alium obligare, niſi legitimam in illum habeat authoritatem, cum ergo lex vim habeat obligandi communitatem, ferri debet ab eo qui poteſtatem obligandi habeat. Additur quinto, *in cujus utilitatem cedit*: leges enim in bonum commune cedunt, ſive mediate, ſive immediate, v. g. cum leges feruntur in favorem pupillorum, & minorum, hoc mediate vergit in bonum communitatis, nam bonum partis conducit ad bonum totius, lex etiam tributorum, quæ ſolùm utilitatem Regis concernit, vertitur in bonum commune, ſi enim debitè Princeps non ſuſtentaretur, non poſſet onera reipublicæ ſuſtine-

re.

re. Adjungitur ſexto, *actiones humanas conducens*, licet enim ad aliquid faciendum, vel omittendum aſtringi poſſint Angeli lege, & præcepto, de actionibus tamen Angelicis hic loqui non intendimus, ſed tantùm de humanis. Adiicitur ſeptimò, *Conducens ad bonum & removens à malo*, excitare enim ad bonum; & à malo removere, ſunt præcipui finis legum. Additur ultimo, *ſufficienter promulgata*, quia nullum ſuperioris imperium inferiorem obligare poteſt, niſi in ſubditorum notitiam deducatur, ſed hæc eſt differentia inter leges, quod lex naturalis ſufficienter ſingulis promulgetur per judicium naturale quod poſſident, quo judicant naturaliter Deum eſſe colendum, parentes honorandos, &c. poſitivæ vero leges externam requirant promulgationem.

QUÆSTIO II.

Quotuplex ſit Lex?

ALiter reſpondent Juriſtæ, aliter Theologi. Illi jus cum lege confundentes, ipſum dividunt in ius naturale, ius gentium, & ius civile. Jus naturale eſt illud, quod eſt commune & brutis, & hominibus, ut procreatio prolis, coniunctio maris, & fæminę: Jus gentium eſt illud, quod eſt propoſitum ſolis hominibus, & illis fere omnibus commune eſt, ut cultus erga Deum, honor erga parentes, vim vi repellendi licentia, &c. Jus civile eſt illud, quod eſt proprium alicui regno, ſeu reſpublicæ, ut v. g. ius Athenienſium, ius Lacædemonum, ius Gallorum, ſed præſertim ius Romanorum nomine iuris civilisſimpliciter gaudet Quoad Theologos, alio modo leges dividunt, quod explicabit.

CON-

CONCLUSIO.

LEx primò dividitur in legem naturalem, & positivam. Lex naturalis subdividitur in legem naturalem, sacram, moralem, & politicam. Lex positiva in legem æternam, divinam, & humanam.

Lex naturalis est judicium naturale, quo ratio nobis dictat bonum esse faciendum, & malum fugiendum. Ex illo principio practico multa alia deducuntur, quorum alia sunt faciliora, alia difficiliora. Quod si illa principia practica, quæ formantur à judicio naturali, Deum respiciant; ad legem naturalem sacram pertinent; ut v. g. quando lex naturalis dictat: Deum esse colendum, & cum summa humilitate adorandum. Si illa principia præscribant hominimodum, quo debeat mores componere in ordinem ad finem ultimum, spectant ad legem naturalem moralem. Si denique ulla principia lumine naturali cognita dirigant hominem in ordine ad societatem communem, legem naturalem politicam concernunt, per quam v. g. vir, & uxor sibi mutuam fidem servare debent, ad prolis educationem, & institutionem tenentur parentes, filii ad parentum reverentiam. Reges ad conservationem legatorum alterius principis; cives permanere debent in facta agrorum divisione, &c.

Lex positiva est ea quæ præscribitur à legislatore, & hæc, ut diximus, duplex est divina, & humana Lex enim æterna, quæ nihil aliud est quam decretum Dei æternum, quo statuit homines, & Angelos, sic esse in tempora regulandos, non est propriè Lex, ab æterno enim non sunt subditi, & Lex dicitur

per

per respectum ad subditos, unde si vocetur Lex, hoc est, qnia est regula practica, non actu, sed aptitudine. Lex positiva divina est, quem Deus præscripsit ratione utentibus, illis tradens modum, quo possint pervenire ad cœlestem beatitudinem, quæ est finis hominis, Deus illam dedit vel per se, ut in novo Testamento, qui quo Deus homo factus multa præcepit quæ legem gratiæ integrant, vel illam contulit Angelorum ope, ut Lex vetus, quam Deus dedit Moysi in summitate montis Sinai per Angelos tradentes eam nomine Dei. Lex positiva humana est regula quædam prescripta ab homine habente publicam authoritatem, præscribens subditis aliquod faciendum, vel prohibens aliud. Alia est lex Ecclesiastica, quæ ad bonum supernaturale dirigit, alia est civilis, quæ tendit in bonum naturale. De his omnibus dicere conabitur.

QUÆSTIO V.

De materia, proprietatibus, fine, & effectibus Legis?

QUantum ad materiam legis, quæstio potest intelligi, vel de materia *in qua*, id. est, de subjecto, in quo lex residet, vel de materia, *circa quam* leges versantur.

CONCLUSIO PRIMA.

MAteria *in qua*, seu subiectum in quo primario leges resident, est intellectus antecedenter, & formaliter voluntas, quando enim superior aliquis legem condere intendit, cognoscit primo id, quod statuere vul-

vult, an scilicet sit bonum, & utile, & illud judicium est in intellectus, deinde prœscribit suis inferioribus id, quod sibi congruum, & illis utile videtur, in quo stat formalis ratio legis, & hoc decretum in voluntate, tanquam in suo subiecto, remanet, & sic materia *in qua* legis saltem primaria est intellectus, & voluntas legislatoris. Legis materia secundaria *in qua*, est, vox, tabula, liber, scriptura, & alia id genus, postquam enim leges stabilitæ sunt in mente legislatoris, ut habeant suam essentiam, non physicam, sed moralem, quæ consistit in vi obligativa, debent inferioribus manifestari per talia instrumenta. Materia denique *circa quam* versantur leges, sunt actiones humanæ, quæ sub legem cadunt, ut bonæ fiant, & declinent à malo.

CONCLUSIO SECUNDA.

TRes assignantur communiter proprietates legis nimirum authoritas, veritas, & bonitas, lex enim habet principium, formam, & finem. Ratione principii condentis legem, debetur legi authoritas, quia nullus potest legem edere, nisi authoritate polleat. Ratione formæ, debetur legi veritas, seu rectitudo, nam lex injusta non est lex, sed tyrannis, Ratione finis legi debetur bonitas, quia lex non ordinatur nisi in bonum commune hominum, & in bonum particulare Dei, si enim quœratur, quare ponitur Petrus, apte respondetur: ut observetur lex, si secundo quœratur, qualem talem punitionem lex prœscribit? merito, dicitur propter bonum communitatis, quæ detrimentum pateretur, & non punirentur malefactores si perquiratur ulterius, propter quod est bonum com-

communitas? hoc est, propter bonum Dei, qui est omnium creatorum finis ultimus. Per hoc patet responsio ad tertiam partem tituli quæstionis, nimirum de fine legis, qui alius non est, quam reipubl. utilitas.

CONCLUSIO TERTIA.

EFfectus legis duplex est. Primo obligat, & secundo nata est subditos reddere bonos. Quod leges naturæ sint reddere subditos bonos, hoc intelligitur de lege morali, quæ instituitur ad mores componendos, si aliquando subditi boni non efficiantur per legem, immo fiant prævaricatores, hoc est per accidens contra naturam legis, & legislatoris intentionem. Quod etiam leges obligent subditos, constat, quia essentia moralis legis est, quod obliget, & illa obligatio duplex est, una sub peccato, seu in foro interno, alia sub pæna temporali, seu in foro externo. Obligatio legis supponit promulgationem, ut diximus, nullus enim tenetur ad id quod ignorat, nec ferre potest, non est autem necesse, ut lex obliget, maxime in foro externo, quod singulis intimetur, sed sufficit; quod illius publicatio fiat in singulis Provinciis regni, non obligat tamen in conscientia nisi eos, ad quorum aures pervenit, sed pro tunc ignorantia excusat, modo non fuerit crassa, & vincibilis, ita quod subditus talem legem audire potuerit, & debuerit, assistendo, v. g. missis parochialibus; in quibus proclamantur præcepta Ecclesiæ, maximè circa festa, & jejunia. Quoad legis receptionem à subditis, hoc non requiritur, legislator enim vim obligandi habet independenter à populo, & populus majori autho-

authoritate polleret, si legem principiis posset impedire, si tamen non fuit in usu per decennium: censetur abrogata per desuetudinem, modo casus observandi legem aliquoties advenerit intro illud tempus.

QUÆSTIO IV.

Quis leges condere valeat?

COnstat quidem, patrem posse imponere præcepta suis liberis, maritum suæ uxori, dominum suis servis, aut famulis, sicut & judices inferiores intra terminos suæ jurisdictionis, quia omnes illi habent potestatem œconomicam, cum tamen non habeant potestatem publicam, nec jurisdictionem universalem super omnia membra reipublicæ, leges propriè dictas instituere nequeunt, nam legislativa est præcipuus actus, quo gubernatur reipubblica, ergo fieri tantum potest ab eo, qui authoritate pollet publica super rempublicam, ideò erit.

CONCLUSIO.

ILle tantum habet authoritatem condendi leges, qui jurisdictionem publicam habet, qualem habet Deus super Angelos, & homines, summus Pontifex in omnes Christianos. Respublica in suo cives, & Reges in suos subditos. Deus habet a seipso suam authoritatem, Pontifex immediate à Deo, & Reges jure successivo, vel electionis, cùm enim communitas, seu respublicam sit corpus quoddam liberum, habet naturaliter jus regendi seipsam, unde vel tale jus sibi reservare potest, vel in alium transferre sine limita-

mitatione, vel cum limitatione. Ex hoc mul-
ta sequuntur.

Primò. Summus Pontifex potest leges Ec-
clesiasticas instituere in toto orbe Christiano,
Christus enim absolute dixit Petro, *Quod-
cumque ligaveris super terram, erit ligatum
& in cælis*, &c. Quantum ad leges civiles,
& politicas, nullus potest ferre, nisi in suo
territorio, in quo potestatem politicam, &
Ecclesiasticam in eadem persona conjungit.
Sic dicendum est de Archiepiscopis in suis
Diœcesibus, & de Cardinalibus in subditos
dependentes, ab Ecclesia sui tituli. Conci-
lia generalia si fiant authoritate Summi Pon-
tificis, leges universales totam Ecclesiam ob-
ligantes instituere possunt, & hoc iniuxta
potestatem illis traditam, & non amplius.
Quod si celebrentur independenter ab illo,
tamen potestatem non habent: Christus enim
non dedit illam potestatem cœtui Ecclesiæ
sine capite, sed Petro; *Quæcumque ligaveris*,
&c. Concilia Notionalia; quæ fiunt autho-
ritate Primatis, vel Archiepiscopi, præsen-
tibus Episcopis nationis, non possunt con-
dere leges, quæ obligent extra nationem;
sicut nec Provincialia extra provinciam,
nisi hæc Concilia generaliter approbet Sum-
mus Pontifex; & satis declarare se velle,
ut tales leges ad totam Ecclesiam se exten-
dant. Quoad Generales Ordinum, leges con-
dere possunt in Capitulo Generali, sicut &
Provinciales in Provinciali, in his scilicet,
quæ observantiam regulæ spectant.

Secundo, Imperator legitime electus pote-
statem obtinet condendi leges in regnis, &
provinciis sibi subditis tantum. Dixi, *Legi-
timè electus*, quia si per viam injustam, &
illegitimam imperium invaserit, deest illi

justa

iuſta authoritas, quæ ad condendas leges requiritur, niſi paulatim populi conſentiant, & ablata fuerit poteſtas legitimi Superioris, v. g. per mortem eius, & hæredum legitimorum carentiam, in quorum præiudicium nihil prodeſt ſubditorum conſenſus in favorem uſurpatoris. Adiunxi, *In ſuis provinciis tantùm*, obligare enim poteſt tantum ſubditos, unde ſi vocetur, v. g. Imperator Occidentis, non eſt, quod ius habeat in omnia Occidentis regna, ſed ideo taliter vocatur, quia eſt Imperator in Occidente, & aliquam præcedentiam habet in Conciliis ante alios reges, & præſides.

Tertiò, reges in ſuis regnis leges civiles, & politicas ferre poſſunt; habent enim authoritatem publicam in ſuos ſubditos, ſicque ius habent dirigendi illos, & legibus coercendi. Sic dicendum eſt de aliis ſupremis principibus; qui in iuriſdictione temporali ſuperiorem non agnoſcunt. Reginç etiam regni dominæ leges poſſunt ferre, quia poteſtatem regiam habent, unde ſi in lege habeatur, quod fœminæ remotæ ſint ab omnibus officiis publicis, & civilibus, hoc verum eſt de fæminis ordinariis, quæ publicam iuriſdictionem non habent. An contracto Matrimonio, reginæ cum aliquo, ſiet poteſtas condendi leges apud reginam vel regem, quando iure hæreditario domirium pertinet ad reginam, controvertuntur Doctores, quorum maior pars ſuſtinet remanere apud reginam, nec Matrimonium transferre dominium regni in maritum, nec tale ius poſſe dari in dotem, nec alienari poſſe. Quòd ſi vir ſit caput mulieris, & mulier ſit ſub illius poteſtate: hoc eſt, quantum ad uſum matrimonii, ſeu quantùm ad œconomicum

regi-

regimen familiæ: non vero quantum ad jus regium, & politicam administrationem regni.

Quartò, communitates perfectæ, quę respublicæ vocantur, leges statuere possunt: ipsis enim competit suprema authoritas, quam vel apud se conservant aut magnatibus, aut duci transferunt, aut denique mediam faciunt inter ducem, & cives, itaut nec dux sine communitate, nec communitas sine duce leges statuere possint, seu caput cum membris. Est autem magna differentia inter duces illos, qui regulariter præsunt istis respublicis, & reges, qui suis subditis dominantur, quod tales duces in sua potestate limitati sint, tum quoad terminum, tum quoad qualitatem authoritatis: reges vero plenariam, ut plurimum, habeant authoritatem, & præsertim Rex noster Christianissimus, qui, in omnibus, quæ justa sunt, plenissimum habet imperium, & de omnibus quæ agit nullam alia affert rationem, nisi solummodo hæc verba, *talis est voluntas nostra*. Porrò, licet subditi authoritatem dederint suis principibus, illam tamen pro libito revocare nequeunt, quia illam subditi concesserunt in perpetuum, & hoc repugnaret paci, & tranquillitati regnorum, frequenterque motus, & seditiones excitaret.

QUÆSTIO V.

Qui Legibus subiici possint?

QUantum ad legem naturalem, & divinam, omnes omnino homines, sive etiam sint justissimi, illis subiiciuntur, quicquid dicant Lutherus, & Calvinus, putantes, justos, & probos viros nulla lege, divina, aut

humana conſtringi, quantum ad reatum, & imputationem, modo habeant ſingularem fiduciam in Deum, & credant ſe eſſe juſtos, licet multa peccata commiſerint, quia, inquiunt, *juſto non eſt lex poſita*. Sed hoc eſt dire. ctè contra D. Paulum Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*; & Heber. ult *Obedite præpoſitis veſtris*. Si ergo idem Apoſt. Timot. 1. dicat, *Juſto non eſt lex poſita*: id eſt juſtus non indiget coactione legis, ſed obedire paratus eſt ex ſolo Dei amore. Non eſt ergo nobis quæſtio de ſubjectione hominum, reſpectu legis divinæ, aut naturalis; ſed reſpectu legis humanæ, ſive ſit civilis, ſive Eccleſiaſtica: ubi difficultas eſſe poteſt reſpectu regnum, infidelium, amentium puerorum, indigenarum, & peregrinorum.

CONCLUSIO PRIMA.

PRinceps ſæculares, aut Eccleſiaſtici non tenentur ex vi coactiva ad ſervandas leges, quas ipſi, aut prædeceſſores condiderunt; ſed tenentur ex vi directiva ad illarum obſervantiam. Non tenentur primo ad illas ex vi coactiva, quia lex obligat tantum ſubditos, & nullus eſt ſibi ſubditus, deinde, actus legislatorius involuit juriſdictionem, & nullus in ſe habet juriſdictionem; alias eſſet ſimul dominus, & ſubditus: tandem, hoc habetur in lege, *Princeps*, *de legibus*, ubi dicitur, *Princeps legibus ſolutus eſt*, tenentur tamen legibus contractum, quia in contrahendo agunt potius perſonam privatam, quam publicam. Tenentur ſecundo ad obſervationem legis ex vi directiva, & æquitate fundata in jure naturæ, quia debent alios ſuo exemplo movere, & magis excitant facta, quam

quam dicta: Deinde, caput debet se conformare membris. Tertio, non videtur leges observari posse, quando publice à legislatore videntur violari. Quarto quia absurdum est, ut princeps aliter agat, & aliter jubeat actiones fieri. Quarto denique, quia Christus Matth. 23. arguit illos, *qui dicunt, & non faciunt*. Dum ergo dicit lex, solutum esse Principem à legibus, hoc verum est directè, & formaliter ex vi illarum legum; quatenus ab illo latæ sunt; falsum est vero indirectè, & mediate, nimirum ex vi juris naturalis, quatenus ex ipso, si non teneantur ad leges ex vi coactiva in quantum non subjacent pœnis latis contra transgressores legum, tenentur tamen ex vi directiva ad illarum observationem, propter rationes allatas. Si quæratur, an legislatore peccent mortaliter, dum suas leges non observant. Ad hoc respondent primò omnes, ipsos peccare revera non servando leges taxantes pretia rerum: quia de jure naturæ est, ne res plures vendatur, aut minoris ematur, quam valet communiter; tantum autem præsumitur valere, quantum per legem determinatur. Idem dicendum est de contractibus, in quibus debet esse æqualitas ex utraque parte contrahentium; & sic legales de contractibus observare debent sub peccato. Respondetur secundo, principes legalem ferentes non teneri ad eas leges, quæ non habent materiam universalem, nec Principi accommodatam, sic quando prohibent, ne quis arma deferat, aut palatium ingrediatur cum ense, vel cervos venetur in sylva, ad talia non tenentur; hoc est enim contra majestatem, & authoritatem Principis. Respondent aliqui, legislatorem non peccare, dum legem infringit quæ mate-

riam hal ent universalem , & legislatori ac; commodatam , ut quando Papa non jejunat, non recitat horas , aut committit simoniam juris tantum humani , sed longe melius tenent alii ipsum peccare , non quidem directe ex efficacia propria legis , quia non potest se directe obligare, cum habeat in se directam jurisdictionem , sed indirecte , in quantum lex à seipso lata , est conditio , qua posita , lex naturæ obligat Principem ad præstandum id, quod aliis præscripsit.

CONCLUSIO SECUNDA.

PUer usu rationis carentes nullis legibus tenentur ; ligantur tamen legibus ebrii , amentes , dormientes , & legem invincibiliter ignorantes. Infideles vero , & Catechumeni illis nullo modo subiiciuntur. Probatur prima pars de pueris , quia leges imponuntur illis tantum , qui possunt eas intelligere ; ipsisque præbere obedientiam ; hoc autem falsum est de pueris usu rationis carentibus , ergo legibus non subiiciuntur , unde tempore jejunii possunt uti carnibus ; & adulti possunt illis carnes porrigere , modo non sit specialis prohibitio Ecclesiæ , quæ viget in Gallia ; possunt etiam sacris interesse tempore interdicti , quod si priventur sepultura Ecclesiastica , illo durante ; hoc est in pœnam aliorum ; vel ob incapacitatem loci , possunt etiam introduci in Monasteria Monalium , secluſa speciali prohibitione ; unde si Concilium Tridentinum excommunicationem pronunciet in introducentes personas alterius sexus ; intelligitur de personis ratione pollentibus . Probatur secunda pars . quia licèt ebrii , amentes dormientes , & legem ignorantes neque,

queant per accidens intelligere legem, nec illam observare ex accidenti: per se tamen afficiuntur legibus, legesque ad illos, velut ad subditos diriguntur per se, quia de se sunt usu rationis capaces: non peccant tamen actu; defectu advertentiæ: sed si quis illis porrigeret carnes tempore jejunii, peccaret mortaliter; quia concurreret ad actionem materialiter malam: sicque illas administrans peccaret formaliter; non vero ebrii, aut amentes illis utendo, ob defectum advertentiæ. Tertia pars evidens est pro Infidelibus, & Catechumenis: non sunt enim subditi Ecclesiæ, ergo nec ligari possunt legibus Ecclesiasticis, unde non peccant manducando carnes in jejunio Ecclesiæ & nec illi, qui eas administrarent ipsis. quia non concurrunt ad actionem malam formaliter, aut materialiter, peccarent tamen, qui alimenta vetita porrigerent hæreticis, quia ratione Baptismi subditi sunt Ecclesiæ.

CONCLUSIO TERTIA.

Clerici primo non subiiciuntur Principum sæcularium authoritati in causis Ecclesiasticis; idest, in illis causis, quæ non pendet ex legibus civilibus, sed ex Evangelico, aut Conciliis, aut Pontificum Constitutionibus. Hoc asserit Justinianus Novella 83. & Concilium Milevitanum Can. 3. & Matisconense Can. 8. quæ pronunciant, puniendos esse graviter Clericos, qui causam Ecclesiasticam, ad iudicium Imperatoris deferunt. Secundo, clerici nullo modo sunt exempti à legibus civilibus, quæ non sunt contra libertatem Ecclesiasticam, sed ordinantur ad bonum regimen Reipublicæ; ut cum princeps pretia re-

rebus venalibus constituit, prohibet, ne quis noctu cum armis incedat, aut frumentum transferrat ad inimicos: nam claricis, præterquam quod clerici sint, sunt adhuc partes, & cives reipublicæ politicæ, sicque politicas leges observare tenentur. Tertiò Clerici leges civiles violando, non possunt regulariter à judice sæculari puniri, Tit. *de foro competenti*, & Tit. *de immunitate Ecclesiarum*. Sic etiam Justinianus in Novellis constitutionibus 79. 83. & 123. unde Conc. Agatense c. 32. habet, *Clericum nullus præsumat apud sæcularem judicem, Episcopo non permittente, pulsare*, & sic Concilia Carthag. 3. can. 9. & Tolet. 13. Dixi, *regulariter*: nam allegando contrarium usitatur per privilegia, ut in isto regno, ubi vigent immunitates Ecclesiæ Gallicanæ. Quartò, bona clericorum non subjiciuntur regulariter legibus tributariis: sic in Concil. Lateran. part. 1. cap. 19. sic in cap. *Quamquam*, *de censibus in* 6. & Tit. *de immunitate Ecclesiarum*: item ex *l. sancimus de sacrosanctis Ecclesiis*. Unde Gen. 47. Joseph voluit omnes Aegyptios certum tributum solvere Pharaoni, exceptis Sacerdotibus, quos immunes ab illis debere esse judicavit. Hoc intelligitur adhuc, secluso privilegio, per conventionem enim factam inter summos Pontifices, & Reges Galliæ, isti exigunt jus reale super quædam Ecclesiæ sui regni bona.

CONCLUSIO QUARTA.

QUando aliquis extra territorium suum versatur, non amplius tenetur legibus sui territorii, modò sint particulares pro illo. Sic habetur c. *Ut animarum* 2. *Const.* in 6.

Un-

Unde Auguſt. Epiſt. 118. ad Ioan. c. 2. refert hæc verba Ambroſii, *Cùm Romam venio, Sabbato jejuno, cùm Mediolani ſum, non jejuno; ſic & tu, ad quamcumque Eccleſiam forte veneris; morem illius ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quenquam tibi*. Ratio eſt, quia lex eſt quædam regula pro bona gubernatione territorii inſtituta, quæ proinde non involvit ſubditos in alieno territorio exiſtentes. Ex quo ſequitur, delinquentes extra Diœceſim non incurrere cenſuram annexam delicto in Diœceſi; Sic qui tranſit è loco, in quo feſtum eſt, ad alium ubi non feſtatur poteſt ibi operari, non jeiunare, & manducare carnes. Quantum vero ad auditionem ſacri, aliqui putant, quod debeat illam prævenire, ſi exeat eodem manè, quo feſtum agitur; quia, inquiunt, præceptum audiendi miſſam non eſt determinatum ad certam aliquam horam, & ſic obligat, ut quamprimum impleatur, ſi poſteà implendum non eſt; alii ſentiunt, nullum ad hoc teneri, quia hoc præceptum non limitatur ad certam horam, ſed ſe extendit uſque ad meridiem, unde ut obliget, debet quis manere intra illud ſpatium in loco, ubi feſtum agitur; primum totius eſt, & conſulerem in praxi. An ille, qui ex territorio ſuo, ubi jeiunium eſt, tranſmeat ad illud, ubi non eſt jeiunium, peccet manducando carnes in iſto, quando venit in illud cum animo eximendi ſe à lege jeiunii; controvertuntur DD. Suares, Sanches, Baſilius, Pontius, Bonacina; Leſſius, hoc licitum eſſe tenent; quia exeundo ex territorio ſuo, ſuo iure utitur, & dum eſt extra territorium, licitè utitur privilegio: alii tamen contrarium ſentiunt, in quantum talis exitus ſit in fraudem legis, & ſcandalum generare poteſt

quod peccatum est saltem veniale, & necessario vitandum.

Quantùm ad peregrinos, & advenas; tenentur primò legibus generalibus Ecclesiæ, quæ obligant fideles ubicumque, sint. Tenentur secundo legibus particularibus loci, in quo sunt pro contractibus faciendis; unde contractus facti in tali loco sine formalitatibus, quæ talis locus exigit, nulli sunt: sicque vir, & mulier manentes in territorio, ubi non recipitur Conc. Trid. validè contrahunt in eo sine præsentia Parochi; si contrahunt verò, ubi receptum est, invalide contrahunt licèt sint in territorio, ubi non recipitur. Tenentur tertiò ad pretium taxatum in venditione, & emptione, quia est, quid sequens naturam contractus. Tenentur quarto legibus particularibus loci, in quo sunt, v. g. jejunio, festis, &c. statim atque ad illum accesserunt cum animo constituendi ibi suum domicilium: animum autem constituendi domicilium habet ille, qui actu in tali loco inhabitat, & intendit ibi manere pro maiori anni parte, aiunt aliqui, vel pro mora notabili, aiunt alii, quod si hoc desit, tales leges non obligant advenas, nisi ratione scandali, quod ut vitetur, debet quisque se conformare legibus loci, in quo est, iuxta illud Prov. *Cum fueris Romæ, &c.* Ex quibus patet, scholares posse, & teneri Sacramenta recipere in loco, in quo sunt pro studiis faciendis, licèt nondum in eo manserint pro maiori anni parte, modo talem intentionem habeant.

DIS.

DISPUTATIO SECUNDA.

De qualibet Lege in particulari.

NOn pauca remanent dicenda de legibus in genere: sed quia vel de facili intelligi possunt, vel intelligentur ex iis, quæ sumus dicturi de legibus in specie, quælibet à nobis examinanda remanent.

QUÆSTIO PRIMA.

De Lege naturali.

LEx naturaliter dupliciter sumitur, vel prout est in Deo, estque actus divini intellectus, & divinæ voluntatis, quo Deus judicat, & vult homines vivere regulari secundum rationem: vel prout est in nobis, estque actus humanæ mentis, quo judicamus nos debere vivere conformiter rationi; Ex quo patet, quòd si primo modo sumatur, idem sit lex naturalis, ac pars quædam legis æternæ, quæ se extendit ad omnes creaturas: at lex naturalis tantùm creaturas rationales respicit, prout à nobis hic spectatur, ut regulativa actuum humanorum: secundo modo debemus illam considerare in præsenti quæstione.

CONCLUSIO.

LEx naturalis est dictamen rationis practicæ, quo per lumen naturale evidenter cognoscimus facienda esse illa, quæ cum ratione conveniunt, & vitanda esse illa, quæ rationi adversantur; & sic ex convenientia, vel disconvenientia rei cum recta ratione

oritur essentia legis naturalis, sicut ex conformitate, vel difformitate actionis cum lege divina oritur ratio legis divinæ. Unde distinguitur ius naturale à iure gentium, in quantum ius naturale, ut hic à nobis sumitur, convenit creaturæ rationali, ut sic consideratæ; ius gentium vero competit creaturæ rationali, quatenus in societate civili versatur. Quia diximus legem naturalem consistere in convenientia, vel disconvenientia cum ratione; ideò licèt multa præcipiantur, & prohibeantur à Deo, quæ sunt de iure naturali, citrà illam iussionem essent semper bona, vel mala: unde pertinent ad legem naturalem, quatenus sunt convenientia, aut disconvenientia rationi, & ad legem divinam spectant, prout à Deo expressè præcipiuntur, aut prohibentur.

Primum, & generalius principium legis naturalis est, bonum esse prosequendum, & malum fugiendum; sicut enim intellectus non potest assentiri nisi vero, sic nec voluntas potest aliud prosequi, nisi bonum sit. Ex hoc principio tanquam ex fonte derivantur ista; *Quod tibi fieri non vis, alteri nè feceris; Deus est colendus, parentes honorandi, vita conservanda, sublevandi miseri, adulterium vitandum, furtum non est committendum*; & in genere omnia Decalogi præcepta Licèt lex naturalis habeat plura ista principia practica, manet tamen in se una, unitate saltem generica; in quantum omnia illius præcepta ad generale istud reducuntur, *Bonum est prosequendum, & malum fugiendum*; unde aliæ dicuntur conclusiones deductæ ex illo principio, quarum aliæ sunt faciliores, aliæ difficiliores: Quin autem à principiis communioribus legis naturalis certæ quædam conclu-

siones

ſiones ſunt remotæ , quæ non poſſunt elici niſi cum difficultate; ideò dicitur, quod lex naturalis ſit una apud omnes , quantùm ad principia communiora, & concluſiones faciliores; non tamen ſit una apud omnes, quantum ad ſingulares concluſiones.

Quod eſt de iure naturali tantùm permiſſivè, mutari poteſt, introducendo ſcilicet contrarium illius , quod natura non præcipit , aut prohibet; unde quia natura permittebat tantùm omnia eſſe communia, & non præcipiebat, ideo potuit fieri agrorum diviſio ; poteſt etiam quis propriam libertatem vendere. Quod autem eſt de iure naturali poſitivè præceptum, aut prohibitum, mutari non poteſt manentibus iiſdem circumſtantiis ; quia lex naturalis conſiſtit in rebus ipſius , qui habent convenientiam, vel diſconvenientiam cum recta ratione ; ſi autem circumſtantiæ rerum non mutentur , ſemper habent convenientiam, vel diſconvenientiam cum ratione; ergo non mutatis circumſtantiis, lex naturalis mutari non poteſt . Si autem circumſtantiæ mutentur , mutari poteſt id , quod alìunde erat de jure naturali; ſic licèt de jure naturæ honorandi ſint parentes, poteſt hoc mutari, ſi ſint iurati patriæ hoſtes: licèt homicidium prohibeatur, licitum ſit, dum patratur authoritate Dei habentis ius in mortem, & vitam : vel authoritate publica , cui tale ius per commiſſionem competit in ſubditos , vel denique ad conſervationem ſuæ propriæ vitæ, quæ aliter conſervari non poteſt. Licèt res aliena reſtituenda ſit domino, non tamen gladius furioſo reddendus eſt; licèt furtum prohibeatur , in extrema tamen neceſſitate conſtituto permittitur.

Deus non poteſt diſpenſare in ulla lege

naturali, ſive ſit in Decalogo, ſive extra: diſpenſare enim eſt concedere aliqui, ut agat contra legem, etiam quatenus obligat, benè autem facere poteſt Deus, ut mutatis aliquibus circumſtantiis, lex naturalis non obliget; ſicque quando Deus diſpenſare videtur in aliquibus præceptis naturalibus: hoc eſt, quatenus declarat in talibus circumſtantiis illa præcepta non obligare. Quando, v. g. lex naturalis prohibet homicidium: hoc eſt quando fit privata authoritate, non publica, aut divina, aut in conſervationem ſuæ propriæ vitæ: ſic Deus cum Abrahamo non diſpenſavit ſuper præceptum, *non occides*: non obligat enim in eo caſu, ubi homicidium fit authoritate divina. Quando etiam juſſit Oſeæ, ut adiret mulierem fornicationis, non diſpenſavit ſuper præceptum, *non mœchaberis*, non iuſſit enim, ut illam cognoſceret ante contractum, ſed ut cum illa contraheret. Quando iuſſit Iſraelitis, ut auferrent bona Aegyptiorum, non diſpenſavit ſuper præceptum, *non furtum facies*: non conceſſit enim, ut acciperent bona illorum, tanquam aliena, ſed tanquam ſint propria per donationem Dei, qui omnium bonorum Dominus erat, & qui poterat tale dominium transferre ad Iſraelitas, qui pro toto labore Aegyptiis reddito verbera ſolùm reportaverant. Quando Deus conceſſit Polygamiam, non diſpenſavit ſuper legem naturalem, ſed abſtulit circumſtantiam, qua ablata ceſſat obligatio legis naturalis, nempè inhabilitatem viri, inhabilis eſt enim ut tradat dominium ſui corporis ſecundæ uxori, poſtquam tradidit primæ. Deus autem ut ſupremus Dominus facit illum de inhabili habilem, permittendo, ut dominium corporis viri ſit commune duabus uxoribus, &

in

in hoc casu lex naturalis non obligat, quoniam obligat tantùm personas inhabiles. Quando similiter aliàs vir repudiabat uxorem. Deo permittente, non contradicebat legi naturali, quia lex naturalis prohibebat tantùm electionem uxoris, & conjunctionem cum alia stante priori vinculo, illud autem vinculum dissolvebatur authoritate divina, mediantè libello repudii, sicut nunc per mortem dissolvitur. Ex his patet, quod Deus non dispenset propriè in lege naturali, sed adveni-entibus certis circumstantiis, lex naturalis non obliget.

Idem dicendum est à fortiori de summo Pontifice, quòd non dispenset in illis, quæ sunt de lege naturæ, sed aliquando tollit certas circumstantias quibus ablatis, cessat obligatio legis naturalis, quod vocatur dispensare, sed large, ob rationem anteà allatam. Redditio voti, v.g. & impletio juramenti, sunt de jure naturali, quia supponunt promissionem Deo factam, & non relaxatam, & manente illa promissione non relaxata, nec Deus, nec summus Pontifex dispensare possunt, quin impleatur; Deus autem, vel Pontifex ejus vices gerens talem promissionem relaxat, & sic cessat obligatio voti reddendi: idem fit apud homines, ubi promissio est de jure naturali adimplenda, quamdiù non relaxatur. Eodem modo dispensare dicitur summus Pontifex supra residentiam pastorum, quæ est de jure divino naturali, ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de *Reform.* non quòd dispenset propriè, sed remittit Pastori obligationem residendi nomine Ecclesiæ, cui per pactum ad residendum se addixit, saltem tacitè, suscipiendo curam animarum: sed hoc non debet fieri nisi ob magnam utilitatem Ecclesiæ, aut gra-

vem neceſſitatem Paſtorum. Pariter agit Eccleſia, quando Matrimonium ratum diſſolvit occaſione ingreſſus religionis approbatæ, tollit enim nomine Dei vinculum Matrimonii; & tali vinculo ablato, ille, qui anteà conjugatus erat, religionem approbatam ſuſcipere poteſt.

Porro ſciendum eſt, quod licèt aliqua legis naturæ præcepta non obligent in certis quibuſdam circumſtantiis, ut vidimus, ſunt tamen aliqua, quæ immutabiliter obligant, quibus contradicere nunquam licèt, & illa ſunt, mendacium, perjurium, odium Dei, & idololatria.

QUÆSTIO II.

De Lege divina.

PRæter legem naturalem, quam Deus impreſſit ita fortiter menti hominum, ut nulla virtute expungi valeat, ſupperaddidit multa præcepta poſitiva, quæ diverſa fuerunt pro diverſitate ſtatuum, in quibus verſati fuerunt homines, in ſtatu innocentiæ præceptum fuit Adæ, Evæ, & utriuſque poſteris, ne manducarent de fructu vetito. In ſtatu legis naturæ viguit præceptum de uſu remedii contra peccatum originale, & de non comedenda carne cum ſanguine, Geneſ. 9. Poſteà præcepit Circumciſionem familiæ Abrahami. Deinde ſeligens filios Jacob, ſeu Iſraelitas in populum ſuum tulit illis certam præceptorum congeriem, quæ vocata fuit Lex vetus. Tandem per Filium ſuum, Legem novam, ſeu gratiæ condidit. Divina meritò dicitur utraque, quia nomine Dei data eſt: prima Miniſterio Angelorum, & per ipſum Deum hominem factum innotuit ſecunda. De qualibet dicemus.

CON.

CONCLUSIO PRIMA.

LEx vetus fuit bona, ſancta, & juſta contra Manichæos, volentes ipſam eſſe malam, non à bono Deo, ſed à malo conditam. Noſtra concluſio habetur ad Roman. 7. *Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, juſtum, & bonum*. Ubi dicitur *ſancta*, propter præcepta cæremonialia; *juſta*, propter judicialia; & *bona*, propter moralia. Triplex ergo fuit lex vetus, nempè moralis, cujus præcepta generatim continentur in Decalogo, cæremonialis, quæ determinabat ritus, & cæremonias, quibus Deus eſſet colendus, & judicialis, quæ dictabat, quomodo juſtitia eſſet reddenda proximo. Si contra concluſionem habeatur Ezech. 20 *Dedit illis legem non bonam*, hoc eſt comparatè ad legem Evangelii. Si 2. Corinth. 3. vocatur lex vetus, *Miniſtratio mortis, & damnationis*: hoc eſt per accidens in quantum præbebat occaſionem peccati, non per ſe, ſed ex perverſa hominum inclinatione, qui concupiſcentiam legi præferebant, & ob hoc dicit Paulus Roman 4. *Lex jam operatur*, quod ipſemet explicat; ad Roman. 1. ubi habet, *Occaſione accepta*, Si ad Hebr. 3. in Græco idiomate habetur. *Vetus Teſtamentum non vacaſſe culpa*; hoc eſt, non vacaſſe defectu; licèt enim illa lex fuerit bona, & ſancta, & utilis, quia nos, tanquam Pædagogus, conducebat ad cognitionem faciendorum, non fuit tamen perfecta, quia non conferebat gratiam *ex opere operato*, unde Paulus ad Galat. 4. vocat cæremonias legis, *infirma, & vacua elementa*. Si dicant Manichæi Deum permiſiſſe uſuram ſaltem cum Gentibus

bus Deuter. 13. *Non fœneraberis fratri tuo, sed alieno*; D. Thomas respondet 2. 2. qu. 78. permissam fuisse usuram; non quoad forum internum, qualis caruisset peccato, sed quoad forum externum, in quantum non puniebatur; Alii respondent, posita illa permissione D. Judæos potuisse accipere aliquid supra sortem, non ratione mutui, in quo consistit usura, sed ratione donationis divinæ, quatenus Deus dabat illis tale auctuarium, cùm sit supremus omnium Dominus; & hoc ita fecit Deus, ne Judæis fratres suos per usuram exhaurirent. Sic permisit libellum repudii, ne suas uxores, quas repudiare non possent, occiderent, fuit tamen talis libellus licitus, quia Deus suprema authoritate potuit solvere vinculum Matrimonii, ut habetur in quæst. præcedenti. Si addant Manichæi talem legem fuisse tyrannicam, ob hoc quod habetur Exod. 31. *Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu*; ex hoc concludi tantum potest; quòd fuerit servilis, & accommodata statui Judæorum, qui cùm essent servi debebant deterreri à peccatis metu pœnarum. Si deniq; Matt. 19. declaret Deus odio habere sacrificia illorum; hoc nõ erat ratione sacrificii; talia enim præcipiebat, sed ratione offerentium, qui nolebant à peccato abstinere.

Lex vetus, sicut & nova Deum agnoscit authorem; Sic Conc. Trident. Sess. 4. unde Matth 4. lex Mosaica vocatur mandatum Dei *irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras*. Ratio est, quia lex Evangelica est finis legis Mosaicæ; & lex Mosaica est medium ad legem Evangelicam disponens, tanquam minus perfectum ad perfectius, & tanquam figura ad veritatem, ejusdem autem est proponere media & finem, ergo idem

Deus,

Deus, qui dedit legem Evangelicam, dedit & veterem. Neutram tamen Deus promulgavit per se, sed primam per Angelos ad Galat. 3. *Lex ordinata est per Angelos in manu mediatoris*: id est, Moyses, & secundam per Christum suum ad Hebr. 1. *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio*. Lex vetus data fuit in monte Sinai die 50. ab egressu filiorum Israel ex Ægypto. Et hoc latè describitur Levitici 26. Sed notandum est, quod in illo die data fuerit lex vetus quantum ad præcepta moralia contenta in Decalogo, & hoc in summitate montis Sinai, præcepta vero judicialis & ceremonialia data fuerunt in radice montis, successive per varios dies.

Lex vetus quantùm ad obligationem diversimode considerari potest, in quantum enim continebat præcepta moralia, ceremonialia, & judicialia, obligabat solos Judæos Deuter. 4. *Quæ est alia gens sic inclyta, ut habeat cæremonias, justaque judicia & universam legem?* Psal. etiam 147. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis*. Poterat tamen qualibet gentilis se adjungere populo Dei per Circumcisionem, quæ erat janua veteris legis, sicut Baptismus janua novæ: & pro tunc obligatur legi veteri Exod. 12. *Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, circumciderunt prius omne masculinum, & tunc eris sicut indigena terræ*. Si autem lex vetus sumatur precisè quantum ad præcepta moralia, obligat etiam Gentiles, quia talia præcepta erant legis naturæ, & quilibet ad legem naturæ tenetur. Lex verus obligat Judæos ex genere suo sub peccato mortali, non tantum quoad præcepta moralia: sed

sed & quoad ceremonialia & judicialia, quia horum materia erat satis gravis, ut de se obligationem induceret: addunt tamen Doctores communiter, illam non obligasset cum periculo mortis regulariter, nisi quoad præcepta moralia negativa, quæ continentur in Decalago, & quæ prohibent aliquid intrinsecè malum. Dixi, *regulariter*, ut significetur quod si observatio legis ceremonialis, aut judicialis esset necessaria ad vitandum contemptum Dei, vel religionis periculum mortis non excusaret; unde 2. Machab. c. 9. & 9. Elazarus, & septem fratres cum matre sua mori potius elegerunt, quam porcinas carne manducare.

Lex vetus abrogata est de facto, non quidem quantum ad præcepta moralia, quæ adhuc perseverant: sed quantum ad ceremonialia, & judicialia, quidquid dicant Cerinthiani, & Ebionitæ, & Nazaræi. Hoc probatur pluribus ex locis. sed præsertim ad galatas 3. *Lex Pedagogus noster fuit in Christo, ut ubi venit fides, jam non sumus sub Pedagogo*. Fuit autem abrogata, non per Joannem, sed per Christum; fuit enim umbra, cessare non debebat, nisi adveniente lumine, quod est Christus, unde si habeatur Luc. 16. *Lex, & Prophetæ usque ad Joannem*: non est quod protunc cessaverit, sed quasi mori inceperit; inchoatio enim Prædicationis Evangelii, fuit initium mortis legis veteris. Non est abrogata ante mortem Christi, ipse enim illam observavit; cessavit ejus obligatio in ipsius morte, ubi dixit Christus, *Consummatum est*, & ubi scissum est velum templi, ad denotandum, nullam postea deberi templo reverentiam, & omnia esse communia inter Judæos & Gentiles. Quod si dicant aliqui, non cessasse illam

illam legem, nisi in promulgatione Evangelii, ifacta die Pentecostes? Resp. quod sicut rex satis promulgare censetur legem, quando illam in palatio suis proceribus exponit; sic Christus in nocte cœnæ satis visus est promulgare Evangelium, dum illud proposuit Apostolis; unde in tali tempore obligabat Evangelium eos, qui illud audierant: & promulgatio, quæ facta fuit in die Pentecostes, non erat de essentia legis, sed tantum conditio sine qua Evangelium non obligabat illos, qui de eo nihil audierant: sic Augustinus, Hieronymus, & multi alii, contra nonnulos. Aliqui putant, veterem legem non cessasse à morte Christi quoad utilitatem, licèt cessaverit quoad obligationem; sed verisimilius est veterem legem cessasse quoad utrumque, extinctum enim fuit Sacerdotium Aaronicum ad præsentiam sacrificii Christi, quod evacuavit omnem efficaciam sacrificiorum antiquorum, quod intelligendum est respectu eorum, quibus Evangelium promulgatum erat, quales erant Apostoli.

Lex vetus à Hieronymo creditur ab eo tempore mortifera & prohibita sub peccato, ac fuit mortua: ita quòd sicut à morte Christi, vel ut dicunt alii, à die Pentecostes, fuit mortua, seu cessavit; ita ab illo tempore fuit mortifera, & prohibita sub peccato mortali. Augustinus contrarium docet, affirmans, quod licitus adhuc esset usus legalium paulò post publicationem Evangelii, non animo ostendendi talem usum esse necessarium, aut utilem; sed ut ostenderetur, tales ceremonias fuisse bonas, & à Deo institutas, non verò à dæmonibus, ut erant Gentilium ceremoniæ; & hoc est, quod dici-

dicitur communiter, Synagogam cum honore debuisse sepeliri; & hoc ad differentiam Gentilium, cerœmoniæ nunquam toleratæ fuerunt post eorum conclusionem: ubi ceremoniæ Judæorum fuerunt aliquamdiù permissę, ut Synagoga sepeliretur cum honore. Augustinum sequuntur passim Scolastici & jure merito, quia Paulus circumcidit Timotheum Act. 16 & cum Judæis purificatus est. Act. 21. Nec respondet Hieronymus, Paulum hoc fecisse animo simulandi, *simulatio enim est species mendacii, & mendacium est intrinsecè malum, unde nunquam licitum est.* Quod si Paulus reprehenderit Petrum, quia tales ceremonias observabat; unde dixit ad Galat. 2. *Cùm autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem restiti ei, quia reprehensibilis erat*, hoc est, quia Petrus volebat, ut Gentiles, antequam Evangelium susciperent observarent ceremonias Judæorum; addit enim, *Dixi Cephæ coram omnibus, Quomodo gentes cogis Judaizare?* & in hoc potuit Petrus inconsideratè agere, & peccare mortaliter, licet non potuerit peccare mortaliter, quia erat confirmatus in gratia: inconsiderate, inquam, egit, quia licet essent adhuc licita Legalia pro Judæis, ut Synagoga cum honore sepeliretur eo modo, quo diximus, non tamen ipsis legalibus uti debebant Gentiles, qui immediate transiebant de lege naturali ad Evangelium; unde Paulus Timotheum conversum circumcidit, quia erat ex matre Judęa; non Titum, qui ex Gentilibus erat ortus. Hoc habetur in Conc. Jerosolimitano, ubi super quæstionem factam, an Gentiles conversi deberent circumcidi, & observare legalia? Patres responderunt, *Visum*

ſum eſt Spiritui ſancto , & nobis , non ul. tra vobis imponere oneris ; quam hæc neceſſa. ria , ut abſtineatis vos ab immolatis ſimula. chrorum , & ſanguine , & ſuffocato , & for. nicatione . Hæc prima autem non prohibebantur abſolute , quaſi retenta eſſent de lege Moſaica , ſed ut facilius Gentiles coaleſcerent cum Judæis , qui propter antiquatam ſuam legem abominabantur ſanguinem , & ſuffocata ; ne etiam manducando carnes immolatas idolis , darent occaſionem judicandi, quòd vellent ad ſua idola redire. Porrò , ſi Gentilibus converſis prohibeatur ſpecialiter fornicatio ; hoc eſt , quia non credebant illam eſſe peccatum .

Lex vetus Synagogam continebat , quælicet aliquando ſumatur in Scriptura pro conventu malignantium . aliquando pro ædificiis,in quibus Judæi ſolebant legere , & explicare Scripturam : ſumitur tamen communiter pro tota congregatione , ſeu Eccleſia Judæorum,Moiſes ædificavit Synagogam,ſicut Chriſtus Eccleſiam ; illa tamen erat ancilla,& iſta libera , ad Galat. 4. *Non ſumus filii ancillæ , ſed liberæ* . Sinagoga continebat miniſtros ordinarios , nempe Levitas , Sacerdotes,& ſummum Pontificem : continebat miniſtros extraordinarios , nempe Prophetas:continebat certos quoldam religioſos:continebat denique ſectarios , ſcilicet Phariſeos , Saducæos , & Eſſenos ; de his omnibus dicendum eſt aliquid. Primò , Levitæ Sacerdotibus miniſtrabant ; Sacerdotes offerebant victimas ſuper altare holocauſti , nutriebant ignem perpetuum , ſubminiſtrando ligna,adolebant incenſum ſuper altare Thymiamatis , concinnabant lucernas iuxta illud exiſtentes , ſingulis ſabbatis ponebant panes duodecim

cati,

calidos ſuper menſam propoſitionis, & auferebant veteres, quos comedebant; adjuvabant mulieres in caſu Zelotypiæ, diſcernebant inter lepram & lepram, mundabant leproſos ſeminifluos, & puerperas, & menſtruatas, denique legem Dei interpretabantur. Quoad Pontificem, qui erat ex ſola familia Aaronis conſecrabat Levitas, & Sacerdotes, in controverſiis legalibus, agebat ſupremum judicem, & illius ſententiæ tenebantur omnes acquieſcere ſub pœna mortis: in ſolemni die Expiationis Sanctuarium introibat, & publicam expiationem inſtituebat, ſuper omnia peccata legalia populi, & immunditias toto anno contractas; denique in rebus magni momenti Deum conſulebat, & ab eo accipiebat reſponſum: Aliqui dicunt per Angelum quaſi voce humana loquentem, alii per occultam Spiritus ſancti revelationem, & Joſephus cum aliis per gemmarum ſplendorem in rationali exiſtentium ſupra pectus Pontificis; ita quòd ſi gemmæ plus ſolito ſplenderent, ſignum erat felicis ſucceſſus; ſi minus ſolito, ſignum erat mortale ſi more naturali, nec magis, nec minus; ſignum erat, Deum non vellere reſpondere. Secundò erant in Synagoga Miniſtri extraordinarii, nempè Prophetæ, qui erant certi quidam homines, vel ex ſacerdotibus, vel aliunde aſſumpti à Deo, quorum officium erat docere populum & reformare in cultu veri Dei, illoſque augere, qui à teli cultu, & religione recedebant; ipſorum etiam erat prædicere futura, ſive ad conſolationem, ſive ad terrorem populi deniq: occulta revelabant ordinariè, probantque ſe eſſe à Deo miſſos ad reformandum populum, & hoc per miracula, & veras prædictiones. Tertiò, duæ ſpecies erant religioſorum

ſſorum, qui à communi populo diſtinguebantur, nimirum Nazaræi & Rechabitæ: quorum illi ex utroque ſexu erant, qui ſe Deo conſecrabant voto, ſive in perpetuum, ſive ad tempus, ut erant Samſon, & Samuel, & ſſimiles. Dicebantur Nazaræi, quia erant reparati, & novacula non aſcendebat ſuper capita eorum, niſi quando ceſſabat illorum votum: abſtinebant ſe ab omni potu inebriante, ab aceto, & à quibuſcumque uvis: illorum inſtitutum odeſcriptum eſt Num. 6. Rechabitæ ſic dicti ſſunt à Rechab patre Jonadab, qui præcipit ſſiliis, & filiabus, & cunctis poſteris ſuis, ut non biberent vinum, ut habitarent in tabernaculis, nec domos edificarent; ut denique nec ſeminarent, nec meterent: quod exactè obſervarunt. Quartò denique, erant in Synagoga Sectarii, nimirum Phariſæi, Saducæi; & Eſſeni. Phariſæi ſic dicti ſunt à verbo Hebraico *Pharaſe*, quod ſignificat dividere; veſte enim; & modo vivendi ab aliis dividebatur illorum ſecta. Sic orti ſunt Phariſæi. Moiſes in monte Sinai nedum accepit legem quam ſcripſit, ſed & intelligentiam legis, quam non ſcripſit: illam autem tradidit Joſuè ſucceſſoris ſuo viva voce: Joſuè ſenioribus populi, qui eum ſequuti ſunt, hi prophetis, illi viris magnæ Synagogæ, ex quibus orti ſunt Phariſæi. Dogmata Phariſæorum, quæ acceperant à lege, & Prophetis, alia erant vera: & de illis dixit Chriſtus, *Quæcunque dixerint vobis, facite*: alia verò erant falſa, & erronea, unde etiam dixit, *Cavete a fermento Phariſæorum*. Docebant omnia fato evenire, traditiones antiquorum præferebant præceptis legis, animas juſtorum volebant tranſmigrare de corpore in corpus, unde dicebant Chriſtum eſſe Heliam,

liam, Jeremiam, aut unum ex Prophetis; putantes animam alicujus horum migrasse in corpus Christi. In hoc distinguebantur a Scribis, quod Scribæ non constituerent sectam particularem, licèt utique essent legis periti. Saducæi erant hæretici quidam, sic dicti à Sadoch eorum authore: solum Pentatheucum pro vera Scriptura admittebant, & nullam volebant traditionem, nec interpretationem factam à Moise, vel Prophetis, aut Doctoribus. In omnibus erant contrarii Christo & adversabantur Pharisæis in hoc, quod nec immortalitatem animarum, nec mortuorum resurrectionem, nec spiritum, aut Angelos crederent. Essæi denique componebant sectam omninò similem cœtui religiosorum: manebant enim cœlibes, bona habebant communia, albis utebantur vestibus sine viatico incedebant, accuratè servabant silentium, novitios probabant quadriennio, & similia faciebant pietati consona.

CONCLUSIO SECUNDA.

LEx nova, quæ lex Evangelii vocatur, à Christo Domino est instituta, juxta id, quod habetur can. 21. *Si quis dixerit, Christum Jesum à Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant, Anathema sit.* Illam instituit non tantum pro Judæis, sed pro toto mundo, Marc. ult. *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et ratio est, ut qui erat omnium redemptor, legem instituere pro omnibus, per quam ad salutem pervenire possent. Quod si Joan. 1. habeatur: *Lex per Moysen data est, & gratia per Christum*; per hoc non est intelligen-

gendum, quod Christus sit tantùm collator gratiæ: & non institutor legis, sed quod Moises dederit solùm legem & non gratiam, Christus verò & legem dederit, & gratiam, per quam lex observari possit: per Sacramenta scilicet, quæ illam conferunt ex opere operato.

Lex nova triplicia continet præcepta: nempè Moralia, Sacramentalia & Theologalia. Dedit, inquam, moralia, ut patet ex Mat. th. 5. 6. & 7. ubi præcepta Decalogi renovat & perficit, prohibetque divortium, quæ omnia spectant ad mores. Dedit secundò præcepta Sacramentalia, de Sacramentis scilicet administrandis & recipiendis; v. g. de Baptismo, Jo. 3. *Nisi quis renatus fuerit*; de Pœnitentia, Joann. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* de Eucharistia Jo. 6. *Nisi manducaveritis, &c.* Tertiò, dedis præcepta Theologia, quæ respiciunt actus virtutum Theologicarum, Marci 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non credederit, condemnabitur*: & Luc. 10. *Diliges Dominum Deum tuum*. Præcepta Sacramentalia absolutè fuerunt à Christi instituta; de nostris enim Sacramentis nihil fuit præceptum in lege naturæ, aut veteri. Præcepta moralia, quæ sunt præcepta Decalogi, vel ad illum reducuntur, non sunt tam institura à Christo, quàm explicata: quoniam erant de lege naturæ. Præceptum Theologale de fide fuit auctum: nam Christi Nativitas, Mors, Passio, & ejus mysteria obscurè, & implicitè tantum credebantur à Judæis; tunc autem distinctè, & explicitè credi debent à Christianis.

Licèt ad hæc tria præceptorum genera teneantur Christiani, non minus tamen libertatem Christianam, quam introduxit Christus,

conſervant: non conſiſlit enim in hoc, quod liberi ſumus ad obſervatione mandatorum Dei, ſic in duobus principaliter poſita eſt: nimirum in libertate à ſervili peccato. Joa. 8. *Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati: ſi ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis*, & ad Rom. 6. *Liberati à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ*. Poſita eſt etiam in libertate à jugo legis veteri, quantum ad cœremonialia, & judicialia, ad Galat. 4. *Quomodo iterum convertimini ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?* Licet ergo Paulus ad Rom. 6. dicat, *non eſtis ſub lege*, non minus tamen ſumus in lege, immò ipſemet 1. Co. 9. dicit, *Se non eſſe ſub lege, ſed in lege*, unde eſt differentia, inquit Auguſtinus in Pſal. 1. *inter eſſe ſub lege, & in lege*. Judæi erant ſub lege, quia tanquam ſervi ſubditi erant pœnis legalibus; nos vero ſumus in lege, quia tanquam filii obſervamus legem ex amore, per gratiam ſcilicet, quam confert ipſa lex Chriſti, & quam non conferebat lex Moſaica; ſic Auguſtinus lib. de Continentia cap. 1.

Sicut diximus ex mente Patrum, legem veterem ceſſaſſe in morte Chriſti, ſic lex Evangelica pro tunc incepit obligare univerſum orbem, quoad authoritatem, & vim obligandi; non tamen obligavit quoad reatum, ſeu ſub peccato, niſi poſt ſufficientem Evangelii promulgationem; quæ in communi facta eſt in die Pentecoſtes, & particulariter dum Apoſtoli illud publicaverunt per totum mundum, juxta id, *In omnem terram exivit ſonus eorum*. Quod vim habuerit obligandi in ipſa morte Chriſti, conſtat per hoc, quòd deſinente lege veteri, lex nova debuerit incipere, & alias ſine lege poſitiva remanſiſſent homines. Incæpit, inquam, illa lex Evangelica obligare

"gare illos, quibus innotuit, non alios, quibus non fuit promulgata, sed in die Pentecostes sufficienter publicata fuit; maximè respectu Judæorum, quorum aliqui ex qualibet tribu, & natione convenerant Jerusalem; respectu verò Gentilium, expectari debuit prædicatio Evangelii, ut posset obligare eos sub reatu peccati. Licèt lex nova sit duratura in æternum, ut patet ad Hebr. 13. & ex consecratione Calicis, ubi regnum Christi & testamentum ejus dicitur æternum; tamen abrogari potest authoritate Dei, quia sicut illam non dare potuit, ita & illam abrogare valet, demptis præceptis, quæ sunt de jure naturæ: Abrogari tamen non potest authoritate humana: in illis enim, qua sunt à Deo, inferiores non possunt dispensare, nisi specialem habeant concessionem, quod non apparet de dispensatione Evangelii; unde dictum Matth. 16. *Quodcumque ligaveris super terram*, intelligi debet de jurisdictione accommodata suo statui, non de potestate univer. sali. Porrò, licèt lex nova explicationem patiatur, non patitur tamen Epiikeiam. Ratio primi est, quia lex positiva non est menti hominum inscripta quoad omnes ejus circumstantias; unde potest sensus legis verbis explicari. Ratio secundi petitur ex hoc, quod Epiikeia est emendatio legis generalis in aliquo casu, quem legislator judicatus non fuisse comprehensurum, si illum prævidisset; Deus autem omnes casus prævidit: ergo il lege Dei non debet admitti Epiikeia.

In multis lex vetus & nova differunt: primò, ratione causæ, quia illa fuit data ministerio Angelorum, illa ex ore filii prodivit. Secundo, differunt in materia; quia mysteria, quorum fides præcipiebatur in veteri,

erant imperfectè tantùm cognita; in nova autem sunt apertè revelata, & sacrificiis veteribus succellit admirabile sacrificium crucis, & altaris. Tertiò differunt in forma; illa enim gratiam non includebat ad observationem mandatorum, benè ista. Quartò, differunt in fine; quia nova erat finis veteris, & consummatio eius. Quintò, lex vetus erat servorum, unde Deus agit cum illis, quasi cum mercenariis, quibus promittit bona temporalia, Isai. 1. *Si audieritis me, bona terræ, comedetis*: lex verò nova est lex filiorum, quibus promittitur hæreditas, Matt. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Sexto, denique lex vetus maximè rigorosa est, unde ad Gal. 5. vocatur jugum importabile; nova autem vocatur Matt. 11. *Jugum suave, & onus leve*, deniq; differunt in subjecto: vetus enim data est in tabulis lapideis, Exod. 24. & Deuter. 4. & 5. & nova ab Apostolo ad Heb. 8. dicitur scripta in cordibus nostris, *Dabo leges meas id mentem ipsorum, & in corde superscribam*: non quod lex Mosaica non fuerit scripta in cordibus Judæorum, qui illius habebant notitiam; non etiam quod lex nova non sit scripta in libris: sed nova dicitur scripta in cordibus, à gratia Spiritus sancti, quam confert ex operato, & quæ dicitur esse in nostris cordibus, Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*; lex autem vetus non sic continebat gratiam.

QUÆSTIO III.

De Lege humana.

DE lege humana nobis superest loquendum, quæ dividitur in temporalem seu civis

civilem, & in ſpiritualem ſive Eccleſiaſticam Illa procedit à temporali poteſtate, & ordinatur ad bonum politicum & temporale reipublicæ: iſta emanat à juriſdictione ſpirituali, tenditque ad bonum ſpirituale. De utraque erit diſſerendum.

CONCLUSIO PRIMA.

AD legum humanarum cognitionem, præſupponendum eſt, quid ſit jus in ſe: quod à Juriſperitia definitur, *Ars & juſti & boni*: id eſt ars præſcribens, quod juſtum, & bonum eſt. Præcepta juris in univerſum ſunt tria; nempè *honeſtè vivere*, *alterum non ledere*, *denique ſuum cuique tribuere*. Diviſio juris fit in jus naturale, quod natura omnibus animantibus indicit, de quo anteà diximus: in jus gentium, quo omnes gentes utuntur: & jus civile, quod legibus alicujus regni, vel provinciæ conſtat, de quo diſſerere intendimus. Nationes diverſæ ſibi diverſas leges conſtituerunt, unde aliud eſt jus Lacedæmonèm, aliud Athenenſium, aliud Hiſpanorum, aliud Gallorum, & aliud jus Romanorum, quod per Antonomaſiam jus commune vocatur, illud tamen non admittitur in Gallia; niſi in iis, quæ videntur rationi conformia.

Aliud eſt *jus* non ſcriptum, quod in Conſuetudinibus localibus conſiſtit, quæ multis in locis in ſcriptis redactæ ſunt: & aliud ſcriptum, quod apud Romanos *in legibus Senatosconſultis rebus*, *judicatis*, *authoritate juriſperitorum*, *plebiſcitis*, *principum placitis*, *prætorum edictis*, & *reſponſis prudentium conſiſtebat*. Lex eſt id, quod populus Romanus conſtituebat, interrogante ſenatorio ma-

gistratu, seu consule, penes enim populum stabat authoritas; unde interrogabatur, an vellet hoc, vel hoc fieri, & quando illud habeat ratum, vim legis habebat. *Plebiscitum* est in, quod plebs, quæ erat tertia pars populi, constituebat, interrogante magistratu plebejo, seu Tribuno, sive patritiis; & senatoribus. *Senatusconsultum* est id quod senatus constituebat vice populi, qui suam authoritatem ad Senatores dimiserat. *Placita principum* erant principum constitutiones, seu edicta, & rescripta imperatorum: quod enim placet principi vim habet legis, ut patet in nostris regibus, decretis suis addendo tibus, *Quia sta nobis placet*. Prætorum edicta emanabant; non à populo, sed ab ipsis Prætoribus vi authoritatis propriæ; qua poterant uti in utilitatem populorum. *Responsa* denique *prudentum* erant sententiæ aliquorum jurisperitorum, quibus authoritate principis licebat de iure respondere, itaut judices non possent à tali sententia recedere. His omnibus leges duodecim tabulorum addiderunt Romani, quas per deputatos exquisierunt ab Atenienſibus, quibus tot successivè addiderunt alias, & diversas leges, quod tempore Justiniani infinita propè volumina legibus referta extiterint.

Justinianus tali legum multiplicitati remedium adhibere percupiens, tribus jurisperitis jussit, nimirum, Trebuniano, Dorotheo, & Theophilo, ut justas, & necessarias leges colligerent, supprimerentque superfluas; unde volumen unum composuerunt quatuor libris digestum, ubi compendiosè juris elementa habentur, & illud vocatum *Instituta*, vel *Institutiones Justiniani*: sic verò citari solent illæ institutiones, *Instit. de justitia*,

ria, & *jure*, hoc est, in libris Institutionum sub titulo *de justitia*, & *jure*, & si titulus contra pluribus paragraphis, addi potest Paragraphus citando prima illius verba. Aliud volumen composuerunt vocatum *Pandecta*, quia omni scientiarum genere refertum est; vocatur etiam *Digesta*, quia in illo digesta sunt præcipua capita veteris Jurisprudentiæ. Quinquaginta libri in eo continentur, in quibus sunt plures tituli, qui vocantur à veteribus *rubricæ juris*, propte, reà quod minio notantur, vel croco. His additus fuit *Condex Justiniani* duodecim libros continens, in quibus agitur de Constitutionibus imperialibus. Accesserunt, *Novellæ* Constitutiones Justiniani, quæ vocantur alio nomine *Authenticæ collationes*, libros novem continentes; *Edicta Justiniani* sub tutulis tredecim: *Novellæ Justini* sub quinque titulis; *Constitutiones Tiberii* sub totidem titulis; *Volumen aliud* quatuor titulis digestum, in quo sunt constitutiones Justiniani, Justini, & Tiberii, *Novellæ Leonis septimi Imp.* ubi reperiuntur 113. tituli vocati Constitutiones, *Constitutiones imperiales* 37. numero; *Tractatus denique de feudis* anteà incogoitis. Portò ultra præcedentia, quæ apud Romanos vim legis habebant, juris adhuc duplex species admittebatur, nempe, *jus Quiritum*, seu civium, quo cives Romani regebantur, & distinguebantur ab alienigenis: & *jus Pratorium*, quod prætores introducebant in qualibet provincia, ut suppleretur jus civile, vel adjuvaretur illius observatio.

Cum Gallia sit regnum, cujus princeps, & imperator supremam possidet authoritatem, jura Romanorum nullo modo agnoscit, nisi in quantum sunt conformia ra-

tioni, quæ pro legum fundamento agnoſcitur: plura tamen ius Gallicum continet iuribus Romanorum non diſſona. Huiuſce ergo regni iura, quæ apud omnes regnicolas obſervantur, Regum edictis, & Senatus conſultis coaleſcunt, & cuiuſcumque provinciæ conſuetudinibus de trium ordinum conſenſu introductis, & per principem approbatis. Regis ſolius eſt iuſtitiam adminiſtrare, & hoc in ſignum ſupremæ ſue authoritatis, aliquando per ſe ius reddebat ſingulis, ſed pro rerum multiplicitate quæ augebatur in dies, Prominiſtros in qualibet provincia, & ſingulis oppidis regulariter inſtituit. Quod ut clarius pateat, ſciendum eſt, univerſum regnum dividi in tres ordines: primus Eccleſiaſticorum eſt, ſecundus Nobilium, & tertius plebeiorum, qui tertii ordinis nomen retinet. Dum Franci in Galliam copias traduxerunt, & de omnium militum conſenſu Pharamundum inſtituerunt in regem: Poſtquam verò ex Francis, & Gallis una gens reſultavit, in duos ordines diſtincta eſt, quorum primus ex præcipuis belli ducibus componebatur qui nunc vocantur Nobiles, & apud Romanos Patritii: alius verò de Primatibus populi factus eſt, qui eſt ſecundus ordo, apud Romanos plebeiorum ordo vocatus: dum deniq; fidem Chriſtianam ſuſceperunt reges noſtri, pro ordine primario ſui imperii Eccleſiaſticos inſtituerunt.

Omnia totius regni bona, & poſſeſſiones à Rege dependent immediatè, vel mediatè, ſingula enim vel ſunt in manu regis, & ſic regium patrimonium conſtituunt, vel poſſidentur à Proceribus regni, & tunc iure clientelæ Regi obſtringuntur, vel deni-

que

que pertinent ad tertii ordinis viros ; tanquam plebeja prædia , quæ sub clientela Procerum existunt. Unde duplex est dominium in prædia : unum utile, ad illos pertinens, qui prædiis fruuntur: aliud directum ; quod ad Regem spectat , vel Proceres . Quoad bona Ecclesiastica, quæ Ecclesiasticis donata sunt , eandem naturam , sub qua erant in manu donatorum , retinent . Prædia nobilia regni Procerum vel sunt Ducatus, aut Marchionatus , vel Comitatus , vel Baronatus, aut certa quædam feuda , quæ in Normania præsertim feuda loricata nuncupantur , Gallicè , *Fiefs de Haubert* . His prædiis ordinariè conjuncta est dicendi jurispotestas ; unde apud nos reperitur jurisdictio duplex , quarum prima est regia , & si fas ri ita liceat , dominialis altera : hæc vero in superioram , mediam , & infimam subdividitur . Jurisdictio dominialis superior de omnibus civilibus, & capitalibus , judicat inter subditos, demptis quibusdam casibus, qui regii nuncupantur. Media agit tantùm de rebus mobilibus inter clientes. Infima jus dicit super clientelarias functiones, & obsequia solùm .

Quantùm ad jurisdictionem regiam, longè nobiliorem dominiali: Reges nostri causarum multitudinem videntes sibi sanctius Consilium reservarunt , & pro capitalibus , & civilibus judicandis certum quemdam Senatorum numerum præfecerunt , qui ultimæ cognitionis proferent judicia , & horum judicum congregatio , quibus Pares Franciæ adnumerantur , supremus Senatus , seu parlamentum dicta est . A Pipino an. Dom 377. institutum est illud Parlamentum , sed deambulatorium , quia ubique sequebatur principem , fixum autem fecit Parisiis authori-

tace Philippi, dicti *le bel*, qui palatium in sedem justitiæ construi jussit. Ille autem perillustris Senatus tantum sibi nomen vindicavit, tum apud exteros, tum apud indigenas: ut Papæ, Imperatores, & alii Reges, & Principes, augustissimi hujusce cœtus sententiis se libenter subjicerint: teste Imperatore Federico cum Innocentio VII. summo Pontifice; teste etiam rege Castellæ cum rege Lusitaniæ, & similibus. Prædictus Philippus duos tantùm consessus quolibet anno instituit: quorum primus celebrabatur in diebus festivis Nativitatis Domini, alter verò die Purificatæ B. V. M. Senatum distribuit etiam in duo tantùm conclavia; in conclave scilicet primum, seu *Grand'Chambre*, aliàs *Grand' vousle*: & in Conclave inquisitionum, seu *des Enquestes*; & in horum conclavi primo res majoris momenti agebantur.

Senatus ille Parisiensis, qui Parium Franciæ Curia vocatur, hisce temporibus decem conclavia obtinet. Hæc sunt: Conclave primum, Capitalium causarum conclave, seu ex circuitu: edictale conclave, sic nominatum: quia per edictum pacificationis erectum est in favorem hæreticorum, duo supplicum conclavia, & quinque inquisitionum. In supremo conclavi sunt octo infulati præsides, & senatores quamplurimi. In capitalium causarum conclavi sunt duo præsides infulati, & sex vel octo Senatores primo conclavi assumpti, & duo ex quolibet conclavi inquisitionum, qui cùm ad hanc curiam vicissim accedunt, ob hoc dicitur classis ex circuitu. Edictale conclave duos habet infulator præsides cum sexdecim senatoribus, assumptis ex conclavi primo, & inquisitionum; & hi quolibet biennio à Cancellario regni, & generа.

nerali deputatio præſumptæ reformationis eliguntur. In quolibet requiſitionum conclavi duo ſunt Præſides, & circiter decem ſenatores, à quorum judicio ad ſuperius conclave provocatio, ſeu appellatio fieri poteſt, unde non ſunt ultimæ cognitionis judices. Quodlibet denique conclave inquiſitionum duobus præſidibus, & ſenatoribus triginta componitur. Prima claſſis appellationes judicat: quæ procedunt ex ſententiis ſuper lites ſine ſcriptis inſtructas ortis; & de abolitionibus criminum viris nobilibus conceſſis. Claſſis ex circuitu reos judicat, demptis nobilibus. Claſſis editatis lites, in quibus vocantur hæretici, quos tolerat Gallia, componit. Claſſis inquiſitionum appellationes ſententiarum, quæ ex rationibus tutorum oriuntur; vel litium, quæ ſcriptis inſtituuntur, dirimit. Curia verò ſupplicum, privilegiatorum cauſas judicat.

Præter Senatum Pariſienſem, ſunt & alii novem in Gallia. Secundus omnium eſt Toloſanus, quem erexit Philippus IV. dictus Pulcher, an. 1302. & ſtabilem eſſe juſſit Carolus VII. an. 1463. Tertius eſt Rothomagenſis, quem erexit Carolus VII. anno 1443. & fixum reddidit Ludovicus XII. anno 1503. Quartus eſt Gratianopolitanus per Carolum VII. erectus anno 1453. Quintus eſt Burdegalenſis, quem creavit Ludovicus XI. Sextus an. 1476. à Ludovico XII. Divione inſtitutus eſt. Septimus Aquiſextanus, ſub Ludovico XII. an. 1502. Octavus Rhedonenſis ſub Henrico II. an. 1533. Nonus Palenſis à Ludovico XIII. dum regionem adivit: Bearniam, anteà tamen Henricus I. Navarræ omnium Rex, Henrici IV. tritavus ſedem juriſdictionis ſupremæ in hac urbe Palo inſtituerat.

Tandem decimus fuit Metenſis, Tulli olium ſedens, ab ipſomet Ludovico XIII. creatus. In qualibet urbe reperiuntur, ut plurimum diverſæ juriſdictiones inferiores, nempe Prætorialis, Tribunalis. Tributarii Judicii Præfectura, Aquis regiis Præfectura, & Præfectura Capitalium prætores de rebus civilibus, & capitalibus inter Nobiles, & Eccleſiaſticos, & de iis quæ ſpectant ad Beneficia, Decimas, Patronatus, regia Privilegia, & de aliis rebus, quæ ipſis attribuuntur per regum Edicta, & Provinciarum conſuetudines ſcriptas. Tribuni delitibus in tertio ordine ſubortis judicant. A Tribuno, fiunt Appellationes ad Prætorem; & ab iſto, ad Præſidiales judices in civilibus tantùm: quando enim de criminibus agitur, ad ſupremum Senatum debet fieri appellatio à juriſdictione Tribuni, qui ex incidenti de crimine aliquando judicat. Si res civilis, de qua agitur apud Prætorum ſit proviſoriè judicata de mobilibus quæ non excedant quinquaginta libras, ad Præſidialem curiam debet fieri appellatio; ſicut quando res definitivè eſt judicata in mobilibus, & non excedit libras ducentas, & quinquaginta. Aliàs ſi agatur de prædio, vel ſi prædictus pecuniæ numerus excedatur ad ſupremam Parlamenti curiam debent appellationes deferri. Tributarii judices agunt de Tributis, Subſidiis, Impoſitionibus, & Salarii vectigabilibus; & huius curiæ applicationes ad rei tributariæ ſummum tribunal devolvuntur. Aquis regiis Præfecti nemorum, & aquarum, in quibus ſiunt navigationes, curam habent; & dum appellationes ab illorum judicio ſiunt, hæ ad ſedem marmoream ſpectant. Quantùm ad capita-

pitales Tribunos, ipsis regiones latronibus, & grassatoribus expurgare incumbit, de certis quibusdam criminibus iudicant, modò iudices præveniant ordinarios: illa crimina sunt furta, quæ fiunt in viis regiis, virginum stupratio, domorum infractiones, & ipsorum incendia.

Sunt & alia tribunalia, de quibus pauca tantùm referemus; nimirum, Magni Consilii Curia, Rationum Principis Curia, Tributarii Senatus conclave, Monetalis Curia, Galliæ Marescallorum præfectura, præfectura rei maritimæ. Curia magni consilii præsertim agit de rebus, quæ ad beneficia spectant, de subsidiis supra merces impositis, de Edictorum contrarietatibus, de controversiis inter supremos senatus oboris, & litigii, quæ inter Castrensium præfectorum capitales Tribunos, *Prevost de Mareschaux*, nascuntur. Rationum Principis curiæ clientelæ professiones accipit à prælatis, Principibus, Ducibus, & alii regni proceribus, qui ratione prædiorum regi obstringuntur per clinetelæ iura, de regio patrimonio, ipsius alienatione, & concessione facta aliquando judicat; Archiepiscoporum, Episcorum, regiorum Abbatum sacramentum, jusiurandum, & clientelæ professionem in commentarios refert, modo juri regio subiiciantur, & pro tunc horum vacantia censetur à morte Prælati, usque ad talem inscriptionem iuris iurandi alterius, quo intervallo beneficiorum fructus ad Regem pertinent. Huius Curiæ iudices insuper verificant officiorum, & magistratuum creationes, privilegia civitatum, & provinciarum, nobilium titulos, Ducam, Marchionum, Comitum, & Baronum dignitates creatas.

Ad conclave ſenatus. Tributarii ſpectat judicium de Vectigalibus ordinariis, & Tributis. Monetalis curia ſuper legitimam nummorum compoſitionem, valorem, & pondus pronuntiat, de fabricatoribuſque improbæ monetæ ſine appellatione decernit. Mareſcallorum juriſdictio exercetur per Prætorem, Propretorem, & Præpoſitos generales, quorum ſententiæ feruntur ſub nomine Comitis ſtabuli, & Mareſcallorum Horum primarius Comitis ſtabulis vices gerit; de diſſentionibus inter Nobiles excitatis judicant, de litigiis, inter militer oborti ratione ſtipendiorum, de militari diſciplina decernunt; & ſuper crimina eorum, qui caſtra ſequuntur, ſententias ferunt. Juriſdictio denique rei maritimæ præfecti ſimiliter per Prætorem, Proprætorem, Tabularium, & Apparitorem adminiſtratur, ad quos ſpectat judicium de rebus omnibus, quæ navigationem concernunt.

His omnibus adiiciendum eſt utrumq; Regis Conſilium; quorum aliud vocatur publici ſtatus, & regiæ pecuniæ conſilium, *Conſeil d'Eſtat, & des Finances*, aliud verò conſilium ſanctus, *Conſeil Privè ou des Parties*. In primo agitur de regia pecunia, & in eo aſſident Rex pro habito ſuo, regni Cancellarius, poſteà principes, deinde duces, regni Pares, ærarii Tribuni, regiæ pecuniæ Directores, publici ſtatus Senatores, *Conſeillers d'eſtat*, ſupplicum libellorum magiſtrorum Decanus actualis, & anterior, duo ſummi Cenſores, regiæ pecuniæ Tribuni ordinarii, ſanctioris ærarii Tribunus, *Teſorier de l'Eſpagne*, & ſupplicum libellorum Magiſtri; cum hac diſtinctione, quod præcedentes ſedeant, iſti verò ſtent à poſteriori parte ſenatorum.

rum publici ſtatus, cooperto capite. Eorum officium eſt cauſas referre, & dum ipſas referunt, ſtant à tergo Regis, capite detecto: hujuſce conſilii ſecretarii eumdem locum habent, ac ſupplicum libellorum Magiſtri. Sanctius conſilium eodem modo componitur, ac præcedens, demptis ſummo ærarii, Tribuno, Tribunis ordinariis, Directoribus, & Cenſoribus, adeſſe tamen poſſunt in illo pecuniæ Directores, tanquam Senatores publici ſtatus. Eundem locum obſervant ſupplicum libellorum Magiſtri, qui ſunt numero duo, & ſeptuaginta, octodecim in quolibet trimeſtri, per tres menſes in palatii ſupplicibus libellis exercent, & tribus ſequentibus menſibus in utroque præfato conſilio: in prima claſſe parlamenti locum obtinent poſt præſides infulatos, ſed tantùm quatuor in qualibet vice: omnium Prætorum, & Seneſchallorum ſedes occupare, & jus dicere poſſunt. In hoc ſanctioris conſilii tribunali præſertim agitur de evocationibus, quæ fiunt ad aliquod ſenatu ſupremo, & ad alium acceſſus datur litigantibus.

CONCLUSIO SECUNDA.

JUs Canonicum eſt iſtud, quo utimur in rebus Eccleſiaſticis; & vocatur Canonicum à nomine græco, Κανον quod eſt regula, in quantùm per tale jus, ſeu per talem legem viri Eccleſiaſtici regulari debeant. Aliud eſt non ſcriptum, quod in conſuetudine Eccleſiaſtica conſiſtit; aliud eſt ſcriptum, quod vel ab Epiſcopis, vel à Summo Pontifice emanavit, ſive in Conciliis, ſive extra Concilia, Communiter jus Canonicum ſcriptum ſumitur pro illo, quod continetur

in Decreto Gratiani, in Epistolis Decretalibus Gregorii IX. in sexto Decretalium Bonifacii VIII. ie Clementinis, & Extravagantibus Joannis XXII. & aliorum Pontificum.

Decretum, quod Gratianus monachus, ex ordine Benedictinorum computavit anno 1150. & quod approbavit Eugenius III. & confirmavit Gregor. XII tres partes habet. Prima continent distinctiones centum, & unam, quæ subdividuntur in capita, seu canones; loca autem ex illa parte desumpta sic citantur, *Canon.* vel *c. humanum dist.* 1. Secunda pars causas triginta sex complectitur, quæ dividuntur in quæstiones, & quæstiones in capita, sive de illa parte fiunt citationes, *Can.* vel c. *Quicumque studet* 1. *q.* 1. id est, capite, vel canone, qui incipit per illa verba, causa 2. q. 1. Tertia pars habet tract. de Consecratione; qui dividitur in quinque distinctiones, & quælibet distinctio in capita; & sic citari debent ista capita, *Can.* vel c. *vasa*, *de Consecrat. dist.* 1. In prima parte agitur de iure in genere, in viginti scilicet primis capitibus, & de personis, seu ministris Ecclesiasticis, in omnibus reliquis. In secunda parte, de iis, quæ concernunt formam iudiciorum Ecclesiasticorum, agitur; in causa tamen trigesima tertia, quæst. 3. continetur tract *de Pœnitentia*, divisus in septem distinctiones, quæ subdividuntur in capita; & iste tractatus sic debet citari, *Can.* vel c. *reperiuntur*, *de pœnit. dist.* 3. Tertia pars agit de Consecratione Ecclesiarum, de Missarum celebratione, de Eucharistia, Festis, Ecclesiasticis ceremoniis, Baptismo, Confirmatione, & Jeiuniis.

Decretales compilatæ fuerunt de mandato Gregorii IX. per Raymundum, de Pennafort Ordinis Prædicatorum, huiusce Pontifici

Ca-

Capellanum, & Pœnitentiam ſanctæ Eccleſiæ Romanæ; exhauſtæ autem fuerunt ex Gregorii IX. & aliorum Pontificum Epiſtolis, & Conſtitutionibus; unde vocatæ fuerunt Decretales Epiſtolæ, quæ diſtinguuntur in hoc à Decreto Gratiani, quòd multò magis complatæ ſint ex Epiſtolis Pontificum, quàm ex Conciliis contra verò Decretum Gratiani plus nititur Conciliorum decretis, quàm Epiſtolis, aut Conſtitutionibus Pontificum. Quinque libros complectuntur Decretales, in quibus juris Canoni materia exponitur. Primus liber agit de Perſonis, quibus competit jurisdictio aliqua, & de judiciorum præparatoriis. Secundus explicat judiciorum Ordinem. Tertius agit de rebus Eccleſiaſticis, quæ in judicium venire ſolent. Quartus de Sponſalibus, & Matrimonio. Quintus de Criminibus, & Pœnis. Decretales alias vocabantur, *extra*, quia erant extra Decretum Gratiani quod antea digeſtum erat; unde antiquiores ſic citabantur, *extra de Judeis, cap. etſi Judæos*: nunc autem, ubi ingrediuntur corpus juris Pontificii citantur ſine adiecto, ſic ſcilicet v. g. c *Tua, nos de jurejurando*, & pro tunc intelliguntur libri Decretalium per excellentiam, & non citantur diſtinctiones nec cauſæ, ut in decreto.

His quinque Decretalium libris *ſextum* addidit Bonifacius VIII ex Concil. Lugdunenſi, Decretalibus Epiſtolis Pontificum ſucceſſorum, Gregorii, nonnullis ipſiuſmet Gregorii novellis Conſtitutionibus, & multis etiam ſuis propriis compilatum, & hic liber vocatur, *ſextus Decretalium*, conſtans etiam libris quinque cuius citatio fit eodem modo, quo citantur Decretales, excepto quòd capita, & tituli

huius

quod leges humanæ obligent ſub peccato ; etiam ſecluſo ſcandalo, contemptu, aut tranſ. gredìendi conſuetudine , quamvis contra. rium attribuantur Caietano : certum enim eſt, Catholicum peccare mortaliter , qui ſemel tantùm, ſine contemptu , & ſcandalo , vo. luntariè omittit communionem Paſchalem : ſicut & Sacerdotem , qui horarum canonica. rum lectionem prætermittit.

Obiicit. Calvinus lib 4. Inſtit. c. 10. non poſſe condi ab hominibus leges civiles, quæ obli. gent in conſcientia, primò quia poteſtas prin. cipum ſæcularium eſt mere temporalis : er. go nullam habent poteſtatem ſuper conſcien. tias . Sed ad hoc reſpondetur , quòd licèt illorum poteſtas ſit temporalis ratione obiecti, eſt tamen per accidens ſpiritualis : ratione obligationis; in quantùm pro eodem inſtanti, quo aliquid præcipiunt, quod pacem tempo. ralem ſui regni concernit , illicò Deus vult, ut illis obeditatur, ſicut probat concluſio.

Obiicit. ſecundò, principes ſæculares non iudicare niſi de externis, & non de conſcien. tia . Reſp. quod non iudicent propriè de in. ternis, ſed ſolus Deus ; attamen leges externas ſtatuunt, quæ obligant conſcientiam .

Obiicit. tertiò, regem non poſſe infligere pœnam ſpiritualem nec ligare conſcientiam. Reſp. ut priùs, poſſe utrumque facere conſe. quenter; quia poteſt condere leges, quæ, ſi non obſervantur, ligant infractorum conſcientiam ; utitur enim poteſtate quam indidit illi Deus, qui dicit ; *Per me Reges regnant, per me principes imperant, &c.* Prov. 8.

Obiicit. quartò, principem non intendere , quòd ſubditi ad peccatum obligentur. Reſp. quòd intendat obligare ſimpliciter ad legem & non poteſt hoc intendere , niſi inten.

das

das consequenter obligare ad peccatum.

CONCLUSIO SECUNDA.

NEdum leges præceptivæ obligant in conscientia; sed etiam leges pœnales, quibus aliquid præcipitur, adiecta pœna transgressoribus; sunt tamen aliquæ leges merè pœnales, quæ nihil præscribunt, nec imperant nisi solam pœnam si quis hoc, vel illud egerit: id est: non prohibet aliquid fieri, sed si factum sit, illud puniunt; pro tunc enim, inquit Gamachæus, non censetur, legislatores obligare in conscientia, quandoquidem actum non prohibent, sed tantum actui pœnam præparant: sic quando in jure habetur, *Si per negligentiam custodum evaserint Rei, leviter puniantur*; ibi est lex merè pœnalis, quæ non obligat in conscientia, quoniam tales evasores nullo modo peccant: sic etiam, inquit D. Thomas, sunt statuta quorundam Religiosorum, quæ ex intentione expressa Fundatorum ad nullam obligant culpam, dempto contemptu, ut habetur in nostra Religione; obligant tamen ad pœnam. Nec dicatur esse ridiculum, quòd ubi nulla est culpa, infligatur aliena pœna: nam licèt in allatis exemplis, & similibus nulla sit culpa moralis, quæ coincidit cum peccato; est tamen civilis, seu indecentia: decet enim, & honestum est in vita civili, ut Superiori obediamus, qui præcipis aliquid sub pœna tantùm, & non sub culpa.

Probatur utraque pars conclusionis, quòd scilicet & lex præceptiva, & lex pœnalis obligent in conscientia: quia ubi est iustum Superioris præceptum, ibi debetur obedientia, 1. Petri 2. *Subditi estote omni creaturæ propter Deum*, & alibi, *Obedite Præpositis vestris etiam*

Disco-

Discolis, & hæc obedientia in conscientia debetur, ad Roman. 13. *Subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*, sed tum in lege præceptiva, tum in pœnali intervenit præceptum Superioris; ergo, ubi justum, & legitimum est: intervenit obligatio in conscientia, sub pœna peccati mortalis, vel venialis, juxta qualitatem materiæ. Hinc sequitur, præceptum recitandi horas canonicas, datum initiato tantùm tonsura clericali sub pœna amissionis fructuum beneficii, obligare in conscientia, sicut & præceptum regis de justis vectigalibus solvendis. Sed quia antea diximus, aliquas leges esse meræ pœnales, quæ non obligant in conscientia, & hic dicimus, leges pœnales obligare regulariter in conscientia, licet præcipiant tantùm sub pœna, & non sub culpa: dignoscendum est, quandonam leges pœnales obligent sub culpa, & pœna simul, ad quam difficultatem solvendam, affert Gamachæus has regulas, *Omnes leges obligant sub culpa, quæ præcipiunt juste aliquid fieri, vel fieri vetant*, quia ibi præcipitur actus, & tali præcepto debetur obedientia sub peccato. *Leges, quæ nil prohibent, aut jubent fieri, sed solum decernunt pœnam, si hoc vel illud fiat, non ad culpam, sed ad pœnam, obligant*; quia ibi non est mandatum Superioris cadens super actum, sed tantum pœna irrogatur, actus si fiat, & sic debet tantum subditus subire pœnam, & non tenetur ad actum sub culpa, modo non adsit scandalum, aut contemptus.

Contrarium sentit Navarrus, præsertim de lege pœnali civili, quam cum multis aliis, quos citat Bonacina, putat non obligare sub mortali, quando decernitur in ea tantùm pœna temporalis, aut corporalis, etiamsi gravis

vis sit, ut pœna capitis, & amissionis bonorum, quia, inquiunt, lex pœnalis est odiosa, ergo restringenda est ad solam pœnam, quia deinde legislator apponens pœnam temporalem, censetur excludere æternam; ex regula juris, *qui unum exprimit, & aliud tacet, censetur excludere, quod tacet*, quia insuper subditi credere possunt, legislatorem contentum esse pœna, quam expressit, & non exigere culpam, de qua tacet. Bonacina autem, Suarez, Toletus, & alii, tenent nobiscum; legem pœnalem, etiam civilem, obligare in conscientia, nisi aliter constet de mente legislatoris, propter rationem allatam, vel nisi cognoscatur, illam esse merè pœnalem per regulam præallatam. Ad rationes aliorum respondet Bonacina, primo, legem rigorosam esse restringendam, nisi aliunde constet de mente legislatoris, constat autem, saltem implicitè, quod mens legislatoris præcipiens actum sub pœna, sit obligare sub culpa, quia, ut diximus, præceptum est, & præcepto debent subditi obedire sub culpa. Ad secundum dico, qui unum exprimit, & aliud tacet, illud excludit, si illud non sit implicitum sub alio, concedo, cum autem quis præcipit actum sub pœna, censetur illum implicitè præcipere sub culpa, ratione præcepti, cui subditus in conscientia obedire debet. Ad tertium, si parum instructi sint subditi, non debent credere, quod illud non obliget in conscientia, quod præcipitur simpliciter sub pœna, immo culpa infertur ex præcepto sub pœna, quia actus præcipitur, & præcepto debetur obedientia sub pœna peccati.

CON.

CONCLUSIO TERTIA.

UT cognoscatur qualitas peccati, sub quo lex obligat, recurrendum est ad voluntatem legislatoris, qui si intendat obligare sub peccato mortali, aut veniali, taliter obligat: modo voluntas illius justa sit: non potest enim in materia, quę est levis inse, & in effectibus, obligare sub peccato mortali: licèt in materia gravi possit obligare tantùm sub veniali. Ratio huius est, quia actiones agentium moralium non operantur ultra intentionem illorum. Et ratio primi petitur ex hoc, quod lex esset injusta, quę levi materiæ pœnam æternam imponeret. Si dicatur, quod in Religionibus res leves (v g. observatio silentii) præcipiantur sub peccato mortali, & esum pomi sub reatu pœnæ æternæ Deum prohibuisse Adamo; Respondendum est, res illas in se leves esse, & graves ratione finis intenti à legislatore, superiores enim religionum intendunt conducere Religiosos ad perfectionem: & hoc per diversa media, quorum alia, licet sint in se levia, gravia tamen sunt ratione finis, quia ad illam perfectionem sunt maxime utilia. Sic dicendum est de prohibitione pomi, quæ gravis erat ratione finis: nam præcepit Deus illam abstinentiam in tributum, & testificationem humanæ subjectionis ad Deum, quam potuit Deus exigere ab Adamo sub pœna æterna.

Si autem non possit consuli voluntas legislatoris, ut sciatur sub quo peccato aliquid præceperit, hoc habebitur ex sequentibus. Primo, quando legislator, qui prudens esse debet, aliquid præcipit, aut prohibet in materia absolutè levi; signum est, quod obliget tantum

ad

ad veniale, quando vero materia eſt gravis, ſignum eſt, quod obligare intendat ſub morta. li, licet enim materiam gravem poſſit prohi. bere, vel præcipere venialiter tantum hoc ta. men inuſitatum eſt legislatoribus. Secundo, quando legislator prudens imponit gravem pœnam, ſive æternam, ſive temporalem, aut corporalem tranſgreſſoribus, ut cum v. g. illos capite plecti jubet, aut ſpoliari bonis, aut privari beneficiis, hoc redolet mortalem eſſe offenſam; pro levi enim culpa injuſtum eſſet gravem irrogare pœnam, niſi hoc fiat in terrorem aliorum: v. g. quando princeps venationem leprorum prohibet ſub pœna capitis, tunc non committitur peccatum morta. le, niſi aliquando ex adjunctis circumſtantiis. In materia gravi obligatio cenſetur eſſe ſub peccato, quando lex fertur ſub verbis præceptivis, qualia ſunt iſta: *Jubemus*, *obligamus*, *præcipimus*, *mandamus*, *prohibemus*, *interdicimus*, *debeant*, *teneatur*, *non poteſt*, *non licet*, *faciant*, *caveant audiant*, *dicant abſtineant*, &c. A fortiori, cum dicitur, *præcipio in virtute ſanctæ obedientiæ*: *ſub interminatione divini judicii*, *ſub indignatione Dei*, *aut ſanctorum Apoſtolorum*, *ſub pœna æterna*, *ſub pœna excommunicationis majoris*. Quando lex fertur ſub verbis iſtis, *moneo*, *hortor*, *rogo*, non contrahitur obligatio ad peccatum mortale, non enim ſunt verba præceptiva, ſed potius conſilii. Quoad verbum *oportet*: multi ſentiunt, illud non importare gravem obligationem, etiam in materia gravi; niſi illa appareat ex antecedentibus, & conſequentibus, alii volunt rectius illud importare regulariter obligationem ad peccatum mortale, niſi aliud conſtet de mente legislatoris per antecedentia, & ſubſequentia, eſt enim illud

verbum nota præcepti, unde in materia gravi probabilius eſt, quod obliget ſub peccato mortali. Quando, attentis his omnibus aliquis dubitat, an lex obliget ſub mortali, vel ſub veniali; probabile tenet Navarrus, obligare tantum ſub veniali, ſed probabilius Toletus, Medina, Valentia, & alii, taliter dubitantes obligari ad illam legem, ac ſi illa lex obligaret ſub mortali.

QUÆSTIO V.

An Leges humanæ obligent cum vitæ periculo?

ALiqui putant, omnem legem humanam obligare cum periculo vitæ. Sic Cajetanus, cujus ratio eſt, quod lex humana obliget ſub Pœna peccati mortalis, & potius mo. rendum eſt, quam peccatum admittere. Alii volunt, legem humanam non poſſe obligare cum periculo vitæ, quia conſervare vitam, eſt de lege naturæ, & lex naturę præferenda eſt legi humanæ. Media eſt.

CONCLUSIO.

ALiquando Leges humanæ obligant cum diſpendio proprię vitæ, aliquando non. Utrumque patet exemplo, primum ſcilicet exemplo Ducis, qui in bello imperare poteſt militi, ut agat excubias in tali loco, nec ſtationem deſerat quocumque occurrente caſu, etiamſi immineat periculum vitæ, lex autem illa eſt verè humana formaliter, licet radicaliter manet à lege naturali, ratione fidelitatis in obſervando pacto, quo ſe obligavit miles ad defendendam rempublicam etiam cum diſpendio vitæ. Eſt, inquam, naturalis radicaliter, quia oriuntur immediatè à Ducis præcepto,

ſine

ſine quo non plus teneretur ille miles agere excubias, quam alter, nec manere potius in hoc loco, quam in alio. Exemplificatur de ſecundo, in lege Jejunii, & præcepto audiendi Sacrum, diſpenſamur ob neceſſitatem, infirmitatem, & plurimas rationes. Nec dicat Cajetanus, nunquam licitum eſſe peccatum, quia in his caſibus tranſgreſſio legis non eſt peccaminoſa; nam in his occaſionibus ceſſat ipſius obligatio, non cenſetur legislator iſtos caſus comprehendiſſe ſub præcepto. Hoc patet ex lege divina: Chriſtus enim v. g. præcepit integritatem Confeſſionis, à qua tamen diſpenſamur ob timorem legitimum revelationis, & alias rationes, de quibus egimus, loquentes de Confeſſione, à fortiori lex humana non cenſetur obligare ſemper cum periculo vitæ, vel alterius gravis damni, quod judicari debet tale per prudentem virum ſunt v. g. amiſſio membri, jactura famæ, detrimentum notabile bonis temporalis, perturbatio pacis etiam inter privatos, hæc omnia tollunt obligationem legis humanæ.

Si quæratur autem, ex quo conſici poſſit, legem humanam obligare cum periculo vitæ: Aſſerunt Doctores duas reſponſiones. Primò, leges humanæ obligant cum periculo vitæ, quando obſervatio legis eſt moraliter neceſſaria ad conſervandum bonum commune reipublicæ, naturalis enim ratio poſtulat, ut quælibet pars exponi poſſit periculo ad conſervationem totius, ut patet de quodlibet homine, qui exponit manus, brachia, & pedes, ut totum conſervet, unde graviter miles peccaret, nedum contra pactum, ſed etiam contra præceptum Ducis, ſi ſtationem deſeret in periculo ſubverſionis exercitus per hoſtes. Reſpondent ſecundò, legem eſſe ſervan-

dam cum diſpendio vitæ, quando ipſius violatio cedit in contemptum fidei, aut legis, & poteſtatis Eccleſiaſticæ; ita ut, ſi quis Catholicus manducaret carnes in Quadrageſima, ut mortem vitaret, quam ipſi minatur hæreticus, peccaret moraliter; quia cenſetur contemnere religionem, quod eſt intrinſece malum, & nunquam licitum; unde Machabæi mortem prætulerunt manducationi carnis porcinæ.

Cajetanus probare intendens legem humanam obligare cum periculo vitæ; affert plures leges, quæ taliter obligare videntur. Prohibetur, inquit, primo Sacerdoti, ne ſine veſte ſacra, & calice conſecratio celebret; ſed hoc non ſit prohiberi reſpondeo, niſi hæreticus ad hoc cogeret in contemptum Religionis. Dicit ſecundò, abſolute prohiberi Matrimonium cum conſanguinea, ubi dico licitum eſſe contrahere cum illa externo ritu, ſed non licèt conſummare illud Matrimonium: primum inquam licet, quia tale Matrimonium in gradu prohibito ab Eccleſia prohibetur tantum jure humano, quod non obligat cum periculo vitæ: conſummare vero illud non licèt, quia, cùm Matrimonium illud nullum ſit, ob metum gravem, non poteſt conſummari ſine Fornicatione. Vult tertiò, quod miles teneatur manere in ſua ſtatione, ubi imminet mortis periculum, & Paſtor in ſua parochia tempore peſtis, ſed hoc verum eſt ob bonum commune, quod poſtulat, ut potiùs conſulatur aliorum vitæ ſpirituali, quam ſuę corporali, ſi alio modo ipſorum ſaluti ſuccurri non poteſt; unde Joann. 10. habetur, *Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis*; de milite reſpondimus antea. Adiicit quarto Innocentium III. declarare, ex me-

tu non

tu non licere communicare cum excommunicato; sed Pontifex loquitur de metu levi, quod si hoc intelligat de metu gravi, hoc est de communicatione in crimine: quæ nunquam licet, non loquitur autem de alia communicatione, quoniam in multis hoc licet casibus, qui enumerabuntur, loquendo de censuris. Quintò tandem proponit, Carthusianos non posse carnes manducare ad suæ vitæ conservationem: ad quod respondent multi, ad vitandam mortem Carthusianos non tantum posse, sed debere carnibus uti, modo non esset periculum scandali; quòd scilicet hoc fieret in contemptum religionis: sic Covarruvias, Azorius, Salas, & alii; quia inquiunt Nicolaus III. cap. *exiit*, ab omni lege exempta est extrema necessitas, & ut ait Azorius, in voto abstinendi à carnibus, subintelligitur naturaliter illa conditio, nisi esus carnium vitę sit necessarius. Alii dicunt, & rectius, ni fallor, quod licet ad talem carnium manducationem non teneantur: tamen possunt illis uti in tali occasione, licet sanctius faciant, si abstinendo moriatur; quia non tenentur vitam quovis modo conservare, sed illam postponere possunt sanctitati suæ professionis, ad conservandam vitæ disciplinam, & dandum virtutis exemplum.

Quæres, an aliquando liceat legem interpretari? Antea notandum est, duplicem esse interpretationem legis; Prima est simplex, qua in aliquo casu particulari explicatur mens, quam habuit Legislator in lege condenda; secunda vocatur ad æquitatem, seu per *Epiikiam*, qua explicatur mens, quam legislator habuisset in aliquo casu, si illum prævidisset: & est ex Arist. 5. Etich. 2. cap. 10. quædam emendatio legis univer-

salis; in aliquo casu particulari, in quo deficere videtur, & quem casum non prævidit legislator. Verbi gratia si lex prohibeat, ne cives noctu arma deferant per urbem; potest aliquis audiens hostes conscendere muros civitatis ipsam devastaturos, domo exire armatus, ut hostes depellat, & in hoc legem non violat, sed illam exponit per *Epiikiam*, seu emendat in hoc casu, ne summum jus sit summa injuria.

Respondeo primo, in lege naturali, divina & humana potest fieri simplex interpretatio. In lege Naturali constat, ubi Doctores interpretantur de homicidio prohibito jure naturali, quod possit fieri authoritate divina, & publica, sicut & de conservationem vitæ propriæ. De Lege divina constat, per illam enim præcipitur integritas Confessionis, à qua quis censetur excusari, dum adest periculum revelationis peccati, quod fit per interpretationem. De Lege humana clarum est, quia si potest fieri interpretatio in lege divina, & naturali, à fortiori in lege humana.

Respondeo secundo, quod interpretatio, quæ dicitur ad æquitatem, seu per *Epiikiam*, locum non habeat in lege naturali, nec divina, sed in humana. Non habet locum primo in lege naturali, quia interpretatio ex æquitate est emendatio legis in aliquo casu particulari, in quo deficit, ut patet in exemplo præallato, sed lex naturalis non deficit, quia non præcipit aliquid absolute, sed cum debitis circumstantiis, alias non obligat, ergo interpretatio per *Epiikiam* non cadit in legem naturalem. Neque etiam in legem divinam, quia talis interpretatio, seu correctio supponit defectum in aliquo casu particulari, quem

quem non prævidit legislator, nullus est casus particularis, quem Deus præviderit, Quod vero cadat *Epiikiam* in legem humanam, patet, quia legislator humanus condens legem generalem pro tota communitate, non potest prævidere omnes casus particulares eventuros, nec proinde legem omnibus accommodare, unde aliquando corrigenda est per *Epiikiam*.

Respondeo tertio, ut pateat, ad quem spectet legem interpretari, quod si evidens sit legem aliquam in aliquo casu non obligare, non est opus ad Superiorem recurrere, sed subditus potest illam exponere, & agere in isto casu contra verba legis; Si non sit evidens, an lex obliget, & subditus maneat dubius, Superiorem consulere debet, si potest, si non potest, debet agere juxta verba legis, ne agat contra conscientiam dubiam. Si subditus magis inclinet probabiliter in unam partem, debet adhuc recurrere ad superiorem, si adiri possit, si non possit adiri, probabiliorem sequatur. Si quæratur, an liceat interpretari Concilium Tridentinum, cum hoc prohibeat Pius IV. in Bulla confirmationis Concilii: Resp. affirmative, unde Pontifex intelligendus est commentariis authoritative factis super Concilium, non de illis, quæ reverenter in re dubia fiunt communiter. Si quæratur ulterius, an declarationes Cardinalium Concilii interpretum habeant vim legis. Resp. negative nisi publicentur in forma unde Urbanus VIII decrevit die 11. Aug ann. 1632. nullam fidem illis esse adhibendam. neque in judicio, neque extra judicium, nisi soluto sigillo, & subscriptione Cardinalis Præfecti, ac Secretarii ejusdem Congregationes munitæ fuerint.

Quæres, in quibus ceſſet obligatio legis? Reſpondeo legem ceſſare, vel ab intrinſeco, id eſt ceſſante fine quæ eſt anima legis, vel ab intrinſeco: & hoc fit pluribus modis: nimirum per revocationem, per contrariam conſuetudinem, per diſpenſationem, & per privilegium, quibus addi poteſt non uſus; ſi lex enim per decennium non fuerit ad uſum reducta, ceſſaſse videtur, modò intrà illud tempus caſus aliqui intervenerint, in quibus lex potuiſſet uſitari De his omnibus dicendum eſt.

Primò; ceſſante cauſa finali legis, ceſſat ipſa lex; ceſſante enim cauſa, ceſſat effectus. Sed notandum eſt, quòd ſi cauſa, & finis legis eſſet tantum pro tempore aliquo, lex ſopitur tantùm, & non deſinit: ſed elapſo tempore, novas reſumit vires, & non indiget nova promulgatione. Si etiam ſint plures cauſæ, & fines legis, ceſſante una non ceſſat lex; ſed ratione cauſarum remanentium ſuum robur ſemper retinet. Quòd ſi cauſa legis ceſſet pro uno particulari, & maneat pro aliis, lex non minùs obligat illam particularem perſonam; Lex, v.g. prohibet certam veſtium pompam, ne depauperentur familiæ: ille, qui tali periculo non ſubeſt, non minùs legem obſervare debet. Sic ob periculum in continentiæ prohibetur egreſſus monialium, & ingreſſus ad illas: & ob periculum perverſionis prohibetur univerſaliter lectio librorum hæreticorum; hæ leges afficiunt illas perſonas, & illos caſus, ubi non ſubeſt ſpecialiter periculum, quod generaliter notum eſt ſubeſſe; finis enim legis eſt tollere, & vitare periculum generale, quod manet, & non tantùm ſpeciale quod ceſſat: Unde ridiculi planè videntur illi, qui dicunt ceſſare legem jejunii reſpectu eorum, qui non tot experiuntur motus

con-

concupiſcentiæ manducando carnes, quot ſentiunt piſcibus utendo: Ridiculi ſunt, inquam; quia licèt in tali lege abſit finis extrinſecus jejunii, nempè carnis mortificatio, non tamen deeſt finis intrinſecus nempè honeſtas Temperantiæ. Ad id, quod allegant, uſum piſcium agere concupiſcentiam; reſpondendum eſt, illum in jejunio non præcipi.

Secundò, per revocationem, ſeu per abrogationem leges deſinere ſolent. Abrogatio autem fieri poteſt per illum, qui tulit legem per ſucceſſorem, aut illius ſuperiorem; ſucceſſor enim, & ſuperior legislatori æquivalent. Quòd Legislator legem aborgare poſſit, patet; quia lex, & vis obligandi legis pendet à legislatore, qui anteà voluit concedere legem, & poſteà illam revocare peroptat. Revocatio fieri ſolet ob ingenii humani imbecillitatem, ſubditorum mutationem, & legum multitudinem. Ob ingenii noſtri tenuitatem; quia cùm omnia conſideranda non perſpicuè attendamus, temporis ſucceſſu videmus aliqua eſſe inutilia, quæ anteà videbantur utilia. Ob ſubditorum mutationes; illorum enim ingenia, inclinationes, occupationes, & negotia tot mutationibus ſunt obnoxia, ut leges modò illis proſint, modò obſint. Ob multitudinem denique legum, certas quaſdam revocant legislatores, ne populi onus niminum ſit, & importabile. Licèt Legislator revocare poſſint legem ſuam, vel prædeceſſoris, etiamſi ſit confirmata per ſuperiorem, v. g. per Papam (quia talis confirmatio eſt tantùm regulariter accidentali, ad legis majorem authoritatem non ſatis derogare cenſetur legi ſpeciali, nec privilegio conceſſo, per clauſulas generales, ut patet ex hac regula juris, *generi per ſpecium derogatur*, id eſt ex gloſſa

& doctoribus, lex ſpecialis præcedens derogat legi generali ſubſequenti. Hoc determinavit Bonifacius VIII. *c.* 1. *de conſt. in* 6. ubi expreſſe pronunciat, ſtatuta & conſtitutiones ſpeciales non revocari per legem generalem, niſi de illis fiat ſpecialis mentio. Hoc notandum eſt contra privilegiorum impugnatores.

Tertio, per conſuetudinem contrariam irritantur leges; conſuetudo enim habet vim legis, *ff. de legibus lib.* 5. *tit* 1. *l ge* 33. *diuturna conſuetudo pro jure & lege obſervari ſolet*, ſicut ergo lex poſterior priorem abrogat, ſic conſuetudo legem. Hoc tamen intellige de legibus humanis, ſi enim fuerit conſuetudo contraria legi naturali, aut divinæ, eſt potius corruptela, quam conſuetudo, & tanto pejor, quanto antiquor. Vocatur autem conſuetudo jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex inquit, Iſidorus apud Gratiarum. Vel ſecundum alios, eſt jus non ſcriptum, quod ex longo & continuo uſu receptum eſt. Tria facere poteſt conſuetudo; nimirum veterem legem abrogare novam inſtituere, dubiam interpretari. Ut hæc omnia faciat: debet eſſe rationabilis, antiqua & aliquo modo obtinere conſenſum principis. Debet primo eſſe juſta, *cap. finali, de conſuetudine*, quia habet vim legis, & lex juſta eſſe debet, ſed quomodo juſta eſſe poteſt, cum abroget legem principis, quæ juſta eſt? Reſpondeo, utramque poſſe cenſeri iuſtam; propter diverſas rationes probabiles, deinde lex potuit eſſe juſta ab initio, & poſtea propter varias mutationes potuit deſinere eſſe juſta & utilis, unde juſte aliquando ſequitur conſuetudo, quæ etiamſi inceperit cum peccato, excuſat tamen à peccato, quando legi-

gitimè, & justè introducta est, ista autem censetur & rationalis, quando ex una parte est utilis Communitati, & ex alia non est contra legem naturalem, aut divinam. Quantum ad tempus, quo consuetudo vim acquirit, distinguendum est, si introducatur à populo cum consensu expresso principis, nullum tempus requiritur, quia sufficientem vim dat illi voluntas principis: Si introducatur de consensu tantum tacito, vel præsumpto principis, iura exigunt regulariter decem annos contra legem civilem, & quadraginta contra Ecclesiasticam. Non tamen hoc sic intellige, quod subditi peccent toto illo tempore, quod antecedit illos decem, vel quadraginta annos, si admittant actus contra legem, & consuetudo non sit perfectè introducta: Sed hoc explicari debet de foro externo, quod scilicet subditi subiicerentur pœnis, si ante decem, vel quadraginta annos violarent legem, licet in foro interno non peccarent, quando consuetudo ita invaluit, ut plerique viri iusti, docti, & prudentes illam sequantur. Porro, lex prohibens consuetudinem, abrogari potest per consuetudinem, nisi illa consuetudo, quæ prohibetur per legem, sit reprobata à lege, tanquam iniqua & irrationabilis, inquiunt Doctores, alias illa clausula quam addit legislator, *non obstante ulla consuetudine*, intelligenda est de præexistente consuetudine, quod si loquatur de subsequenti, in hoc casu lex non prohibet consuetudinem, nisi quamdiù principi placet, & non amplius illi placet quando consuetudo contraria introducta est, quia censetur illam approbare tacite, vel expressè.

Quarto, per dispensationẽ legis obligatio cessat, dispensatio enim est actus iurisdictionis,

quo aliquis eximitur ab obligatione legis, perseverante adhuc obligatione respectu aliorum: in quo dispensatio differt à legis revocatione, in qua obligatio desinit quantum ad omnes. Dispensatio aliquando fit ad tempus & tunc habet rationem suspensionis legis: aliquando in perpetuum, & tunc est exceptio legis. Aliquando fit in totum, ut quando alicui relaxatur culpa & pæna; aliquando tantum in partem, ut cùm unum solum remittitur, & retinetur aliud: Quòd rationabilis possit fieri legis dispensatio, patet ex praxi continua Ecclesiæ, quæ regulariter dispensat: & ex vulgari usu principum, qui respectu multarum suarum legum obligationem suspendunt. Patet denique ex Conc. Trid. *sess.* 25. *c.* 18. *de Reform.* ubi docet expedire, quòd legis vinculum aliquando relaxetur. Soli Superiores habentes jurisdictionem in foro externo dispensare possunt: uti sunt Papa, Episcopi saltem confirmati. Prælati regularium, immò & ipsorum Confessarii, ex speciali privilegio, & Principes sæculares, non autem Parochi seculariter, nisi ex commissione, quia non sunt Prælati, nec habent jurisdictionem in foro externo, possunt tamen aliquando declarare suas oves esse legitimè dispensatas propter necessitatem à lege jejunii, auditionis sacri, & vacationis à servili opere in die festo. Ad dispensationem requiritur voluntas interior dispensantis, quia actus agentium moralium non operantur ultra intentionem eorum, unde cùm aliquis cognoscit se ficto animo esse dispensatum, non potest uti dispensatione, antequam renovetur seriò. Requiritur postea, quòd voluntas interior dispensantis manifestetur exteriùs, non posset enim quis exercere actum prohibitum, nisi sibi constaret se dispensatum

esse

esse à lege prohibente. Dispensatio tacita superioris aliquando sufficit, ut si pontifex præcipiat irregulari ut Missam celebret, cognoscendo illum esse irregularem, censetur enim ipsum tacitè dispensare, jubendo actionem, quæ non potest fieri sine dispensatione & ablatione impedimenti. Ut superior licitè dispenset, justa causa requiritur, ex Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 5. *de Reform. Matrim.* ubi ordinat, dispensationes Matrimonii non nisi ex causa concedi debere, cap. 18 sess. 25. docet, dispensationes concedere sine justa causa, nil aliud esse, quàm cuique ad leges transgrediendas præbere aditum, unde non sunt omittenda præclara D. Bernardi verba, lib. 3. de Consider. c. 4. in fine, *ubi necessitas urget, rationabilis dispensatio est, ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est, utilitas dico, communis, nec propria non cùm nihil horum est, non planè fidelis dispensatio est, sed, crudelis dissipatio.* Ratio hujus est, quia dispensatio talis sine causa vergit in contemptum legis, in disciplinæ Ecclesiasticæ ruinam, & in justitiæ distributivæ detrimentum, distribuendo onera imparia; unde hoc est nocere bono communi: Causæ, quæ justæ censentur ad concedendam dispensationem, sunt gloria Dei, bonum commune, vel proximi, reparatio honoris, utilitas privata animæ & corporis illius, qui dispensantur, ejusdem fragilitas, & similes, quæ justæ censetur prudentum arbitrio, ubi attendendum est ad communem axioma. *Quòd sit melius de nimia pietate, quàm de severitate redargui.* Addunt Doctores pro causa extrinseca, impositionem alicujus majoris pecuniæ pro bono communi Ecclesiæ distribuendæ, & hæc causa vulgo locum habet in dispensationibus circa Matrimonia.

Quam-

Quamvis illicita sit dispensatio, quæ datur sine causa, & sine cognitione causæ, tamen valida est, quando sit in lege humana, à se lata, vel ab habente jurisdictionem æqualem: sicut enim lex à legislatore pendet in fieri, sic & in conservari: & sicut illum non condere potuit, sic & de illa dispensare valet. Quia tamen hoc licitè facere non potest, non debet quis ab illo talem dispensationem exigere, ne ad peccatum proximum suum inducat. Quantùm ad potestatem dispensandi, diximus anteà, quod ipla competat omnibus jurisdictionem externam habentibus: & apud illos etiam delegandi potestas residet, & non apud alios; *L. More ff. de jurisdictione*, ubi habetur, *more majorem à compara-tum est, ut is demum jurisdictionem mandare possit, qui eam suo jure, non alieno beneficio habet*. Potest ergo quilibet Superior ordinario jure dispensare super legem à se latam, idemque potest in jurisdictione successor, aut Superior: Dixi, Superior in jurisdictione: & ob hoc, quia Archiepiscopi non sunt suis suffraganeis superiores in jurisdictione; nisi in casu appellationis, sed tantùm in dignitate quadam: ideò super leges illorum non possunt illi dispensare. Utrùm Papa dispensare possit super ea omnia, quæ continentur in jure canonico, & quæ sunt Conciliis generalibus confirmata: hoc pendet ex illa quæstione, an Papa sit supra Concilium. An verò inferiores Prælati possint dispensare super leges Superiorum: hoc nequeunt regulariter, dispensatio enim est actus jurisdictionis, & nullam Episcopi, v. g. habent in Papam: unde, si Episcopi dispensent regulariter in votis communibus: hoc illis conceditur ex usu Ecclesiæ, quæ rectum judicavit, ut Episco-

pi

pi nomine Dei talia vota relaxent, ob frequentes casus, qui eveniunt. Aliquando tamen in legibus Papæ possunt dispensare Episcopi: Primo, quando in jure conceditur indefinitè potestas dispensandi: hoc potest intelligi de Episcopis, quia favores sunt ampliandi. Secundò quando materia est levis: non est enim verisimile, quòd pro levibus astringat S. Pontifex, ut Romam quis adeat. Tertiò, quando dispensandi occurrit frequens necessitas, ut in legibus jejunii, festorum, & similibus, tunc enim ob bonum commune Papa censetur illam potestatem concessisse. Quartò, quando occurrit gravis necessitas ut pauperies periculum hostium, honoris periclitatio in mulieribus, &c. Nec in his casibus tenentur Episcopi procurare suis sumptibus dispensationem: unde pro impedimentis occultis ante & post Matrimonium dispensare possunt in foro conscientiæ. Porrò, licet superiores suos subditos extra territorium dispensare possint: an possit alienigenas dispensare in suo territorio existentes, distingui debet, hoc posse quidem facere in legibus communibus, & municipalibus: idest, quæ spectant ad talem locum, ut sunt jejunia, festa, & similes; non posse verò in particularibus illis, scilicet juramenti, voti, irregularitatis, ista enim omnia quasi personalia videntur, & super exterorum personas Episcopi non habent jurisdictionem.

Per privilegium denique cessare videntur leges, ut patet per etimologiam nominis: privilegium enim ita dicitur, quia privat lege, vel quia est lex privata, à lege communi dispensans. Privilegium differt à lege in his quòd lex ex sua natura sit perpetua, concedatur Communitati perfectæ, solemnitet

pro-

promulgari debeat, vergat in bonum commune; & lubditum obliget. Privilegium verò ad tempus concedi valeat concedatur Communitati imperfectæ, v.g. religionibus, non sit promulgandum, vergat in bonum privatum, & privilegiatum non obliget (quia est gratia, non onus) nisi in hoc præcipiatur in privilegio, aut nisi per illud privilegiatus habilis fiat ad actum lege præscriptum, & sic Regulares per privilegium exempti à communi interdicto, tenentur ut illo, ut missam audiant die festo. Aliud est privilegium contra jus, quod scilicet dispensatur à lege imposita, ut quando quis dispensatur à lege jejunandi, aliud vero est non contra, sed præter jus, quod permittit aliquid, quod non erat ex jure concessum, ut facultas prædicandi, absolvendi, dispensandi, &c. Privilegium ergo latius patet dispensatione: quia Dispensatio est contra jus, seu contra legem; dispensatio enim fit à lege obligante, & Privilegium se extendit tùm ad quæ sunt præter jus, tùm ad ea, quæ sunt contra jus. Forma interna privilegii est intentio concedentis, externa vero regulariter est scripta, unde vocatur aliquando Rescriptum, vel Indultum, aut Breve, aut Bulla, hoc tamen non impedit, quin concedi possint privilegia verbo tenus, quibus uti possint privilegiati in foro, conscientiæ. Privilegium est personale, quod immediate conceditur Personæ ratione sui, v. g. Petro, Paulo, &c. vel reale, quod confertur directè alicui domo, templo, dignitati Episcopali, officio particulari, personæ fictæ, qualis est religio & religiosi, aut pupilli. pro tunc enim privilegia conceduntur non tam personis ratione sui quam ratione qualitatis & conditionis, in qua sunt. Si in forma privilegii apponatur dignitas, &

non

non fiat mentio perſonæ, ut quando dicit Sedes Apoſtolica, *concedo Epiſcopo Bajocenſi talem gratiam*, illud privilegium cenſetur reale, & tranſit ad ſucceſſores; ſi verò dirigatur expreſſe ad perſonam, vel ſi innoteſcat, ad illam dirigi, per aliquas circumſtantias præcedentes, vel ſubſequentes, ut ſi habeatur *tuam diligentiam agnoſcentes*, *tibi Epiſcopo Bajocenſi concedimus*: privilegium eſt perſonale, & ipſo mortuo, moritur. Quòd ſi hoc dignoſci nequeat, Doctores reſpondent, privilegium debere cenſeri tale, ſi non ſit in præjudicium tertii, nec ſit contra jus commune, quia tunc eſt beneficium ampliandum: ſi verò ſit contra jus commune, aut tertio noceat, cenſeri debet perſonale & exſpirans in morte privilegiati: quia eſt privilegium odioſum, quod reſtringi debet. Privilegium ille ſolus concedere valet, qui authoritatem obtinet publicam: & ille ſolus poteſt illud accipere, qui eſt ſuperiori ſubditus; pro tunc autem poteſt uti privilegio extra territorium concedentis, ut patet de illo, qui licentiam habet audiendi Confeſſiones in Diœceſi Bajocenſi, & poteſt audire quoſcumque hujus Diæceſis extra illam: intellige hoc modo non limitetur privilegium ad talem locum. Dupliciter conceditur privilegium: nimirum ad inſtantiam, & ex motu proprio. Primum innoteſcit ex narratione ſupplicationis, quæ ſolet præcedere ſecundùm patet ex his verbis, *motu proprio*, *ex meræ noſtræ liberalitate*, *non ad inſtantiam*, quę ſi non exprimuntur: privilegium cenſetur datum ad inſtantiam. Quando datur motu proprio ſubreptitium nunquam cenſendum eſt: ſed ut tale poteſt habere, ſi detur ad inſtantiam; quia poteſt ſub falſa enuntiatione

postulari. Privilegia non cessant per mortem concedentis, quia sunt gratia, & gratia semel accepta non dependet in conservari ab influxu donantis, nisi hoc exprimatur in concessione. Non cessant etiam per cessationem causæ, sicut nec aliæ donationes; unde donatio Decimarum alicui monasterio ob paupertatem, non cessat, cessante pauperie illius. Sed cessant privilegia primò per renunciationem exterius factam & acceptatam unde si quis renuntiaverit tantum animo, vel non acceptetur renuntiatio externa, potest adhuc privilegio frui, si velit: quòd si privilegium sit in commodum alicujus status non potest privata persona renuntiare sub privilegio, unde qui percuteret Clericum consentientem, non minus excommunicationem incurreret. Privilegium non cessat per non usum privativum, quia habens privilegium non tenetur eo uti, nec ulli conceditur sub hac restrictione: quòd si eo non utatur, illud amittat, si si tamen in gravamen alterius potest cessare per non usum, sufficienti elapso tempore, per quod præscriptio currere potest, sicut in qualibet alia servitute. Ad præscriptionem contra Laicos decem anni requiruntur inter præsentes, & viginti inter absentes, contra Ecclesiam requiruntur quadraginta anni, & centum contra Ecclesiam Romanam, contra Regulares jure communi requiruntur quadraginta anni, & ex privilegio Eugenii IV. sexaginta, immò, in concessione facta Benedictinorum monasterio sancti Pauli extra muros Romæ, centum requiruntur; illi autem privilegio participiant per communicationem alli Regulares. Amittitur privilegium postea per abusum, nam *ex c. ubi dist. 73. privilegium meretur amittere qui per-*

missa

missa sibi abutitur potestate; sed ille abusus debet declarari per sententiam judicis, qui respectu Regularium est supremus Pontifex. Tandem privilegia cessare dicuntur per revocationem succedentis, & ipsius successoris, aut superioris, maximè si sint gratuito concessa; si enim sunt remuneratoria, absolutè quidem revocari possunt, requiritur tamen gravis & urgens causa, ut rationabiliter revocentur, privilegia autem Regularium remuneratoria sunt, ut patet ex Bulla Pii V. *& si mendicantium Ordines*, ubi habet, *prosuis sanctis studiis, honestisque laboribus, proque salute animarum ab Apostolica Sede (cuius continuè pacem, & dignitatem Ordines ipsi fortiter tutati sunt) tam spiritualia, quàm temporalia subsidia acceperint*: sic etiam loquuntur alii Pontifices.

Quantùm ad privilegia Regularium dicam tantùm illa non esse revocata, quidquid dicant Antiregulares hoc factum fuisse primo in Concilio Lateranensi, & deinde in Tridentino. Si enim in Lateranensi aliqua privilegia modificata fuerint, præcipua tamen in eo confirmata fuerunt, v. g. quod possint audire, Confessiones sæcularium, etiamsi injustè neget illis Episcopus approbationem, & hoc in omni tempore, etiam ut satisfiat præcepto annuæ Confessionis; immò & in infirmorum domo dum ab illis postulantur absque eo quod Pastores hoc impedire valeant, nec alia Sacramenta ægrotantibus negare. Hoc habetur in Bulla, *dum intra*, in Concilio lateran. Sess. 11. Quoad Conc. Trid. vere quidem aliqua revocavit, præsertim illa quibus ab Episcoporum examine regulares erant liberi, sicut à præsentatione sui coram illis, ut acciperent absolvendi potestatem, dum ipsi Episcopi erant ultra duas diætas; postea tamen

Sess.

Sess. 25. de Regular. addit Conc. *in cæteris omnibus, præfatorum Ordinum privilegia & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & jure concernunt, fixa sint & illæsa*. Videant ergo adversarii quòd in prædictis Conciliis abrogata non fuerint, sed confirmata Regularium privilegia. Quod si Gregor. XIII. in Bulla quæ incipit *in tanta rerum*, certas quasdam gratias à Pio V. regularibus concessas revocaverit ipsemet paulo post in Bulla *quanto fructuosius*, quæ est 26. apud Rodericum generaliter confirmaviter ex certa scientia omnia privilegia anteà regularibus concessa non obstantibus quibuscumque contrariis Constitutionibus. Si etiam Greg. XV. privilegia regularium restringat in Bulla *inscrutabili*; illico agnoscit, hoc non debere fieri: unde Cardinalibus Concilii Tridentini interpretibus præcipit, ut Regulares conservent in suis pristinis libertatibus & privilegiis: hæ autem declarationes in Bullario Romano existunt post precedentem constitutionem. Adde quod Urbanus VIII. in Bulla *alias felicis* sub data 7. Febr. an. 1625. omnes & singulos articulos prædictæ constitutionis Gregorii XV. revocaverit, in his, quæ contraria sunt exemptorum privilegiis: in bulla etiam *in plenitudinem*, ex certa scientia confirmavit Mendicantium privilegia, & præ cæteris *Mare magnum*. Porro, si alicubi per regulas generales, omnia ad jus commune revocantes, videantur talia abrogari: Notandum est, privilegia particularia non censeri revocata, nisi eorum revocationis fiat expressa mentio, sub his, aut similibus verbis; *non obstantibus quibuscumque privilegiis, etsi in illis expresse caveatur quòd non censeantur revocata, nisi de verbo ad verbum fiat illorum mentio*. Hoc habetur *cap. veniens*,

de præscript. ubi habetur, *privilegiis non exi. stit derogatum, cùm de ipsis nulla sit mentio.* Quod etiam confirmat regula juris Canonici *generi per speciem derogatur, non e contra* hoc est, lex particularis derogat quidem lege universali : sed lex generalis particularis non derogat, nisi fiat de illa mentio expressa, cujus ratio esse potest, quod legislator possit præsumi legem particularem ignorasse, & proinde non revocasse, quando legem universalem concedit. Si quærant aliqui an Regularium privilegia à Rege nostro recepta fuerint, respondebitur illico, D Ludovicum Religiosos Mēdicante Parisi sacce; tasse cum omnibus suis privilegiis: Ludovicum XIII. inter alios permisisse perjsui Consilii edictum ann. 1634. ut Regulares Rothomagæi uterentur omnibus privilegiis à summo Pontifice concessis; & nuper Ludovicum XIV. per Edictum, datum an. 1641. die 11. Martii executioni mandari jussisse Breve Innocentii X. quo Regularibus Burdegalensibus licet absolvere intra quindenam Paschalem, quod quidem Breve incipit; *Exponi nobis nuper fecerunt*. 6. Febr. 1645.

DISPUTATIO TERTIA.

De Censuris.

QUoniam diximus aliàs, triplicem esse legem, præceptivam scilicet, qua aliquid jubetur sub culpa tantùm, & non sub pæna; pœnalem aliam, quæ non præcipit actum, sed tantum pœnam pronunciat si elicitus fuerit actus, ut cùm dicitur, si quis hoc fecerit, tali pœnæ subjaceat, tertiam denique quæ mixta dicitur, quia præcipit actum sub aliqua pœna, vel illum prohibet, & tunc qui talem

vio-

violant, & culpam contrahunt, & pœnæ ſubiiciuntur: Ex his ſequitur; trangreſſores legum aliquibus pœnis ſubjacere, civilibus, nimirum, ſi leges, quæ infriguntur, civiles ſint, & canonicis, ſi leges ſint Eccleſiaſticę. Poſtquam ergo de legibus loquuti fuimus in utraq; diſputatione præcedenti, in prima ſiquidem de legibus in genere, ſecunda vero de qualibet lege in particulari, nunc de pœnis contra infractores legum dicere ſupereſt, maxime de Canonicis, quæ Cenſuræ Eccleſiaſticę nominatur; aliæ enim ad noſtrum inſtitutum non ſpectant. Dicemus, autem de illi, & in genere & in ſpecie, per multas inquiſitiones, quas quæſtionibus generalibus ſubiicimus brevitatis cauſa, & claritatis.

QUÆSTIO PRIMA.

De cenſuris in genere.

SIcut duplex eſt forum in Eccleſia, interius ſcilicet & exterius, ſic duplex eſt poteſtas, quæ nomine civium Eccleſiæ deſignantur: prima eſt poteſtas interna, quæ extenditur ad remittendum & retinendum peccatum in foro Pœnitentiæ, ſecunda eſt exterior, quæ extenditur ad ligandum, vel ſolvendum per cenſuras Eccleſiaſticas. Ut poteſtas utraque rite exerceatur, duplex requiritur actus, quorum unus conſiſtit in diſcuſſione cauſæ, & dicitur clavis ſcientię, alius vero conſiſtit in valida, & licita pronuntiatione ſententiæ, & vocatur clavis poteſtatis. Hoc poſito.

Quæres primo, quid ſit Cenſura ſecundum nomen? Reſp. nomen cenſuræ deduci à cenſorum munere; Cenſores autem apud Romanos erant morum magiſtri à cenſendo & arbi-

arbitrando sic dicti ; ad illorum quippe officium pertinebat civium mores perquirere malos emendare , & indignos ab honoribus deponere. Ab illo ergo munere vox censuræ derivatur, quæ idem est at severa correctio seu mulcta aliqua, quæ loco pœnæ imponitur ab Ecclesia , ad Ecclesiasticæ disciplinæ manutenentiam.

Quæres secundò, an sit in Ecclesia potestas ferendi Censuram. Resp. affirmativè. Matthei enim 16. collata est potestas Apostolis ligandi, his verbis scilicet, *quodcumque ligaveritis super terram erit ligatum & in celis* verba autem illa sunt generalia, inquit Bellarminus lib. 1. de Summo Pontif. c. 15. & alii ; ergo possunt extendi ad forum externum, in quo feruntur Censuræ, quando hoc exigit bonum Ecclesiæ regimen Hoc confirmatur ex Concilio Constantiensi, in quo Vicleffus hoc negans condamnatus fuit , sicut ex communi usu Pontificum ; immo Urbanus primus in Epistola Decretali ad universos Episcopos, mentionem facit Excommunicationis, & ante ipsum Pontificem, Canon Apostolorum quartus decimus , ubi habetur, *si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit , à communione excludatur*. Hoc & habetur in pluribus aliis Apostolorum Canonibus. Sic Patres tradunt , Paulum 1. Cor. 5. incestuosum excommunicasse, dum ibi dixit, *judicavi, congregatis vobis in nomine Domini , & meo spiritu cum virtute Jesu Christi, tradere huiusmodi hominem Sathanæ in interitum , ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi*. Primæ etiam ad Timoth. 1. excommunicavit Alexandrum, & Himenæum dicens *ex quibus*(qui circa fidem naufragaverunt)*est Himenæus,& Alexander quos tradidi Sathanæ , ut discant non blasphemare*.

Quæ

Quæres tertio, quid sit Censura? Resp. quod sit *pœna spiritualis, privans hominem baptizatum usu aliquorum bonorum spiritualium; non quidem perpetua, sed qua posita emendatione, tolli debeat; & hoc in ordine ad salutem.* Pœna tenet locum generis, quia omnis Censura est pœna, non tamen omnis pœna est Censura, ut patet de irregularitate suspensione, degradatione, & cessatione à divinis, quæ sunt pœnæ spirituales, non tamen sunt censuræ, ut diximus. Dicitur secundo, *spiritualis*, quia est pœna animæ, quæ nunquam imponitur, nisi ratione criminis Dicitur tertio, *privans hominem baptizatum*, subjectum enim censuræ est fidelis, qui per Baptismum fit subditus Ecclesiæ; non infidelis, qui cùm non sit intra Ecclesiam, ipsius jurisdictioni non subiicitur. Dicitur quarto, *privans usu aliquorum bonorum spiritualium*; non tendit enim ad temporalia per se ut leges civiles, quæ pœnas temporales imponunt, pecuniarias scilicet, vel corporeas, ubi leges Ecclesiasticæ privant aliquibus bonis spiritualibus, ut usu Sacramentorum, suffragiorum participatione, Ecclesiasticorum munerum exercitio &c. non tamen omnibus bonis privant, sed tantùm externis, non internis, qualia sunt caracter gratia, virtutes, actiones meritoriæ, hæc enim omnia non possunt auferri ab homine invito unde excommunicatus aliquis potest actum contritionis elicere circa omnia sua peccata, & circa illud, propter quod excommunicationem contraxit: & pro tunc censebitur absolutus in foro interiori, eritq; in gratia, & poterit mereri, licet non sit absolutus in foro exteriori ab excommunicatione, quæ cum remaneat aliquando post recuperatam gratiam, privat adhuc hominem etiam justificatum bonis spiritualibus exter-

externis. Quod si illum privet bonis temporalibus, nimirum usu beneficii, salutatione, honore, aliorum communicatione, hoc est semper in ordine ad spiritualia. Dicitur quintò, *non perpetua, sed quæ possit tolli, posita emendatione:* Censuræ enim sunt pœnæ medicinales, quæ relaxari debent posita sanitate: unde depositio, & degradatio, quæ de se perpetuæ sunt, non sunt Censuræ, quia privant hominem, non tantùm usu, sed potestate utendi bonis spiritualibus. Subjungitur denique, *in ordine ad salutem;* ut ostendatur mens Ecclesiæ, quæ non intendit per Censuras animæ damnationem, sed resipiscentiam à contumacia, & abstinentiam à peccatis, in quorum pœnam injungitur Censura.

Quæres quartò: quotuplex sit Censura? Multi sentiunt sex esse Censuras: nempe Excommunicationem, suspensionem interdictum, depositionem, degradationem, & irregularitatem, maxime illam, quæ contrahitur ex delicto. Melius tamen est, si dicamus, tres tantum esse; nimirū Excommunicationem, suspensionem, & interdictum; Innocentius enim III. *cap. quærenti, de verborum significatione*, interrogatus, quid nomine Censuræ in Pontificum rescriptis esset intelligendum, respondit, non solùm interdictum, sed & Excommunicationem, & suspensionum intelligi debere: si autem præter has essent aliæ non sufficienter Pontifex quæstioni propositæ respondisset. Dicendum ergo est, quod irregularitas non sit proprie Censura: quia non tam est pœna, quam inhabilitas, & indecentia quædam ad Ordines suscipiendos, exercendos, & ad Ecclesiastica munera obeunda: Depositio, & degradatio non sunt enim censuræ; nam censura ex

ſua inſtitutione aufertur, poſita reſipiſcentia; Degradatio vero, & depoſitio carent ſpe remiſſionis, & ſi daretur cum ſpe, illas revocandi ad tempus, eſſent aliquod genus ſuſpenſionis, ſed communiter degradati, & depoſiti non rehabilitantur, undæ iſtæ pœnæ vocantur vinculum indiſſolubile, & cenſuræ vinculnm diſſolubile. Diſtinguuntur depoſitio, & degradatio ſecundùm magis, & minus, ſi enim aliquis amoveatur à particulari, & determinato gradu Clericali, alio remanente, illa pœna vocatur degradatio, ſic quando quis privatur celebratione Miſſæ, poteſt adhuc officium Diaconi exercere, ſi ab omnibus gradibus amoveatur, eſt depoſitio. Quoad ceſſationem à divinis, non eſt Cenſura, quia non imponitur per modum pœnæ, ſed per modum luctus ob injuriam Deo, vel Eccleſiæ illatam. Porrò, licèt excommunicatio, Suſpenſio, & Interdictum privent iiſdem bonis ſpiritualibus, diverſè tamen ſunt cenſuræ, quia diverſa ſubjecta reſpiciunt. Interdictum enim reſpicit loca ſacra in ordine ad perſonas, quæ dum morantur in loco interdicto, arcentur ab auditione ſacri v.g. vel celebratione, Suſpenſio reſpicit Clericos; & Excommunicatio tum Clericos, tum Laicos.

Quæres quintò, quis poſſit ferre Cenſuras? Reſp. primò, quod poteſtas ordinaria ferendi Cenſuras reſideat penes illos, qui habent juriſdictionem ordinariam in foro externo, quales ſunt Summus Pontifex, reſpectu omnim fidelium; Epiſcopi, reſpectu Diœceſarum, Legati Pontificis, in provincia ſuæ legationis; Vicarius Epiſcopi, quia habet idem tribunal cum Epiſcopo: Capitulum ſede vacante, quia Epiſcopo ſuccedit in juriſdictione: Vicarius Capituli eamdem cum Capitulo habens juriſdictionem: Abbates, & Archipresbyte-

byteri, quibus ex jure ſpeciali communitas eſt in certis locis juriſdictio Epiſcopalis: Concilia Generalia, & Provincialia: Capitula Generalia, & Provincialia: Regularium Generales, Provinciales, & Prælati locales, quales ſunt Guardiani, ut habetur in Statutis Generalibus noſtri Franciſcani Ordinis, c. 6. ſeſſ 20. Parochi autem, qui non ſunt prælati, nec habent juriſdictionem externam, ferre Cenſuras non poſſunt. Reſp. ſecundo, commiſſionem ferendi Cenſuras non poſſe delegari niſi viatori; quia Cenſura eſt gladius juriſdictionis Eccleſiæ militantis, quo non poteſt percutere niſi ille, quis exiſtit in Eccleſia militante. Non poteſt etiam delegari illi, qui caret uſu rationis, cùm non poſſit habere actum juriſdictionis, ad quem requiritur cognitio cauſæ. Non poteſt deinque ad Cenſuram ferendam deputari infidelis, cùm enim non habeat Baptiſmum, qui eſt ingreſſus Eccleſiæ, juriſdictione Eccleſiaſtica uti non poteſt. Nec Laicus, ut patet *ex cap. decernimus, de judiciis*, ſicut *& ex cap. Eccleſia, de conſtitutionibus*. Nec fœmina, *cap. de monialibus, de ſentent. excommun.* ubi habetur, illas non poſſe à Cenſuris abſolvere ſubditas, ergo nec ferre Excommunicationem. Unde ſi legatur, Abbatiſſas ſuſpendiſſe, reſpondet Bonacina cum aliis, non fuiſſe veram Cenſurā, qua violata, incurreretur irregularitas: ſed fuit tantùm quædam prohibitio emanans, non à juriſdictione, ſed à quadam ſimplici commiſſione, quam habent ad Eccleſia in ordine ad correctionem, & diſciplinam domeſticam ſubditarum. Ob hoc Doctores apud Bonacinam citati, ſentiunt Prælata Monialium non poſſe ſub peccato mortali præcipere, id, quod non eſſet aliàs peccatum, niſi ex poteſtate domeſtica, & œconomica gubernatione. An autem Summus Pontifex poſſit abſolutè juriſdictionem illam conferre

fœminæ, affirmat Bonacina cum multis, alii qui negant. Resp. tertio, quemcumque Clericum posse ex commissione ferre Censuras; habens enim tantùm primam tonsuram, est capax Ecclesiasticæ jurisdictionis: modo non sit conjugatus, quia conjugati non possunt admitti ad negotia Ecclesiastica. Idem dicendum est de Religiosis professis non clericis, ac de laicis sæcularibus, quod non possint ferre censuras, nisi ex dispensatione Summi Pontificis, qui potest in jure humano dispensari, non vero Episcopi, qui non potest dispensare supra legem Superioris.

Quæres sextò, qui possit Censuris ligari? Respondeo primò, quòd debeat esse viator, unde mortuus ligari non potest Censura; nam Matth. 18. habetur, *Quæcumque ligaveris super terram, &c.* mortui autem non sunt super terram. Dum ergo Ecclesia privat peccatorem publicum sepultura, & suffragiis, & eum absolvit post mortem ab Excommunicatione contracta ante mortem; non est quòd Ecclesia illum liget Excommunicatione directè, sed tantùm indirectè: non habet enim in mortuos, nisi jurisdictionem indirectam, unde mortuos non excommunicat, sed prohibet ne vivi pro illis orent, aut donent illis sepulturam, nec etiam absolvit; sed concedit viventibus, ut pro illis orent, & ipsum sepeliant. Resp. 2. quod debeat esse baptizatus: non baptizati enim non subjiciuntur legibus, nec pœnis Ecclesiasticis; etiamsi Cathecumeni sint, quia nondum sunt in Ecclesia; secus dicendum est, quia remanent sub Ecclesiæ jurisdictione, ratione characteris, qui indelebilis est. Resp. 3. debere esse adultum: pro tunc enim peccare potest mortaliter; ergo & ligari Censura in pœnam peccati lata, sive sit lata à jure, sive ab homine: cum hac tamen distinctione, quod

adul.

adulti impuberes, *id est* ante duodecimum annum pro feminis, & quartumdecimum pro masculis, non possint licitè ligari excommunicatione ab homine, licitè possint, & validè subjici interdicto, quod non est tam gravis pœna ac Excommunicatio. Resp. quarto, Censuram Excommunicationis non posse ferri nisi in determinatam personam, non vero in Capitulum aut Communitatem, *c. ip. Romana, de sentent. excommunicat. in* 6. Suspensio autem, & interdictum in communitatem ferri possunt. Ratio hujus est, quia Excommunicatio est gravis pœna, quæ privat suffragiis & auxiliis Ecclesiæ, animæ multum necessariis; ergo non debet ferri indifferenter inter reos, & innocentes; Suspensio autem privat tantùm ab officio, & beneficio, & interdictum à celebratione & auditione divinorum officiorum: unde non est contra justitiam, si per accidens ferantur in innocentes.

Quod si aliquando feratur Excommunicatio in Collegium, semper exprimitur peccatum ob quod fertur Excommunicatio, & sic ligat tantùm reos, non alios; ut si v. gr. ferretur Excommunicatio in Parisienses non obedientes Pontifici; hoc est excommunicare personas privatas, quæ parere recusant. Resp. quintò, quod debeat esse subditus illi, qui fert censuram; unde habentes privilegium à Summo Pontifice, quo dispensantur ab Episcoporum jurisdictione, ab illis non possunt ligari censura, sed tantùm à superioribus suis, qui ligare possunt suos subditos per præceptū, ubicumque peccent, quia illorum potestas nullo loco arctatus, Episcopi verò subditum extra suum territorium peccantem innodare non possunt ulla censura, *c. 2. de Constitutionib. in* 6. Si tamen post reditum, ab Episcopo ci-

tatus non obediat, ligari potest. Resp. sextò; quod eamdem personam pluribus censuris ligari queat, sive sint ejusdem rationis; v.g. pluribus Excommunicationibus, sive sint diversæ, ut Excommunicatione, & suspensione, quamvis enim una censura privet aliquando bonis omnibus spiritualibus, alia privat virtualiter, & novo titulo, sicut peccator per nova peccata actualia novo titulo gratia privatur.

Quæres septimò, quænam sit materia, ob quam censura possit ferri. Resp. primò, debere esse peccatum mortale, ut feratur gravis censura, v. g. Excommunicatio major, suspensio, & interdictum ad longum tempus; pro peccato tamen veniali ferri potest Excommunicatio minor, quæ contrahitur ob levem in civilibus communicationem cum nominatim excommunicato; sic dicendum de suspensione, & interdicto ad breve tempus. Ratio utriusque est, quia justitia distributiva vetat, ut levi delicto gravi pœna infligetur. Resp. secundò, quod quando superior actionem ex se indifferentem prohibet sub Excommunicatione, censetur illam prohibere sub peccato mortali, cui pro pœna annectit Excommunicationem; non potest tamen illa actio prohiberi sub Excommunicatione, nec sub peccato mortali, si sit levis in se, & levis maneat in ordine ad finem, jus enim naturale, aut divinum non obligant ad peccatum ob levem materiam: ergo nec jus humanum. Resp. tertiò, quòd peccatum debeat esse proprium, ut contrahatur Excommunicatio, quæ est gravissima pœna; licèt pro peccato alieno suspensio, & interdictum ferri possint, & consequenter suspendi, & interdici communitas, non verò excommunicari, in casu autem interdicti, & suspensionis, quæ pro peccato alieno feruntur, non puniuntur pro-

propriè innocentes, sed delinquentes puniuntur in persona insontium. Resp. quartò, censuram non posse ferri ob peccatum metè internum, de occultis enim non judicat Ecclesia in fore externo, potest tamen pro actu externo, qui debet informari essentialiter actu interno, sic possunt censura ligari, qui officium non recitant cum attentione, qui non confitentur cum dolore, qui ex odio, aut spe lucri puniunt innocentem; & tunc non ligatur censura actus internus per se, sed quatenus dicit ordinem ad actum externum, quem informat. Quando ergo actus internus est de substantia actus interni, tunc ille, qui omittit actum internum, & elicit externum, censura innodari potest, v. g. si esset lata Excommunicatio contra eos, qui non audiunt Missam, aut non recitant officium, illi, qui non audirent, aut recitarent cum attentione, essent excommunicati, quia attentio est de substantia utriusque: Quando verò actus internus non est de substantia actus externi, qui elicit actum externum sine interno, non incurrit censuram; unde si ferretur Excommunicatio contra non communicantes, & non confitentes in Paschate, indignè communicantes non incurrerent illam; nam substantiam præcepti adimplet indignè communicans; non sic autem de confessione, qui essentialiter requirit, quod sit valida, & ideò, qui confessionem non integram, aut alia circumstantia essentiali carentem ederet, incurreret Excommunicationem. Resp. quintò peccatum debere esse completum, & effectum suum habere: leges enim pœnales benigniùs explicandæ sunt; unde qui scienter indignum eligit, non excommunicatur, nisi ad suum votum sequatur indigni electio; sic habetur *c. perpetuo de elect. in* 6. nisi aliud in lege feratur: unde

accuratè attendendus est legislator, ita quòd si excommunicetur in lege homicida, percutiens, & vulnerans, non continentur sub lege; si excommunicetur vulnerans, non ligatur ille, qui sine vulnere, percutit; si excommunicatur faciens, non innodatur mandans, si autem mandantes excommunicantur, & non sequatur effectus, distinguendum est; si enim effectus est principaliter prohibitus in lege, mandatum verò est tantùm accessoriè prohibitum, ut in Excommunicatione lata contra percussores clericorum, mandantes talem percussionem non excommunicantur, nisi sequuto effectu; ubi verò mandatum, & consilium principaliter pohibentur sub Excommunicatione, ut in illa quæ fertur contra mandantes homicidium per assassinos, tales mandantes excommunicatur, etiamsi effectus non sequatur; si autem dubitetur, an mandatum, vel actus æqualiter prohibeantur; credendum est, mandatum esse tantùm accessorium, & sic non incurri Excommunicationem, nisi effectus sequatur; quia rigores benignius sunt explicandi.

Quæres octavò, quænam forma observari debeat, dum censura fertur Resp. primo, censuram ferri debere à judice, non per solum actum voluntatis, sed per signa externa; quia quamdiu censura non exprimitur, ignoratur, ignorantia autem à censura excusat. Resp. secundo, censuram debere ferri per verba, quæ determinatam personam afficiant, si sit Excommunicatio; vel determinatam communitatem, si sit interdictum, unde Excommunicatio lata sub his verbis, *excommunico, vel excommunicabo ex decem unum, aut unum ex illis, qui arma deferunt noctu*, est invalida, cùm enim non constet de intentione Superioris, nullus censetur excõmunicatus.

Resp.

Resp. tertiò, censuram latam sine scriptura, aut sine expressione causæ, esse quidem validam, quia omittitur forma tantùm accidentalis est tamen illicita, & peccat mortaliter qui taliter agit; immò incurrit sulpensionem ab ingressu Ecclesiæ per mensem, *ex cap.* 1. *cùm medicinalis; de sententia Excommunicationis in* 6. ubi etiam suspenditur pro tali tempore ille, qui reo petenti exemplar scripturæ, non tradit intra mensem. Debet autem in scriptis ferri censura; quia per eam ligatus potest ad superiorem recurrere, qui non potest judicare de censura, nisi illi nota sit. Resp. quartò, quod admonitio debeat præcedere Excommunicationem, *ex c. sacro, de sentent. excommunicat.* debet etiam præcedere suspensionem, *ex c. reprehensibilis, de appellationibus*; debet denique præcedere interdictum, *ex c. statutum, de sentent. excommunicat.* Sed notandum est, quòd pro futuris culpis admonitio non sit distincta à lege: quia lex ipsa non ignorata admonet, aliàs nunquam incurreretur censura *ipso facto*, si admonitio à lege distincta requireretur. In censuris autem, quæ feruntur pro culpis præteritis, requiritur admonitio distincta à lege, quæ debet fieri in ipso: reo autem tali modo, ut reus ad notitiam censuræ pervenire possit, hoc patet *ex cap. Romana, de sentent. excommunic. in* 6. *cap. sacro, de sentent. excommunic. in* 6. Resp. quintò quòd triplex admonitio requiratur ad ferendam censuram, *ex cap. constitutionem, de sentent. excommunic. in* 6. cujus ratio desumitur ex Matth. 18. ubi Christus jubet peccatorum corrigi debere secretò, deinde adhiberi testes, & denique denuntiari Ecclesiæ. Plura tamen notanda sunt in hoc. Primò, quod aliquando interdictum, & suspensio sumantur, non ut

censuræ, sed ut pœnæ vindicativæ delicti: & ut sic latæ fuerunt sine admonitione. Secundò, quod quandoque trina monitio virtualis sufficiat: & sic sufficit una monitio ex sententia judicis, modò inter illam monitionem, & fulminationem censuræ tantùm spatium temporis detur, quantùm daretur, si esset trina monitio: modò etiam hoc exprimat judex in sua admonitione: alias posset credere, quod essent futuræ aliæ admonitiones, ante quas non esset verè contumax; *cap. constitutio de sentent. excommun. in* 6. Tertiò quod urgente necessitate, una monitio sufficiat. *c. constitutionem de sentent. excommun. in* 6. Quarto quod spatium intermedians duas monitiones, sit duorum dierum saltem, loco enim citato habetur, quod ob servanda sint aliquorum dierum intervalla, quæ tamen potest ampliare judex.

Quæres nono, quænam rationes impediant validitatem censuræ. Resp. primò quod licèt feratur à judice ex prava intentione, v. g. ex odio, & invidia, non vero ex amore justitiæ, valida sit: quia illa mala judicis inventio nulli nocet, sed tantùm sibi. Resp. secundo, esse invalidam, quando non servatur ordo juris necessarius substantialiter, ut justa causa, *jurisdictio*, admonitio præcedens; non irritatur tamen ob defectum iuris tantum accidentalis, ut quando non fertur in scriptis, nec exprimitur causa, vel quando præcessit tantùm una admonitio: licèt enim in hoc graviter peccet judex; cùm extra necessitatem præmittit tantùm unam monitionem, quia facit contra prohibitionem juris in re gravi non propterea tamen invalida est. Resp. tertiò, censuram materialiter injustam esse invalidam, licèt sit formaliter *justa*: v. g. probatur per falsos testes aliquod crimen, propter quod.

quod judex Excommunicationem tulit: illa ſententia eſt invalida quia eſt injuſta materialiter, cum feratur in materiam injuſte imputatum: eſt tamen formaliter juſta, quia judex ſufficientia habet teſtimonia pro cenſura, licet ſint falſa. Reſpondeo quartò, in hoc caſu innocentiam ſervare debare cenſuram in foro extremo, ſi ſit periculum ſcandali, aliàs videtur contemptus cenſuræ: ubi autem non daretur ſcandalum, poteſt illam ſervare, & omnia in conſcientia, quæ ante illam ſententiam feciſſet. Reſp. quintò, quod ſi judex non omninò voluntariè, ſed per metum cenſuram ferat, non minus valida ſit; modò habeat cum illo metu intentionem illam ferendi, ſine qua non eſſet valida; & in hoc caſu metus non tollit ſimpliciter voluntarium, ſed tantum minuit.

Quęres, decimo, an ignorantia excuſet, ne aliquis cenſuram contrahat? Notandum eſt, ignorantiam eſſe triplicem; nimirum iuris, facti, & pęnæ. Quando neſcitur lex eſt ignorantia facti; quando neſcitur factum, eſt ignorantia facti; quando neſcitur pęna alligata facto per legẽ, eſt ingorantia pęnę: Petrus neſcit, percuſſionem clerici eſſe prohibitam, adeſt ignorãtia iuris; Petrus hoc ſciens, percutit clericum, quam neſciebat clericum, adeſt cum cognitione iuris ignorantia facti: utrumq; ſciens, ignorat, an illa percuſſio ſit prohibita ſub cenſura; adeſt ignorantia pęnæ. Ignorantia iuris eſt duplex; vel iuris communis; vel iuris particularis. Petrus ignorat percuſſionem clerici eſſe prohibitam ſub excommunicatione, eſt ignorantia iuris communis, quia illa lex eſt univerſalis. Petrus ignorat, ſacerdotes eſſe ſuſpenſos in Diæceſi Baiocenſi, qui cauponas ingrediuntur, eſt ignoranti a iuris particularis. Ignorantia tum iuris, tum facti duplex eſt: nimi-

rum vincibilis, & invincibilis prima est ea, quę vinci potest per adhibitam diligentiam, sic quando quis dubitat, an tali peccato annectatur censura, debet de illa diligenter exquirere; secunda est, quæ vinci non potuit, quia nihil aliquis unquam audivit de censura, nec ullo modo de illa dubitavit. Tandem alia est ignorantia antecedens, quæ si abesset, non fieret actus: v. g. Petrus percutit Paulum quem ignorat esse clericum, & quem non percuteret, si ipsum clericum sciret; alia est concomitans, quæ si abesset, tamen actus fieret, v. g. Petrus percutit Petrum, quem putat laicum, & clericus est; tamen illum percuteret, etsi sciret ipsum esse Clericum. His positis, Resp. quod ignorantia invincibilis juris, sive sit commune, sive sit particulare, excusat à censura; sic habetur *C. 2. de Constitutionibus in* 6. talis enim ignorantia excusat à peccato, ergo & à pœna peccato annexa. Ignorantia etiam facti excusat à censura, *est verò, de sent. excommun.* non est enim contumacia, dum actum ignoratur: hinc Petrus percutiens Paulum, quem nesciebat esse clericum, non est excommunicatus. Ignorantia juris, aut facti, quæ est crassa, affectata, & vincibilis, non excusat à censura, nam habetur *c. 2. ut animarum, de Constitutionibus in* 6. quod ignorantia: quæ non est crassa, excusat ab omnibus Ordinatorum sententiis: ergo ignorantia crassa non excusat: Hinc Petrus dubitans probabiliter: an jus decernat Excommunicationem contra percussores clericorum, & an Paulus sit clericus, si illum percutiat cum tali dubio, cujus per suam diligentiam cognitionem habere potuit, non excusatur à censura. Ignorantia invincibilis pœnæ, seu censuræ annexæ facto, ab illa excusat, ut patet ex dictis: quo etiam ad irregularitatem extenditur; si proveniat ex delicto, talis ignorantia excusat à delicto,

&c.

& sic ab irregularitate sequente delictum: alię autem irregularitates non impediuntur per ignorantiam: & judex, qui reum ad mortem condemnavit, non minùs fit irregularis, licet ignoret talem condemnationem involvere irregularitatem. Ignorantia antecedens excusat à censura, quia excusat à peccato: ignorantia concomitans etiam excusat, & Petrus percutiens Paulum clericum, quem credebat laicum, sic tamen dispositus est, ut si illum sciret clericum non minus illum percuteret, non incurri censuram Ratio est, quia censura non incurritur nisi per opus externum: externa autem illa percussio non tendit nisi in laicum: vel saltem clericum existimatum laicum: ergo non incurritur censura, ex omnibus Doctoribus. Non sic dicendum est in hoc casu, ubi Petrus dicit, loquens de Paulo, qui clericus est: Volo occidere Paulum, qui est laicus, & etiamsi sit clericus, volo adhuc ipsum occidere: in hoc enim casu contrahitur Excommunicatio, quia actus externus, qui tendit in clericum, influitur ab actu interno actuali, & voluntario actualiter, qui tendit etiam in clericum, ubi in suppositione casus præcedentis, actus internus actualis, & actualis intentio tendit in laicum: licet tenderet in clericum, si sit clericus cognoscetur. Quod si Petrus lapidem proiiciat, ut percutiat Paulum clericum, & post adhibitam diligentiam Jacobum clericum percutiat, non incurrit excommunicationem, quia ad incurrendam censuram duo requiruntur, nempe voluntas, & actus externus, ubi ad peccatum sola voluntas sufficit; sed respectu Pauli, fuit quidem intentio percutiendi ipsum, sed non fuit actus, quia non percussus fuit: & respectu Jacobi, fuit quidem actus, quia percussus fuit, sed non fuit inten-

tio

tio: ergo nullibi est excommunicatio: Petrus verò percutiens Jacobum clericum, quem credit esse Paulum etiam clericum, excommunicatur, quia & actus externus, & actus internus tendunt semper in clericum.

Quæres ultimò, utrùm impotentia, metus, & consensus partis impediant censuras? Resp. ad primum, impotentiam faciendi id, quod præcipitur sub censura, excusare ab illa; excusat enim à peccato, & a contumacia: quoniam ille, qui non potest solvere debita, non peccat, nec est contumax, nec excommunicationem incurrit latam contra detentores boni alieni. Idem dicendum est, quando præceptum non potest impleri sine gravi incommodo. Si tamen teneatur quis intra mensem solvere debitum sub pœna Excommunicationis, & initio mensis solvere valeat, prævideatque fieri impotens, ut solvat postea, incurrit excommunicationem, non quidem eo tempore, quo consumit pecuniam, quàm poterat reddere creditori, sed in fine termini. Resp. ad secundum, Metum gravem dispensare à censura incurrenda: excusat enim à peccato: quoniam Ecclesia non obligat cum tanto rigore: modò metus ille non incutiatur in contemptum fidei, & religionis, tunc enim non est dispensatio à peccato, aut censura, sed bonum commune religionis præferendum est bono privato, & propriæ vitæ; secus est, si actionis non fiant in contemptum religionis: Hinc Christiani apud Turcas detenti possunt naves remis ducere contra Fideles; & Clerici arma deferre metu mortis, in locis, ubi hoc prohibetur sub pœna Excommunicationis, immò, si adulterium esset prohibitum sub censura, posset quis metu mortis; illud committere, & non ligari illa, licèt peccaret contra castitatem, & iustitiam,

tiam: sic Bonacina, & alii, contra Suarem negantem adulterum pro tunc à censura excusari. Resp. ad tertium, illum in cuius favorem concessa est censura posse per suum consensum suspendere ipsius effectum; hæc tamen suspensio, & prorogatio temporis non est actus jurisdictionis directè, sed tantùm indirectè, per subtractionem materiæ ad certum tempus; & hæc est mens interpretative iudicis, qui censuram fert in favorem partis, & sic non intendit ligare nisi ad mentem eius, pro quod censura fertur.

Quantùm ad censurarum effectus, & absolutionem, dicemus loquẽdo de illis in particulari.

QUÆSTIO II.

De Excommunicatione.

POstquam in quæstione præcedenti per multas quæstiunculas loquuti fuimus de censuris in se: nunc eodem stilo dicendum est de qualibet, & primò de Excommunicatione.

Quæres primò, quid sit Excommunicatio? Resp. quòd sit censura Ecclesiastica, qua homo Christianus authoritate Ecclesiæ separatur ab Ecclesiastica communione Fidelium. Hoc patet ex nominis significatione; excommunicatus enim idem est, ac extra communionem factus. Interdictum privat tantùm divinis rebus, & officiis, ut dicetur. Suspensio privat solùm Ecclesiastica ministerio; sed his omnibus privat Excommunicatio, & insuper privat communione fidelium, id est, privat communibus illis bonis, quarum participatio pendet ex speciali intentione Ecclesiæ. Quædam enim sunt bona, quorum participatio non pendet à peculiari intentione Ecclesiæ, sed immediatè pendet à gratia; ita quòd eo instanti, quo quis per gratiam est Christo coniunctus tãquam capiti: & aliis iustis tanquam membris.

BIBLIOTECA O. F. M. MONTEFUSCO (Av)

bris, illicò fit talium bonorum particeps, juxta illud Ptalm. 118. *Particeps ego sum omnium timentium te*. Et patet etiam ex articulo fidei, qui admittit Communionem Sanctorum; illa autem bona opera sunt orationes particulares, jejunia, satisfactione, &c. & illis bonis communibus Ecclesiæ non privat Excommunicatio, nisi ratione peccati mortalis, quod involvit, & si quis post contractam Excommunicationem contereretur, gratiam recuperaret, & sic licèt esset adhuc excommunicatus, talium bonorum esset semper particeps. Sunt verò alia bona communia quorum participatio pendet ex speciali intentione Ecclesiæ, ut externa conversatio, mutuum colloquium, conventus in orationibus publicis, Sacramentorum passiva, & activa participatio, fructus orationum, & suffragiorum, quæ à ministris Ecclesiæ fiunt nomine ejus, his omnibus privat Excommunicatio, præsertim maior.

Quotuplex sit Excommunicatio. Resp duplicem esse, maiorem, & minorem. Excommunicatio maior est ea, quæ privat participatione activa, & passiva Sacramentorum, & communione hominum; ita quòd ille, qui sic excommunicatus est, non possit recipere, nec administrare Sacramenta, nec cum hominibus conversari. Excommunicatio minor est cẽsura privans tantùm participatione passiva Sacramentorũ, & vocatur minor: quia illa privat minoribus bonis, excommunicatus enim minori Excommunicatione potest administrare Sacramenta, & conversari cum aliis; licèt etiam nõ possit ea recipere, & recipiens graviter peccet, non tamen recipiendo fit irregularis. Qui contraxit Excommunicationem minorẽ, non potest eligi ad gradus, dignitates, & officia Ecclesiastica: si tamen ad illa est electus, electio non est irrita, sed irritãda à judice, ut patet

tet *ex c. si celebrat. sin cit. de Clerico excommunicato ministrante*; unde, si diximus anteà, & si habeatur *c. à nobis*, quòd tantùm à participatione Sacramentorum sit remotus, hoc intelligitur de effectu principali, quod non excludit ea, quæ concomitantur. Excommunicatio minor potest ferri ab homine, hoc tamen non est in usu; immò non incurritur, nisi ob communicationem cum excommunicatis majori excommunicatione, *c. nuper, de sentent. excommun.* Quod ipsius absolutionem, dari potest per quemcumque, qui à mortalibus absolvere potest; nam *c. nuper, de sent. excommunic.* taliter excommunicatus absolvi potest à proprio Sacerdote; & in hac materia proprius Sacerdos est ille, qui à mortalibus absolvere potest. Porrò, quando in jure, vel alicubi fit mentio de Excommunicatione, hoc sonat de majori, non de minori.

Quæres tertiò, an sit in Ecclesia excommunicandi potestas, quis possit excommunicationem ferre, quis excommunicari queat, & quid in Conciliis, & jure intelligatur nomine Anathematis? Ad tria prima respondimus in quæstione præcedenti de Censuris in genere. Resp. ad quartum, quod nomen Anathema, sit æquivocum. Aliquando enim sumitur pro re aliqua ab usu prophano separata, quæ Deo reservatur, & dicatur; sic Josue 6. *Sit civitas hæc anathema, & omnia, quæ in ea sunt, Domino*; Aliquando sumitur pro re aliqua execrabili, ut ad Galat. 1. *Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis præter quod evangelizavimus, Anathema sit*; etiam 1 Cor. 12. *Nemo dicit Anathema Jesu.* In usu tandem Ecclesiæ, significat hominem, non minori, sed maiori excommunicatione ligatũ; ubi enim in Conciliis habetur, *si quis dixerit &c. Anathema sit*; hoc est, si sit majoris excommunicationis

vin-

vinculo ligatus: interdictum etiam nomen Anathematis sumitur pro ipsa excommunicatione majori, ut quando habetur; talem hereticum esse Anathema percussum: hoc est Excommunicatione majori ligatum. Non differunt ergo Excommunicatio major, & Anathema quoad substantiam, nec quoad vinculum, licet differant accidentario, penes gravitatem, & solemnitates aliquas extrinsecas. Quoad solemnitates inquam, differunt, quia Excommunicatio contrahitur, quoties fit peccatum, cui annectitur censura, & cum quis anathematizatur, hoc fiat ab homine cum publicis denunciationibus, ac cæremoniis exterioribus; quæ terrorem, ac execrationem majorem incutiunt; differunt etiam quoad gravitatem delicti, quia cum jura, & Concilia pronunciant Anathema, hoc est semper contra graviora delicta, & præsertim contra Hæreticos.

Quæres quartò, quotuplex sit Excommunicatio major. Resp. primò, aliam esse generalem, quæ fertur generaliter quoad personas, ut quando dicitur, quicumque incendiarius sit excommunicatus, illa fertur contra incendiarios omnes: & aliam particularem, quæ fertur in singularem personam, v. g. Petrum, qui tale delictū admisit. Resp. 2. aliam esse à jure, aliam ab homine: prima est illa, quæ fertur mediante Canone vel lege aliqua permanenti, quæ habet rationem juris; secunda est illa, quæ fertur ab homine, vel per statutum aliquod transitorium; prima non desinit per mortem legislatoris; secunda cessat ipso mortuo, vel amato ob officio, modò non sit contracta ante ipsius mortem. Resp. 3. dividi adhuc in justam & iniustam; justa illa dicitur, quæ nulla circumstantia caret essentiali, aut accidentali; iniusta illa est, quæ habet aliquem defectum. Ista adhuc du-

duplex est, nempè injusta valida, quæ caret aliqua circumstantia tantùm extrinseca, & accidentali; & injusta invalida, cujus defectus est essentialis. Si v. g. Excommunicatio feratur ex odio judicis, vel sine trina monitione, vel ob peccatum mortale sive contumacia, tunc excommunicatio est quidem iniusta, & peccarent mortaliter Judices se excommunicantes, quia regulas iuris violarent in re gravi, non est tamen invalida, quia illæ circumstantiæ sunt tantùm accidentales. Si verò feratur Excommunicatione sine intentione judicis, sine peccato mortali, & sine una saltem monitione, est iniusta & invalida, quia hæ circumstantiæ sunt essentiales. Resp. quintò, quod alia sit excommunicatio latæ sententiæ, & alia ferendæ sententiæ, quæ aliter vocatur comminatoria. Prima exprimitur sub his verbis: *Præcipio sub pœna excommunicationis ipso facto, ipso jure sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, sub pœna excommunicationis statim incurrendæ*; vel sub his verbis: *Excommunicationi subiaceat, excommunicationem incurrat, sit excommunicatus*; quia talia verba redolent imperativum, inquit Baldus contra Navarrum. Secunda significatur istis vocibus, *præcipio sub pœna excommunicationis*, ferendæ scilicet à judice, *qui hoc fecerit, sit excommunicatus, excommunicabitur, communione privabitur, sub pœna anathematis*.

Quæres quintò, quosnam effectus producat excommunicatio? Multos certe; gravissimos, & multum timendos. Primò, privat communione civili Fidelium. Secundò, privat suffragiis Ecclesiæ. Tertiò privat receptione Sacramentorum. Quartò privat administratione illorum, & celebratione Missæ. Quintò, privat communione Ecclesiastica in divinis Officiis. Sextò, privat Ecclesiastica sepultura. Septimò,

pri-

privat usu jurisdictionis. Octavò, arcet à beneficiis, & fructibus illorum. Nonò, ab actionibus forensibus removet. Pauca tantùm de his omnibus dicere cogit affectata brevitas.

Quæres sextò, an Excommunicatio major communione civili Fidelium privet? Resp. quod excommunicatus duplex sit: alius est vitandus, alius toleratus. Vitandus est ille, qui est nominatim excommunicatus per sententiam judicis, dicendo: Excommunico Petrum, vel talem Dominum, aut Pastorem talem, sed est insuper denunciatus; hoc enim requirit Concil. Constant. in Constitut. *ad evitanda scandala*, & Lateranen. constitutione *statuimus insuper*; unde post fulminationem Excommunicationis; ubi aliquis nominatim excommunicatur, requiritur sententia altera judicis denunciativa, quæ publicari debet, & ante talem publicationem censetur toleratus ab Ecclesia, & non vitandus, nisi sit notorius clerici percussor, inquit utrumque Concilium; pro tunc enim notorietas facti æquivalet denunciationi, licèt notorietas juris non sufficiat; unde ut percussor clerici sit vitandus, non requiritur, quòd sit nominatim excommunicatus, nec sufficit quod cognoscatur clericum percussisse; sed requiritur, ut talis percussio nullo titulo celari possit, in quo consistit notorietas facti; ita quod si possit se excusare, dicens se percussisse loco, vel titulo defensionis, vel nesciviſse illum esse clericum, non est notorius percussor clerici, notorietate facti; modò illæ excusationes sint probabiles. Cùm autem regulariter nulla clerici percussio reperiatur, in qua aliqua harum excusationum nequeat inveniri, mos inolevit, ut nullus percussor clerici vitari debeat, nisi post sententiam judicis. Excommunicatus non vitandus, sed toleratus ille censetur, qui non est nomi-

minatim excommunicatus, & denuncia-
. Resp. 2. nominatim excommunicatos,
denunciatos esse arcendos à communione
li; si verò non sint nominatim excommuni.
, & insuper denunciati, tali communio-
privari non debent. Secundum habetur ex
rad: cl 9, & primum *præcipuè q. 3. & c. ex.*
municatus, ubi Callistus Papa præcipit,
aliquis cum illis communicet in oratione,
o, potu, aut salutatione; *quia*, inquit,
icumque in his, vel aliis prohibitis sciens
ommunicatis communicaverit; juxta Pa-
rum institutionem, & ipse similibus excom-
nicationibus subjacebit. Illi autem casus,
quibus communicatio civilis cum excom.
nicatis prohibetur, habentur hoc versu,
Orare, Vale, Communio, Mensa negatur. Qui
nis communicat cum excommunicato ex-
mmunicatione majori, incurrit minorem &
jorem si communicet in crimine, pro quo
est excommunicatio: vel si communicet
officiis Ecclesiasticis cum excommunicato
minatim à Papa, vel si prolata est sententia
liquem, & in omnes cum illo communi-
tes. Præcedens prohibitio excusationem
et in casibus sequenti carmine expressis.
lle, lex, humile, res ignorata, necesse: hæc A-
bbema faciunt, ne possit obesse. Quia ponitur,
e, ideò potest commercium iniri cum
communicato, si sit utilitas corporalis,
spiritualis alterutrius: unde potest peti
filium ab excommunicato, si alteri desit,
est ab illo peti debitum, & ipse pete.
privatim, non juridicè, quia non ad.
tii debet in judicio, licèt contrarium fiat:
t petere medicinam à Medico excommu.
tio; licet prosequi societatem antea ini.
cum excommunicato, licet persuadere
ommunicato, ut resipiscat. Ideò ponitur

lex,

lex; ut denotetur, uxorem, quæ est sub lege viri, cum illo posse communicare in debito reddendo, in cohabitatione, in mensa, in colloquiis familiaribus, non in divinis: hoc vicissim licitum est marito: licèt non sit sub lege uxoris; quia *c. si verò, de sent. excommun.* licèt communicare cum excommunicato in societatis contractu antea inito: ergo à fortiori licèt communicari in his, quæ sequuntur Matrimonium. Per *humile*, servis subditi, vilici filii, religiosi, milites possunt communicare cum dominis, heris, patribus, superioribus, ducibus excommunicatis. Quod dicitur de filiis, intelligitur etiam de nepotibus, & pronepotibus, & de filiis adoptivis, & illegitimis, immò & affines, qui sunt filiorum loco, ut gener, nurus, privignus, privigna, pupillusque cum tutore conversari possunt: non verò filii spirituales cum patre, nec fratres cum fratribus, nec servus cum alio servo, nisi quatenus sunt in eadem domo: hi omnes non possunt communicare simul in divinis, nisi in his, quæ concernunt famulatum. Additur, *res ignorata*, ut pateat ignorantiam dispensare, ne aliquis excommunicationem minorem incurrat ignorando, aut non advertendo aliquem esse excommunicatum: quando verò aliquis dubitat, an alter sit excommunicatus, non debet illum à consortio arcere: nefas enim est illum privare jure suo. Adjungitur: *Necesse*, quia metus gravis, & necessitas excusant à peccato, & proinde à præcepto cavendi ab excommunicatis: prohibetur enim tantùm communicatio peccaminosa, & stante necessitate, aut gravi metu in tali communicatione non esset peccatum, nec excommunicatio minor. Si quæratur, an vitari debeant Hæretici, qui sunt excommunicati à jure propter hæresim? Resp. negativè, præsertim in Gallia, Germania, & aliis locis, ubi

bi simul morantur Catholici cum Hæreticis.
atio est, quia licèt contraxerint excommuni-
ationem à jure, non tamen sunt nominatim
xcommunicati, nec denunciati, quòd utrum-
ue requiritur. Unde Hieronymus à Sorbo,
uper compendium privilegiorum Mendicant.
Verb. *excommunicatio*, scribens, ait: *Sed num Catholici Gallia, aut Germania, aliorumque regnorũ, qui cum Hæreticis manifestis participant in externo convictu, peccent, excommunicatione minorem incurrant, cùm tales Lutherani, & Calvinista sint notoriè excommunicati propter notoriam, & propter Bullam Cœnæ Domini: Respondetur, illos non peccare, & excusari propter consuetudinem, quæ dicitur optima legum interpres.* Quæ consuetudo cùm sciatur, & toleretur à Summis Pontificibus excusat Catholicos illa utentes. Sic & Dominicus Soto, Petrus Soto, Suarius, Estius, Laiman. & alii.

Quæres septimò, an excommunicatus privetur suffragiis Ecclesiæ? Resp. non privari suffragiis Ecclesiæ, quatenus fiunt ex intentione privata, & à privata persona: sed privari suffragiis communibus, *ex c. sacris, & ex c. A nobis, de sentent. excommun.* Quod intelligitur etiam de excommunicato contrito, nondum absoluto; quia pro tunc manet excommunicatus, & excommunicationis pœnæ subditus. An autem hoc verum sit pro excommunicato tolerato, controvertuntur Doctores, Bonacina tenet, excommunicatum toleratum non arceri quidem à communicatione non civili, sed privari communibus Ecclesiæ suffragiis. Alii autem sentiunt, non privari etiam suffragiis Ecclesiæ, maximè à tempore Constantiensis Concilii; sed, salva pace istorum, constitutio Concilii Constantiensis nullo modo loquitur de participatione suffragiorum. Hæc tamen pœna suspenditur in die Veneris sancta,

ćta, ubi publicæ orationes fiunt pro Hæreticis, & Schismaticis, qui sunt excommunicati, non tamen loquitur de illis sub nomine excommunicatorum ostendere cupiens, illos sic esse detestandos, ut ab Ecclesiæ ministris nominari noluerint, ex Bernardo tract. de gradibus humilitatis circa fin. *Viderint*, inquit, *in quanto periculo sint, pro quibus Ecclesia orare palàm non audeat, quæ fideiter etiam pro Judeis, & Hæreticis, & pro Gentilibus orat: cum enim in Parasceve nominatim oretur pro quibuslibet malis, nulla tamen mentio fit de excommunicatis.* Dicendum ergo est, quod aliquis, ut privata persona, privatas preces fundere possit pro Excommunicatis, quia Ecclesia hoc non prohibuit, & nimis durum esset prohibere, prorsusque derogans charitati fraternæ: Idem dicendum est de sacrificio Missæ: quod si primò spectetur, ut oblatum est in persona Christi, illi à Sacerdote, ut ministro ipsiusmet Christi prosit excommunicato: quia hoc non impedit Ecclesia; si sumatur autem quantùm ad valorem provenientem ex parte Ecclesiæ, & sacerdotis, ut est minister Ecclesiæ, non prodest excommunicato; quia ipsum Ecclesia privat communibus suffragiis: si denique consideretur sacrificium, ut à persona privata oblatum, excommunicato prodest, ut diximus.

Quæres octavò an excommunicatus privetur receptione Sacramentorum? Resp. ita privari, ut si durante Excommunicatione Sacramentum recipiat, peccet mortaliter, quia *ex c. cùm illorum, & c. si quem, de sent. excomm.* excommunicatus prohibetur recipere Sacramenta; dum ergo illa recipit, peccat mortaliter, quia facit contra prohibitionem Ecclesiæ in materia gravi, potest tamen ab illo peccato excusari, quando illa recipit ad vitandam infa-

infamiam, vel ſcandalum, vel periculum mortis, quia Eccleſia non præcepit cum tanto incommodo, & præceptum naturale præponderat Eccleſiaſtico. Licèt Excommunicatus peccet recipiendo Sacramentum, nulla tamen afficitur pœna in jure, niſi recipiendo Ordinem: tunc enim fit irregularis. Licet etiam Sacramentum non conferatur Excommunicato licitè, conferetur tamen validè, quoad rem Sacramenti, ſi to non conferatur quoad effectum ſacramenti, nempè quoad gratiam; quoniã illud recipiens peccat mortaliter. Quod valida ſint Sacramenta ab excommunicato miniſtrata, patet: quia adſunt materia, forma, & intentio miniſtri, quæ ſufficiunt ad Sacramentum conficiendũ ſecundùm ſubſtantiam. Quod Sacramentum in hac occaſione non habeat ſuum effectum, conſtat, quia ex parte recipientis ponitur obex, nempe peccatum, ut diximus, niſi bona fide illud recipiat, ignorans inculpabiliter ſe eſſe excommunicatum. Quantùm ad illos, qui Sacramenta Excommunicatis ad miniſtrant: dicendum eſt, quòd illi, qui miniſtrant Excommunicato tolerato, peccent quidem mortaliter, quia Sacramentum miniſtrant indigno; qui verò ea miniſtrant Excommunicato vitando nedum peccant, quia miniſtrant indigno; ſed inſuper incurrunt excommunicationem minorem, quia communicant in divinis cum Excommunicato.

Quæres nonò, utrùm excommunicato prohibeatur adminiſtratio Sacramentorum? Reſp. primò, hoc illi prohiberi per ſe, *c. illud, de clerico excommunicato*: per accidens tamen aliquando excuſatur, v. g. dum in articulo mortis, deficiente alio miniſtrat Baptiſmum, & Pœnitentiam quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ſed, ſuppoſito quòd illam miniſtret extra illum caſum, quæri poteſt, an illa Sacramenta ſint vali-

da : ad quod Resp. secundò quod si ministrentur ab Excommunicato tolerato, valida sunt : quia pro tunc constant materia, forma, & intentione ministri. Hinc verum est, quod aliàs diximus, validum esse Matrimonium cui assistit Parochus toleratus, & vitandus Pœnitentia etiam ab Excommunicato tolerato collata, valida est : quia ex parte ministri remanet jurisdictio, & ex parte pœnitentis licitum est communicare cum Excommunicato tolerato etiam in divinis. An peccet ille, qui ab Excommunicato tolerato petit Sacramenta, respondent aliqui, non peccare, sive ille à quo petuntur, sit Parochus aut non : sive sit extra necessitatem, sive in necessitate. Et ratio eorum est, quod Conc. Constant. in Constit. *ad evitanda scandala*, permittat communicationem in Sacramentis Excommunicato tolerato ergo permittit ab illis peti posse Sacramenta: alias si Fideles peccarent postulando, & excommunicatus toleratus peccaret administrando: tenerentur fideles abstinere à participatione Sacramentorum illo ut vitaretur illud peccatum : unde dicendum est cum Bonacina, illam constitutionem esse directè in favorem fidelium, & indirectè in favorem excommunicati tolerati, sicque nec iste, nec illi peccare debent in illa communicatione, modò excommunicatus non ingerat se sponte sua ad illa ministranda. Hæc opinio mihi videtur probabilissima, licèt multi contrarium sentiant. Resp. tertiò, Sacramenta ab Excommunicato vitando collata, valida esse, ut diximus in præcedenti quæst. excommunicatus tamen vitandus, qui illa confert, fit irregularis ut habetur *c. si Episcopus & c.* 1. *de sentent. & rejudicata in* 6. est enim suspensus ab actibus sui ministerii, & exercens actum sui ministerii, durante suspensione, fit irregularis. Excipiendum est Sacra-

cramentum Pœnitentiæ, quòd ad ſui validitatem juriſdictionem exigit in miniſtrante: omnis autem juriſdictio aufertur ab Excommunicato vitando: ergo abſolutio ab illo collata invalida eſt, excepto articulo mortis, in quo validatur, modò non adſit alius Sacerdos non excommunicatus, licèt approbatus non ſit. Confeſſio ergo facta Excommunicato vitando iteranda eſt; & exprimendum peccatum quod peccator commiſit, ſcienter communicando in divinis cum excommunicato vitando, & explicanda eſt excommunicatio minor, quam contraxit. Reſp. quarto, petentem Sacramenta ab Excommunicato vitando peccare, & incurrere minorem excommunicationem; ut diximus, quæ incurritur per communicationem cum illo: excuſatur tamen caſus extremæ neceſſitatis, in quo Baptiſmus, v. gr. qui neceſſarius eſt, conferri poteſt ab excommunicato tolerato, ſicut & Pœnitentia: immò, aliqui ſentiunt, poſſe conferri Euchariſtiam ab illo; dicentes Eccleſiam nil prohibere cum tanto animæ detrimento: & addunt alii, Extremam Unctionem poſſe miniſtrari, quando morbundus poteſt tantùm atteri, nec aliud Sacramentum recipere poteſt; quo de attrito fiat contritus.

Quæres decimò, utrùm Excommunicatus privetur divinis officiis? Reſp, primò, ipſi prohiberi celebrationem miſſæ, *cap. latores*, *cap. illud*, *cap. fraternitati de clerico excommunicato*, etiam ſi ſit toleratus: licet excuſet urgens neceſſitas, ut metus gravis, periculum infamiæ, communio moribundi, cui non poteſt ſuccurri per abſolutionem Sacramentalem, nec alio modo., quippe qui eſt tantùm attritus & non poteſt recipere aliud Sacramentum, quo fiat contritus. Reſp. ſecundò, privari etiam auditione Miſſę, *cult. de ſent.*

excomm. in 6, excusaretur tamen ab illa prohibitione per necessitatem & sic non peccaret, inquit Bonacina, inserviendo Missæ, ubi alius inservire non potest, & necessariò celebranda est Missa. Non peccat ergo mortaliter, dum Missam non audit: si tamen absolutio de facili posset obtineri & per ipsum staret, quominus absolveretur, non vellem ipsum excusare à peccato; non quidem ratione omissionis præcepti, sed negligentiæ notabili, & contemptus censuræ. Licèt excommunicatus etiam surdus, cæcus, & mutus peccet mortaliter, dum assistit Missæ, qui est mortaliter præsens: Sacerdos tamen excommunicatus qui sua authoritate est causa, ut in sui præsentia Missa celebretur, aut aliud divinum officium, irregularis est. Excommunicatus etiam admonitus à celebrante, ut exeat, incurit novam excommunicationem reservatam Papæ, si non exeat. Resp. tertiò, quòd audientes Missam cum excommunicato vitando peccent mortaliter, & minorem excommunicationem incurrat: quia participant in divinis cum excommunicato; & Sacerdos scienter celebrans coram illo, peccat, excommunicationem incurrit minorem, ulteriusinterdicitur ab ingressu Ecclesiæ, *ex c. Episcopum, de privilegiis in* 6. Si adsit excommunicatus vitandus, dum Sacerdos celebrat, admonendus est ut exeat: si nolit, per vim expellendus est, quamvis sit clericus: & in hoc non erit excommunicatio: si autem sine periculo non possit expelli, deserenda sunt divina officia, & Missa ante canonem: si post canonem, assantes exire debent, excepto inserviente, & Sacerdos debet prosequi sacrificium, cujus integritas est de jure divino; sumpto tamen Sacramento, in Sacristiam se recipere debet, ut ibi, quasi ab ex-

excommunicato sequestratus, orationes perficiat. Hæc omnia non intelliguntur de excommunicato ingrediente Ecclesiam, ut per illam transeat, nec de excommunicato tolerato, post Constantiense Concilium, nec quando excommunicatus vitandus in una capella audit sacrum, & alii in alio aliam Missam audiunt. Resp. quartò, quod etiam excommunicatus vitandus à divinis aliis officiis arceri debeat, & per divina officia intelliguntur horæ canonicæ, quæ publicè in Choro persolvuntur, oratio publica, benedictiones solemnes, & cantus solemnis Epistolæ, vel Evangelii; non tamen prohibetur auditio concionis, *ex cap. responso, de sentent. excommunicationis*; idem sentiunt aliqui de lectione Theologiæ, aut Scripturæ. Propter prædicta, non minus tenetur excommunicatus persolvere Horas Canonicas, quia pœna non datur in commodum rei; non debet tamen dicere *Dominus vobiscum*, quia sunt verba personæ publicæ; nempe Diaconi, seu Sacerdotis: non fieret tamen in hoc irregularis; quid. quid dicant Suares, & Navarrus, quia levitas materiæ excusat à peccato, & ab irregularitate. Potest insuper quis preces privatas fundere in templo, ubi erat privatim excommunicatus vitandus, & tunc non dicetur communicare moraliter cum excommunicato: nam præsentia materialis excommunicati non conjungit moraliter orationes per modum unius. Resp. quintò, licet participatione in divinis privetur excommunicatus; non tamen privatur omni usu rerum sacrarum; potest enim templum ingredi, dum divina officia non persolvuntur publicè: unde ejectio excommunicati ab Ecclesia, non est ab Ecclesia materiali, sed à formali, idest à

participatione fidelium. Potest insuper benedicere mensæ; more Laicorum, Eucharistiam adorare & uti imaginibus: an verò possit uti aqua benedicta, hoc negant aliqui, dicentes esse quoddam Sacramentale.

Quæres undecimo, an excommunicatio privet Ecclesiastica sepultura. Resp. affirmativè, *c. sacris, de sepult. & Clemente I. eodem tit.* quod tamen intelligitur de vitandis excommunicatis, qui sepultura Ecclesiastica privari debent: unde sepelientes excommunicatum vitandum, peccant mortaliter, & incurrunt maiorem excommunicationem, ex Clementinam prima *de sepulturis*. Sacerdos tamen qui inchoavit missam, non tenetur ipsam deserere, dum affertur cadaver excommunicati in Ecclesiam, nec assistentes discedere tenentur, modo nec isti ullam actionem exerceant circa illud, v. g. ipsum aspergendo aqua benedicta, aut benedicendo, aut orando pro illo. Sepelientes excommunicatum toleratum non graviter peccant; quia in Concil. Constant. tantùm prohibetur communicatio cum excommunicatis nominatim denunciatis. Si excommunicatus vitandus sit in loco sacro sepultus, exhumari debet, si ab aliis discerni possit, *cap. consuluisti, de consecrat. Eccles.* & si discerni nequeat, nec consequente exhumari, locus reconciliari non minus debet. Si excommunicatus ante mortem sufficientia signa doloris dederit, & ante absolutionem excommunicationis sepultus fuerit in loco sacro, potest sine exhumatione absolvi, verberato sepulcro; si verò nondum humatum sit cadaver, ipsum verberandum est. Quamvis Hæretici non denuntiati possint citra violationem sacri loci in illo sepeliri, propter Constitutionem Concilli Constant. privantur tamen aliundè Ecclesia.

cleſiaſtica ſepultura: quatenus ſcilicet notoriè mortui ſunt in ſtatu impio, nempe crimine Hæreſis.

Quæres duodecimò, an excommunicati jurisdictione priventur? Reſp. primò, excommunicatum vitandum carere omni actu juriſdictionis propriæ, *cap. audivimus diſt.* 23. *q.* 1. *& cap.* 1. *de officio Vicarii in* 6. Ex quo ſequitur, excommunicatum vitandum non poſſe cenſuram ferre, nec ab ea abſolvere, nec ferre ſententiam in judicio Eccleſiaſtico, ſive interno ſive externo, neque delegare; immò ceſſat ipſius delegatio, niſi delegatus rem jam anteà inchoaverit. Quantùm verò ad uſum juriſdictionis impropriæ, illo non privatur unde poteſt aſſiſtere Matrimonio; & ſi ſit Parochus, poteſt alteri talem facultatem delegare, poteſt etiam contractus facere, Matrimonium contrahere licet cum peccato mortali: profeſſionem emittere, & condere teſtamentum, niſi excommunicatus ſit propter hæreſim, aut percuſſionem Cardinalium, *cap. felicis in* 6. Reſp. ſecundò quòd excommunicati tolerati actus juriſdictionis ſunt validi; graviter tamen peccat, cum ſponte ſe ingerit illos exercere. Reſignatio beneficii facta ab excommunicato tolerato eſt valida, & etiam talis putatur eſſe: ſi fiat ab excommunicato. Electio etiam, præſentatio, & collatio beneficii, facta ab excommunicato tolerato, valida eſt; & invalida; ſi fiat ab excommunicato vitando.

Quæres tertiodecimò, an excommunicatio privet beneficiis, & eorum uſu. Reſp. primò, invalidam eſſe collationem, & præſentationem beneficii factam excommunicato, *cap. poſtulaſtis de clerico excommunicato.* Quod intelligitur etiam de tolerato, ex doctoribus, neque etiam ab illo invalidita-

te excusat ignorantia invincibilis; licet etiam à culpa dispenset, non tamen supplet defectum conditionis requisitæ ad valorem actus, etiamsi Papa motu proprio illud conferret; nisi in illa collatione ad cautelam dispenset ad hunc effectum, quod nequeunt facere Episcopi ad effectum particularem. Resp. secundò, collationem beneficii factam ab excommunicato, esse invalidam, *cap. unico, ne sede vacante, in 6.* Idem dic de electione, & præsentatione. Quod si plures eligant, è quorum numero unus excommunicatus sit, electio est valida, modò absque suffragio excommunicati ad sit suffragiorum numerus sufficiens; alàs esset invalida. Resp. tertiò, invalidam esse collationem officii, tùm Ecclesiastici, tùm sæcularis, habentis annexam jurisdictionem; factam excommunicato; cum enim prohibitum sit excommunicato actus jurisdictionis sæcularis exercere. Quoniàm jurisdictione privatur, ut colligitur, *ex cap. præsidentes, de hæreticis in 6,* sic etiam debet impediri, ne ad dignitatem perveniat, ubi est jurisdictio. Cum duplici restrictione, inquit Bonacina; primò, quòd si Papa conferat illi, quem scit excommunicatum, dignitatem, cui annectitur jurisdictio, talis collatio est valida, quia censetur Pontifex cum eo dispensare: secundò, quando quis succedit alicui dominio temporali, cui annexa est jurisdictio, illam validè recipit, non potest tamen illa uti jurisdictione. Resp. quartò, validam esse collationem beneficii factam excommunicato; qui excommunicationem contraxit, antequam illud acceptaret, quia jura irritant tantùm collationem, & electionem, non verò acceptationem; qui autem excommunicatus erat, dum facta est collatio, & antequam illud

acce-

acceptet, absolvitur ab excommunicatione, illud retinere non potest; quia non habet titulum validum, & sine titulo beneficium retineri nequit. Si tamen in ipsa acceptatione collatores in sua voluntate maneant; tunc retineri potest beneficium. Resp. quintò, invalida censeri à majori parte doctorum pensionem factam excommunicato; sicut enim est incapax aliorum privilegiorum, sic & pensionis; unde obtinenti pensionem à Summo Pontifice solet absolutio censurarum concedi ad hunc effectum, Invalida etiam est permutatio beneficii facta ab excommunicato; nullum enim jus in beneficium habet. Qui beneficium, vel pensionem obtinuit, dum est excommunicatus, debet petere absolutionem excommunicationis, & postea procurare ut beneficium vel pensio sibi de novo conferatur. Resp. sextò, licèt non possit percipere fructus beneficii ille, qui illud obtinuit dum esset excommunicatus; si tamen in excommunicationem inciderit post acquisitum beneficium, non amittit fructus ejus ratione censuræ, nisi interveniat sententia judicis: nam hoc ex nullo jure habetur; immò, *in cap. Pastoralis, ff. verum*, habetur, quòd fructus subtrahuntur excommunicatori; quod denotat, non privari illis ipso facto, nec excommunicatum teneri se sponte abdicare à perceptione illorum; sed posse expectare judicis sententiam. Dixi, *ratione censuræ*; quia si non exequatur munera sui officii, aut si Canonicus absit à choro, etiam propter excommunicationem, cæles fructus percipere non debet; si tamen cogatur abesse à choro propter excommunicationem injustam, illis non privatur; non est enim pœna, ubi non est culpa.

Quæres quarto decimò, quid sit excommunicatio minor, & quos effectus producat? Resp. primò, esse censuram Ecclesiasticam, quæ privat Fidelem Excommunicatum participatione passiva Sacramentorum tantùm; unde illi, qui administrant Sacramenta in tali excommunicatione non peccant mortaliter, aut venialiter; sed illa recipiens peccat mortaliter, sicut & ille, qui ea ipsi ministrat. Resp. secundò, licet excommunicatio minor possit infligi ab homine, hoc tamen non fit; sed tantùm contrahitur per communicationem cum excommunicato vitando; excommunicationi majori irretito: non incurritur ergo ab illo, qui communicat cum excommunicato excommunicatione minori. Licèt illa communicatio sit tantùm venialis, non minus incurritur excommunicatio minor, inquit Doctores, *ex c. nuper de sent. excommunic.* Resp. tertiò, quòd duos effectus habeat ista excommunicatio; primus est, privare excommunicatum participatione passiva Sacramentorum: unde, ut diximus, peccat illa recipiendo, nisi excusetur per ignorantiam, aut scandalum, aut aliud malum imminens; & si recipiat absolutionem, invalida est, nisi antea ab excommunicatione absolvatur, ut fit communiter à quolibet, qui ab hac excommunicatione absolvere potest. Secundus est, quod privet electione, præsentatione, & collatione passiva beneficii, aut dignitatis Ecclesiasticæ, quæ irritari debet à judice, licèt præsentare, eligere, & conferre possit illa. Cùm excommunicatio minor habeat tantum hos duos effectus, potest taliter excommunicatus communicare cum aliis Fidelibus, divinis interesse, & absolvere à peccatis & censuris, quia jurisdictione non privatur.

Quæ-

Quæres quinto decimò, quid dicendum sit de præcipuis excommunicationibus majoribus, & primò de illa, quæ contrahitur ob percussionem clerici. Resp. primò, quod in clericum manus violentas iniicientes majorem incurrant excommunicationem Summo Pontifici reservatam, *ex cap. si quis suadente*, 13. *qu.* 4. Per violentam manuum injectionem, intelligitur omnis injuriosa violentia illata personæ clerici, aut Monachi, vel rebus illi adhærentibus, & quæ tanta sit, ut ablata excommunicatione, censeretur peccatum mortale. Unde qui clericum occidit, mutilat, vulnerat, percutit, sputum aut pulverem injicit in faciem, vestimenta adhærentia dilacerat, violenter detinet, cingulum ephiphii incidit, incurrit excommunicationem majorem, licet his actionibus consentiant clerici, quia semper sunt iniuriosæ statui clericali, *ex cap. contingit*, 36. *de sentent. excommunicat.* & ob hanc rationem excommunicatur clericus se ipsum percutiens ex ira, modò illa percussio attingat gravitatem peccati mortalis. Resp. secundò, nomine clerici & Monachi, qui ponuntur in capite præfato, *si quis suadente*, multa intelligi; primò, nomine *clerici* omnes saltem, qui prima tonsura insigniti sunt, etiamsi sint coniugati: coniugati enim non bigami, modo referant tonsuram, & habitum clericalem gaudent privilegio Canonis. Qui percutit clericum degradatum realiter, excommunicatus non censetur; bene autem si sit degradatus tantùm verbaliter. Licet clericus sit suspensus, excommunicatus, & irregularis, ipsum percutiens excommunicatur, tunc enim non amittit nomen clerici, aut privilegium Canonis. Nomine *Monachi*, intelliguntur omnes religiosi & religiosæ, etiam

conversi & conversæ, *cap. Monachi*, *cap. de Monialibus*, *de sentent. excommunic.* immo & Novitii; *cap. religioso*, *eod. tit. in* 6. Sicut etiam Tertiarii, qui, etsi non sint religiosi, tamen assumpto habitu Monachali, se mancipant obsequiis religiosorum, inquiunt Bonacina, noster Guillielmus Herinck, & alii. Hoc tamen non est verum de Tertiariis Sancti Francisci, qui vivunt extra congregationem. Resp. tertiò, multos excusari ab illa excommunicatione; primò, illi, qui percutiunt leviter, joco, ira ita subitanea, ut peccatum mortale impediat. Secundò, qui percutit clericum causa correctionis, modo hoc non faciat ex ira, nec ódio, nec excedat ita modum correctionis, ut peccet mortaliter; *cap. 1. ex tenore*, *cap. cum voluntate*, *de sentent. excommunicationis*. Tertiò, quando clericus turpiter agit cum tua matre, filia, uxore, sorore, modo illum percutiat in flagranti delicto, *cap. si verò*, *de sent. excommunicat.* & ad hoc sufficit quilibet actus turpis. Ratio, quare hoc permittit Ecclesia, est, quia hoc non censetur fieri suadente diabolo, sed ex justo dolore: extra autem illos gradus non excusatur; immò, in illis non excusatur à peccato mortali, quia hoc facit authoritate privata; excusatur tamen ab excommunicatione. Quartò, excusatur qui clericum percutit, quem invincibiliter ignorabat esse clericum. Quinto, ille adhuc excusatur, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ percutit clericum invasorem, ut defendat vitam, honorem, f[illegible], pudicitiam, & alia bona sua, vel proximi. Denique excusantur illi, qui percutiunt clericum non gestantem habitum & tonsuram clericalem, postquam ter ab Episcopo monitus est, & illam deferat; vel clericum qui ter monitus.

situs non desilit à sæcularibus negotiis, & procurationibus personarum sæcularium, vel clericum bigamum, quia bigamia privat privilegio canonis. Resp. ultimo, quantum ad absolutionem hujus excommunicationis, quod triplex sit percussio, levis scilicet, mediocris, & gravis. Levis non est ea, quæ sit sine peccato mortali, sed quæ fit pugno, palma, pede, baculo, vel lapide, & fit sine vulnere, effractione degentis, sugillatione carnis, effusionem multi sanguinis, & evulsionem multorum capillorum: aliquando tamen ratione personæ læsæ, de levi fieret mediocris aut gravis, v. gr. si in faciem Episcopi aut Capitis Monasterii impingeretur alapa. Mediocris illa est, quæ fit cum his omnibus. Gravis denique illa est, quæ fit cum mutilatione, maxima effusione sanguinis ex membris vulneratis, vel cum notabili injuria personæ notabilis. De excommunicatione ob levem percussionem contracta potest absolvere Episcopus, *cap. pervenit, de sentent. excommun.* de aliis regulariter solus Summus Pontifex, *cap. si suadente diabolo*, aut Legatus à latere. Episcopi verò, quando recursus ad Summum Pontificem est impossibilis, physicè, vel moraliter; vel quando delictum est occultum; Concilium enim Trident. sess. 24. cap. 6. concredit Episcopis facultatem dispensandi in casuris occultis.

Quæres sextodècimò, quid dicendum sit de Excommunicatione, quæ contrahitur ex omissa revelatione in monitoriis. Sunt multæ notatu dignæ excommunicationes, præter antecedentem. Prima est ea, quæ incurritur ob hæresim exteriùs manifestatam; quis enim in mente tantùm de Fide male sentiat, non est excommunicatus, quia Ecclesia non judicat de internis. Il-

la jure antiquo reservabatur Summo Pontifici, & Episcopi de ista tantùm absolvebant, tanquam deputati à Summo Pontifice : de jure autem novo hoc ad ipsos competit, & ad illam absolutionem deputare valent ; & hæc censura extenditur ad fautores & defensores eorum , effectu sequuto . Secunda est illa , quæ incurritur à legentibus libros damnatos ob suspicionem hæresis , aut falsi dogmatis ; & de ista potest quilibet Confessarius absolvere , quia non est reservata in jure ; modò non sint libri Hęresiarchæ, vel de Religionis agant, aut contineant hęresim , aut falsum dogma contra mores : Si enim unum horum in illis reperitur , excommunicatio regulariter Papæ reservatur. Hoc etiam extenditur ad detinentes, & legentes curiositatis gratia , & ad legentes libros, qui continent divinationes , & sortilegia . Tertia incurritur propter duellum, quod qui committunt, excommunicantur : illicò, ut habetur ex Concil. Trid. sess. 25. cap. 19. & ex variis Summorum Pontificum Constitutionibus . Hæc excommunicatio, à qua absolvere possunt Episcopi , extenditur ad reges , & dominos locorum , qui illud non prohibent ; ad illos , qui proponunt duellum , & illud acceptant ; statim atque utrumque fit ; ad socios , patrinos , & spectatores ex industria . Quarta est contra cogentes fœminam , viduam , aut virginem , ut monasterium ingrediatur (supple , ad religionem amplectendam) vel habitum suscipiat , vel emittat professionem . Hæc excommunicatio habetur in Concil. Tridentin. sess. 25. cap. 18. & illa non extenditur ad illos , qui ad hoc viros cogunt ; de hoc enim nullam mentionem facit Concilium , & odia sunt restringenda ; nec ad illos , qui incutiunt tantùm metum levem ,

aut

;aut gravem, ad quem non ſequitur effectus.
Ab hac excommunicatione nemini reſervata
:abſolvere poteſt quilibet Confeſſarius; ſicut
(& ab illa, quæ habetur loco Concilii citato
contra illos, qui impediunt fœminas, ne Mo-
inaſteria ingrediantur, ut Moniales fiant.
Quintam incurrunt *domini temporales, &*
Magiſtratus, inquit Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap.
9. *quorum oculi mentis terrenis cupiditatibus*
ita abjecti ſunt, ut viros, & mulieres ſub eo-
rum iuriſdictione degentes, qui divites ſunt,
minis & pœnis adigant cum illis Matrimonium
invitos contrahere, quos ipſi domini, vel Ma-
giſtratus illis præſcripſerunt. Quare cùm maxi-
mè nefarium ſit Matrimonii libertatem viola-
re, & ab eis iniurias naſci, a quibus jura expe-
ctantur; præcipit ſancta Synodus omnibus, cuius-
cumque gradus, dignitatis, & conditionis exi-
ſtant, ſub Anathematis pœna, quam ipſo facto in-
currunt, ne quovis modo, directè, vel indirecte,
ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quo-
minùs libere Matrimonia contrahant. Hæc ſunt
verba Concilii notatu digniſſima.

Aliud eſt ſolemne genus Excommunicatio-
nis, quam Concil. Trid. vocat *ad finem reve-*
lationis, ſeſſ. 25. cap. 3. de refor. ubi notandũ eſt,
quòd ſicut ille, qui aliena detinet, ea reſtituere
tenetur, ſic & ille, ad quod bonum iniuſtè
uſurpatum pertinet, jure meritò per quævis
licita media contra detentores procedere va-
let, ut ſibi fiat reſtitutio; cùm autem in
foro civili teſtificationes illi deſint, tanquam
Chriſtianus, qui rem habet cum Chriſtiano,
ad Eccleſiaſticam juriſdictionem recurrit:
Eccleſia autem jus unicuique ſuum reddere
percupiens, Excommunicationem decernit
contra injuſtos detentores, & in eadem cen-
ſura præcipit ſub pœna excommunicationis
ipſo facto incurrendæ poſt tres monitiones,

omni-

Omnibus, & singulis rei detentæ, & detentorum notitiam habentibus, ut factum revelent; quod si exequi noluerint, excommunicationis vinculo ligantur; sicut & ipse injustus detentor, qui non tenetur quidem se prodere, ne detrimentum famæ patiatur; sed partis læsæ damnum resarcire debet, aliàs excommunicationi subjacebit. Hoc ultimum habetur ex Navarro, in manuali, c. 7. n. 100. *Author verò incendii, aut alterius delicti manifesti occultus, non potest pœna excommunicationis compelli ad se manifestandum, sed ad restitutionem debitam faciendam. Sic dicendum est de socio delicti.*

Quæres ergo decimoseptimò, qui sunt casus, in quibus aliquis dispensari potest à revelatione delicti? Resp. primò, ante revelationem alterius præmittenda est regulariter correctio fraterna, modò speretur emendatio; præcipit enim Evangelium, ut antequam fratrem delinquentem Ecclesiæ deferamus, ipsum corripiamus secreto; & tunc si emendatus fuerit, & satisfecerit parti læsæ, vel ipsi satisfactionem obtulerit, non tenetur ampliùs revelare; quia satisfecit intentioni Ecclesiæ, quæ tantùm requirebat partis læsæ satisfactionem, & emendationem delinquentis. Aliqui dicunt, quando judex Ecclesiasticus insuper intendit punitionem delinquentis, exigi ulteriùs revelationem; sed faciliùs dicerem cum Bonacina, judices Ecclesiasticos, per excommunicationem; quæ est medicina spiritualis, magis intendere emendationem, quàm punitionem delinquentis emendati; & sic, posita emendatione, & satisfactione patris læsæ, non requiri revelationem: sed tenetur quis reparare injuriam cum proportione ad partem læsam.

Respondeo secundò, neminem teneri ad revelandum factum aliquod, quod scit sub secre-

secreto; sive hoc declaretur de amico ad amicum, sive declaretur sub ratione confidentiæ, qualiter sit Procuratoribus, Advocatis, Sacerdotibus extra confessionem, Medicis, & similibus quibus fit consultatio ad remedium adhibendum pro salute animæ, aut corporis, aut defensione bonorum, immò in hoc peccaret. Ratio est, quia non potest aliquid prædici, nec fieri contra jus divinum, vel naturale; jus autem naturale dictat, ut servetur secretum, nisi justa, & rationabilis causa contrarium exigat; quæ duplex est, inquit Bonacina, & Canonicus Andegavensis in Tractatu, quem recenter edidit de excommunicationibus: Prima quando secretum est de crimine, non perpetrato, sed perpetrando, quod vergit in grave damnum reipublicæ vel personæ privatæ, ut si quis v. gr. confidentiam faciat amico, de intentione quam habet tradendi civitatem hostibus regem occidendi, vel privatam personam: amicus ille debet denuntiare, etiam extra monitorium, inquit D. Thomas, etiamsi mors denuntiati inde sequi debeat, & denuntiator sit clericus, modò protestetur se non intendere mortem rei. Sic *Navarrus, super caput inter verba, num.* 222. *Valentia tom.* 3. *in summam sancti Thomæ, disp. quæst.* 10. *puncto* 5. *Bonacina disp.* 2 *quæst.* 6. *punct.* 1. *numer.* 7. Sic etiam *præfatus Canonicus. fol.* 249. In his tamen inquiunt, servanda est prudentia Christiana; ita ut talis revelatio non fiat, si aliter delictum queat impediri; & reveletur crimen, non persona, si hæc sufficiat: & semper correctio fraterna præcedat, excepto primò crimine læsæ majestatis ait Lopes, ubi est periculum in mora. Secunda causa est, si quis sciret impedimen-

tum

to præponderare debet, inquiunt Doctores.

Resp. sextò, à revelatione excusari parentes intra quartum gradum inclusivè, sive illi gradus sint consanguinitatis, sive affinitatis: sic Doctores, qui cùm loquantur indefinitè, intelligendi sunt de excusatione revelationis, tùm in civili, tùm in crimine, si excipiatur crimen hæresis, & læsæ majestatis in fieri. Ratio hujus veritatis duplex offertur; primò, quia si parentes in se invicem deponerent, ad familiæ suæ concurrerent detrimentum, quod est contra jus naturæ. Secundò, conservanda est unio inter parentes, & dirimenda est inter illos discordia ex præscripto naturæ; contrarium autem fieret, si in sese invicem deponerent, aut revelarent. Hoc tamen intelligi vellem, si agatur de gravi damno; secùs si de levi. Excusantur etiam domestici, ubi immineat grave damnum herorum, nè pax domestica turbetur; non tamen filii spirituales; quia possunt esse testes in partes.

Resp. septimò, non tenentur revelare illi, qui non sunt subditi Episcoporum, à quibus emanant excommunicationes. Nec illi, qui audierunt delictum ab illo, qui jam denuntiavit; ad inutile enim nemo tenetur. Nec illi, qui sciunt probabiliter nullum remedium esse adhibendū à judice, facta revelatione; secus, si de hoc tantū sit dubitatio. Nec illi, qui certò sciunt delinquentem sic emendasse, aut parti læsæ satisfecisse. Nec ille, qui solus vidit delictum, cujus probatio haberi non potest, quia *testis unius, testis nullus*; sed pro tunc tantùm correctionem fraternam admittere debet, quia si revelaret delictum occultum, sine spe illius utilitatis, infamia notaret proximum. Nec illi, qui excommunicationem ignorant bona fide: non dicuntur tamen illi ignorare bona fide ex-

com-

communionem, qui abſunt ex contemptu à Miſſa Parochiali, in qua monitiones excommunicationum publicata in ſua Parochia, qui dicunt monitoria non fuiſſe publicata ſua Parochia, eo enim *ipſo*, quo aliquis ſcit excommunicationem ferri, ut habeatur revelatio delicti, teneretur revelare, modò feratur in. frà Diœceſim, Epiſcopus enim hoc præcipit omnibus ſibi ſubditis, ſive ſint ex illa, vel illa Parochia. Nec illis, qui non verè ſciunt delictum; illi autem non verè dicuntur delictum cognoſcere, qui illud audierunt à viris levibus, & ſide non dignis, ſed ut aliquis dicatur verè delictum cognoſcere, illud vidiſſe debet, vel ſaltem audiviſſe ab iis, qui ipſum viderunt.

Quæres ultimò, quis poſſit ab Excommunicatione abſolvere. Duæ ſunt Cenſurarum ſpecies, aliæ enim ſunt à jure, aliæ ab homine: illarum, quæ ſunt à jure, aliæ ſunt reſervatæ in ipſo jure, aliæ non. Hoc poſito.

Reſp. primò, à cenſuris latis à jure ſi reſervatæ ſunt, nullus poteſt abſolvere, niſi qui eas tulit, aut ejus ſuperior, aut ſucceſſor, aut ille, qui de hoc per commiſſionem, aut privilegium, ſpecialem habet facultatem. Si ſententiæ, quæ ſunt à *jure* nemini per ipſum jus reſervantur, ab illis abſolvere poſſunt omnes, qui abſolvere poſſunt à mortalibus, non quidem authoritate propria, cùm nullam habeant juriſdictionem externam, ſed ex commiſſione juris lata, *cap. nuper.* Excommunicationes denique, quæ ſunt ab homine; ſive per generalem ſententiam, quales ſunt illæ quæ per monitiones in illos feruntur, qui tale delictum perpetrarunt, ſive per particularem, poſſunt tantùm ab illo abſolvi, vel à ſucceſſore, vel à ſuperiore in dignitate.

Reſp. ſecundò, in aliquibus caſibus illum,

qui

qui excommunicavit, non posse absolvere; delegatur enim qui excommunicavit inobedientem, post annum non potest eum absolvere, sed ad illum est recurrendum, qui delegavit. Incendiarius etiam excommunicatus ab Episcopo, post denuntiationem à Papa absolvi debet, *cap. tua nos, de sentent. excommunic.* Quando Papa sententiam ab Episcopo latam scientia confirmavit, Episcopus non potest absolvere. Pontifex alicui præcipiens, ut alium excommunicet sine cognitione causæ, illa censura reservatur Pontifici, quia Episcopus in hoc casu est purus executor. Quando denique Episcopus denuntiat spoliatorem Ecclesiæ cùm effractione illius esse excommunicatum, talis excommunicatus à solo Pontifice absolvi potest.

Resp. tertiò, alias esse censuras reservatas Papæ, alias Episcopo. Ille continentur in Bulla Cœnæ, quæ sunt contra Hæreticos, Apostatas è fide, fautores eorum, Legentes libros ipsorum, qui agunt de religione, vel retinentes, contra Schismaticos, appellantes ad futurum Concilium à sententiis Summi Pontificis. Judices sæculares trahentes Ecclesiasticos ad sua tribunalia contra Fallarios litterarum Apostolicarum, contra Impedientes prælatos, nè Ecclesiastica jurisdictione utantur, contra surripientes Christianorum naufragantium bona, imponentes onera Ecclesiasticis, occupantes bonna Ecclesiæ Romanæ, & similes. Aliæ Excommunicationes, quæ Papæ reservantur, continentur in Decretalibus (nam in toto corpore decreti, quod à Gratiano congestum est, invenitur tantùm una excommunicatio, reservata Pontifici, quæ est contra clericorum percussores) in

Cle-

Clementis, & in extravagantibus. Quoad excommunicationes, quæ reservantur Episcopis, sunt illæ, quæ feruntur in constitutionibus synodalibus, & quæ fulminantur ab ipsis Episcopis.

Resp. quartò ex Concil. Trid. sess. 24 *c.* 6. *de Reformat.* posse Episcopos absolvere à censuris Papæ reservatis, quando ortæ sunt ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum. In variis etiam casibus possunt absolvere ab excommunicatione contracta ob percussionem clerici: v. g. si quis sine periculo hostium non possit adire Summum Pontificem: si sint Pueri, si sint Monachi, si sint Mulieres, si sint Moniales, aut alii, qui aliqua impotentia notabili Romam adire impediuntur: si tamen impedimentum est temporaneum. Episcopus absolvens debet injungere reo, ut cessante impedimento, se præsentet Summo Pontifici, ejusque pareat mandatis: aliàs in excommunicationem reincidet: *capitulo eos, qui de sententia excommunicationis, in 5.* Quando in jure reperitur excommunicatio reservata, & non exprimitur, cui reservata sit; intelligi debet tantùm reservata Episcopo: odia enim sunt restringenda. Quando etiam in Constitutionibus Synodalibus Episcopi aliquid præcipiunt sub pœna excommunicationis: & non sibi reservant talem excommunicationem, quilibet sacerdos approbatus in Diœcesi absolvere potest; quia est censura juris non reservata.

Respond. quintò, quòd licèt in foro conscientiæ ab Excommunicatione juris occulta, non reservata, possit absolvere omnis sacerdos approbatus, hoc tamen non impedit, quin possit sic absolutus deduci in forum contentiosum, & pœnis à jure latis contra excommunicatos subjacere. Superior

perior etiam, qui jurisdictionem externam habet, potest quidem, etiamsi non sit sacerdos: absolvere à sententia Excommunicationis in foro externo; non potest tamen absolvere à delicto; nec à contumacia, ob quam contracta est Excommunicatio. Ut ergo in foro conscientiæ, & litigioso absolvere queat, debet habere utramque jurisdictionem; internam scilicet, ut absolvat à peccato, & à contumacia; & externam, ut absolvat ab Excommunicatione contracta per peccatum: sed debet actus istius jurisdictionis præcedere, & absolvi excommunicatus à censura, priusquam à peccato: nam ille, qui non est liber à censura, incapax est absolutionis sacramentalis, & cujuscumque alterius Sacramenti: unde in forma absolutionis, absoluto censuram præcedit absolutionem peccatorum.

Respond. sextò, Archiepiscopus non potest, nisi in duobus casibus, absolvere à censuris suffraganeorum, quia licèt sit illis superior in dignitate, non est tamen in jurisdictione. Sic habetur *canon. nullus* 9. *quæst.* 3. *nullus primas, vel metropolitanus Diœcesani Ecclesiam, vel Parochiam, aut aliquem de ejus Parochia præsumat excommunicare, vel judicare, vel aliquid agere absque ejus consilio*. Si autem non possit excommunicare, neque absolvere potest: *cujus enim est ligare, ejus est solvere*. Primus casus, in quo absolvere possunt Metropolitani, est in casu suæ visitationis, in quo casu Ordinarii vices gerunt, & absolvere possunt à censuris, & peccatis, *cap. perpetuo de censibus in* 6. Indulgentiasque impendere, *cap. nostro de pœnitent. & remiss.* Secundus reperitur in causa appellationis: tunc enim si sententia Ordinarii sit injus-

injusta, ipsum absolvere potest Metropolitanus, *c. venerabilibus, de sentent. excommun. nic. in 6. ff sanè* si verò justa sit, non per ipsum absolvere debet, sed remittere ad Diœcesanum; à quo concedatur absolutio, *c. per tuas, de sentent. excommunic* denique dubitetur, an sententia Ordinarii justa sit, vel injusta, potest absolvere Archiepiscopus, ex eodem *c. venerabilibus*, honestius tamen est, si excommunicatori deferat in hoc casu. Si in aliqua Diœcesi esset aliquis Archidiaconus, aut Archipresbyter, qui ex jure, vel privilegio excommunicare posset, *non minus tamen absolvere potest Episcopus*, inquit Glossa super can. *nullum 9. quest. 3. quia Archidiaconus est Vicarius Episcopi*.

Respond. septimò: quòd non obstante appellatione ab Ordinario ad Metropolitanum, Ordinarius appellantem adhuc absolvere queat, sic Innocentius IV. super caput, *qua fronte*, ubi habetur, *licèt judex detulerit absolutioni, tamen adhuc se intromittit de jurisdictione, scilicet quia absolvit*, Ratio est, quia appellatio tantùm impedit ea, quæ sunt in præjudicium appellantis, non verò illa, quæ illius utilitati cedunt. Quando aliquis ab Episcopo excommunicatus est ad instantiam partis, consensus ipsius partis facultatem non confert, ut ab alio quam à judice, absolutio conferri valeat. Licèt Vicarius Generalis commissionem generalem habeat gerendi vices Episcopi in omnibus, non tamen excommunicationem ferre potest, neque absolvere ab illa, nisi specialem habeat de his commissionem. Hoc habetur in Clementinis, *cap. non potest de procurat.*

Resp. octavò, ut aliquis possit absolvi, debet

prius læsæ parti satisfecisse actualiter. Sic habetur *c. ex parte. 1. de verb. signific. si offensa est manifesta, non credimus satisfieri congruè, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emendatio*. Si facultates satisfaciendi desint, intentio exigitur, & cautio satisfaciendi, antequam detur absolutio, & si qui absolvant absque his conditionibus, peccant mortaliter, ad restitutionem tenentur, & per annum suspenduntur ab officio, *ex cap. pessimam, 23 q. 8. Si quis Archiepiscopus, vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & per annum ab officio Episcopali abstineat*. Ibi fit quidem mentio de Incendiariis, sed hoc etiam intelligi debet pro illis delinquentibus excommunicatis, quorum delictum vergit in damnum alterius. In extrema necessitate non exigitur satisfactio præcedens, nec cautio, quæ reperiri sæpius non potest: sed exigendum est saltem jusjurandum, quòd si alimando satisfaciendi facultas suppetat, satisfactio fit revera. In mortis articulo, si periculum sit in mora, sine prævia satisfactione, à quocunque Sacerdote potest absolvi moribundus, modò intentionem satisfaciendi, & quantùm fieri potest cautionem præbeat. Licet autem, morte imminente, quilibet Sacerdos possit de omnibus censuris absolvere, injungere tamen debet pœnitenti, ut accedente convalescentia, se quamprimum commode fieri poterit, judici offerat: non quidem, ut de novo absolvatur, quia censetur absolutus; sed ut mandatum ipsius recipiat, & satisfaciat, prout justitia suadebit, alias in eandem censuram eo ipso reincidet, ut hæc omnia habentur *cap. eos qui, de sent. excommunic. in* 6. Porrò per articulum mortis intelligendi sunt alii casus,

ubi

ubi mors probabiliter evenire poteſt, ut civitate obſeſſis, mare contendentibus, iter aggredientibus periculoſum, ſe pugnæ committentibus; parturientibus fœminis in partu periclitari ſolitis, &c.

Reſp. nonò requiri voluntatem pœnitentis, ut abſolvi queat. Hoc primò requiritur in foro interiori Pœnitentiæ, ubi peccator abſolvi nequit, niſi dolorem eliciat de peccato, & abſolutionem recipere velit. Hoc etiam in foro exteriori exigitur: debet enim Eccleſiæ ſuam obedientiam, & converſionem manifeſtare, quod fit communiter per genuflexionem & proſtrationem; ſic habetur. *ap. cum aliquis*, 11. *quæſt.* 3. *terra proſtratus veniam poſtulat*, & *de futuris cautelam ſpondet*. An autem aliquis poſſit invitus abſolvi hoc inſinuare videtur D. Thom. *diſt.* 18. *q.* 2. *art.* 5. ſed hoc debet intelligi, modò ceſſaverit peccatum, & contumacia, & præceſſerit ſatisfactio partis, aliàs abſolvi non poteſt, quia cenſuræ cauſa manet; niſi per talem cenſuram magis indureſcat peccator, & pro tunc illam relaxare poteſt judex, ſed diſcretè, inquit D. Thom. loco præcitato.

Reſp. decimò, quòd ſi aliqui multiplici excommunicatione innodetur, ab una abſolvi poteſt, & non ab aliis, quia ex D. Thoma hoc ſentiente in 4. *diſt.* 18. *art.* 5. nulla in ſe excommunicationes habent connexionem, hoc ergo pendet ab intentione judicis, & à forma pronuntiandi abſolutionem. Unde ſi pœnitens pluribus excommunicationibus per eundem judicem ligetur, ſi ab uno judex abſolvat, ab omnibus cenſetur abſolvere; modò contrariam non conſtet, vel modò pœnitens non celaverit aliquam ex cauſis, pro quibus aliquam excom-

mun cationem contraxit, vel modò omnes excommunicationes expefuerit : fecùs enim faciens ab illis non cenfetur abfolutus, nifi abfolvens illas omnes agnofcat : aut etiam non cognofcendo eas, abfolutionem ferat fub his terminis generalibus, aut illis æquivalentibus. *Abfolvo te ab hac excommunicatione, & ab omnibus aliis, quarum non habet memoriam*. Dum aliquis ab una cenfura abfolvitur, & non ab alia, non propterea ad receptionem, aut adminiftrationem Sacramentorum rehabilitatur, fed adhuc prorfus remanet extra Eccleiiam. Porrò abfolutio fub falfo prætextu collata nulla eft : quia judex abfolvere non intendit, nifi cum juita caula.

Refpond. undecimò, quòd dupiex fit abfolutio excommunicationis : una eft fimplex, quæ fine ulla conditione trahitur, alia eft conditionata, quæ confertur ex conditione. Quod abfolutio excommunicationis fub conditione præterita, & præfenti valida fit, confentiunt omnes, ficut & abfolutio peccatorum, & collatio Baptifmi : an autem valida fit fub conditione de futuro, aliqui negant, alii probabiliùs affirmant, fic aliquando judex in monitoriis dicit, *Excommunicamus eos, qui de tali facto notitiam habent, nifi intra tale tempus revelationem emmittant* : ficut ergo excommunicatio fertur aliquando fub conditione futura, fic & abfolutio ejus fub eadem conditione dari poteft. Quòd fi abfolutio facramentalis non poffit dari fub conditione de futuro : hoc eft, quia abfolutio illa eft facramentalis inftituta à Chriito, quæ pofita forma, fufpendi non poteft : abfolutio verò excommunicationis eft fententia introducta à jure,

=e, ſicut & ipſa excommunicatio, & idò =ffectus ejus à voluntate judicis pendet, qui =oteſt ita effectum abſolutionis ſuſpendere, r poſita conditione, ſequatur & ipſa ab- olutio.

Reſp. duodecimò, ad excommunicationem =onditionatam reduci illas excommunicatio- ies, quarum una vocatur *ad cautelam*, & a- *ad remicidentiam*. Excommunicatio *ad -autelam* datur aliquando in caſu appellatio- nis: ubi verbi gratia appelatio ſit de excom- nunicatione lata ab Epiſcopo ad Archiepi- Tcopum, vel Papam: tunc excommunica- =us, prætendens cenſuram in ſe latam eſ:e nvalidam, ab Archiepiſcopo poſtulat, ut abſolvatur ſaltem ad cautelam, donec ulti- ma pronuntietur ſententia, & pro tunc Ar- chiepiſcopus *ad cautelam* abſolvere poteſt, ſi velit, talis enim abſolutio eſt pura gratia. Aliquando datur etiam abſolutio *ad tutelam* n foro conſcientiæ, in forma ſcilicèt abſo- utionis, ubi dicitur *abſolvo te à vinculo ex- communicationis, ſi quam incurriſti*: & hoc ut, ut pœnitens ſit capax abſolutionis Sacra- mentalis. Aliquando denique datur in elec- tionibus, illis ſcilicet, qui electuri ſunt, ne ele- ctio illorum ſit invalida, ſi aliqua excommu- nicatione innodaretur: & in hoc caſu abſol- uuntur *ad cautelam*, & ad hunc tantùm effe- ctum, unde poſteà abſolvi debent ſimpliciter. Abſolutio *cum reincidentia* eſt ea, qua aliquis abſolvitur ſub aliqua conditione apponenda, unde ſi non apponatur, in illam ſtatim reinci- dit, ut quando in mortis articulo Sacerdos ab- ſolvit ſub conditione, quod poſteà pœnitens, ſi convaleſcat, accedat ad ſuperiorem, & le- gitimum judicem, ut illi pareat.

Ex his omnibus, quæ excommunicationis

absolutionem concernunt, cognosci possunt, quæ de aliarum censurarum absolutione tenenda sunt, unde pauca tantùm de illis dicere superlunt.

QUÆSTIO III.

De Suspensione.

SUspensio est censura Ecclesiastica, qua prohibetur personæ Ecclesiasticæ exercitium sui Ordinis, Officii, aut Beneficii, in totum, vel in partem, in tempus certum aut perpetuum, vel à judice, vel à jure. Ex quo patet esse triplicem Suspensionem, Officii tantùm, v. gr. prædicationis, Beneficii tantùm, & Officii, & Beneficii simul: quæ omnia possunt cognosci videnda tenorem censuræ. Quia Suspensio est censura Ecclesiastica, ferri debet ab habente jurisdictionem Ecclesiasticam externam; unde: Parochus suspendens Sacerdotem, ne Missam celebret in sua Ecclesia, talis Suspensio non est propriè censura, & qui illam violaret, non fieret irregularis, sed est simplex prohibitio, quæ limitatur ad locum, idest, ne talis Sacerdos Missam celebret in Ecclesia Parochi. Suspensio una non includit aliam, quia suspensus ab Ordine, seu ab Officio non suspenditur à Beneficio, nec è contra: Suspensus etiam ab uno actu, non suspenditur ab alio, & sic suspensus ab officio prædicationis, non suspenditur à celebratione Missæ: suspensus etiam à majoribus, non suspenditur à minoribus: bene è contra. Violando suspensionem, committitur peccatum mortale, & incurritur irregularitas. Quoad casus, in quibus incurritur Suspensio;

ſio, videndi ſunt Caſuiſtæ. Quoad abſolu-
tionem ejus, dico, quòd ſi ſit lata ab ho-
mine, qui eam tulit, poteſt abſolvere: vel
ſuperior, aut ejus ſucceſſor. Quòd ſi judex
tuleiit cenſuram, donec peccator ſatisfece-
rit, vel pœnitentiam egerit, vel debitam
ætatem attigerit, his impletis conditioni-
bus, ceſſat. Quando etiam fulminatur ſuſ-
penſio pro aliquo tempore, illo expleto,
ceſſat. Quoad Suſpenſiones latas à quibuſ-
dam poteſt abſolvere Epiſcopus, v.g. ſi cri-
mina ſunt occulta; ab aliis ſolus Summus
Pontifex poteſt; v.gr. ubi crimina ſunt no-
toria. Videantur ea quæ diximus de abſo-
lutione excommunicationis.

QUÆSTIO IV.

De Interdicto.

Interdictum eſt pœna Eccleſiaſtica, qua
in aliqua terra, vel Eccleſia, vel perſo-
na interdicitur adminiſtratio Sacramento-
rum, celebratio divinorum Officiorum, aut
ſumptio aliquorum ſpiritualium, v.g. præ-
conis. Interdictum vel eſt locale tan-
tum, vel perſonale tantùm; vel locale, &
perſonale ſimul. Primum eſt, quando pro-
hibetur celebratio divinorum in tali, vel ta-
li loco. Secundum eſt, quando celebratio
divinorum prohibetur Eccleſiaſticis talis Ur-
bis, vel talis Eccleſiæ. Tertium eſt, quan-
do celebratio divinorum prohibetur perſo-
nis loci, & ſimul in hoc loco. Qui,
violant interdictum, peccant mor-
taliter, & ſi ſint clerici in ſacris Ordinibus,
incurrunt irregularitatem: ſi verò ſint in
minoribus Ordinibus, non incurrunt, quia

les fertur tantùm in clericos majores. Interdictum loci non includit interdictum populi; unde solo loco interdicto populus potest audire sacrum alibi. Interdictum populi non includit etiam interdictum loci, unde licèt Sacerdos, & populus talis urbis interdicantur: externi possunt audire sacrum in eodem, etiam januis patentibus. Interdicto clero, non interdicitur locus, nec laici: nec interdicto populo, interdicitur clerus. Quando interdictum fertur pro urbe, fertur etiam pro suburbiis. Quando fertur pro Ecclesia, fertur etiam pro sacellis, & cæmeteriis contiguis, non tamen pro clero. Per interdictum prohibentur omnia divina officia, sacramenta, & sepultura Ecclesiastica. Plura non dicam de interdicto, quia conditiones ejus communiter feruntur in literis in quibus fertur interdictum, deinde, non est sæpè in usu.

QUÆSTIO V.

Quid sit Irregularitas.

IRregularitas non est censura Ecclesiastica, nec pœna canonica, sed est impedimentum, seu inhabilitas inducta à jure canonico, impediens receptionem Ordinum, vel usum eorum, quia Irregularitas non est censura; ideò falluntur illi, qui in Jubilæo putant, Confessarios posse absolvere ab irregularitate, quia in Bulla Jubilæi licentia datur absolvendi ab omnibus censuris. Falluntur, inquam, quia irregularitas non comprenditur sub nomine censuræ, unde nemo in jubilæo potest absolvere ab irregularitate, nisi de ea fiat expressa mentio. Quoad divi-

disionem ejus, quintuplex statuitur. Prima provenit ex defectu Sacramenti. Secunda ex defectu corporis. Tertia ex defectu animæ. Quarta ex homicidio. Quinta ex ea, quæ annectitur certo alicui crimini expresso in jure canonico. De illis sigillatim agemus.

Quæres, *quid* sit irregularitas procedens ex *defectu Sacramenti*? Resp. esse eam, quę oritur ex bigamia: bigamia est autem status conjugati cum duabus conjugibus, sive simul, sive successivè. Qui ergo duas uxores duxit, fit irregularis, & non potest Ordines Ecclesiasticos, aut officia, aut beneficia recipere. Triplex est bigamia. Prima est vera, quando quis cognovit duas uxores successivè. Secunda interpretativa, quando quis contraxit cum vidua, vel cum alia, cum qua ipse commisit adulterium, vel alius. Tertia est similitudinaria, quando scilicet quis Ordine sacro insignitus, vel astrictus voto solemni, contrahit cum aliqua, & consummat, licèt sit *Virgo*. In his tribus speciebus bigamiæ contrahitur irregularitas, de qua solus Papa potest dispensare, immò in vera bigamia, non solet dari dispensatio nisi magna ex causa.

Quæres, *quando contrahitur irregularitas ex defectu corporis*? Resp. in his casibus oriri. *Primò*, quando quis privatur, aliquo membro ob culpam suam, verb. grat. si sit in pœnam alicujus delicti, vel si ipse abscinderit sibi membrum, ob indignationem, ut habetur *can. si quis abscinderit* dummodo hoc ultimum sit notorium. Si autem privatio membri advenit sine culpa, si ille defectus impediat usum Ordinis, aut importet notabilem deformitatem in usu, irregularitas incurritur, si neutrum facit, non

incurritur. Sic qui habet tantùm unum oculum, propter deformitatem eſt irregularis; qui autem caret non oculo, ſed viſu unius oculi, non fit irregularis, niſi fuerit oculus ſiniſter, ut dicunt Canones, quia cum dextro non poſſet legere Canonem ſine indecora converſione faciei ad populum. Notat tamen Navarrus, quod ſi hæc deformitas poſſet vitari, impeditur irregularitas. Secundò, quando quis habet membrum ſuperfluum, aut nimis grande; ſic Canones. Quod tamen intelligitur, ſi impediat uſum Ordinum, aut afferat nimiam deformitatem, de qua ſolus Epiſcopus judicare poteſt. Tertiò, quando quis eſt illegitimus; etiam occultiſſimus: ſi credat matri, debet occultè petere diſpenſationem; ſi non credit, non tenetur. In hac irregularitate ad minores, & ad ſimplex beneficium poteſt diſpenſare Epiſcopus; ad majores, & curatum beneficium ſolus Pontifex. Dubium eſt, utrum infans, de cujus legitimatione non conſtat, poſſit promoveri ad Ordines. Duo Caſuiſtæ citati à Binsfeldio affirmant, alii negant, præſertim Covarruvias, dicens, quòd nullus in dubio præſumitur legitimus, ſed in tali caſu poteſt diſpenſare Epiſcopus. Quartò, qui ante debitam ætatem Ordines ſuſcipiunt, ſuſpenſi ſunt, & dum exercent, fiunt irregulares: Si quis tamen ex ſimplicitate, & ſine dolo hoc faceret, neutrum incurreret ex Navarro. Qui infeſtantur lepra, vel habent alias infirmitates ſcandaloſas, ut epileptici, obſeſſi à dæmone, phrænetici, & abſtemii, qui talem vini habent horrorem, quod ne guttulam quidem deglutire poſſint ſine vomitu. Sextò, tamen, hermaphroditi, infames, & ſervi fiunt irregu-

gulares, *illi tamen possunt ordinari cum fa-*
cultate domini sui, & tunc fiunt liberi.

Quæres, *in quibus casibus contrahatur ir-*
regularitas ex defectu animæ. Resp. primo,
quod sit irregularis, qui caret scientia ne-
cessaria ad usum sui Ordinis, & hic defe-
ctus, quamdiu durat, tamdiu facit irregu-
larem. Ad primam tonsuram requirit lege-
re, & scribere *Concil. Trid. & ad minores*
Ordines linguam Latinam. Secundò, hæc
irregularitas incurritur defectu judicii, un-
de idiota non potest Ordinari. Tertiò, non
baptizati fiunt irregulares, quantumvis alium-
de fidem haberent. Catechumeni, Hæreti-
ci, & fautores hæreticorum; item filii hæ-
reticorum, usque ad secundam generatio-
nem per lineam masculinam, & usque ad
minam per lineam fœmininam; similiter
Judæi, Saraceni, & Pagani, & *in his solus*
papa dispensat.

Quæres, *quid sit irregularitas ex defectu*
homicidii? *Resp.* duplicem esse, una oritur
ex homicidio justo, & vocatur irregularitas
ex defectu lenitatis, seu mansuetudinis;
ille, qui occidit & mutilat, etiam ex
causa, non censetur habere perfectam
mansuetudinem, nec *in hoc Christum imi-*
tatur. Alia oritur ex homicidio iniusto, quæ
vocatur irregularitas ex delicto. Irregulari-
tasque non tantùm contrahitur ex ho-
micidio, sed etiam ex mutilatione alicuius
membri; per membrum autem intelligitur
pars, quæ habet officium per se distin-
ctum in corpore, ut sunt manus, pes, au-
de unde qui alteri amputaret digitum,
fieret irregularis.

Homicidium duplex est, nempe volunta-
rium, quod fit cum intentione occidendi;

& involuntarium, quod fit præter intentionem agentis. Voluntarium duplex est, nempe justum, quale committere dicuntur judex, testis, tortor, & similes, qui sunt justa causa, cur morti reus tradatur: & injustum, quod committunt illi, qui sine justa causa aliquem trucidant, ex odio, & perversa intentione.

Quicunque Christianus, usu rationis pollens, committens homicidium voluntarium, injustum, fit irregularis, amentes, ergo, furiosi, & infantes non fiunt irregulares, concurrendo ad mortem, quia ratione uti nequeunt, nec etiam infideles, qui non sunt subditi Ecclesiæ, à qua fertur, & declaratur Irregularitas, nec etiam illi, qui embrionem destruunt, quia embrio non est homo, nec destructio embrionis est homicidii cædes. Illi, qui dant causam propriam injustæ occisioni, aut mutilationi, illam committendo, vel consulendo aut juvando, aut imperando, sunt irregulares; nisi mandatum, vel consilium revocaverint; & illam declaraverint revocationem mandatario. Faber, qui arma cudit, quibus mors illata est, non fit irregularis, quia est tantùm causa remota homicidii. Permittens homicidium non fit irregularis, nisi teneatur illud impedire ex officio, vel stipendio; si autem ad hoc tantùm teneatur ex charitate, non fit irregularis, nec peccat contra præceptum, homicidium prohibens, sed solùm contra charitatem.

Quoad homicidium justum; modò contrahitur irregularitas, illud committendo, modò non. Non contrahunt illi, qui alios occidunt, à quibus invaduntur, modò hoc fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiamsi

occa-

ccasionem dederint invalori, v. g. adulte-
ando cum ipsius uxore. Quòd si fugere va-
ens, non fugiat invalorem, sed ipsum occidat,
t irregularis, quia non servat moderamen
culpatæ tutelæ, nisi talis fuga ipsi cedat in
otabilem infamiam. Idem dicendum est de
lo, qui alium occideret ad devitandam bono-
um suorum deprædationem, vel proximi sui,
aximè si sit ex amicis intimis: tunc enim de-
ædatorem occidere licere creditur sine irre-
laritate, si aliter furtum impediri non possit.
regulares verò sunt illi, qui extra casum
nservandi vitam, aut temporalia bona; sive
t propria, sive amicorum, aliquem, etiam
llè, occidunt; unde judices, acculatores,
tes, proferentes sententiam; consilium præ-
ntes, Notarii, Advocati, & Procuratores
usatorum, sequuta morte, irregularitatem
ipso contrahunt. Non tamen Advocati lo-
ntes in favorem acculati, nisi per eorum
rocinium injustum sint causa, cur acculator
llè tradatur morti, aut mutilationi; aut
mperitia Advocati sit causa, cur accusatus
n defendere suscepit, ad mortem damne-
quod idem dicendum est de imperito me-
, cujus ignorantia mortem ægroti cau-
Prælatus Ecclesiasticus jurisdictionem
s temporalem, potest quidem judicem
instituere, & mandare illi, ut suo
ur officio: nequit tamen præcipere ir
llari, ut aliquem condemnet ad mor-
nec assistere debet judicio, aut execu-
me videatur approbare talem conde-
nem; aliàs fieret irregularis. Clerici
egularitate conqueri possunt de suis
oribus; modò protestentur, se mor-
rum non intendere, sive illa sequa-
e non. Clerici non habentes juris-

ctionem adeſſe poſſunt judicio ſanguinis, & executioni; hoc tamen indecens eſt, & eos non vellem à peccato veniali exculare. Qui ſunt cauſa propria, cur mors acceleretur, fiunt irregulares, ſicut Confeſſor, qui obtineret à judice, ut ſtrangularetur ille, qui comburendus erat, aut qui diceret patienti: aſcende ſcalam citiùs, admove caput ſtipiti; vel qui diceret torqueri: fungere tuo officio; ſicut etiam illi, qui ligna ad comburendum hæreticos portarent, ſi illa ligna cooperata ſint ad mortem. Non ſunt tamen irregulares, qui ex accidenti mortem alicui quando accelerant ſine intentione, ut ſunt illi, qui infirmos movent, aut vinum præbent ægroto, bona fide, licèt ex utroque mors ſequatur, niſi evidenter probabile ſit, mortem ob hoc eſſe acceleratandam. Si Laicus Medicinam, aut Chirurgiam exerceat ſecundùm regulas artis, non fit irregularis, etiamſi propter ſanitatem amputet membrum; quia non deeſt lenitas, quando præſcinditur pars, ut totum ſervetur. Si culpa Medici, aut Chirurgi pereat ægrotus, contrahitur irregularitas; cenſentur enim cauſa injuſta mortis. Clericus in minoribus exiſtens, licèt ſit beneficiarius, exercere poteſt Medicinam, & Chirurgiam ſine irregularitate, etiam abſcindendo, & adurendo: hoc enim talibus non prohibetur. Majoribus Ordinibus initiati non poſſunt exercendo Medicinam, aut Chirurgiam, amputare, aut adurere, immò hoc faciendo, fiunt irregulares, niſi hoc faciant in extrema neceſſitate, v.g. tempore peſtis, ubi alii deſunt. Si tamen mors ſequuta non fuerit, nulla eſt irregularitas, nam illa non conſurgit ex quacumque mutilatione, ſed tantùm ex illa, in

qua

qua eſt defectus perfectæ lenitatis, ut quando amputatio præcipitur à judice Medicus porrigens ægroto Medicinam dubiam, relicto certo remedio, ſit irregularis, ſi mors ſequuta fuerit. Si deſit certum remedium, & ſalus infirmi deſperata eſt, non ſit irregularis, qui porrigit dubium, etiam ſequuta morte; quia prudentiùs agit, qui tentat viam dubiam ſanitatem reſtaurandi, quàm qui infirmum deſerit in ſtatu inſperatæ ſalutis. Si ſalus infirmi non eſt deſperata, pharmacum dubium, qui applicat, ſit irregularis; nam fieri poteſt, ut ægrotus propter illud decedat. Sacerdos, qui iret regulas artis applicat emplaſtrum mollificativum, ex quo mors ſequitur, abſque illius culpa, non ſit irregularis; quia non dicitur mederi per abſciſſionem. Clericus conſulens, aut præcipiens abſciſſionem, aut adjuvans Chirurgum abſcindentem, non ſit irregularis, modò hoc faciat ex peritia artis, etiam ſequuta morte; quia jus prohibet tantùm abſciſſionem, & pœna lata contra facientes aliquid, non ligat mandantes, niſi exprimatur. Clericus ſacris initiatus aperiens venam ad emittendum ſanguinem, ſit irregularis, ſequuta morte, quia hoc eſt propriè incidere; aliqui tamen contrarium ſentiunt, dicentes, venæ apertionem pertinere ad officium tonſorum, quod clericis non prohibetur à jure, & non Chirurgorum; ſed hoc immeritò dicitur.

Quantum ad homicidium caſuale, quod duplex eſt. Unum ſimpliciter caſuale, quod non eſt voluntarium in ſe, nec in cauſa, quale committitur ab ebrio, qui antequam de vino daret, nullo modo homicidium prævidit; tale homicidium nec directè, nec in-

directè est voluntarium nec in se, nec in causa. Non in se, quia quando ebrius occidit, hoc est sine advertentia rationis: nec in causa, quia cùm se dedit vino, de homicidio non cogitabat: cùm ergo illud homicidium sit purè casuale, & nullo modo voluntarium, non est peccaminosum, nec irregularitatem inducit, unde amentes, furiosi, ebrii, infantes, dum occidunt, non fiunt irregulares. *Aliud homicidium est non purè casuale, quod scilicet est voluntarium in causa, licèt sit involuntarium in se; quando v.g. aliquis ante ebrietatem statuit inimicum occidere, deinde, cùm ebrius est, ipsum trucidat: tale homicidium est quidem directè, & in se casuale, quia est involuntarium, indirectè tamen, & in causa voluntarium, & sic qui illud committit, fit irregularis: modò ante ebrietatem diligentiam non præmiserit, ut impediretur homicidium,* curando v. gr. aliquos sibi assistere tempore ebrietatis, qui homicidium impediant; tunc enim homicidium redditur involuntarium. Qui dando operam rei licitæ, occidit, non fit irregularis; modò diligentiam adhibuerit. Dans operam rei illicitæ, censetur irregularis (licèt diligentia adhibita fuerit) ex Sylvest. Toleto, & aliquibus, contra *communiorem Doctorum sententiam.* Quod si res illa *illicita sit periculosa de se*, una pars Doctorum *sentit* contrahi irregularitatem: qui dat enim operam rei illicitæ periculosæ, censetur homicidium velle ex ea sequens; altera contrarium tenet, quia periculum purgatur per diligentiam adhibitam: sed dicerem cum Bonacina irregularitatem contrahi reverà, si ex tali actione mors communiter sequi soleat; secùs si tantùm rarò. Confi-ciens arma, aut chartas lusorias, ex quibus mors

mors sequitur, non fit irregularis, *quia est* tantùm causa remota mortis. Tradens aliquid infirmo, vel tradi *consulens* contra præceptum medici fit *irregularis*, si mors accelereturr: secùs, si quis hoc faciat bona fide, & non contra præscriptum medici. Pharmacopolæ componentes medicinas ex *rebus corruptis*, *incurrunt* irregularitatem, si mors sequatur; quia dant operam rei periculosæ illicitæ, nec diligentiam adhibent. Qui alium casu occidit secans lignum in die festo, licet det operam rei illicitæ, non fit irregularis: quia illa actio non est periculosa in ratione homini id i. Magister occidens, vel mutilans discipulum, exercendo modum correctionis, & non adhibendo diligentiam, fit irregularis: non verò si leviter tantùm vulneravit, etiamsi mortuus *fuerit* ex imperitia Medici, vel ex *intemperantia* discipuli. Ecclesiasticus *judex* præcipiens sæculari, ut reum puniat de crimine, quod non mereretur mortem, aut mutilationem, non fit irregularis: esto sæcularis judex excedat in punitione, & reus moriatur: quia est tantùm causa casualis. Qui præcipit Petro; ut Paulum occidat, fit irregularis, si ipse Petrus à Paulo occidatur, quia præcepit opus illicitum periculosum, & non adhibuit diligentiam; Hostiensis contrarium sentit. Qui consulit alteri actionem periculosam, ex qua mors sequuta est, dolosè, & non bona fide fit irregularis: sic sunt illi; qui duellum suadent, aut periculosum trajectum fluminis periculosi, vel viæ, in qua inimici præparaverunt insidias. Qui projicit lapidem in Petrum, & Paulum occidit, Petro declinante lapidem, irregularis censeandus

dus eſt communiter, quia non cenſetur adhibuiſſe ſufficientem diligentiam. Petrus verò declinans lapidem non cenſetur irregularis, licèt illa declinatio ſit causa mortis Pauli, quia utitur jure ſuo. Qui choream ducit cum muliere prægnante, ſi ſaltatio immoderata ſit, ſit irregularis, abortu ſequuto: quia ſufficientem diligentiam non adhibet, ut vitetur abortus; ſic & ille, qui uxorem prægnantem cognoſcit, non addita præcautione; qui inter dormiendum infantem in lecto ſuſceptum interimit, non adhibens diligentiam, redditur irregularis. Qui lapidibus, aut haſtis, aut gladiis certant, aut niveis pilis, & oculum eruunt, non adhibita ſufficienti diligentia ſunt irregulares; ſicut & illi, qui tectum reficientes tegulas proiiciunt, nec tranſeuntes monent, qui mutilantur. Super irregularitatem ortam ex quocunque homicidio poteſt diſpenſare Summus Pontifex: Epiſcopi autem poſſunt quidem diſpenſare ſuper homicidium caſuale, non verò ſuper homicidium voluntarium, nec ſuper caſuale publicum; quia ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. facultas conceditur Epiſcopis diſpenſandi in irregularitate proveniente ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Epiſcopus ergo diſpenſare poteſt illum, qui intendit leviter percutere, attamen accidit homicidium; poteſt etiam illum diſpenſare, qui mandavit ſervo alterum percutere tantùm leviter, attamen occidit; ſicut & illum, qui alium occidit occultè ad ſui defenſionem, licèt non obſervaverit moderamen inculpatæ tutelæ, quia tale homicidium non cenſetur voluntarium; non verò poteſt diſpenſare cum illo, qui alium percutit leviter, ſed poſteà ſerio proſequitur, ex quo ſequitur homicidium;

dium, licèt sit occultum; quia voluntarium censetur. Nec potest etiam dispensare irregularem ex occulta occisione in bello justo; sed dispensare potest illum, qui fecit mutilationem injustam; modò sit occulta; quia ex Concil. dispensare potest super irregularitatem ex delicto occulto provenientem.

Quæres, quid sit irregularitas ex delicto. Respond. quòd sit illa, quæ oritur ex certis quibusdam delictis, quibus ex jure annectitur irregularitas, & hi casus principaliores sunt. Primò. quando aliquis deformat alium, id est, mutilat, aut occidit, de quo antea diximus. Secundò quando quis malè suscipit, aut exercet Ordines; ex primo irregulares fiunt ex communiori Doctorum sententia, qui ligati majori Excommunicatione scienter recipiunt Ordines majores, *ex cap. cum illorum, de sentent. Excomm. in* 6. non verò suspensi, aut interdicti, quia jura loquuntur tantùm de excommunicato. Fiunt etiam irregulares qui eodem die, inscio Episcopo, recipiunt Minores, & Subdiaconatum, vel duos majores, *ex cap.* 1. & 2. *de eo qui furtivè ordinem recipit*, de qua irregularitate dispensare potest Episcopus, modò delictum sit occultum: qui verò per saltum Ordines recipit, est quidem suspensus, sed non irregularis, nisi exerceat solemiter: sed ille, qui furtivè recipit, irregularis censetur a pluribus, & ab aliis tantùm suspensus, & furtivè ille dicitur recipere Ordines, qui ordinatur nesciente Episcopo, vel non examinante, aut qui alium suo nomine examinandum sufficit, deinde vocatus proprio nomine suscipit Ordines. Irregularis etiam fit, qui conjugatus Ordines suscipit sacros, ex Extravag. *antiquæ concertationi*: si-

cut & ille, qui Ordines maiores suscipit ab Episcopo, quæ sui iurisdictioni renuntiavit: aut qui suspensus, excommunicatus, interdictus, vel hæreticus est notorius, non verò ille, qui sine Confirmatione ordinatur; nulla enim est irregularitas, si non sit in iure expressa. Ex secundo, seu ex Ordinum usu, sunt irregulares, qui Excommunicati maiori excommunicatione, suspensi, vel interdicti, exercent solemniter actus maioris Ordinis, etiamsi sint occulti, *ex cap. Si quis Episcopus in Concilio*; nisi excusentur ex necessitate, vel inadvertentia, aut occasione vitandi scandali. Qui canat ergo ut Hebdomadarius in Choro, (non alii) qui canit Epistolam, aut Evangelium solemniter, hoc est cum manipulo, vel Stola, qui baptizat solemniter, qui consecrat aquam benedictam, qui absolvit sacramentaliter, qui benedicit Sponsis, vel ministrat Eucharistiam, sunt irregulares, quia exercent actum sui Ordinis, non verò Sacerdos excommunicatus, aut suspensus assistens Matrimonio, quia non exercet propriè actum Ordinis, nec iurisdictionis propriæ: si hæc delicta sint occulta, Episcopus dispensare potest. Porrò exercens scienter actum solemnem Ordinis maioris, quem non habet, fit irregularis, *cap. enim 1. & 2. de Clerico non ordinato*, habetur, quòd nunquam Ordinetur, & hoc solus irregularitatem, & pro tunc si delictum sit publicum, solus Papa dispensare potest, ut ad ulteriores Ordines accedat, si verò sit occultum, dispensat Episcopus, & licèt sit publicum, dispensare potest, ut exerceat susceptum Ordinem.

Ter-

Tertium delictum, ex quo incurritur irre-
laritas, est Baptismi reiteratio culpabilis,
à posita, rebaptizans, & rebaptizatus sunt
egulares, immò & Acolythus ministrans
mniter in reiteratione Baptismi, *cap. ex*
rarum, de Apostatis. Non tamen incurritur
egularitas ob reiterationem Confirmatio-
, aut Ordinis; non incurritur enim nisi sit
ire expressa, & in censuris non licet ar-
entum ducere à simili. Qui differt bap-
ri usque ad mortem, vel ægritudinem,
gularis censetur, *cap. si quis, dist. 57.* Irre-
ritatem etiam incurrit qui baptizatur ab
tico, modò hoc cognoscat & patiatur.
artum delictum est Hæresis, ex qua ir-
aritas contrahitur: unde Hæretici, Apo-
à fide, eorumque fautores, irregula-
ntur, etiam si sint occulti, *cap. sa-*
mum, quæst. 1. ad hoc tamen requiri-
hæresim externo signo indicaverint:
enim non judicat de internis. Qui
profert hæresim, & interiùs benè
irregularis non est, nec Hæreticus:
ata à fide, qui interiùs benè sentit
& exteriùs idolum veneratur, irre-
m contrahit, *cap. Presbyterus, dist. 50.*
it contra præceptum negativum Fi-
cum dæmone ineuntes, irregulares
sunt suspecti hæresis, & ex illa su-
tur infamia, quæ facit irregularem.
quorum separatio non est conjun-
ctis, non sunt irregulares; quia ex
sent. excom. non incurritur irre-
sit expressa in jure: Apostata à
„ qui habitum non habet, nec
m est irregularis: sed benè Apo-
æ, quamdiù manet in illa, quo
linès promoveri non potest. Fi-

clerici se committunt bello ex consensu Summi Pontificis, non censentur irregulares, etiamsi occidant; censetur enim Papa illos dispensasse. Quoad absolutionem irregularitatis contractæ in bello, solus Papa regulariter dispensare potest; quia licèt hoc homicidium posset esse occultum, & possint Episcopi dispensare de irregularitate occulta; hoc est semper excepta illa, quæ procedit ex homicidio voluntario.

Finis tertiæ Partis.

3469

BIBLIOTECA O.F.M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

BIBLIOTECA O. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(AV)

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007

ue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color B

Kodak Gray Scale
C
Y
M
© Kodak
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17